

فیربوون چاپ و بلاوکرهوه

ئه نتيخريستؤس

- ❁ بابەت: رۆمان
- ❁ نووسيني: د. ئه حمەد خاليد مستهفا
- ❁ وه رگيراني: فه يسه ل هه مه وه ندي
- ❁ ديزايني ناوه وه: موحه مه د حوسين خه ق
- ❁ ديزايني به رگ: ئيبراهيم صالح
- ❁ له بلاوكراره كاني: ناوه ندي فیربوون
- ❁ زنجيره: ۱۴۱
- ❁ نۆره ي چاپ: يه كه م - ۲۰۲۱
- ❁ تيراز: ۱۰۰۰ دانه
- ❁ ژماره ي وشه: ۵۷.۶۰۰ وشه
- ❁ قه باره: ۱۴ سم x ۲۱ سم
- ❁ نرخ: (۶۰۰۰)

له به ر ئوبه رايه تي گشتي كتيبخانه گشتيه كان
ژماره سپاردني (۷۴۲) ي سالي (۲۰۲۱) ي پندراوه

اد. ئەحمەد خالىد مستەفا

ئەنتىخىر يىستۇس

رۇمان

وەرگىرانى
فەيسەل ھەمەمەندى

چاپى يەكەم

۲۰۲۱

ناوهندی فیربوون

بۆ چاپ و بلاوکردنهوه

به پێوه بهری گشتیی ناوهندی: عیماد رهشید
به پێوه بهری چاپ و بلاوکردنهوه: رهنج عیماد

فیربوون بۆ چاپ و بلاوکردنهوه

له بلاوکهراوه کانی ناوهندی فیربوون - ژماره (١٤١)

ناونیشان / ههولێر بازاری کتیب فروشان - بهرامبه ر ده رگای قه لا

٠٧٥٠٤٠٤٨٢٨٥ - ٠٦٦٢٢٣١٣١٥

ktebxanay ferbwn

ماق ئهم کتیبه پارێزراوه، به بن پهرامه ندى ناوه ندى فیربوون هیچ لایه نیک
پێیدراو نه بۆ له بهرگرته وهی ئهم کتیبه به شیوهی: نه لیکترۆنی.

بۆ بەرچاۋ پروۋنى

ھەر ھەموو ئەو كەسايەتچىلەر لىم پۇمانەدا بە بىيادەم
و جنۆكە و ئەھرىمەنەكانەوہ ناويان ھاتوۋە كەسايەتى
راستەقىنەن، زۆربەى سەربردەى پرووداۋەكانىش لى پرووداۋى
واقىعى و راستىيەوہ وەرگىراون.

سوپاس و پېزانينم بۆ نووسه،ر، تويزه،ر نزار محهمه،د ساير
بونه و پيداچوونه و ورده، به ته و او، وه رگيرانه كه مدا چووه و ه.

ناوہرک

- ۱۵ بەشی یەكەم: میری پرووناکی.. ئەو پوژەیی پرووناکی داھینا
۲۵۰۰ پيش زاین - ۲۰۰۰ پيش زاین (۲۸-۵)
- ۵۵ بەشی دووهم: هۆ ئینانا: وەرەخواری ۱۹۰۰ پيش زاین (۴۰-۲۹)
- ۷۵ بەشی سێهەم: (نۆ) یان پرووناکیمان ویدان ۹۵۰ پيش زاین -
۱۳۰۰ پاش زاین (۵۶-۴۱)
- ۱۰۱ بەشی چوارەم: نایابترین جووری ژەر ۴۰۰ پيش زاین - ۶۶۰
پاش زاین (۷۴-۵۷)
- ۱۳۱ بەشی پینجەم: شوپەسواریک لەجینگای بلند ۱۰۰۰ پاش زاین
- ۱۲۵۰ پاش زاین (۸۵-۷۵)
- ۱۴۹ بەشی شەشەم: هۆدرا کۆلا بخوینە ۱۴۵۰ پاش زاین (۹۹-۸۶)
- ۱۷۳ بەشی حەوتەم: ویرو .. کۆمۆکو ۱۶۰۰ پاش زاین (۱۱۹-۱۰۱)
- ۲۰۵ بەشی هەشتەم: فیلمیک ئەهلیمەن دەرھینەرەکە یەتی ۱۶۴۸
پاش زاین - ۱۸۰۰ پاش زاین (۱۴۰-۱۲۰)
- ۲۴۱ بەشی نۆیەم: هۆبیرمەندانی زاییون ۱۹۰۰ پاش زاین (۱۵۳-۱۴۱)
- ۲۶۳ بەشی دەیەم: (۱۶۸-۱۵۴)

۲۸۷ بهش بانزدهم: خوین له سه ر خاکی به لئینپیدراو ۱۵۰۰ پاش زاین
زاین ۱۹۴۸ پاش زاین (۱۹۲-۱۷۰)

۳۲۵ بهش دوانزدهم: که وردهم کاتی نه هاتوووه...؟ ۱۹۵۰ پاش زاین -
میزووی خویندنه وهت بو نه م دیرانه (۱۹۹-۱۹۳)

۳۳۷ بهش سیزدهم: مه زمان کوری مه زمان ۱۸۰۰ پیش زاین ۲۰
پاش زاین (۲۰۱۴-۲۰۰)

د. ئەحمەد خالید مستەفا

- دواجار ھەر خۆمان ماینەو، من و تۆ.

- دواجار لۆ تۆ دەبم.

بووی بە مولکی من، ھەر جاری دەپوانیتە وشەکانم و پستەکانم بەسەر
دەکەیتەو، ئەو چاوانەت وەک ئەو وایە کە ھی من بن.

ئەمە دوا پۆمانە لە ژیانندا دەیخوینیتەو. من لە گیانەلانی مەرگدام،
ئەوئەندەم بە بەرەو نەماو. پەنگە چەند ساتیکم مابیت، دەزانم ماوێکە
زۆر کەمە، وەلی لە وتووێژدا بەسە حالیت بکەم.

بەر لەوێ گفتوگۆت لەتەکا بکەم، دەبیت ئەم کتیبە بخوینیتەو و
دواتر بیسووتیتنی. ئەوان بۆ لەناو بردنی ئەم کتیبە لەمەلدا، نەک ھەر
ئەو، ئەوانەیش کە خویندوویمان تەو، وەک چۆن لەتەکا مەمووئە
کتیبانە ی ھاوشیو و پیشتر کربوویمان لەتەکا دەیکەن.

مەترسە، تەنھا قسەکانم وەبیر خۆت بھێنەو، نەگەرچی دواي ئەوێ
بۆم پەوین کربیتەو توپان کوشت، بە پەزەلەندی دلی خۆت دەمریت. کتین

|| ئەنتىخىرىستۇس ||

ئەوانەى لەم سەردەمە بە پەزىلەتلىك خۇيان خەون بە مەرگى واۋە دەبىنن؟
ھاۋىي مەترسە.

من كىم؟ من لەكۆيىم و بۆچى؟ و چۆن؟ دەزانم گىشت ئەمانە پىرسىيان و
لەمىزىدا قوت دەبنەۋە. پەنگە ئەم كىتەپ تەۋرەدەيت و درىژە بە ژيانى
خۆت بەدەيت، ۋەلى دىلىيات دەكەمەۋە، بەلاى ئەوانەۋە چ جىاۋازىيەك نىيە،
كى گىرتىيە خۇي و خويىندىيەۋە، كىش تەۋرە دايە نىزىكتىن زىلدىن، ئەوان
مەموران لەناۋ دەبن.

بەلام بۇ خويىنەرەكەى ھەلى پىزگارىيەن ھەس. ۋا لىم مەپوانە. بەدەر
لەۋەى كە من نۆسەرەكەيم، دىۋاجار من مردووم. پاش كەمىكى تر
لەزۋەرەكەمدا ھىرش دەكەنە سەرم و لەم گۆى سەر زەۋىيە كۆيىم
دەكەنەۋە، ھەر ۋەك ئەۋەى پۆڭى لە پۆڭان من ھەر نەبويىم.

لەپاقە كىردن و قسەى پىرپىۋىچ كاتم بەفەرۋ مەدە، لىگەپى دەستە و بىر
بەكەمە گىرپانەۋە، كاتمان ئەۋەندە بەدەستەۋە نەماۋە.

لەم و تەۋىژەماندا شىگەلىكت بۇ پەۋن دەبنەۋە، ھەندى بابەتى تر تىرۋ
دەكەيت. ھەندى بارىدۇخت بەلاۋە پىخۇش دەبن، ۋەلى ھەندىكى تىرش ۋەلا
دەنىيت، يا بەلاتەۋە پەسەند نىن. نۆۋكە با شىتىكى فرە گىرنگ پىبىژم،
ھەرگىز نامەۋى درۆت لەتەكا بەكەم، تەنھا ئەۋ پاستىيانەت پىدەلەيم، كە
پىشتەر كەس لاي نەدركاندوۋى. نەينى گەلىكت بۇ ئاشكرا دەكەم، كە
نەدەبويى ۋەكى تۆ بىانزانىت. ئەگەر درۆم لەتەكتا كىرد، ھەلبەتە
نامكۆڭن، دىۋىش نىيە چۆن لەتەك ئەۋانى پىشتەر كە كىردىان خەلاتم بەكەن.

دەزانم كەسكى بېزار، يان ھۆگرى خويندەنە، يانە خۇ ھەزت ھا
وھلاى خويندەنە، وھلى ئەو كىتبانە نا كە ناوى نووسەرە گەرەكانيان
بەسەرەو نىيە، بۆيە دەمەوى جارى ئالوودەى خويندەنەوھى كىتەبەكەمت
بەكم، بۆ ئەوھش گەمەيەكم داھىناو، ھەر خۆشمان، واتە من و تۆ ئەو
يارىيە دەكەين، كەسى تر ناھىيىنە ناو گەمەكە.

يارى كاغەزىن. كاغەزىن بە ماناى كۆنكان نا، بەلكو كاغەزىنىك لە
جۆرىكى تر، نەفرەت لىكراو. گىرنگىرىن شت لەو گەمەيەدا رېكخستى
كارەكانە، ئەگەر بەو شىوازە پىك و پىكە نەكرىت، بابەتتىكى ناپوون و بى
بەھا دەبىت، وھلى ئەگەر تەواو لەجىي خۆياندا دانران، وھك چۆن ئەمىستا
من و تۆ دەيكەين، كۆمەلى دەرگا لە ئاشكراپوونى نەيىيەكان بە پووتدا
دەكرىنەو، كە تا ئىستا كەسكى پىيانى رانەگە ياندووى و كەسىش بۆتيانى
نادركىنى. نەيىنى گەلىكى مەترسىدارن، ئەوھى لىيان ھالى بىت و بىزانىت
دەكۆزىت، ھەموو ئەوانەش دەسووتىنرىن كە تىدەگەن، يا دەيانەوى
خەلكى تىبگەيەنن!

سىزدە كۆمەلە لەو كارتانە دەخەمە بەردەمت، ھەر كۆمەلەيەكەش
بەسەرھاتىكت بۆ دەگىرنەو، خودى بەسەرھاتەكە باس لەو نەيىيانە
دەكات كە دەيانەوى لەتۆ و ھاوشىوكانتى بشارنەو. ھۆ ئەو ھالىبوونەت
لىت ناگەرپىن دەكەونە سۆراغت و دووت دەكەون. لەبەر ئەوھى تۆش
كەسكى بېزارى، بۆ خۆشم ئەوھم لەبەر چاوە، ھەر يەك لەو سىزدە
كۆمەلەيە بە شىوازىكى جوداتر لەوانى پىشووتر دامھىناون. بىنىت بۆ
ھۆشياركردنەوھت چەند پەرۆشى تۆم؟ بۆ خۆم ئەوھندەم بە بەرەوھ

نه نتيخريستوس

نه ماوه، نامه وي نه و ساتانه ي هه له اتني عه قلى بيزار له كيس بچيت، به لام ده تواني له نيو هر گيرانه وه به كدا به سه رهاتيكي تر هه لينجي، چونكه يو خوم نووسه ريكي زور بلنم، زور بلنييكه شم زور يو بابه ته كه گرنگه. نه گر بورت په خسا تيا هه لني، ته نها له م پانتاييه دا هه لي و له وه زياتر نه پوي.

هر هه نكاو نكمان نا، زياتر يو پوون ده كه مه وه، كه له كوږوه هاتووم و چون بيره كه يشتووم و نه وانه ش كيڼ كه ده تكوژن و ده تسووتينن. نه مه بنگومان دواي نه وه ي له كوشتن و سووتاندني من ده بڼه وه، نه ك هر نه وه، چوښش له ده ستيان خوټ پزگار ده كه يت. نئستا هيچت پيڼاليم، ته نها ناوي خوم نه بيت. من ناوم (بوږي فرانك) ه. هه ست ده كه م له ناوه كه مه وه مه زنده ي نه وه ده كه ي من نه مريكي بم، دروست وايه.

له كوټاييدا و بهر له وه ي ده ست پيښكه ين، ده مه وي سه رنجت يو شتيك راكيشم. ناتواني له يه ك دانishtندا وه ك پتويست ته واوي نه م كتيبه بخوښته وه، ده بيت سيژده دانishtني يو بكه يت، تا به جواني وړي و پوهان لني حالي بيت.

نئستا لينگه ري ده ست به كه مه كه مان بكه ين، ناوي كه مه كه شت يو ناشكرا ناكه م، نه وه نده به سه كه كه مه ي كاغه زيننه و كاغه زينتيكي نه فره تلېكراو. به هيمني به رامبه رم بگره، چاو له يه كه م كومه له كاغه زه كان بېره، كه به پيكي له سه رميژه كه پزيان ده كه م. ده زانم چرا كزه كه ي ژوره كه م سه ريشته به گيژا ديني، گوږي مه ده ري. نه وه ي نه مه ي بوږ نه وه شي ده بيت. ده ي با ده ست پيښكه ين.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەوا شەش کارتم دەمە و قلپ لە بەرامبەرتدا پیز کردن، یەك یەك و بە پینی پێکخستنیان ئاشکرایان دەکەم.

کارتی یەکەم.. وێنەی ئەهریمەنیکی شاخدارێ نەفرەتلیکراوی زۆر توورپەیی بەسەرەوهیە.

کارتی دووهم.. کارتێ جادووگەرییە، سیحری سەرگۆی زەوی و پووناکییەك لەناخی زەوییهوه دەرچوو و تاوێر و بەردی دەورە بەری وردو خاش کردوو.

کارتی سێهەم.. سیحری کەشوهەوایە، پیاویکی ساحیریش جادوو بە بادا دەکات.

کارتی چوارەم.. کارتێ هێزی لەبن نەهاتوو، وێنەی مستی پیاویکی بەهێزی بەسەرەوهیە، ئەنگوستیلەیهکی ئالتونی گەرەشی لە پەنجەدایە.

کارتی پێنجەم.. وێنەی چەند بتيکی بەسەرەوهیە، پێدەچیت کە سێك وردوخاشی کردبن.

دوا کارت.. کارتێ چەکوشە، وێنەی پیاویکی بەهێزی بەسەرەوهیە، ئاسنگەرە و چەکوشیکی گەرەشی بەدەستەوهیە.

بهشی یه کهم

میری پرووناکی.. ئەو پوژەیی پرووناکی داھینا ٢٥٠٠ پيش زايين - ٢٠٠٠ پيش زايين

" ئەم گورانیه بۆ خوداوەند دەچرم.. کاتی دڵسۆزی مەزن دیت و ئەم
کێژە جوان و بێگەردە لە دڵەپاوەندایە.. وەرە هەر ئیستا رزگار بکە "

سترانیکى بابلی کۆنە بە دەنگی پیرەپیاویک و بەزمانی کۆنی بابلی
دەیکوتەو. لى سترانهکه بۆ جۆش سەندن سەری بۆیادەدا. دەنگیکى
بەسۆز و خوشبوو، بە دەم هەرای پانە مەرەپەیهووە که بیوو بە ئاواز بۆ
چرپى، دەنگى لى هەلدەبرى. جارو بار دارەساکی بە سەر پانەکه دا
هەلدەبرى. تا بلێی کە یفخۆش بوو. کى بى و لەم سروشتە دلفرپین و
سبحراوییه ناخی جۆش و خرۆش نەستینیت. ئیمە لەمەملەکەتی کۆنی
ناشوورداین، جوانترین و سبحراووترین شاریکە که چاوی بنیادەم و پەرییان
بینیبیتیان. ئەم شوانە سترانبیژە دەنگ خوشەش، (ئىچما)ی پیرە پیاوی
ئەو سەردەمەیه.

" هەر که فریادپرسى گەورەى بە ئەمەك دەگاتە جى، ئازاد دەبیت "

بەر له چوار ههزار سال، زهوی ئەم زهوییه نه بوو، ئاسمان ئەم ئاسمان
 نه بوو. (ئێچما) له نزیك گۆمه که تێده پەری، چون ئەوهی ته ماشای
 بالنده کانی ئاسمان بکات، دهیتوانی ماسی و گوێچکه ماسییه کان ببینیت.
 بهر له چوار ههزار سال هه موو شتی بیخهوش و پاک و بیگهردی.
 دیاریوو (ئێچما) کانی پشووی بوو، به رهو ئەو درهختهی که هه موو حای
 راهاتبوو له سایهیدا پشوو بدات و ژمه نانه کهی له سایهیدا بخوات. کانی
 خواردنه کهی گه یشت، سه ری سوپما، نانه کهی هه لدرابوو ده. "د
 جهردهی هه ژار هه رگیز فیر نابن، ئەگەر برسییانه بۆچ داوا ناکهن، خو
 بهشیان ناکهم، نا ئەمه بووته پیشه یان و ناتوانن وازی لی بینن، به
 دلیان ده کریتته وه"

(ئێچما) که له نانه کهی ورده وه بوو، دووباره سه ری سوپما. ئەگەر چ
 نانه کهی والا کرابوو، وه لی خواردنه کهی هه ر وه ک خۆیه تی، شیره که ش
 هه روه سا، به لام له په نیره کهی پارچه ی ورد وردی لیخو رابوو، شیره که ش
 که لی که مبووته وه، هی ئەوه نییه سکی برسیی پی تیربوویت. (ئێچما)
 دانیش و دهستی به نان خواردن کرد، تاویکیش له بن درهخته که پشووی
 دا، دواتر بریاری دا له گۆمه که مه له یه کیش بکات. ئاخر ئەو شوانکارانی
 مه له که تی کۆن، بۆ گۆج و گۆلی له گۆمه کان مه له یان ده کرد، جله کانی
 داکه ند و دابه زییه ناو گۆمه که دهستی به مه له کرد.

له و ده مه یدا خه ریکی مه له کردن بوو، په وه کۆتریکی به ئاسمانه وه
 بینن، دابه زینه بن داره که، به سه ر خوانه که یه وه که وتنه چینه کردن.
 ده نووکیان له په نیره کهی ده دا و پڕ به ده نووکیان شیریان ده خوارده وه،

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دواتر ھەلفرین و لەو نزیکانە نیشتنەو، دووبارە و سێ بارە ئەم کارەیان کرد و لە ھەمان شوێن دەنیشتنەو.

(ئیچما) لە گۆمەکە ھاتە دەرەو و جلوبەرگە بابلییە کۆنەکی لەبەر کرد، وەڵی نەچوو و ھە بن دارەکە، بە ئاراستەی کۆترەکان بەرەو شوینی نیشتنەو ھەیان رۆیشت، لەوێ چاوی بە شتێک کەوت، ھەر بە تەماشاکردنی سەری سورما، کچۆڵە یەکی نوو سالانەی فرە جوانی بینی، کە ھەرگیز چاوەکانی لە جوانی و قەشەنگیدا رۆوخساری و جوانییان نەبینیبوو. ھەر ئەو ش سەری پێ سوور نەکردبوو، بەلکو ئەو کۆترانە شیبوون کە لە سیلەیدا دەنیشتنەو و بە دەنووکیان شیر و پەنیریان دەرخوارد دەدا.

مەندالەکە پێدەکەنی و دەستی بە ھەوادا گرت دەدا. کاتێ (ئیچما) لێی نزیکبوو و ھە، پێکەنینێکی بۆ کرد، فرمێسکی لە چاوی (ئیچما) ھانی. بە ھەز و ئەندیشەی شوانکارە یەکی بابلی کۆن، ئەو ھە دەیبینی شتێک بوو لە ئەفسانە دەچوو. لە ھاوھشی گرت و پوو و ئاسمان ھەلپیری، کۆترەکان بە خۆشییەو بە سەر سەریانەو دەسوورنەو. ئەو ھالەتە ھێچ شەرفە یەکی بۆ نەبوو پێ بە پێستی بیئت. (ئیچما) لە چاوە جوانەکانی پووانی، ئەمە یەکە مجاریتی چاوی بە مەندالێکی و جوان بکەوێت، ئەو بڕژانگ و بڕۆ جوانە ھەبیئت، بپیری دا لە تەك خۆیدا بییات و بەخیوی بکات، ھەر لەوێ بپیریکی دەستبەجێی لە ناوانی دا، ناوی نا (خۆشەویستی کۆترەکان)، ئەو ناو ھە لە بابلی کۆندا بە (سەمیرامیس) ناوئێردە کرا.

" ئەم سترانە بۆ خەوادەند دەچرم، کاتێ دڵسۆزی مەزن دێت، ئەم کێژە جوان و بێگەردە کە لە دڵە راوکێدایە .. وەرە ھەر ئێستا رزگار بکە "

لە بابل پۇرى ئاھەنگى گەوردەيە، كاتى بابل ئاھەنگ دەگىزىت.
ئەوئەندەى تر بە بەر چاوانەو شۇخ و شەنگتر دەردەكە وىت. ئەوئەندەى چا
سەوز دەكاتەو، دەرد و دەشت و پووبارەكان بە دىمەنى كۆشكەكانى شارل
پەنگى سىپى و شىندا و ئەو تابلۇ گەورانەش كە بە دىواردود ھەلدەواسران.
ئەو پۇرە نەمىشى جوانترىن شار دەردەبىز. مىردمنداھەكان گەلا و گول
زەغەرەن بەھەوادا ھەلدەدن، تەنانەت مەينە نەمىشكراوہەكانىش دەكەون
سەماکردن، سەرتاپاى مەردومى بابل جوانترىن پۆشاك لەبەردەكەن.
ئەوئەم دەزانىت پووداوىكى گەورە پوويداوہ. دەلىلى زەوى بە زەغەرەن
داپۆشراوہ، لەوہ ھالى دەبىت لەداىكبوويىەكى نوئى (كوش)ى پاشا
(ئوداج)ى شارن لەداىك بووہ، لەداىك بووہكە كورە. خۆئەگەر
لەداىكبووہكە كچ بىت، ئەو ئاھەنگە سازنادرىت.

مەلۇتكەكە لە ناو كەژاوەدايە. مامانەكان و ئافرەتانى شەونخون بەدىار
شارنەوہ تا پۇرى مندالبوونى، مافى ئەوہيان ھەبوو بەدىار كەژاوەكەوہ بن و
چاوى بە كۆرپەكەدا بگىزىن. بە زمانى بابلى بەو ئافرەتانەش
دەگوترا(ماياكان). ئىدى گوىت لە وەسفى كۆرپەكە دەبىت. "ئەو چاوە
جوانانەى" يان "جوانترىن مندالە كە چاوم بىنىبىتى". ئەمەش واتلىدەكان
زىاتر لە كۆرپەكە ورد بىتەوہ. جوانى لەو سەرە بچووكەدا و بەو چاوە جوان
و تىزەى لە نىگا كردن. بەلام بەدەر لەوہى باسەم كرد دىمەنىكى تر توشى
دلەپاوكىت دەكات، شتەگەلىكى تر دەردەكەون، لە واقىعدا نىن، ئەوانە
ئەھرىمەنن، بە ئەداى شەيتانى خويان بزوھەنەيان تىدەگرت و شتىكان
دەگوتەوہ. بەدەر لەو ديارىيانەى دەورى كەژاوەكە بۆ بوورخستەنەوہى
پۇحە ئازاوەگىرەكان مووروى شىنى چاوەزار و سىرو شتەگەلىكى نەى

چاوەنەفەس بە کەژاوە کەووە هەڵواسرابوون، دایانەکان (مایاکان) پەنجەیان لە
ئاوی زەغەرەن وەردەدا و نێوچەوانی شازن (نۆداچ) یان پێ تەپ دەکرد، تا
کۆرپە کە لە شەیتانەکان بپاریژێت.

لە پڕ بێدەنگی بالی بە سەر حەشامەتە کە دا کێشا، تا (مۆهیل) ی پێش
چەرمووی^۱ هەرە پیرە پیاو بێتە دەنگ.. گوتی:

- ئەمڕۆ مەروڤایەتی بە گشتی شانازی دەکەین و هەروەها بە هەمان
شیوە زەویش هەروەسا بە لەدایکبوونی کۆری پاشای مەزنان شانازی
دەکا. کە دواتر هەر نازناوی پاشای مەزنان کوش هەڵدەگرێت، بەم بۆنە
پێرۆزەو بە فەرمانی پاشا ناوی (زوحاک) یان لێ نا.

ئیدی هەر هەموو خەڵکە کە بۆ دەربرینی خوشی بەو بۆنەو،
ئاهەنگە کە یان جۆش و خرۆش دا، ئەگەرچی خوشییان بە ناوی (زوحاک)
نە دەهاتەو، چونکە بە زمانی بابلی مانای (ماری مارانگەن) دێت.
ئە هەرمەنەکان خەنینه وەیه کی شەیتانیانە یان بۆ کرد، کە ئێکە کانیان وەک
خۆشحالی بۆ ناوە کە دەرخت و وەکو (فیشکە ی مار) وشە گەلێکیان بە ژێر
زمانەو دەگوتەو!

شوانە ی پیرە.. (ئێچما) چاوی لەو دەست و دیارییه ی کە وا مەزەندە ی
دەکرد لە ئاسمانەو بۆی هاتبێتە خوارەو نە دەبێ. ئەو کچۆلە نازدارە ی
کە ناوی (سەمیرامیس) ی لێ نابوو، بیری هاتەو، ئەم بۆ خۆی

سەر چاوەکانی (سەمیرامیس) و موچرکێک بە لەشیدا دیت. سیما.. نە بیری
ئەسپ و ماین و نەخودی پاشای مەزنیش دەمێنیت، هەموو شتیکی لەبەر
دەچیتەو، تەنھا شتێک لەبیری نەدەچوو، خودی خۆی بوو کە نەزۆکە و
مەندال ناخاتەو. بۆ دەیهەمین جار لە کچۆڵەکە ی پوانی، ئەو پرچە خەنەییە
چون زێر بە بەر خۆرەو، شەوقی دەدا، تۆ بۆلێی پرچە سەری زێر
نەبیت؟ ئەمە تا بەچاوی خۆت نەیبینی وەسف ناکریت، چاوەکانی لە
مێنەیدا بەرسفی بۆ نەبوو، دوو لێوی ئاودامان. سیما.. هەموو ئەو شتانە
بۆیان هاتبوو، وەلای نان و پووی لە پیرە کرد.

ئێچما.. بەوردی لە جلۆبەرگە کە یەو بۆی دەرکەوت کە لەکۆشکەو،
ئەمە ی بە هەل زانی. کچۆڵەکەیش چون هەستکردن بە باوکایەتی
سیحراویانە بزی بۆ کرد، بۆیە بەپەرۆشەو بوو خۆی بەاویتە ئامیزی و
بەرەو حەوا بەرزی بکاتەو. ئەویش وەک ئەو دەوێ ئەو حەزە ی کچۆڵەکە
پێگەشتبیت، لە ئامیزی گرت و بەرەو ئاسمان بۆندێ کردەو. دواتر
دەستی لە باخەلێ نا وکیسە یە لیرە ی زێری لە بەرکیدا دەرھینا
و پیرەپیاوی دا، هەر ئەو پارە یە بوو کە داینا بوو ماینێکی پەسەنی
پێکرت. ئێچما.. بە پەرۆشەو لە کیسەکە ی پوانی و دواتر دەستی
(سیما) ی پاموسی و بەرەو زیدی خۆی گەراپەو. لەخۆشیدا لە سترانبیژی
خۆی نەدەکەوت.

"کاتی دڵسۆزی مەزن دەگاتە جی.. بێشک رزگارت دەکات"

لەوى سەكۆيەكى گەرەى لە مەرەپى سېى و ئالتوونى و بەدەوريشيدا
كۆمەلەك پەيكەرى بابلى و لەناوەندىشدا نافورەيەكى نەخشيئراو، ئاوى لە
پووبارەكەوہ بۆ پاكيشراوہ، ھەرگيز باوہر ناكەيت بەر لەچار ھەزار سال
بەم شيوازە ئەندازەيە و بەو وردەكاريە درووست كرابيئت. بەسەر
سەكۆكەشەوہ ئەو ھەموو كيزە پووتانەى پالکەوتوون، ئەوانەيش كە بە
پيۆہ پاوہستان، لەنيوہندى ھەر ھەمووشيان ئەو كۆرە قۆزەى بە ھيمنى
دانىشتوہ، بەھيزى بازووى و بالا بەرزى و چوارشانەيەكەى دەللى كەسى
تر لەو شيوازە نەخولقاوہ. ئەمە و سىحرى سروشت و بيناى بابلى بە چوار
دەوريدا ئەوہندەى دى جوانى و دلپيئييان بەو ناوہ داوہ، ئەوجا بزائە تۆ
لە سەردانى كۆشكىكى لە كۆشكەكانى بابل داى.

ئەم گەنجە بەھيز و قۆزەش (زوحاك)ە، تەنھا كۆپى (كوش)ى پاشاى
مەزنى (بابل)ە، دواى تيپربوونى سەد سال بەسەر لەدايكبوونى "برۆكانت بۆ
سەرسوپمان بەرز مەكەرەوہ، تەمەنى بنيادەم ئەو سەردەمە لەنيوان پيئىچ
سەد تا ھەزار سال دەبوو".

ئەوہ تا لە جوانى و سىحرى شوئەكە بەملاو ئەولادا چاو دەگيريت، كە
پەنگە سروشتى وا جوان ناوازە لەسەر گۆى زەويدا دووبارە نەبوويئەوہ. لى
لەناكاو چاوہكانت لەنيگابرينى كچەكان دابرى. پياويكى پىرى شەل، كە
زۆربەى ددانەكانى لەدەستدابوو، چەناگەشى تەل تەل پيشى خوار و خيچى
بەردابوہوہ، چون ئەوہى لە ئەوجى گيليدا بيئت، عەبايەكى پەريووتيشى
بەشانەوہ و بە لارە لار لە سەكۆكە نزيكبوہوہ. سەرکەوتە سەر سەكۆ مەر

مەریبە کە و چاوانی کچانی پووتی پیا تەقینەو. زوحاک.. دەستی کردە
چەتر و بە کزیبە کەو. لێ پوانی. بە گالتە جارێبە کەو. پێی گوت:

هۆ گەری نابووت چۆن گەیشتیته ئێرە؟

پیرە پیاو پووی لێ نا، بە دەنگێک لە فیشکە ی مار دەچوو، پێیگوت:

بە م شە لە شەلیبەو بە شوینێکی گە پو پیس و نابووتدا تیپە پیم،
زۆر کەسم دیت، تە پلە ی پێکە نیناویان لە سەر نابوو، کاتی بە پێو
دەوستان، ورگیان ئەوێندە زل بوو، بالێندە بە سەریانان دەنیشتنەو،
بە ناوی کورپی (کوش) ی مەزنەو بە سەریان لە سروشت و کە شوو هەوا دەکرد،
حەزمکرد ئە م کورپی (کوش) ی مەزنە ببینم، کە بینیم وە ک بارگیر لە ناوێندی
ئە م مێنە پووتانە دا لنگی لێ راکشان دوو، ئەویشم چون ئەو مێنە هاتە
بەرچاو، نە شمشیری لە هەسان دەدا، نە ییش پمی راستەو دەکرد.

کچیلی پووت و قووت دەستیان بە سەر دایانەو بوو. پاسەوانەکان
و روژان، چاویان لە (زوحاک) بپی، هەر کە راستەو بوو، بلەز پمی لە دەست
پاسەوانێک قەپاند و لە دلی پیرە چەقاند، چون بەیکەرێک پما. زوحاک.. بە
توورەییەو گوتی:

ئە م پوپو وچی گەرە فری بدەنە بەردەم شیرەکان، داوای
لێبووردنیشیان لێبکەن، کە ئەمڕۆ ئە م گوشتە بۆگەنیان وێدە دەین.

پاسەوانەکان پیرە ی کوژدایان هەلگرت و لە چالی شیرەکان توورپیان
دایە خوارەو. دیواری چالە کە وە ک سونبولێک بۆ شارستانییهتی بابلییهکان
بەوێنە ی شیر نەخشێنرابوو. چالە کە چەندین شیرێ تیدابوو، لاشە ی

كوژداوى پىرە شەل بە تووردانى بۆ ناو شىرەگان، ھەر بە ھەواو
قۇستىانەو و پارچە پارچەيان کرد و خواردیان. زوحاک.. بە توورەيىو
گوتى:

ھەموو ئەم پاسەوانانەم بە دویدا بۆ فرىدەنە چالەكەو،
واپىدەچىت باوكم(كوش)ى مەزن نەزانىت پىاوەكانى ھەلبىزىت.

زوحاک.. بە توورەيىو سەكۆكەى جىھىشت و بەرەو ناوەوەى كۆشكى
مەزنى بابل پۆيشت. بەدەم رىو ھەموو ئەو پاسەوانانە توورە دەبوو، كە
پىا دەتەقىنەو.. دەرگای ژوورە تايىبەتە رازاوەكەى كردهو و دوا بە دواى
خۆى بە توورەيىو داخست.

"بىرم نىيە كە ناويكى تىرت ھەبىت، ھەى كوپى(كوش)ى مەزن"

زوحاک.. ھەردووك چاوى ئەبلەق بوون، بەدووى سەرچاوەى دەنگەكەدا
گەرا. پىاوێك زۆربەى ددانەكانى لەدەست دابوو، چەند تەلە ريشكى خوار و
خىچى بەردابووەو، عەبايەكى شىوشىتالىشى بەسەر شانەو، دەنگىشى لە
فیشكەى مار دەچوو.

ئەو تەجارىكى تر لە (بابل)داين، بەلام دوور لە كوشكى پاشايەتى، رىك
لەدەورو بەرى شارد، كە بىناكانى لە جوانىدا لە جوانى كوشك كەمتر
نەبوون. پىاوێك بەسواری ئەسپىكى رەسەنەو، كۆمەلىكىش لە پىاوان بە
يەك جۆر پۆشاكى سەربازىيەو بەدوويەو. ئەمە.. (نۆس)ە، راونىزكارى
پاشاى مەزن، بە فەوجى سەربازى پاشايەتییەو ھاتووتە شار تەفرمانى

پاشا رابگە یینیت. خەلکە کە بە دلە پراوکیۆه لە بەرامبەریدا ویستان. (سیما) ی
مەیتەرەوان، یەکیکیو لەوانە ی دەوری پراوکاریان دابوو.

لەگەل بێدەنگبوونی خەشاماتە کە و ترس و دلە پراوکیان لە فەرمانی
پاشا، حیلە ی ئەسپێک لە دوور پراوری بە خەشامەتە کە دا، هەمووان پوویان
بو لای وەرچەرخاند، سەریان سوپما. ماینیکی پەشی قەترانی
خەشاماتە کە ی دوولەت کرد. ئەو ی بە بان ماینە کە وە شۆرە سواریکی بە
ئەزمون دیاربوو، دە ی کە ئاشکرا بوو، ترسیان لی پەوییه وە، چونکە ئەو
شۆرە سواری ماینە یە و خودی (سەمیرامیس) ه.

- فەریا کە وەتم، هیچم لە دەست نەچوو؟

ئەمە ی بە و پەری دانیایی و خۆشحالییه وە گوت، کە ئەم دوو خەسلەتە
پیکە وە و لە یە کاتدا لای کەس پوویان نەداو. لە و هەموو گەری، لە و
تێروانیی خەلکەش گەری، کە نیگیان لە نیوان خۆیاندا دەگۆرییه وە، چون
ئەو ی بلین "لە و ماینە پڕوانە ماینیک بە بان پشیتییه وە، پڕوانە ئەو
لە شکرە ی پاشا، بە تاییەت (ئونس) وە ک ئەو ی هەییەتی شکا بیت و
کە و تییەت ژیر پتی ئەسپە کە یە وە، چاوی لە جیهانی ک ئالکا، کە پیشتر جوانی
وای بە چاوی خۆی نەبینیو.

- سەمیرامیس.. ئاخەر چۆن بەم ماینە سەرشیته وە لە ناو شارددا و
بە تاو غار دەدەیت. دواتر پیم بلی، چۆن لە گەل ئەو خەلکە نەهاتی و دوا
کەوتی.

- باوکە.. ئە ی تۆ فەرمانی نمایشکردنی (لێجیش) ی ماینە کەت وی
نەدام، ئەو تا وە ک ماینیکی پەسەن لە بەردەمتدایە.

بە تىروانىنىكى مېينانە لە بەرامبەر پايۆژكار (ئۆنس) ئەو پستەيەي دەربىرى. ئەو نىگا كۆردنە بە سېو، تا سەنگى خۆي بخاتە پوو. پايۆژكار بە دەنگىكى لە سەرخۆ خەشاماتەكەي وريا كۆردەو بەلاوہى لىبكەن و ھەركەسەو بۆ سەر كارى خۆي بگەرئەو. خەلكەكە بەلاوہيان لىكرد، سەمىرامىس.. بە ماينەكەيەو پووى ۋەرچەرخاند تا بېوات، سىما.. دەنگى لىكرد:

شەمىرام.. ۋەرە ئىرە و دەستى پايۆژكار ماچ بكە و داۋاي لىبوردنىشى لىبكە. ھاتنت بەو شىۋەيە سەرلەبەرى قسەكانى پوۋچەكۆردەو، تا فەرمانى پاشا پابگەيىت.

سەمىرامىس.. ۋەك سۈرىكى پاستەقینە و بەئەزموون، لە ماينەكەي ھاتە خوارەو و پووى لە پايۆژكار (ئۆنس) كۆرد، ئەویش ھىشتا سەرسامى ئەو جوانىيە بەرى نەدابوو. خەيالەكەي پايۆژكار بە پىچەوانە شكايەو، چون ئەوہى ئەم داۋا لەو بكات لىي بېورىت. سەمىرامىس دەستە نەرموشلەكەي بۆ لای دەستى پايۆژكار بۆرد تا ماچى بكات، لى ئەو دەستە نەرموشلە سەرنجى پى پاكىشا و بەچرپە پىي گوت:

شەمىرام خان.. ئەگەر پەزىمەندى بفرمەوون بۆ ھاوسەرگىرى كۆردم لەتەكتانا، ئەو دوا پىگايە دلم لەو پەتارەت خۆش بىت.

سەمىرامىس چاۋى لە (سىما) بېرى، كە ۋەك باۋكى پاستەقینە لىي دەپوانى، بەو بۆنەو بەزەخەنەيەكى پشتگىرىي ۋەك پەزىمەندى ھاوسەرگىرىيەكەيان دەربىرى. دواتر نىگاي بۆ لای پايۆژكار گواستەو..

د. ئەحمەد خالید مستەفا

پیاویکی بە هیژ و پلە بالای نیو دەولەت لیڤەدا دلای خۆی وە لا ناو هزری بۆ
پەزامەندی لیخستە گەر.

شەوی دواتر (شەمێرام) بوو هەوسەری (ئونس)ی پیاوێژکاری بالای
پاشا (کوش)ی مەزن، پاشای هەموو مەملەکەتی بابل.

ئەگەرچی چاوەکانی (زوحاک)ی قیتوقۆز بەوای توورەییەو
لە چرکە یە کدا سوور هەلگە پان، لە چرکە ی دوو هەمدا هیژی بازووی لیخستە
گەر و شالای بۆ پیرە پیاو برد. کابرای پیرە لە جێی خۆی نەبزوا، تەنانەت
چاویشی بۆ نەپرووکاند، بەلکو بە گالته جاپییەو لە شالای بردنە کە ی
دەپوانی، کە دەیویست لە یەخە ی بگریت و تووری بداتە دەرەو. ئەو بەزمە
بەوێش کۆتایی نەهات، بەو ئاوازی کە لە پیرە پیاوی بینی، باوەری
نەدەکرد ئەو پاستی بی. بە جەستە ی پیرەدا پەتیبوو، هەر وەک ئەوێ بە
هەوادا پەت بووبی. ئەوجا پووی بۆ وەرچەر خاند تا لەو شوێنە ی ویستابوو
بیینی ئەو. پیرە زۆر بە گالته جاپییەو لە هەولەکانی (زوحاک)ی دەپوانی.
ئەوێ دە ی پق ئەستور بوو، تەواو سەری پێ سورماندبوو. کاردانەوێ
(زوحاک) لە ترسەو نەبوو، بەقەد ئەوێ سەرسورماوی بوو. دواتر بۆ
کۆتایی پێهینانی پیرە، دەستی بۆ مەشخەلی ئاگری پووناکییە کە ی ناو
ئوردە کە ی برد و بە دەستیەوێ گرت، ئەوجا بۆ پیرە ی هاریشت، بە چاوی
خۆی مەشخەلە کە ی بینی بە جەستە ی پیرەدا تێپەری، بیئەوێ گری

تېبەربىدات، لەولاترەو ھەوتە سەر زەويىيە ھە. لىرە بەدوا نىگاي پىرە
ترسناکتر ھەركەوت، نىگاي ېردە سەر مەشخەلە ھە، ئاگرە ھە كوژايەو ھە،

ھزرى (زوحاك) ى بابلى ھەوتە بىر كىردنەو ھە، ھە نەيدەزانی بەدروستی
چى بىكات. لى ئەمجارە پىرە دەستى پىكرد، لەچاوترووكاندىكىدا
مەشخەلە ھە ھە دەستەو ھە گرت، لەچاوپرووكاندىكى دوو ھەمدا پاشەكشە ى بە
(زوحاك) كىرد، پىرە بوو بە دووان، بە سىيان، بە دە، تا دەھات ژمارەيان
زىاتر دەبوو، تا وایانلىھات ھەندىكىيان بە ھەواو دەفرىن، ھە ھەمووشيان
مەشخەلى ئاگريان بە دەستەو ھە بوو، لەیەكرا ھە ھەموويان ئاگرەكانيان
تیسرەواند. زوحاك.. ھە پاشەو پاش گەپايەو ھە، پىی لەشتى ھەلکەوت و
لەسەر گازەرای پشت ھەوت.. ئاگر لە ژوورە ھە بەربوو، زوحاك سەرى
لىشىوا نەيدەزانی كىو ھە غار بدات. پىرە ھەقلی زوحاكى دەخویندەو ھە،
دەيزانی بىر لەچى دەكاتەو ھە. ئەو ھە مایە ى سەرسوپمانبوو، سەرتاپای
ھەقلی زوحاك ھەلچوونىكى بەكول بوو، بۆ شكستەينانى ئەو پىرەپياو ھە، ھە
ھىچ لىی ھالى نەبوو بوو. بەلای پىرەشەو ھە ھەقلی زوحاك مایە ى
سەرسوپمانى بوو. لەپىر ھەموو پىرە پياو ھەكان بوونەو ھە بە یەك پىرەپياو،
لەنىو ئاگرە ھەو ھە لە زوحاك نىكبووبو ھەو ھە، بە دەنگى فیشكاندىكى مار، پىی
گوت:

- كورى (كوش) ھەقلی خۆت مەشيوینە، تۆ لەھەق من نایەیت!

زوحاك.. لەبەر ھالاي ئاگرە ھە دەستى كىردە بەرپەست بۆ دەموچاوى
و گوتى:

- تۆ كىی؟

د. ئەحمەد خالید مستەفا

پیره به سووکی پییگوت:

- من (لۆسیفەر)م، میری پووناکی، ئەو پۆژە ی پووناکی تیا خولقا بوو، منیش خولقام.

له پر هه موو ئاگره که کوژایه وه، هه ر وهك ئەوه ی واهیمه بوویت. لۆسیفەر.. له قسه کردن بهرده وامبوو:

- تۆ ئە ی کوپی (کوش) بژاردەیت، ئەو پووناکییه ی من تۆی هه لژاردوو، به من ه وه مه زنتین که سی سه ر زه وی ده بیت، فییری نه ئینی (ماجی) ت ده که م. هه ر له پئی منه وه ته وای مه ردوومی گۆی زه وی به په رییانیشه وه دینه ژیر فه رمانی تۆ.

زوحاک که می ئارام بووه وه، ویستی بدویت، لی لۆسیفەر درێژە ی به قسه کانی خۆی دا.

- له تۆ به ولاره که س نییه شایسته ی مه زنی پیببه خشریت، فه رمان په وایی گۆی زه وی بکات، تۆ نه بی که س شاره زای نه ئینی (ماجی) نابیت. نه گه ر به وه ی ئەو هیزه مه زنه له خۆت بگریت، ئەو له چیا ی (ده ماوه ند) چاوه پروانت ده بم. له وێ له کچانی چیا پرسیار له (لۆسیفەر) بکه، رینماییت ده که ن.

ئه وجا پیره میژد له بهر چاوی ونبوو. (زوحاک) ی به واقورماوی جیهیشت، که سه رله به ری ژیا نی پی گۆپی.

چیا ی (ده ماوه ند) له تاریکی شه ودا تاریکتر. که نجیکی سه رلیشتیواو له و چیا به دا به دووی کچانی چیا دا ده گه ریت.. چ کچیلایلیکن له م شوینه

سامناكەدا دەژىن. چاۋ چاۋى نەدەبىنى، گویت لە ھىچ شتىك نىيە، جاروبار
سىبەر لەسەر شىۋەى بنىادەم لەتاۋىر و گابەردەكانەوہ لەخەيالیدا
دەپسكىت. زوحاك.. ھەست بە نائۇمىدى دەكات، ناچار پىر بە گەرووى ھاوار
دەكات:

ئەى پىرەپىاۋ، من ئەوہتام لە چىاى دەماوہند، تۆ لەكوئى؟

گوئى ھەلدەخات، تەنھا سەداى دووبارەبوونەوہى دەنگى خۆى نەبىت
ھىچ وەلامىك نابىستىت. دواتر لەولاترىيەوہ ھەستى بەشتىك كرد، تەنھا
شتىك نىيە، شتگەلىكن، بە پارىزەوہ بەرەو پووى دىن، ھەستى بە دەنگى
پىيان كرد، جەستەيان ديار نەبوو، چاۋى لى تىژ كرد، بىنييانى، تەنھا
چاۋيانى لىوہ دياربوو، چون چاۋانى گورگ دەبرىسكانەوہ، لەھەموو
شۋىنىكدابوون، لەلای پاستىيەوہ، لەلای چەپىيەوہ. ئەوہى جىي
سەرنجبوو، زوحاك.. ھەستى بە ترس نەكرد، دلەپراوكىشى تووش نەبوو،
بەلكو بەدەنگىكى بەرز ھاۋارى بەسەريانەوہ كرد:

لۆسىفەر لەكوئىيە؟ ئەو كەسەى خۆى ناوناوہ مىرى پووناكى، ھا
لەكوئى؟

ئىدى لىرەوہ جەستە چكۆلەكانيان دەرکەوت، قەياسەى سەد كەسىك
دەبوون، نىگای تىپرین، وەك برى مندالى بى دايباب دەرکەوتن. جلو بەرگان
رەش و پرچيان درىژو رەش بە رەنگى تارىكى. ھەر ھەموويان لەبەردەم
ئەشكەوتىكدا بە دوو پىزى بەرامبەر بەيەك راوہستان. دواى ئەوہى زوحاك
دوويان كەوت و لەپاينى چىاكە بەرەو كونى ئەشكەوتەكە لەنىۋەندىانەوہ
بەپىكەوت. ھەر وەك چون لۆسىفەر بەلنى چاۋەپوانى وىدابوو، كە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

لۆسیفەری بینی، ئەو پیرەپیاوێ شەل و دامیژراو و پەرپووتە نەبوو،
کەسیکی وابوو وەسپ نەدەکرا، لۆسیفەر لەسەر کورسییەکی گەورە
دانیشتبوو، تاریکی دەوری دابوو، ئەگەرچی مەشخەلە هەلکراوەکانی کە
بەدارەوێ بوون زۆر بە پوونی لۆسیفەریان بۆ روون نەدەکردەوێ، وەل
دیاربوو ئەو لۆسیفەرە نەبوو، کە ئەم دەرخواردی شێرەکانی دابوو. ترسێک
بەناخیدا هات، ئەوێ بەرامبەری لەسەر کورسییەکی بنیادەم نەبوو،
ئەگەرچی لەشیوەی بنیادەمیش خۆی دەرەخست، پووخساری بەوای
سەمای تیشکی ئاگری مەشخەلەکانەوێ لەلای جیگیر نەدەبوو. ئەوێ دەستی
بنیادەم نییە، ئەو قامکانەش هی بنیادەم نین، نینۆکی بنیادەم کەینی وایە،
ئەو شان و شەو کەتە کە ی لە بنیادەمدا هەن. ئەمە دەبێت چی بێت؟ ئاخۆ
ئەمە خوداوەندە و لەسەر عەرشە کەیدا دانیشتبوو؟ بەوای عەقڵی بابلی
کۆنەوێ نەیتوانی ئەو مەتەلە هەلبێنیت، کە دوو سی هەنگاو لەو شتەوێ
دوور بوو. درکی نەکرد ئەوێ بەرامبەری (ئیبلیس)ە.

هیدی هیدی شتەکانی لا پوون دەبوو، کە تاریکی لێی شارەدبوو،
تا زیاتر لێی نزیک دەبوو، زیاتر پووخساری دەرە کەوت، خانەکانی
عەقڵی زوحاک شتەکانیان تاوتوێ دەکرد. ئەو بوونەوێ کە پێدەچوو
لۆسیفەر بێت، قژیکی درێژی هەیە، هەر ئەو قژە درێژە تەواوی پووخساری
بۆ ئاشکرا نەدەکرد. لۆسیفەر بە دەنگی خلۆر بوونەوێ بەردیکی سەر
چیاکە، پێی گوت:

- زوحاک .. لەنیو هەموو پیاوانی مەردوومی دنیا، تۆم هەلبژارد.
ئەگەرچی بە ژیا نیکی خەتەرناکدا تێدەپەری، وەل دەزانم دلێکی مردووت
هەیە، ناترسیت، دلێکی ئازا و بەجەرگ و پوخیکی یاخی.

ئەنتىخريستۇس

زوحاك.. موچوركىك بەجەستەيدا تىپەرى، لەترسەوۈ نەبوو.
بەدەنگىكى سووك پىنى گوت:

مەنت بۇ چ شتىك ھەلبارد؟

لۇسىفەر بە توورەيىۋە بەرسىقى دايەۋە، ۋەلى ۋا ناكە بەگىزا
چويىتەۋە.

تا مەردومى سەر گۆى زەۋى لەژىر فەرمانى تۆدا بن. دوو.. فىرى
نەينى (ماجى) ت بىكەم. " لەپر لۇسىفەر لەقسان دەكەۋىت، دواتر درىژە
بەقسەكانى دەدات " پىۋىستە دلە مردوۋەكەت تاقى بىكەينەۋە. خۇئەگەر
نەينى (ماجى) بە ھەلە بەكەسىك درا، دەستبەجى دەمرىت.

ۋشەى تاقىكردنەۋە، كە نەيدەزانى چۆنە، غايەلەيەكى لا دروست كرد،
نەۋىش ھەر لەترسەۋە نەبوو.

نەۋ (ماجى) يە چىيە، كە ھەر دووبارەى دەكەيتەۋە، دواتر نەۋ
تاقىكردنەۋە....

لۇسىفەر قسەكەى پى قاچى

- كە دەمبىنى!

زوحاك.. لەھىچ ھالى نەبوو. كەۋتە پرسىيار كردن. لۇسىفەر بە
دەنگىكى بەرز گوتى:

- كە دەمبىنى ترس داتنەگرىت. ھەر كە روخسارى خۇم بۇ ئاشكرا
كردى، برژانگەكانت بېرووكىنىت دەستبەجى دەتكورۇم، نەگەر بىنىمەت و

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەترسایت، ئەوا نەینى (ماجى) ت دەخەمە بەردەست، ئەوجا ھەموو دنیا
لەژێر دەسەلاتى تۆدا دەبیّت، بنیادەمیکیش چییە لە فەرمانت دەرناییت.

زوحاک.. دەمى بیدەنگ بوو، دواتر گوتى:

- ئامادەم، تۆش پووی خۆتەم بۆ ئاشکرا بکە!

بلە ز و لەنکاو، قژەکەى لۆسیفەر بەلادا چوو، دەموچاوی دەرکەوت،
سێما شەیتانییەکەى ئاشکرا بوو، لە زوحاک نزیکبوووەوە، زوحاک چاوی بە
نابووت و ترسناکترین بوونەوەر کەوت، لى سەلەمییەوە، عارقە
بەنیوچەوانیدا ھاتە خوارەوە. قەد باوەرپى نەدەکرد بوونەوەرى وا نابووت و
تۆقینەر لەسەر گۆی زەویدا ھەبوویّت! تەرپەى لیدانى دلى خیراتر بوو، وەلى
دانى بەخۆیدا گرت، برژانگەکانى نەپرووکاند، ما بیر لە جوانترین و
خۆشبەختترین کاتەکانى پابردووی بکاتەوە، تا ترس ئامبازى نەبیّت، لى دلى
ھەر ئارام نەدەبوووەوە. ناچار گوپی بەخۆى دا، بەوپەرى خۆپاگرییەوە
گوتى:

- تۆ چ بوونەوەرێكى نەفرەتلیکراوى!

لۆسیفەر چپوچاوی لیکنە، ئەوەندەى دى تۆقینەر بوو، گوتى:

- من ئەھرىمەنێكى یاخیم.

ئەو دیدارە یەكەم دیدارى سەر زەوى نیوان بنیادەم و ئیبلیس بوو، کە
ئەویش لە بابل پوویدا، یەكەم شارستانییەتییى دواى زریانەکەى نوح بوو.
ئیدی زوحاک ھەموو شەوى سەردانى ئەشکەوتەکەى (لۆسیفەر) دەکرد.

لۇسىفەر.. فىرى نەينى (ماجى) يەكەي كرد. ماجى.. بەزمانى بابلىيەكان
يانى سىحر.

زوحاك.. يەكەمىن كەسبوو لەسەر گۆي زەوى فىرى سىحر بوو، وەلى
مىژوو نازناوئىكى تىرى لىئا، بەو نازناوئەو نەبەنگى دەركرد، ناوى
راستەقىنەي (زوحاك) بوو، لەمىژوودا بە نەمروود پاشا ناوى ھاتووە.

پاش تىپەربوونى چەند پۆژىك بەسەر ئەو دىدارەياندا، زوحاك.. تەلەي
بۆ (كوش)ى باوكى نايەو، چالئىكى مامناوئەندىي ھەلگەند، لەخوارەو زياتر
لە پەنجا رەمى چەقاند، چالەكەي بە گەلەي دار پووپۆش كرد. ئەمە يەكەم
تەلەي بنیادەم بوو لەمىژوودا. ئەو تەلەيەي (كوش)ى پاشاي پى لەناوبرا،
زوحاكى گەياندە عەرشى دەسەلات، دواتریش پاشايەكى خويندەژو
ستەمكار نەك تەنھا پاشاي بابل بىت، بەلكو ھەولیدا پاشاي مەزنى ھەموو
پاشاكان بىت.

پاشايەكى ستەمكار و خويندەژو بىت، ئەمە پوونە، وەلى پاشايەكى
ستەمكارى ئاراستەكراوى ساحریش بىت، ئەو نەگبەتییەكى گەورەيە بۆ
سەر مەردوومى سەر زەوى، كە پىشتەر نەبوو. نەمروود.. ھەر ھەموو ئەو
خەسلەتانەي لەخۆ گرت، ھەر ئەویش بوو يەكەمجار تاجى پاشايەتیی بۆ
خۆي داھینا و بىرۆكەي ئەو تاجەشى لە پاشاي جنۆكانەو وەرگرت،
تاجىكى لە ئالتون دروستكراو، ئەنگوستیلەيەكى گەورەي زىریشى لە
پەنجە نا.

مىژوو وەبىرمان دىنیتەو، كاتى (نەمروود) تاجەكەي لەسەر كرا، گوتى:

د. ئەحمەد خالید مستەفا

- من پاشای ھەموو دنیام، دنیا بە دارو بەردییەو ھەمووکی ئیتمە یە.

تا ئەمڕۆش کەس نازانیت و شە ی (ئیمە) مەبەستی لە کیتی تر بوو.

ئەو جەنگە بۆ سەر مەملەکەتی (بیکتريا). ھەر کە نەمرود لە سەر
عەرشى خۆى دانىشت، سەردەمى جەنگى ھىنايە ئاراو، دەھۆلى جەنگى
کوتا. ئونس.. تازە زاوا بوو، ھىشتا تيرى لە ھەنگوینی زاوا بوون نەخواردبوو،
بە دەم بانگەوازی جەنگەو پۆیشت، ھەر ئەویش نا، سەمیرامیسى
ھاوسەریشى لە گەلدا پۆیشت، ئەو شۆرەسوارەى لە پەلەزدا ھاوتای نەبوو،
ھاوشانى مێردەکەى دابەزییە مەیدانى جەنگ. بە راستى دیمەنیان وەك بوو
و زاوا سەرنج پاكیشت بوو.

سەمیرامیس.. وەك سەركردەى پەشەرەوى لە شکرىكى سەربازى کرد.
ئەو سەركردە شوخ و شەنگ و نەشمیلە، بە دەر لە چەپى برژانگەکانى، بە
ئەسپەكە یەو پەخشى لە شکرەكە بوو، لە چاوەکانیشیەو بیرمەندى و
زیرەكى و قارەمانىتى دیار بوون. نەك ھەر ئەو، ئەو دەیتوانى پەشەرەوى
لە شکرىك بكات، ھەلبەت دەشیتوانى ئیمپراتۆرییەتیكىش وێك بنیت.

لەوجەنگەدا (شەمیرام) زیرەكى و ئازایەتیی خۆى دەرخست، توانى
مەملەکەتى (بیکتريا) بپروخینى و داگیرى بكات. ھەوڵەكە بە پاشای نەمرود
وەك سەركەوتنىك لە سەر دەستی (سەمیرامیس) گەشت. پاشا بەو ھەوڵە
نۆر سەرسام بوو، ئافرەتێك سەرلەشكر بێت و سەركەوتن بە دەست بێنیت.
پاشا بۆ خەلات كردن بانگەیشتى ناو كۆشكى کرد. ئەو یەكەم دیدارى
(نەمرود) پاشای مەزن و سەمیرامیس بوو.

نەمرودى پاشا لەسەر كورسى عەرشەكەى دانىشتىبوو، چون ھەموو
جارى بەگژ پراويزكارەكانيدا دەھاتەو، كە پراويزكار(ئونس) يەككىبوو لەوان.
لەپ سەمىرامىس خۆى بە ژورا كرد و بە ھەموو جوانى و باوەر بەخۆ بوون
و ئازايەتییەو ھەك جەنگاوەرىكى بە ئەمەكى پاشای مەزن و بابل بەرامبەر
پاشای مەزن دەرکەوت. زوحاك.. ھەر كە چاوى پىكەوت، سەمىرامىس
تەپەى دلى زياتر بوو، ئەویش لەسەرسامییەو بوو. لەخۆى پرسى ئەم دلەم
بۆ راپلەكى، ھۆكار دەبیت چى بىت، تۆ بلىى بەھۆى يەكەمجارى بىنىنى
پاشای مەزنەو بىت؟ لى ئەمەى پەتكردەو. ئەو كەسىك نىيە وا بە ئاسانى
لەبەر كەسىك راپلەكىت. لەو دەمەيدا (زوحاك) لەتەك پراويزكارىكى دەدوا،
دواتر كە ھەستى بە ئامادەبوونى كەسىك كرد، پووى بە لايدا وەرچەرخاند،
ھەر كە چاوى پىكەوت، لەسەر عەرشەكەى ھەستا. كاتى بىنى لەسەر
كورسى عەرشەكەى راستەو بوو، ئەودەم لەخۆى پرسى.. بۆچى ھەستا؟
ئەوى مەزن بۆچى لەبەر كەسىك ھەلدەستى. نىگای چاويان لەتەك يەكدا
ئالشت كردهو (گۆرپىيەو). نىگايەكى تر لەكەسىكەو سۆسەى كردن.
نىگای توورەبى لە (ئونس)ى مێردەكەيەو بوو، ئەو نىگا ئالشت كردنەو
بەدل نەبوو، كە لەبەر چاوان نەدەشارايەو، ئەوجا نىگايەكى تر لەچاوانى
ئەھرىمەنەو ھاتە مەيدانەكە ئەویش نىگای لۆسىقەر بوو.

زۆری پێنەچوو، چون ئەوەی بیهوی بە چاوی خۆی ببینیت (ئۆنس)ی
 ڕاویژکاری لەسەر قەلاکەوێ تووڕ بەدریتە خوارەو، ئەوجا بە گالته جاپییهو
 لیی بپوانیت. دواتر نەمرود لەتەك سەمیرامیس هاوسەرگیری کرد.
 زەماوەندەکه یان هەر هەموو خەلکی بابل ئاھەنگیان بۆ گێرا، سێ پۆژان
 ئاھەنگێران بەردەوام بوو، دیاری و شیرینی بە هەموو مەملەكەتدا
 بە خشرایەو. خۆر و مانگیش بە یەك گەشتن، هەر وەك چۆن لە
 ئەفسانەكاندا هاتوو خۆر و مانگیش بە یەك گەشتن، خۆر نەمرودی
 خوداوەند و مانگیش سەمیرامیس بوو.

هیز و دەسەلاتی مەملەكەتەكە داوی ئەوەی سەمیرامیس چوو پال
 پاشای مەزنەو هاتای نەبوو، پیلان و دانایی لەبۆاری سەربازی و
 ستەمکاری چوو پال سیحەرەو، ئیدی مەملەكەتی نەمرود دەستی بە
 پەلاماردانی مەملەكەتەكانی دەورووبەر کرد، بەو شەو نەویستا تەماحی
 دەسەلاتی زیاتری هەبوو، دەیویست شالۆ بۆ ئاسمانیش بەریت، شەش
 هەزار زەلامی لە هەر حەوت مەملەكەتەكە كۆكردەو، داوی لێکردن
 قوچكە یەك دروست بكەن، كە دەستی مۆڤ بە لووتكەكە ی نەگات. سالیکی
 بویت بۆ سەرکەوتن بەو قوچكە، هەورەكانیش تێپەڕینیت. ئیدی کریكار و
 ئەندازیارەكان تەنانت جنۆكەكانیش لەو بیناگردنە بەشدار بوون، چەند
 سالیکی نەبرد، یەكەم سەیرۆسەمەرە لەو حەوت سەیرۆسەمەرانی دنیا
 بنیات نرا و لەناو سنووری كۆشك و عەرشەكە ی نەمرود قووتەو بوو.

نەمروود لە باخەلى سەمىرامىس نووستبوو، بەسۆزەو دەستى
 بەسەرقرزى پاشاي مەزن دەهينا، كە لەناخەو ئەو پەيمانەى بەخوى
 نەدابوو، ئەو دەم نەمروود لە پەيوەندىيەكى تردا بوو، خەونىكى نۆر سەيرى
 دەدەيت، خوى لەو دەدا بينىيەو، چون ئەوەى بەسەر پشتى ئەسپىكەو
 بىت، لە ئەرزەو بەرەو ئاسمان ھەلەدەفرى، كاتى لە ھەورەكان ئاودىو بوو،
 خوى بەرامبەر سوارىك بينىيەو. بۆ دلتىابوون كە ئەوەى دەيبىنى سوارە و
 وەك ئەو لە ئاسماندا دەفرىت، لای لى كەردەو، لەو شوينەى خوى
 نەيبىنىيەو، لەپەر ديار نەما، لەجى ئەو ئەستىرەيەكى پرشنگذار
 دەرگەوت، دواتر لى وردبوو، شۆرەسوارەكەى بينىيەو، كوتومت
 لەخوى دەچوو، ھەر پىك خوى بوو، لەپەرى ھىچى لى ديار نەما، ئەستىرە
 پرشنگذارەكەيش دەرەكەوتەو. ديسان شوينەكانى سەح كەردەو،
 سوارەى بەدى كرد، وەك تىر لە كەوان دەرچوو، بەرەو زەوى سەربەرەو
 خوار دەبوو، چون ئەوەى لەخەونەكەيدا بچىتە گيانى نەمروودەو.
 نەمروود راپچەكى و ھاوارىكى بۆ كرد. لەخەونەكەى بىدار بوو، چاو
 جوانەكان و دەستە نەرم و شلەكانى سەمىرامىس فرىاي كەوتن، دەستى
 بەنىوچەوانىيەو گرت، تا ھىورى بكاتەو.

سەمىرامىس بەلەدترىن كەسانى لەبوارى خەونامەدا بۆ ھىنا، تا
 شروڤەيەك بۆ خەونەكەى بدۆزنەو. ئەوان ھاتبوون دەرسان تەفسىرى
 خەونەكەى بۆ ئاشكرا بكەن، دواجار پاشا لىيان توورەبوو، ھەموويان
 تۆقىبوون، چونكە دەرسان خەونەكەى بەپاستى بۆ بگىرنەو، نەوەك پاشا
 لەتوورەبيدا لەمليان بدات، سەمىرامىس بەلئىنى سەلامەتى وىدان، گوتيان..
 بەم نزيكانە مەلۇتەكەيەك لەدايك دەبىت، كوشتنتان لەسەر دەستى ئەو

کۆرپە یە دەبیّت. پاشای مەزن چون گێرکانیک گێری گرت، بێریاریکی دەرکرد،
 مەرچی لە دایکبوی نوێیە لە حەوت مەملەکەتە کە بکوژدین. بێرەرە کە
 جیبە جی کرا، دامودەستە کە ی بۆ کوشتنی هەر مەلۆتکە یە ک بە
 مەملەکەتە کان بلایبوونە وە. لە و پۆزانە دا (ئێبراهیم) ی پیغەمبەری خودا
 لە دایک دەبیّت، دایکی لە بەرچاوان دووری دەخاتە وە و دەیشاریتە وە تا
 گەرە دەبیّت. ئە و سەردە مە بابلییە کان ئەستێرە یان دەپەرست، پەیکەر یان
 بۆ دروست دەکرد و کێنووشیان بۆ دەبرد، لە و ئەستێرە ش خۆر و مانگ.
 خۆر پەرستراوی بالایە و ئەویش نەمرودی مەزنە، مانگیش سەمیرامیس بوو.
 نەمرودیش یە کە دڵسۆزی ئەهریمەن بوو. بە وای ستەمکاری و خۆپێشتن و
 شەر لە دوا ی شەر، بوار بۆ ئێبراهیم پەخسا لە ناو خەلکیدان گەوازی
 پەرستنی یە ک خودا بدات و کێنووش بۆ پەیکەرێک نەبەن نە سوود و نە
 زیانی هە یە. کار گەشت بە وە ی حیکایەتە کە ی ئێبراهیم بێتە دەنگوباسی
 بابل. بە هاربوو، مەردووم بۆ جەژنە بە هارە دەرچوو بوونە دەرە وە ی شار،
 کاتێ گەرە وە، بۆ شوکرانە پوویان لە پەرستگای بابل کرد، پەرستگای
 ئوور، کاتێ بینیان گشت بتهکانیان شکابوون، پاچیکیش بە گەردنی
 پەیکەری گەرە وە هەلواسراوە، کە بە (مەردۆخ) ناویان دەبرد. مەردۆخ لە
 شوینیکی بەرزتر لە پەیکەرەکانی دی مینا خوداوەند دانرابوو.

خەلکە کە بە و کارە قەلەس بوون، پقی (ئێبراهیم) یشیان بێر کەوتە وە
 لە مەر پەیکەرەکانیان کاتێ پوو بە پووی بوونە وە، باسە کە یان خستە
 بەرگوئی. ئەویش وەلامیانی دایە وە:

- ئە و کارە حەتمەن ئیشی گەرە کە یانە، لێی بپرسن.

خەلكە ئەوئەندەى ترههچون، ههوالهكهيان گهيانده پاشاي مەزن.
ئەو ئەو ديدارهى نيوان(نەمرود) و (ئىبراهيم)بوو.

- ئەى ئىبراهيم.. ئەو خوداوەندە كىيە تۆ دەپەرستى؟
- ئەو ئەو خودايەيە كه ژيان و مەرگى بەدەستە.
- منيش ژيان و مەرگم بەدەستە، لەمل زيندانىيەك دەدەم و دەيكورم، لەيەكىكى ترخۆش دەبم، لى دەگەرپىم بژييت.
- خوداى من خۆر لە پۆژهلاتهوه هەلدينيت، تۆش لە خۆرئاواوه هەليبينە.

ئەگەرچى نەمرود بەو پرسىارهى تىكچوو، لى گوئى وي نەدا. فەرمانى
دەركرد دەرەق بەو تاوانەى ئىبراهيم كردووئىتى، كوشتنىك بكوژييت بىرى
لى نەكراييتەوه، برپارى دا ئاگرىكى گەورە بكرىتەوه، بە مەنجەنيق
ئىبراهيمى تى فرى بدرىت. خەلكى بابل يەك مانگى پەبەق داريان
كۆكردهوه، ئاگريان تىبەردا، ئاگرەكه ئەوئەندە بەرزەوه بوو، لەوپەپى
مەملەكەتەوه دياربوو، ئەوجا (ئىبراهيم)يان بە مەنجەنيق فرىدايه ناو
ئاگرەكه، چەندىن شەو و پۆژ ئاگرەكه نەكوژايەوه، ليكەپان تا بەتەواى
دامركايەوه، ئەوجا بە فەرمانى پاشا بگەرپىن بۆ سووتمانەكهى ئىبراهيم و
كۆى بكەنەوه، تا پيشانى مەردوومەكهى بدەن كه نەماوه. كاتى بينىيان
ئىبراهيم هيجى لى نەهاتووه، تەنات بە پىي خۆى ويستاوه. نەمرود دەبوو
خۆى لەو گرفته پزگار بكات، ناچار تووپەبوونەكهى برده لاي لۆسيقەر،
ئەوئەى نەمرود كردى جىي سەرسوپمان بوو، كه برپارى دا بە گژ ئەهرىمەندا

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بچیتەو. ڕەنگە نازناوی (نەمرود) یش لەو وەو هاتبێت، کە بە گز شەیتاندا چوو و تەو. خۆی گە یاندا ئە شکە و تە کە ی دە ما وە ند.

- کوا ئە و هیژە لە بن نە هاتوو ی بانگە شە ت بۆ دە کرد، ئاگرێک بە و گە و رە یە ی هە لمر کرد، مرقیکی گوشت و خوینی بۆ نە سووتی، یانی چی؟
- یانی ئە ویش وە ک من شە یتانە.

- بە راست... مە بە ستت ئە وە یە لە تۆ شە یتانترە؟ دواتر ئیمە ئیبراهیم دە ناسین، باوکی ئیبراهیم (ئازەر) ی پە یکه رتاشە.

- بۆت نییە هە موو شتی کە دە یزانم بیزانیت، ئیمە هاو پە یمانی یە کین، دواتر تۆ چیت، بنیادە میکی ت برسی دە بیت و میز دە کە یت و دە مریت.

- ئە و هیژە کوا، بە قووللە کە ی خۆم بۆ سەر هە و رە کانیش بە رز بوومە وە هەر نە مدۆزییە وە، لە تە ک تۆش بۆ ئە سفە لی سافلین شۆر بوومە وە، هەر نە مبینییە وە.

- هیژە کە هەر ئە وە یە تۆ پاشای مە ملە کە تیکی ت، ئە وە ی گوئی لە ناوت بوو، ترساو و بە س، خیزانگە لی ک لە جنۆکە کان بە فەرمانی تۆ هە لسو کە و ت دە کە ن.

- بە لێ... ئە وە راستە، تە نها یە کێک نە بیت، ئە ویش ناوی ئیبراهیمە، ئە و چیی هە یە کە من نیمە، تۆش هەر نیتە؟

- ئە و هە ژارە، لە فیل بە و لاو ه چی نییە، هەر فیل بوو لە ئاگر پاراستی.

- تۆ درۆزی، درۆزنیکی هیچو پوچ، سویند بیت ئە و دە مە ی ئە و هیژە دە دۆزمە وە بتکوژم و پارچە پارچە ت بکە م.

بېرىرى ياخيپوونى خۆى بەسەر (لۆسىقەر)دا. دواى ياخيپوونى نەمرود بەسەر باوكى و كوشتنى، لە خوداوەندىش ھەلگەرايەو ە بانگەشەى بۆ خوداوەندى خۆى راگەيانەد. بەسەر ئەو ئەستىرانەشدا ياخيپوو كە مەردوومەكەى دەيانپەرست. بەسەر ھەموو شتىكدا ياخيپوو، دواى ھەر ھەموو ئەمانە ياخيپوونى خۆى بەسەر ئەو كەسەدا راگەيانەد، كە فېرى سىجىرى كەرد ئەويش (ئىبلىس)بوو.

(زوحاك).. يا مېرى ياخيپوو، ەللى لەسەر زەوى بى پكابەر.

- گەرەم زوحاك.. چىشتلىنەرە تازەكەى پاشامان گەيشت. ئەمە دواى ئەو ەى چىشتلىنەرەكەى ترمان بەفەرمانى گەرەمان لەكارەكەى دەركەرد.

- با بىتە ژوورەو ە و زۆرم بۆ نەپىسىت.

نەمرود لەتەك راويژكارەكانيدا لە وتوويزدا بوو، تا ەستى بە ەنگاوى نەرم كەرد، سەرى بۆ بەرز كەردەو ە، تا بزانيت ئەو ەى دەبىتە چىشتلىنەرى كىيە. ەر كەچاوى پىكەوت، چاوەكانى زەق بوون، راويژكارەكان سەرنجياندا. چىشتلىنەرەكە دەموچاوى ئاساىى بوو، پىرە پىاويكى شەل و زۆربەى ددانەكانى لە دەست دابوو، ەبايەكى شپو وپى بەسەر شانەو ە. پىاو ە پىرەكە بزەخەنەيەكى گالته جارائەى تىسرەواند. بەو بزەخەنەيە ئەو ەندەى دى سەروسيماى ناشرىنتر بوو.

پیره به دەنگی گالتە جارییه وه گوتی:

- گەورەم نموونه یەکم لەو خواردنە ی دەستی خۆم بۆ هیناوی، تا
لەکارەکەم حالێ بیت.

پیره لەسەر سینییەکی ئالتوونی کە خۆرادنیکی بەلەزەتی بەسەرەوه
بوو، لەپاشای نزیک کردەوه.

نەمرود... پێک و پەوان پێی گوت:

- پێویست بە نموونه ناکات، تۆمان ناوێت.

پیره بزەخەنە یەکی تری بۆ کرد، ددانە شاشەکانی بۆ دەرکەوت، گوتی:

- گەورەم.. داوای لێبووردنێ لێدەکەم، وەک پێزیک بۆ پاشای
مەزنان پێم بدە شانەکانت ماچ بکەم.

پیره بەداماوی لە نەمرودی پاشا نزیکەوه بوو، لەبەردەمیدا کپنووشی
برد و کە راستەوه بوو هەردوو شانی ماچ کرد، دواتر ئیزنی لە پاشا خواست،
بەپێی خۆیدا گەرایەوه.

- گەورەمان.. خواردنەکە ی بەر لەتۆ لێمان خوارد، زۆر بەتام و
بەلەزەت بوو، بۆچی پەتتان کردەوه؟

نەمرود.. چون ئەوه ی خۆی لەو پرسیارە بدزیتهوه هیچ بەرسفیکیانی
نەدایەوه. لۆسیقەر.. بەو شیوازه کە داوای لێبووردنی لێکرد، دروست بۆ
لێبووردن بوو، یا مەبەستیکی لەپشتەوه بوو؟

نەمروود لەجىي خۆي ھەستا و بەرەو ژوورى (سەمىرامىس) ھاوسەرەكەي پۆيشت. ھەر جارى تووشى نەھامەتییەك بەھاتايە، پەناي بۆ مەعشوقەكەي دەبرد، كە زىرەكییەكەي سەنگى چىايەكی ئالتوونی ھەبوو. ھەر كە چووە ژوورەو، تەماشای جوانییەكەي (سەمىرامىس) ی کرد، سەرقالی داھینانی پرچە ئالتوونییەكەي بوو. ناگەھان لە ئەژنۆكانییەو ھەستى بە ئازاریك کرد، چون ئەوێ ئیسكەكانى بێنەو یەك. لە پر ھاواری ئی بەرزەو بوو، كەوتە سەر زەوی. شەمیران بلەز خۆي گەياندە سەری، ئی لە شوین خۆي داما، ئەوێ لە بەر چاوی پوویدا، وەختەبوو شىتی بكات، لە ھەردوو ئەژنۆي نەمروودەو دوو ماری پەش ھاتنە دەرەو، دەمى دە ئالینە گەردنییەو، دەمىكتر بە شانییەو دەخشین، جار جارەش خۆيان بە ژێر جلوبەرگەكانى دەكەن. ھەردوو مارەكە دەیانفیشكاند، كەلەكانیان بە دەردەخست، ھىچ كاردانەو ھەيەك نە لەلای نەمروودەو نە یش لە لایەن شەمیرانەو نەبوو، چونكە ھەردووکیان لە خۆ چوو بوون و لە ژوورەكەش تەنھا فیشكەي مارەكان دەھات.

لۆسیفەر.. نامەيەكی بۆ نەمروود پەوانە کرد، تیدا نووسیبووی "ھەموو كاتى دەمە برسییەكان تیر بكە، چونكە ئەگەر ھىچیان دەست نەكەوێت، كەلەت شك دەبەن بىخۆن". لەوساو نەمروود پەفتاری گۆرپو، ما ھەموو پۆژێك دامودەستەكەي دابەزینیتە ناو مەملەكەتەكان، و ھەر پۆژەي سەری دوو منداڵ بچن و كەللەكانیان بۆ پاشا بێنن. دەبوو پۆژانە ئەو دوو كەللەيە

دەرخواردی مارەکانی سەرشارانی بدات. کەلە سەرەکانیش هی منداڵ بن، چونکە مارەکان کەلە ی گەرەیان پەتە کردەووە. کەس نەیدەزانی نەمرود بۆچی سوورە لەسەر ئەوێ هەموو پۆژیک کەلە ی دوو مندالی پێبگات. هەرکە سێکیش ئەم فەرمانە پەتەکردایە لەمێ دەدرا. کەسیش بە نەینیی ئەو عەبایە ی نە دەزانی، کە نەمرودی پاشا لەبەری دەکرد، دواتر ئەو چییە لەژێر عەباکە ی دەجووڵیت! بۆ کەس نەبوو پرسیار لە پاشای مەزن بکات.

نەمرود هەولیدا هەردوو مارەکە سەرپریت. هەر کە سەریان ی دەبێ، لەسەر شارانی دروست دەبوونەووە. سەمیرامیس زۆر بەزەیی بە مێردە کەیدا هاتەووە، لە هەر حەوت مەملەکەتە کەووە حەکیمی بۆ هێنا. هەر حەکیمی کیش چاوی پێدەکەوت، دەستەووەستان لە جیاکردنەوێ مارەکان لە لەشی پاشا دەووەستا. هەر حەکیمی کیش بە نەینییە کە ی زانیبا، دەیکوشت.

لەو پەری شار پیاویکی ئاسنگەر هەبوو، ناوی (کاوە) ی ئاسنگەر بوو، پیاویکی ئازا و چاوە ترسبوو، کاوە ی ئاسنگەر.. خەمیکی قول دایگرتبوو، بەر لە چەند پۆژیک جەندرمەکانی پاشا هەردوو کۆرە کە ی بە بەرچاویەووە سەردەبێن و کەلە سەرەکانیان بۆ پاشا دەبەنەووە. کاوە ی ئاسنگەر پیاویکی موسوڵمان بوو، لایەنگری ئایینی ئیبراهیم بوو. دوا ی ئەو زوڵمە ی لە کۆرەکانی کرا، دابەزییە ناو مەردوومە کە، بەتایبەت ئەوانە ی هەمان زوڵمیان لیکرابوو، ئەو ئاگرە ی لەناخیدا هەلگیرسابوو، بەو ئاگرەووە بانگەشە ی شۆرشی جاپدا، دێ بە دێ و شار بە شار و مەملەکەت بە مەملەکەت، خەلکیکی زۆر لەژێر بەیداغی ئازادیدا بەدووی کەوتن. کاوە بە فێلی

ئاسىنگەرىي خۇي بە قوللەي (بابل)دا كىرد، چۈن ئەوئەي قوللەكە تۆكەنر
بىكات.

كاوئەي ئاسىنگەر.. دواي ئەوئەي پىلانەكەي سەر دەگرىت، پوولە
نەمرود دەكات و پىي دەلئىت:

- ئەي پاشاي بابل و ئاشور، خۆت بە دەستەوئە بدە، سەلامەت
دەبى.

- چما لە من بە ولاوئە خوايەكى ترەيە؟

- خوداي ئەرز و ئاسمان.

- تۆش ھەر وەك ئىبراھىم قسە دەكەيت.

- ئىبراھىم پىغەمبەرى خودايە، ئىمەش باوئەرمان بە پەيامەكەي

ھىناوئە. داوات لىدەكەين بىيئە سەر پىي خوا پەرسىتى، كە كەس ھاوبەشى
نىيە، ئەگەر نا شەرت لەگەل دەكەين.

- ئىوئە شىتتوبون؟ من (زوحاك)ى مەزنى بابل و ئاشورم، پاشاي ھەر

حەوت مەملەكەتەكە بىرۆن تا سى پۆژان ھىزى خۆتان كۆ بىكەنەوئە، ئەوسا
تەفروتووناتان دەكەم، تا كەستان بە سەر زەوييەوئە نەمىنن. واتان
دەسپمەوئە شوئىنەوارىستان نەمىنئىت..

كاوئەي ئاسىنگەر.. تا سى پۆژان لايەنگرانى خۇي و ناحەزانى پاشاي

لەخۇي كۆكردەوئە. نەمرود.. جاپى لەشكرىكى گەورەي بە سەرپەرشتى

خۇي دا، سەمىرامىس ھاوشانى مېردەكەي خۇي ئامادەي ئەو جەنگە كىرد.

لەشكرەكەي نەمرود چەندىنچار لە لەشكرەكەي كاوئەي ئاسىنگەر بەژمارە

نۆرتىر و پىچەككەتربوو. ھەردوئە سوپاكە بەرامبەر يەككىان گىرت. كاوئە و

چە کدارەکانی لە لەشکرە زەبەلاحەکی (نەمرود) یان دەپوانی، لەشکرێک ترسی خستبوو دڵی سوپاکەیی بەرامبەر، بەو چەک و تفاقەیی لە شمشیر و پرمی نوێ و شیوازی پیکخستنیان، ئەمانیش بەو چەکە کۆنانە و ژمارەشیان زۆر لەوان کەمتر بوو. نەمرود و سەمیرامیس بە گالته جاپییەوه دەیانپوانییە ئەو کۆمەڵە خەلکەیی بەرامبەریان. چە کدارانی لەشکرەکی نەمرود دانیان بەخۆیاندا نەدەگرت، چاوەپوانی فەرمانی پاشای مەزن بوون، تا تەفروتوونایان بکەن. نەمرود وەک ئەوەی لە کورتترین ماوەدا بیەویی ئەو جەنگە بباتەوه، بەگالته جاپییەوه لە کاوەی ئاسنگەری دەپوانی، چون ئەوەی کاوە بەزەیی بەخۆیدا نەدەهاتەوه و وا خۆی و لایەنگرانی خستوو تەگرفتی لەناوچوون. هیشتا فەرمانی هێرشکردنی نەدابوو، لەپەر هەردوو سوپاکە بەلای خۆرەلاتەوه سەرنجیان پۆشت. ئەو هیژەیی نەمرود بەدویدا ئەرژ و ئاسمان گەرا، ئەوا دەرکەوت. هیژی مەزنی خودای ئەرژو ئاسمان، سوپایەکی لەبن نەهاتوو لەلای خۆرەلاتەوه بەرەو مەیدانی جەنگە کەهات. سوپایەک بەری خۆری دەگرت، سوپایەک لەمیشوولە. هەردوو سوپاکەیی نەمرود و کاوەی ئاسنگەر لەهیچ حالێ نەبوون. ئەم میشوولەیه چییه بەری خۆری لەزەوی گرت. ئەوەندەیی پینەچوو سوپاکەیی لە ئاسمانەوه گەیشته گۆرەپانی جەنگەکە، نەمرود هەردوو چاوی زەق^١ کردبوووه، هەولیدەدا لێی حالێ بیّت، سوپای پێشکەکان بەرەو خوار بوووه، هێرشیان کردە سەر لەشکرەکی نەمرود، ئەو لەشکرەیی هاوتای نەبوو. ئیدی کوپ ئەو کوپەبوو خۆی دەر باز بکات. میشوولەکان میشوولەیی

ئاسايى نەبوون، گۆى زەوى شتى واى بەخۆيەوۈ نەبىنىبوو، تەنانەت
لەسەردەمى دايىناسۆپەكانىش شتى وا نەبوو. لەشكرەكەى تەفرو ترونا
كرد، باشترین سواری لەسەر پشتى ئەسپەكەيەوۈ دەخستە خوارەو،
ئەوۈى ھەلات، ھەلات، ئەوۈشى پئوۈبوو گۆشتىش بە جەستەيەوۈ نەما،
لاشەى ئىسك وپرووسكى لەشكرەكەى نەمروود ئەو ناوۈى داپۆشى، ھەرچى
نەمروود وژنەكەى بوو، پىشتەر ھەلاتبوون، ئەسپەكانيان تىژپەوترىن ئەسپى
پەسەن بوون. نەمروود پووى لەئاسمان كرد و گوتى:

ئەى خاوەن ئەو ھىزە.. تۆ كىيى؟ تۆ لەكۆيى؟ تۆ ئەھرىمەنىت؟

ھەلدەھات وژنەكەشى بەدوويەوۈ، پەوۈ مىشۈولەيەكيش دوويان
كەوتبوون. ئەوۈى ئازادىيانى كردبوو، تىژپەويى ئەسپەكانيان بوو، ۋەلى
مىشۈولەيەك پىيان گەشت و وازى لىنەھىنان، تا خۆى بە كۈنەلوتى نەمرودا
كرد، نەمروود ھاوسەنگى خۆى لەدەستدا و ھاوارىكى لى ھەستا، ئەوۈندەى
نەمابوو لە ئەسپەكەى بەرەوۈ بىت، سەمىرامىس فرىاي كەوت و لەبالى
گرت، ھاويشتىيە پشتى خۆى. لە غاردان نەكەوتن، تا خۆيان بە قوولەكەى
(بابل)دا كرد. دەرگاۋ پەنجەرەكان كلۆم دران. نەمروود ھەستى بە شكستى
ئەم جەنگە كرد، ئەو لەشكرە مەزنەى لەدەستچوو و تەنھا پاسەوانانى
كۆشكى بۆ مايەوۈ، ھەرچى چەكدارانى سوپاكەى كاۋەى ئاسنگەر بوو، كە
ئەو دياردەيەيان بەچاۋى خۆيان بىنى، كپنۆشى شوكرانەيان بۆ خودا برد،
ئەوانەش كە موسولمان نەبوون، ھاتنە سەر ئايىنى ئىبراھىم، ئەوجا كاۋە بە
سوپاۋ بەيداغەكەيەوۈ بەرەو قوچكەى بابل كەوتنە پى، ئەوۈى كۆشك و
عەرشى نەمرودى لىبوو. ھەرچى نەمروود بوو، تەواۋ، بەواى ئەو مىشۈولەيەى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بەگۆنە لووتیدا چوو بوو تەواو حالێ شێر و پێسوو، ستارە ی بۆ نەبوو،
هەرچەند مێشوو لەگەڵ مێشکیدا دەجولایەو، نەمرود شیت و هار دەبوو،
هیچ شتێک لەو ئازارە ی مێشکی پزگاری نەدەکرد، تەنیا کە پاسەوانەکانی
راھینابوو، بە پێلاوێکانیان لەتەپڵی سەری بدەن. سەمیرامیس بە چاوی
فرمێسکاوییەو لێی دەپوانی، بۆی بلوایە، خۆی لەپێناویدا فیدا دەکرد.
سوپاکە ی کاوێ ئاسنگەر چواردەوری قوللەکە ی گرت، پاسەوانەکانی
نەمرود تا پێیان کرا پارێزگارییان لە قوللەکە کرد، گەمارۆدانە کە چل پۆژی
خایاند، کەس نەیدەزانی لەناو قوللەکە چ بایە. سەرچاوی نەمرود بە پێلاو
کێشان سوور هەلگەرابوو. لەناکاو دەرگای قوللەکە یان شکاند، کاوێ و
سوپاکە ی بۆ تۆلەسەندنەو بەژوورکەوتن، لەبەرانبەر گەیشتنی کاوێ
بەمەرامی خۆی هیچ شتێک بەرەست نەبوو بۆیە ئەو ئاواتەشی ھاتەدی.

چای دەماوێند.. لەشەواندا تاریک و ئەمووستەچاو. کاوێ ئاسنگەر
چار مێخزنجیری لەچیاکەدا داکوئی، نەمرودی دەستوپێ لەگۆت و زنجیر
کەوتبوو، لەولاترییەو مارەکان بەسەر شانییەو لەبرسانا دەیانفیشکاند.
کاوێ بەزمانیکی گالته جارانەو پێی گوت:

- ئە ی زوحاک.. پێت نەگوتبووم دوومار بەسەر شانتهوێ، پەنگە
لێت بوورابام.

زوحاك ھېچى نەگوت، ئاخىر ئەو پېشكەيەى ناو مىشكى ھەراسانى
 كىرەبۇ، دەيوست لەبەر ئازار ھاوار بىكات، ۋەلى بەھۇى ئەو پارچە پەپۇيەى
 كاۋە لەدەۋى نابوۋ دەنگى نەدەھاتە دەرەۋە. كاۋەى ئاسنگەر... ئەو كارەى
 بۇى ھاتبۇ، دەستوبىرد نەجامى دا. ھەر چوار پەلى بە مىخىزىچىرەكەۋە
 بەست و دىقەتى دوومارەكەى سەرشانى دا، لەبرسا دەيانفېشكاند. كاۋە
 پارچە پەپۇكەى ناو دەمى دەرھىنا و گوتى:

- سىلاۋمان بە خاۋەن ئەو دوومارەى سەرشانت بگەيىنە، ئەوان
 شاھەستەى كەللەتن، نەك من.

نەمرود ھاۋارى لى ھەستا، پۈۋى بەرەو ئاسمان بەرز كىردەۋە، چۈن
 ئەۋەى بانگ لەشتىك بىكات، يان قسە لەتەك كەسىكدا بىكات. ھەرچى
 (كاۋە)بوو... بەسەرگەۋتۈۋىى لەچىياكە بۇ ناو مەردووم ھاتە خوارەۋە.
 كۆمەلىك خەك لەچىياكە نەھاتنە خوارەۋە، تەماشى زەلىلى و مەرگى
 (زوحاك)يان دەكرد. زۆرى نەبىرد دوو مارەكەى سەرشانى لەگەردنى ئالان،
 ئەۋجا كەۋتنە خواردى كەللەى زوحاك، ئەۋەندەيان لەكەللەى خواردا تا
 مىشۋولەيەك لەكەللەى نەمرود دەرپەپى و بەرەو خۆرھەلات ھەلفى.

مىژوۋ دوايىن لاپەپەى خۇى قەمچ كىرد... پىاۋىكى ستەمكار و بەھىزىترىن
 دەسەلاتى سەر زەۋى پېشكەيەك كۈشتى. دەلىن كاسە كە پىپۇ، لىى
 دەرپىت.

وا تێنەگە ی ئەم بەسەرھاتە حیکایەتییکی ئەفسانەیی بێت، بەلکو ئەو
 راستییە. ئەگەرچی داستانێکی مێژووییە، بەلام.. نە فیلمێکی لەسەر تۆمار
 کراوە، نە پۆمانیکیشی لەسەر نووسراوە، پوون و ئاشکرا مەبەست لە
 شاردنەووەیەتی. نەمرود ناوی لە کتێبە مێژوویەکاندا هاتووە، بەتایبەت
 کتێبە عەرەبی و جیهانییەکان، بەسەرھاتەکەشی پوون و ئاشکرایە. هەر
 مێژووە لەھەمان سەردەمی قەلەمپەروی (نەمرود) دا باسیان لە پیاویکی تر
 بەناوی (زوحاک) هەو کردووە، کتێبە عەرەبییەکان بە (زاھاک) ناویان بردووە.
 ھەندیک لەو کتێبە مێژوویانە ی زۆرتر باوەر پێکراون، ھەردوو کەسایەتیە کە
 بۆ یەک کەس دەبەنەو. ھەر کتێبە مێژووییەکانە بەسەرھاتی کەسی سییەم
 دەخەنە پوو، کە لەھەمان سەردەم حوکمی دنیای کردووە و یەکەم
 ساحیریش بوو لە مێژووی بنیادەمدا، ئەویش بەناوی (زۆرۆستەر) هەو.
 جاریکی تر کتێبە مێژووییە باوەر پێکراوەکان ھەردوو کەسایەتی
 (زۆرۆستەر) و (نەمرود) بۆ یەک کەسایەتی دەگێژنەو. تا بەتەواوی لە
 حیکایەتە کە حالی بیت، پێویستە ژياننامە ی ھەر سی کەسایەتیە کە
 بخوینیتەو. نەمرود و زوحاک و زۆرۆستەر، تا بەو راستییە دەگەیت کە ھەر
 سی کەسایەتیە کە ھەر یەک کەسایەتین، دواتر ئەم ژياننامانە ی ھاوشیۆن
 و لەیەک سەردەمدا بوون، بێستینەو بەو دوو بەسەرھاتە ی لە تەورات و
 قورئانیشدا هاتوون، ئەوجا بەسەرھاتە کەت بەتەواوی بۆ دەردەکەوێت، تا
 ئەم گەپان و توێژینەو یەش نەکەیت، کارەکەم بۆت ئاسان کردووە.

نەمرود.. ناوی بەشیۆە ی جیاواز لە کتێبەکانی تردا هاتووە، وەك (مین)
 و (مینۆس) و (نینۆس) و (نینیب) و (ماردۆش) و (ماردۆخ) و (ئەزدەھاک) و
 (یۆراسیب). ھۆکاری ئەم ھەموو ناوانەش دەگەرێتەو بۆ کەسایەتیە

ئەنتىخريستۇس

ئەفسانەيىھەكەي لە لاي فارس و كورد و ئەفغان و ھىند و تورك و عەرەب،
ناوھەكە بەپىي سەردەم و زمان و شارستانىيەت گۆرپانكارى زۆرى بەسەردا
ھاتوۋە، تەننەت داستانىكى ئىرانى مەزنىش بەناۋى(شانامە)ى بۆ
ھەلبەستراۋە.

پەيكەرى كاۋەي ئاسنگەر تا ھەنووكەش لە ئەسفەھاندا ھەر ماۋە، ئەو
ئەشكەوتەي (زوحاك) ىشى تيا بەندكرا، لە چىاي دەماۋەند ھىشتا ماۋە و
شۈينەكەشى ديارە. ئىرانىيەكان تا ئەمپۇش بە بۆنەي كۈشتنى پاشاي
ستەمكار، سالانە ئاھەنگ دەگىپن، بەتايىبەت لە جەژنى نەورۇزدا. قوللەي
بابل كە بەرزىيەكەي لەسەروۋى ھەورەكانەۋە بوو، ويران كرا، تەننەت
شۈينەۋارىشى نەماۋە، بۆيە لەنىۋ حەوت سەيروسەمەرى دنيادا ناۋى
نەھاتوۋە.

سەمىرامىس.. ئەو ئافرەتە شوخ و شەنگە، ئەو ئافرەتەي مەشخەلى
ئاگرى لە پەيكەرى ئازادىدا بەدەستەۋەيە، ھەرھەمان ئافرەتە بە مەشخەلى
ئاگرەۋە ۋەك دروشمىك بۆ كۆمپانىيەي (Columbia pictuers) بۆ
فېلمسازى دەردەكەۋىت.

دۋاي مردنى نەمروود، بە پىنج سال سەمىرامىس زىندانى كرا.
پەرستگايەكى فرە مەزنى بە زىپ بۆ مېردەكەي بىنا كرد و پازاندىيەۋە،
باخچەي ئاۋىزانى بابلى دروست كرد، كە دوۋەم سەيروسەمەرەكانى
دنيايە.

مروۋ بەو شىۋەيە بۆ يەكەمجار فېرى سىحر بوو، نەمروود لەسەر دەستى
ئەۋانەي ناويان بە(ماجى) ھاتوۋە بەماناي سىحربازەكان، لەۋانەش
ۋشەي(ماجىك) لەزمانى ئىنگلىزىدا بەماناي سىحر دىت.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

وابزانم گەمەگەت پێخۆشه، بەر دل دەگریت، جاری هەر لەسەرەتاین.
کۆمەلەی دووھەمیش شەش کارتە، پێم بدە بەر لەوێ پەرۆشیت کال
بێتەوێ بۆتی ئاشکرا بکەم:

کارتی یەكەم.. کارتێ پوچە سووتاوەکانە، وێنەی کەللەسەری
نەهیمەنی لەناو ئاوردا بەسەرەوێ.

کارتی دووھەم.. کارتێ ئاگرە، هەر لەوێ پێشوو دەچیت، وێنەی کەللە
سەریکی سووتاوی لەنیو ئاگردا بەسەرەوێ.

کارتی سێھەم.. کارتێ ساحیریکە، وێنەی ئافرەتیکی شوخ و شەنگی
سیحریازی بەسەرەوێ.

کارتی چوارەم.. کارتێ فریشتەکانە، وەك سونبولیک بۆ پاکی
فریشتەکان وێنەی پەرەمووچیکی سپی بەسەرەوێ.

کارتی پێنجەم.. کارتێ بە ساختەکردنی پەرچووانە، وێنەی یەکی پەش و
سپی بەسەرەوێ و دیار نییە کەچی.

دواکارت.. کارتێ نوشتەیی دەمبەستە، وێنەی ساحیریکی نامۆی
بەسەرەوێ.

ئەوا بە شیوازیکی پێك و پێك و دروست پیزمان کردن، ما نەینێ دووھەم،
سەرگۆزشتەیی دووھەم بخەینە پوو.

هو ئینانا.. وەرەخواری

۱۹۰۰ پیش زاین

به په رۆشه وه له جهسته نیمچه پروته که ی ده پوانی، نه ویش به وپه پری
خۆبه ده ستدانه وه له سه ر جیوبانه که ی، که چه رچه فیکی سووری پیادرابوو،
پاکشا. له ده وروبهر جیوبانه که ییه وه پروناکییه کی کزۆله ی سوور به هۆی
مۆمه هه لکراوه کانه وه شه وقی ده دایه وه و دۆخیکی پۆمانسی و چیژبه خشی
به و که شه دابوو. هیدی هیدی له جهسته نه رمونۆله که ی نزیکه بووه وه، تا بۆن
و به رامه ی به که پووی گه یشت، به چه سره ته وه نه و بۆنه ی هه لمژی، که
زه وقی وروژاندبوو. بله ز دهستی بۆ قژی برد و به چه ژمه ته وه چنگی لی
گیرکرد، تا هیزی تیابوو گوشیه خۆی، نه و جا ده می له ده می نا، وه ک
نه وه ی کلۆکۆی خۆی پیدامرکینیتته وه.

ده موچاوی له پوخساری نزیکه کرده وه، هه ناسه ی گه رموگوپی هه لمژی،
له نزیکه وه له و لیوانه ی پوانی که چ گه وه ریکه به باوه شیه وه پسکاوه،
چون چه ژمه تی پیاویکی گر گرتوو نه و لیوه ئاودامانه ی بۆ مژی، نه ویش

چون ئافرىتىكى پەرىشان بۇ پياو تا بىنئىتە بان خۇي، بۇي پالكووت.
نىگاي لە چاوه كانى بىرى.. ئەم شوخ و شەنگە لە كوئى دەپوانى ھەر نەشمىلە
تا سەرمەستبۇون ھەسرەتە كانى بە لىو مژىنى كوئىر كوردەو، ئەوجا
پوومەتە كانى، ئەو چاوه جوانانەى يەك بە دووى يەكدا ماچ دەکرد.

ئەو كامىرايەى ئەم دىمە نانەت بۇ دەگرىت، زۆر لە نىزىكەو و بۇ
مەبەست گرتەيان دەكات. جارى دەبىنى لىو ھە كانى دەمژىت، جارىكى تر
لە نىزىكترەو گرتەى ئەو چاوه جوانانە دەگرىت، كە سىحريان پياو وپو كاس
دەكات. بە دەور سەرىدا دەخولئىتەو، تا لە پىشتەو و ئىنەيەكى پىشتەو
بگرىت.. پرچىكى درىژى پەش و قەترانى ھەس. دووبارە چىنگى لى گىر
دەكات، بە رامووسىنى لىویدا دادئىتەو.

كامىراكە سووك سووك بەرەو خوار دادەگەرئىت، بۇ خىستەنە پووى پىشتى
ئەو جەستە پووتەى ھەراسانى كىردو. ما كامىراكە بەرەو خوارتر داگەرئىت.
لىل^۱ بەرەو خوار بوونەو ھە كامىراكە تىرپەى دلى خىراتر دەبوو، بۇ ئەو
جىگايەى مەبەستى بوو، ئاويك بە ئاورەكەى ناخىدا بىكات. چاوه كانى
كراو تر دەبوون. ئەبلەقبوونى چاوه كانىشى بۇ چىژ و ھەو سىبازى نەبوو،
زىاتر لە ترساندا بوو. ھەر كە كامىراكە گەيشتە كۆتايى پرچەكەى، پووت و
قووت دەرەكەوت، كە بەلایەو نە دەبوو و ابىت، بەلكو ھەر ھىچى نەبىنى،
تەنھا عەباى سەرشانى پياو كە نەبىت، ئەوجا كامىراكە چون گالتەى پى
بىت دوور كەوتەو، تا دىمەنەكە بەتەواوى دەرەكەوت. دىمەنى پياويك كە
پرچە سەرى ئافرىتىكى گرتو و بە پەروشىيەو لىو ھە كانى رادەمووسىت.

^۱ لەگەن

هەر که تووپی دەداتە سەر جیوبانەکه، ئاوازیکی پۆمانسیانەی جوانی بۆ
ئەو گالته جارییهی بە گرتەکهوه لکاند.

پیاوهکه که کلۆکۆی دامرکایهوه، کهمیک پووی له پووخساری
دوورخستهوه، به جوانی له کهللە سەربرپاوهکهی پوانی، دواتر به هیز کهللە
شۆخ و شەنگهکهی توور دا، بهر دیوارهکه کهوت و ئەوجا له سەر زهوییهکه
جیگیر بوو. له دیوارهکهوه تا شوینی کهللە سەرکه به خوین نه خشرا. بێ
ئەوهی گوی به خوینە پەرش و بلاوه که بدات، له جیوبانەکهش دوور
کهوتەوه، ئەو ناوه که به مەرمەر پووپۆش کرابوو، به خوینەکه له وتا.

جاریکی دی به خێر بیی، بۆ بابل، خاکی نه فرەتلیکراو. ئیمه
له سەردەمیکی دواي (نەمرود) داین. لینه گەپیی دیمەنهکانی پیشووتر تووشی
شۆکت بکهن، خەمیش لهو شۆخ و شەنگه مەخۆ، ئەوه (ئینانا)یه، که له
ئەرز و ئاسمان نه فرەتلیکراوه، سەریشت لهو پیاوه سوپنه مینێ که
عه بایهکی به سەر شانەوهیه. ئەوه (هازارد)ه. هازارد.. به هیزترین ساحیری
(بابل)بوو لهو سەردەمه دا. بهر لهوهی کۆتایی به دیمەنی یه کهم بینین،
پێویسته زانیارییهک ههیه بیزانیت.. ئەم ساحیره به (مانزاق) ناوזה دهکرا.
مانزاق.. له بابلی کۆندا واته (نکرۆمانسەر)، نکرۆمانسەر واته...

با له دیمەنهکه بهردەوام بین و زیاتر لێ تێبگهین.

پیاوهکه له نیو بازنهکاندا ویستا، عه بایهکی درێژی سووری خهتخهتی
پهشی پان و پۆپی له بهردایه، تهپلهیهکی کلکداری قهشەي به سەر هوه، ما
به دهنگی مه قام بیژیک جادوو بخوینیت هوه، جاری دهنگی لی بهرز دهکرد و
جاریکی تر دهنگی لی نهوی دهکرد، دواتر له بازنهکان هاته دهرهوه و پوهوه

ئەنتىخريستۇس

كەللە نەفرەتلىكراۋەكە پۇيشت و لە پرچە سەرە جوانەكەى گرت، ھەر
بەسەر زەويىيە مەرمەرىيەكە و لەتەكيدا خەرىكى شتىكى سەيربوو.

ھەر بەسەر زەويىيەكە وە كەللە سەرەكەى بە ئاراستەى جيا جيا دا
دەجولاندىۋە. ھەلبەتە ئەو پياۋە دەزانىت چى دەكات؟ يا تەواۋ
لەكارەكەى ھالى نىيە بۇچى وادەكات. ئەو پياۋە خەرىكى نووسىنەۋە بوو،
قەلەمەكەى كەللە سەرى ئىنانا بوو، مەرەكە بەكەشى خوينەكەى. بېشك لە
وشەيەكەش چىيە ھالى نابىت، كە چى نووسىۋە، لەبەر ئەۋەى بەزمانىكى
كۆنى بابلى دەينووسى. پىتەكانى ئەم زمانە ترسناكە. ما بە دەنگىكى پچر
پچرى لەرزۆكەۋە ئەو جادوۋەى ساحىرەكان پىي ئاشنان، بخوينىتەۋە.

ئىتىمۇ.. ئىتىمۇ، ئىنانا لە فەلەكى بازىيە نەفرەتلىكراۋە ۋەرە
خوارى، ئەى ئەو كەسەى بۇ لىۋەكانت پياۋانى بالا بەرز بۇى
دادەچەمىنەۋە، ئەى ئەو كەسەى بەيەك تەماشلا لەچاۋانتەۋە غرورى
كەسانىكت نەھىشتۋە!

بەدەۋرى بازىەكاندا شتىك لەجادوۋى وتەۋە، تا ئاگرىكى داگىرساند،
ھەر ئەۋەش نا، تا ۋاى مەزەندە كرد، كەللە سەرى ئەھرىمەنەكان دەبىنىت،
كەللە سەرگەلىك ئاۋرى لى بەرزەۋە دەبوو. لەنىۋ كەللە سەرى
شەيتانەكانەۋە، كەللە سەرىك دەرگەوت، دواترون بوو، دووبارە
دەرگەوتەۋە، كەللە سەرى ئىنانا بوو، يا ۋاى بەخەيالاً دەھات. ھەلبەت ئەم
پياۋە دلىكى بەجەرگى ھەيە. پياۋ بۇ خوا بلىت.. كەللە سەرى ئەھرىمەنەكان
زۆر ترسناكن، كە لەنىۋيانەۋە كەللە سەرى ئىناناى شوخ وشەنگ پىسكا، ئەو
جوانىيەى لەدەستدا، ئەۋجا ئاگرەكە كوزايەۋە، تا لەشۋىنىكى تەربە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

گەرگرتوویی دەرکەوتەو. لە کەللەسەری پاستەقینە ئینانا کە لەسەر زەویە کە توو درابوو، ئاورە کە پێبوو.و.

ئەمە ئاگر نەبوو، کۆمەلێک خەیاڵ بوون بە بەرچاوی (هازارد) وە پێکان. پێدەچوو ئەوێ دەگێڕا سەرکەوتوو بوو تێیدا. ئەوێ هەرچی جوانییە لەژاندا لەخۆ گرتبوو (ئینانا) بوو. پۆمانەکانیش بە (ئەفرۆدیت) باسیان لێو کردوو، یانەخۆ ئەوێ عەرەبەکان بەناوی (لات) وە دەیانپەرست، بابلییەکان بە (عەشتار) ناوزەدیان دەکرد، وەك خوداوەندی جوانی هات، بە جوانترین پۆشاک و خشل و زێرەو هات، وەك تریشقە هات، ئەو ناوە تاریکە پۆشنا کردەو. هازارد.. بەرامبەر بەو جوانییە تووشی شۆک بوو. دانی بەخۆیدا گرت و گوتی:

" ئینانا.. ئەو شارزادە جوانی، هەواڵی هەردوو ساحیر (عەزازیل) و (شەهمازی) م پێی پابگەینە. باسی ئەو سەفەرە بەختەویریەم بۆ بکە. ئینانا.. چیت لەدلدا یە بۆمی باس بکە "

فینۆس بەچاوە باشقالییە جوانەکیەو لێی پوانی، چون ئەوێ شۆخی پێبکات، گوتی:

- هازارد.. ئەوانە ساحیر نەبوون، ئەو ناویڵەش ناوی ئەوان نەبوو، بەلکو بەکیکیان ناوی (هارووت) و ئەوێ تریشیان (مارووت) سەفەرەکەشم بەختەوەر نەبوو، بەلکو نەفرەتکراو بوو.

هازارد.. چون ئەوێ بەقسەکانی تیکچیت، گوتی:

- ئەي شارادەي شۇخ و شەنگ، ھەرچىت بىنيو، ۋەكو خۇي بۇمى

بگىرەۋە.

فىنۇسى شارادە و خوداي جوانى، بەو خەسلەتەي شارادەيى جوانان بۇ
ناۋەندى بازىنەكانى سەر زەۋى پۇيشت، كەمىك كراسەكەشى بۇ ھەلپرى، لە
ناۋەندى بازىنەكان دانىشت و دەستى بە گىرپانەۋە كرد.

فىنۇس گوتى:

- ۋەك نوينەرى جادوۋگەرانى (ئۆرۆك) بۇ بابل نىردرام، بۇ خۇتېش
مەزنىي شارى (ئۆرۆك) لەمەر جادوۋگەرىيەۋە دەزانىت. يەكەمجارم بوو
لەشارە خۇشەۋىستەكەم (ئۆرۆك) دەرىچم و دوور بىكەۋمەۋە، بەپراستى
دوچارىشم دەبىت. بەسەرھاتەكە وابوو. گەۋرەي جادوۋگەرانى ئۆرۆك
ھەۋاللىكى وىدام، كە دوو جادوۋگەر لەشارى (بابل) دا ھەن، بەسەر
جادوۋگەرانى ئەۋشارەدا جادوۋيان لەگەۋرە و بچووك خىستبوۋە ژىر
دەسەلاتى خۇيان، يەككىيان بەناۋى (عەزائىل) و ئەۋى دىشيان بەناۋى
(شەھمازى) يەۋە، وتيان ئەم دوو جادوۋگەرە خەللىكى فىرى جادوۋ دەكەن،
بەو مەرجهي داۋايان لىدەكردن، كە فىرى جادوۋ كردن بوون، لەنىۋ خەللىدا
بلاۋى بىكەنەۋە، وايان حالى كردم. كارەكە كە پىيان سپاردم بۇ ئەۋەبوو
لىيانەۋە فىرى ئەۋ جادوۋگەرىيە بىم كە خەللىيان فىر دەكرد و ئەۋەشى كە
لەخەللىيان دەشاردەۋە. خۇتانىش چاك دەزانن كەس لە سىكى دايكىيەۋە
نەبوۋە بە پاشا، يان جادوۋگەر، كەسىش نەبوۋە لە گەنج و پىر لەبەر
سىجىرى جوانىمدا خۇي راگرتىت، سىجىرى مېينەكەم، بەكورتى، ھەرمەن

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بووم بۆ ئەو کارە شایەستە بێ، منیش ھەرچی زانیارییەك بوو لەخۆم گرت،
تا بە جادووگەرانی (ئۆرۆك) ی بگەییتم.

گرفتەكە لەو ھەدووبو جادووی ئەو دوو جادووگەرە، جادووی ھەموو
جادووگەرانی (بابل) ی کوێر کردبوو ھە. ئەمە ھەواییکی سەرسوڕێنەر بوو
بەلامە ھە، دەمزانێ لە بابل جوێ جادوویان زۆربوو، تەنانەت باشتەین
جادووگەری (ئۆرۆك) یش لێیان ھالی نەدەبوو، نەیان دەتوانی گۆدەکانی
بکەن ھە، ھەك جادووی تابلۆ، ئەو تابلۆیە ی وێنە ی پووبارەکانی بابلی تیدا
نەخشا بوو، خۆ ئەگەر خەلکی بەگزیاندا چووبان، لە ھەر بابەتیکی جادوویی،
ئەوا دەرزییەکیان لە یەكێ لە پووبارەکانی تابلۆكە دادەنا، ئەگەر وایانکردبا،
ئەوا پووبارەکانیان لە ئاوی کوێر دەکرد ھە. جادووی ئافرەت.. ھەچ كەسێك
خۆشەویستیکی ون بوایە، پەنا ی بۆ جادووگەرەکانی بابل دەبرد، چیشی
داوا کردبا وێیان دەدا، تا پێیان وێدەدا لە ئاوی ئەو یانە ھە چاوی بە
وێبوو ھەكی بکەوێت، لە کوێیەو و لە چ بارودۆخیكدا یە. گرفتە سەرەکییەكە،
جادووی ئەم دوو جادووگەرە، گشت ئەو جادووانە ی لە ئاوی دەبرد و زیاتریش.

چەند جوان و دلگیرە بابل، بەدەر لەو کارە ی پێی پاسپێرا بووم و
پەڕۆشی نەبووم، لێ بۆ بینینی تاوەر^۱ بابل و باخچە ئاویزانەكە ی
خۆشحالبووم بەو چوونەم. تاوەر و باخچەكەش كەس بۆی نەبوو، بچیتە
ناوی، تەنھا پاشا و خانەوادەكە ی نەبیت، لێ بەخۆت بەسەرھاتی من چاك
دەزانیت لەتەك پاشاكان دا، بیریشت ماو ھە دوایین پاشا كە سەردانیم كرد،
چۆن واملیكرد لەبەر پێم بکەوێت، سوور دەمزانێ ئەو دوو جادووگەرەش

لەبەر پېم دەكەون و دان بە ھەموو نەيتىيەك دېنن، ھەرچىش لە مندالىيەو
فېرى بوون، وەك ھىلكەى پاكراروھ دەينىنە مستم.

ھەر كە كەوتمە پرسىيار كردن لە (عەزائىل) و (شەمھازى)، گويم
لەھەندى قسەى سەير بوو، پىيان گوتم.. لە ئەشكەوتىكى چىياكانى
دەوروبەرى (بابل)دان، بەو پۆزگارە خەلكى بۆ فېرىبوونى جادووكەرى
ھاموشۇيان دەكەن، ئەوانەش كە پووى لىدەنان، تاقىكردنەوھىەكى سەيرىيان
بۆ دەكردن، ئەگەر لەو تاقىكردنەوھىە شىكستى ھىنا، قاو دەدرىت، خۆ
ئەگەر سەركەوتوو بوو، پىي وىدەدەن بچىتە ناو ئەشكەوتەكەوھ و تايەك
سالى رەبەق لەو ئەشكەوتە بۆى نىيە بچىتە دەرەوھ، ھەر كە ئەو ماوھىە
تەواو دەكات و دىتە دەرەوھ، ئەودەم لەبارەى ھونەرى جادووكەرى
ئەوھندە بەرز دەبىتەوھ، كەھىچ جادووكەرىكى بابل و دەوروبەرى لەھەقى
نايەن، ھىچ جادووكەرىكىش ناتوانىت شوخىي پىيكات، تەنانەت خەلكەكش
زاتى ئەوھ ناكەن دەمە دەمى لەتەكدا بكەن.

دەركەى ئەشكەوتەكە سالى يەك پۆز دەكرایەوھ، ھەموو پۆزەكانى سال
كلۆم دەدرا بەھىچ پالەوانىكىش نەدەكرایەوھ. ئەو پۆزە زۆر نىكبوو،
ئەوھش بەختى من بوو. شوانىك بەبان ئەسپەكەيەوھ و لە پشتى خۇيدا
سواری كردم و بەرەو ئەشكەوتەكەى بردم، ئەوھش لەبەر جوانىيەكەم بوو،
ھاويشتىمىە سەر پشتى ئەسپەكەى.

ئەى شازادەى شوخ و شەنگ، ئەوا گەيشتىن، ئەوھ
ئەشكەوتەكەيە، نازانم شازنىك بەو ھەموو سىحرەيەوھ چ پىويستى بەوھىە
فېرى جادووكەرى بىت.

- کاکەیی شوان.. تۆ لەوێ گەڕی، لێرە چاوەڕوانم بە ئەگەر زوو نەهاتمەوێ لات، تۆ بۆ ناو مال و مندالت بگەرێوێ.

- شازادەیی نەشەمیل.. دەتوانم هەموو تەمەنم لێرە چاوەڕوانت بێم، دواى بێنینی ئەم جوانییەت، مال و مندالی چی، هەر بۆ گۆرستان باشتەرە چوونم.

شوانە کە مافی خۆی بوو، لەوێش زیاتر بلیت، خودی (فینۆس)، هەلگرێبوو! با لەوێش گەڕی. دیمەنی ئەشکەوتە کە لەوێ نەدەچوو بەو ئاوازی بێت کە وەسفیان دەکرد، تەنھا کونێک بوو لەچیاکەو بەس، مەردووکی زۆر لە ژن و پیاو لەبەردەم ئەشکەوتە کە دا پێزیان بەستبوو، منیش لێلیاندا وێستام، تا هەردوو جادووگەرە کە بەدەرکەوتن، خۆزیا نەمدیابان.

هەوێلجارم بوو مەوێ لەخۆم جوانتر و سێراوێتر ببینم. دوو ئافرەت نا وەلێ دوو پیاو، ئافرەت لەبەریان خۆی بۆ پاناگیریت. بۆ یەکەجار دڵم بە راستی کەوتە کوتە کوت. کە ی پیاوی واجوتن هەبوو، بەسەر سێحری جوانییە کەمدا زال بوو، دەبوو من لەبەر پێیان بکەوم... پێدەچیت ئەو کارە ی بۆی هاتووم، بەر لە تاقیکردنەوێ کە شکست بێنم، ئاخەر بێنینی ئەو جوانییە یان هەموو شتیکی لەبەر بردمەوێ، کە بۆچی هاتووم.

لەتە کە هەردوو جادووگەرە قۆزە کە چوومە ئەشکەوتە کەوێ، ئەوێ لەناو ئەشکەوتە کە بینیم، دەمیان پێ داچەقاند، چۆن بتوانم وەسفی شتیکی لەو بابەتە بکەم. سەرەتا بۆ ئەوێ بتوانم و ئەوێ بێنیومە وە کە خۆی بۆتی بگێرمەوێ.. پێویستە هەموو ئەو وێنایە ی لەمەڕ بەرتەسکی

ئاۋەۋەي ئەشكەۋتەكەدايە، ۋەك چۆن لە ئەشكەۋتى ئاسايىدا ھەيە، لەبىر
خۆت بەرىتەۋە. ئاۋ ئەشكەۋتەكە ھەر ۋەك كۆشك پان و بەرىنە، بىنمىچەكەي
ۋەك ئاۋ كۆشكەكان بەرزە، پووبارىكى پىدا پەت دەبىت، ئەۋسەرى ديار
نىيە، ئاۋىكى سازگار و خۆشى ھەيە، دىۋارەكانى ۋەك ئەۋ لادىۋارانەي لاي
خۇمان نىن، ساف و لووسن، پىرە لە درزى بچووك بچووك، لەدوور پا ۋەك
دىۋارىكى نەخشىنراۋ دەرەكەۋت. ئەمە يەكەم دىمەنم بوۋكە چاۋم
پىكەۋت.

دوۋ پىاۋە جادوۋگەرەكە پىنمايىيان بۆ لاي پووبارەكە كىردىم،
داۋاكارىيەكى سەيرىيان ھەبوۋ، دىاربوۋ ئەۋە تاقىكرىدەۋەكە بوۋبىت، كە
باسىيان لىدەكرد. داۋايان لىكرىدىن يەك يەك سى جاران تف پۆكەينە
پووبارەكە، گوتىشيان ئەۋە تاقىكرىدەۋەيەكى بچوۋكە، جادوۋگەر لە خەللى
ئاسايى جىادەكاتەۋە. لەپىزەكە سىيەم كەس بوۋم. يەكەم كەس كە نىرىنە
بوۋ، ھەۋەل تفى پۆ كىردە پووبارەكە، چاۋم لە پووبارەكە بىرى، تاشتىك لە
كاردانەۋەي تف پۆ كىردەكە بىيىنم. خالىكى شىن بەسەر ئاۋەكەۋە
دەرەكەۋت، لىل^۱ پووبارەكە دەپۇيشت، ئەۋجا لە ھەر دوۋجارەكەي تىرى تف
پۆ كىردەكە، ھەمان خالى شىن دەرەكەۋت، يەك لەۋ دوۋ جادوۋگەرە لىلى نىزىك
بوۋەۋە، داۋاي لە پىاۋەكانىيان كىرد، بىيەنە لاي بەردىك، ئاۋەكەيم بىر
نەماۋە.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەوجا نۆرەى كەسى دووہم بوو، تەفەكانى پۆ كرده پووبارەكە، ئەمجارە لەبرى خالى شين، خالى سوورم بينى. يەك لە جادووكەرەكان بەسەرزەنشەوہ پىي گوت:

- ئىرە شوينى كەسانىك نىيە، لەشوينى ترەوہ فيرى سىحر بووبن.

پاسەوانەكان پەلكيشيان كرده دەرەوہى ئەشكەوتەكە. نۆبەتى من ھات، لەتاقىكردنەوہكە خالى بووم، بە باوہر بەخۆبوونەوہ زەردەخەنەيەكم بۆ كرد، ئاخىر من جادوو لەھىچ شوينىك فير نەبووم. سى تفانم پۆ كرده ئاوہكەوہ، ھەرسى خالە شينەكەم بەسەر ئاوہكەوہ بينى، پياوہكان بەرەو ئەو بەردە بردميان، كە ئاوہكەيم لەبىرچووەتەوہ.

بەردىكى زەبەلاح لەئاوہندى پووبارەكە بوو، درزىكى نۆرى وردى تيا بوو، لە لاى سەرەوہى بەردەكە پستەيەك بەزمانى بابلى نووسرابوو، پستەكە دەليت "ھەركەسيك دووزمانى بكات لە ئىمە نىيە، ئەو كەسەش بەدەم ئىمەوہ قسە بگىريتەوہ ئەوا كفى كردوہ" وەك ھىچ خالى نەبووم، درىزەشم پىنەدا. ئەوہى ماىەى سەرنج پاكيشان بوو، ژوورلىكى نەخشىنراوى تىدابوو، وامھەست دەكرد، ئەوہ ئەشكەوت نەبيت، مەزەندەى سروشتى لادىيەكەم لا پسكا. بە زانىارىيەكى تر ئاشنا بووم، چۆن بەو گىلييەى خۆم نەزانيوہ، كە تا سالىك لەو ئەشكەوتە نەچمە دەرەوہ، كە دەرگای ئەشكەوتەكە كلۆم دەدرىت، ئەى لەو ماوہى سالەدا چى دەخوين؟

چەند ژوورلىكى.

ئەنتىخريستۇس

ئەوھى دەمانخوارد، شىنگەلىكى وشىكراوھ بوون، وھك مىوژ و گويز و
بادەم، كە بۆ ئەو سالاھ لە ئەشكەوتەكە كۆ دەكرانەوھ، ئەشكەوتەكە
كانياوى تىدابوو بۆ ئاۋ خواردنەوھ. ئىدى تەواۋ لە بارو دۆخى ناۋ
ئەشكەوتەكە ھالى بووم، كە چۆن بەرپۆھ دەچىت. ما لە كارەكەى خۆم
تىبگەم، چونكە گشت ئەو شىتانەم لەخەيالدا نەبوو. دواتر ھەردو
جادوگەرەكە بۆ ساتىك منيان بىنى. من دەزانم پىاۋان لەبەر جوانىيەكەم
نىگام دەكەن و چۆن لەتەك قسەكردىندا دەپەشۆكىن، وھلى ئەم دووانە وھك
لادىوارىك نىگايان تىبىم، چۆن ئەوھى ھىچ كاريگەرىيەكەم بەسەريانەوھ
نەبىت. نا.. ھىچ پىاۋىك نىيە و نەبووھ بەرامبەر جوانى قىنۇس بتوانىت
خۆى رابگرىت!

ھەموو پۆژىك لەناۋ ئەو ئەشكەوتەدا كە بەسەرمدا تىدەپەپى، ھەستم بە
خەتەرناكىي ئەو كارە دەكرد، كە پىم سىپىردرابوو، تىگەيشتم
جادوگەرەكان ئىمەيان بۆ خزمەتى خۆيان بەكار دەھىنا. ھازارد.. ئەوان لە
ھىچ و پوچ بەولاۋە ھىچى تر نىن، ئازەلەكان گەلى لەوان باشتىن، لە
ئىۋەش ھالى بووم توانايەكى واتان نىيە، لە توانا شەيتانىيەكەتان بەولاۋە،
ئەوانەى خۆتان لەبەرياندا سووك و چرووك كرد، لە ئەشكەوتەكە توانا
پاستەقىنەكەيان فىربووم. لەوھش تىگەيشتم ئەو ھەوت ئەستىرە و مانگ و
خۆرەكەش كە دەيانوىست لىيان نىك بىنەوھ و بىانپەرستىن، ئەو تەنانەى
بە ئاسمانەوھ ئاۋىزان بوون. خۇدايەكەيان ھەيە، خۇداى ئىبراھىم. نووكە
تىگەيشتم ئەوھى ئىۋەش دەيكەن وھەمە، ئەوھشم بۆ پوون بووھوھ كە

ئىستا.

جادوگرەکان بێهێزترین بوونە وەرن، ئەهریمەنەکانیش ھەروەھا. تیگەیشتم بۆچی ھەر جادوویەکی جادوگرێک، جادوویەکی تر ھەیە پووجەلی بکاتەو. تیگەیشتم ناوی (عەزازیل) و (شەمھازی) ناویلی ترسناکن، جادوگرەکان ناویانەتە پال ئەو دوو کۆرە قۆزە، ئەوان ناوی جوانتریان ھەبوو، یەکیکیان (ھاپووت) ئەوی تریان (ھاپووت)بوو.

"کەسیان فێر نەدەکرد، تا نەیانگوتبا ئیمە فیتنەین، کفر مەکە"

وەلی ئەو دوو جادوگرە نە کەسیان بە پاشا یان دەسەلاتدار دەکرد، نە زێڕ و زیویشیان دەبەخشی، ئەوەی لەسەر دەستیان فێر دەبوو، تەنھا لە جادووی گەورەترین جادوگر پارێزراو دەبوو. بەھۆی ئەوەی پاستییان دەزانی. بۆ خۆیشم بریارمدا ھەردووکیان کۆ بکەمەو، پاستییەکە بزانم، تا جادوگر دەسەلاتی بەسەرمانەبێت، زێڕ و زیویش لەبەر بکەم، ئەوەش نەدەبوو تا لەکارەکەم دەبمەو و دەگەریمەو، بۆلای جادوگرە رانی (ئۆرۆک)، بەو مەرجەیی بێم بە شارزادە. ھازارد "ھەموو ئەو جادوگرە رانە دەبێت لەژێر دەستی مندا بن، ھەرچی پاشاش ھەیە کە جادوگرەکان دەیاننەن بە پێو، لەژێر پێمدا بکەون.

بە (زوھرە) ناو دێرم بکەن، چونکە جوانییەکەم لەنیو جوانی ئافرتاندا، وەک جوانی زوھرە وایە لەنیو ھەوت ئەستێرەکان. (ھاپووت) و (ھاپووت) ییش وەک پیاوان ھەوەسبازیان ھەیە. ئەی (ھازارد)... شەوی لەناو ئەشکەوتەکە ھەر ھەموو نووستبوون، لەژوورە نەخشینراوەکەم بە کراسیکی دوو تلێشی ئاودامان ھاتە دەرەو، زۆر لە جەستەمی دەرخیستبوو، کەمی لێو شار دبوومەو. فینۆس ھات، شارزادەیی ھەوت ئەستێران ھات.

ئەنتىخريستۇس

لە ئەشكەوتەكە و بە سىلەي پووبارەكەو پۆيشتەم، كە دەبوو
بىگەيىننە زوورى جادووكەرەكان، ئەو يەكەمجارم نەبوو ئەو زوورەم
دەيتىت. بە ھەرحال، ئۆ مانگم بەرېخستبوو، لە شوپىيان نرىكبوومەو، ئا.
ئەو يەكەمجارم بوو بە تەنى لە ئەشكەوتەكە بگەپىم، بە دىوارەكانەو
مەشخەلىكى زورى ئاگر ھەلواسرابوو، نەماندەزانى شەو يا پۆژ. بەو كراسە
ئاودامانەمەو لە پۆيشتەن بە لىواری پووبارەكەو بەردەوام بووم، ھەركە
كەيشتەم زوورەكەيان، گوپم لە جادوو بوو، دەنگىكى خوش، نەمزانى ئەو
دوو پياوھ چى دەچىن، چ زمانىكە پىي دەدوین، گوپم بەخۆم داو چوومە
زوورەو.

"ئاخۇ لە شەرى ئىوھدا ھەرامە بنىادەم لىلتاندا زاوئى بكات"

دېقەتىكى سەيرىيان دام.. ئەي خودايە پى ناچىت بىناسنەو، دواتر
لەبەرامبەرياندا پووت و قووت، ھەروەك چۆن لەدايكم بەريووم كراسەكەم
داكەند. گوتم دەمەوى شتىكتان لى بستىنم، كە پىشتەر بنىادەم لىتانی
نەستاندووه. تەماشای روخسارىيان كردم، تەنھا روخسارم، دواتر (ھاپووت)
بەھىمنىيەو گوتى:

- ئەگەر جىمانبەھىلىت بۆ خۆت باشتەر، نەوەك خوداوەندەكەمان
نەفرەت لىبكات.

(ھاپووت) یش ھەلیدا و گوتى:

- بگەپۆھ بۆ (ئۆرۆك) شارى فورات، كفر مەكە، وەك قەومەكەت،
كردیان.

بە توورەییەوه گوتم:

- ئەوا بە ئیووه کفرم کرد، بە خواکەشتان، ئیووه چ بنیادەمیکن،
ئووه ئەهریمەنن، زەوی گۆراوه، ئەو زەوییە جاران نییە. بۆ یەکەمجار
دوای ئەو ماوہیە ناو ئەشکەوتەکە، ئاسمانم دیت. ئەشکەوتەکە ما، ئە
درزو کەلینەکان، نەیش ھاپووت و مارووتیش. ئەو چ جادوویەکی مەزنە، نا
ئەو جادوو نییە پەرچووہ^۱. بەرەو بابل غارمدا، تەنھا ئەو کراسە ی لەدوو
لاوہ تلێشابوو، لەبەرمداوو، کەزۆری لە جەستەم دەردەخست و کەمی لی
دەشاردەوہ.

- ھازارد بە توورەییەوه گوتم:

- - نەتوانی دان بەخۆتا بگریت و سالەکە تەواو بکەیت؟

فینۆس لەسەر زەوییەکە راستەوہبوو، نیگیایەکی مەکراویانە ی ژنانە ی
بۆ کرد.

- ئەو ھەرچی و پەرچییانەش وەک جادووگە رانی ئۆرۆک لە ھەموو
ئەوہی لییانەوہ فییری بووم منیان دەستخەپۆکرد، دواتر خۆم وەک
جەستە یەکی سەرپراو ھاتە بەرچاو.

دواتر نیگا کردنەکە ی بە نیگا کردنیکی ترسناک ئالشت کردەوہ.

ھازارد... من دووچاران نەفرەت لىكرام، جارى يەكەم كە وىستم نەوئور
فرىشتە يە فرىوو بدەم، جارى دووھمىش، كفرم بەو ھەموو شتەنە كەرد، ى
فەريان كەردم، تا بىگەننە ھىچ و پووچى وەك نىوھ.

ھازارد خۇى لى كەشاندەوھ، چون نەوھى بسلەمىتەوھ. كاتى بىنى بە
خەرسەوھ لى نىك دەبىتەوھ، ترسى جادوھ پەشەى بوو. نەو جادوھ
دەيتوانى نەو پۇخە نامادە بىكات، كە دەيەوئىت، وەلى نەيدەزانى فەينۇس
بۇچى تووپە بووھ، لەبەر نەفرەتلىكرانەكەيەتى، ترسا پۇخەكەى ونجرونجرو
بىكات، نەو پۇخەى لەتەك فرىشتەكان بەرەو ناسمان ھەلكشا، نەو شەوھ
وەك نەستىرەيەكى پەرشنگدار داكشا... نەستىرەى زوھرە.

.....

تەواو

ئەم حىكايەتەنە بەتەواوى لەھىچ شوئىنىك باسى لىوھ نەكراوھ، بەلكو بە
شىوازىكى درۆزنەنە لە تەورات و ئىنجىل ھاتوھ، زۆر بەكورتىش لە قورئان
باسى لىكرائوھ، بەواى^۱ ئەم كەمباسىيەش، ھەندى لە (موفەسرەين) قورئان
بەسەرگورشتەى درۆزنە لە تەورات و ئىنجىلدا كە ھاتوھ، دەگىرەوھ،
لەوانىش موفەسرەينى بالائەرسفیان دەدەنەوھ. نووكە بەتەواوى وەك
جادووكەرىك لى تىگەىشتووم. مەترسە من پىشتەر جادووكەر بووم، نەو
پىگايەم بەرداوھ و دزايەتىشى دەكەم. ئەى پىم نەگوتى پەنگە فەنام بكن.

چیرۆکە بە درۆکراوە کە .. زۆر بە سادەیی سەرزەنشتی لای خودا دەکات، کە بنیادەمی وەك جینشینی خۆی لەسەر زەوی داناوە، هەر بنیادەمەکان بوون خوینیان پشت و بەدپەفتارییان لەسەر زەوی بلاوکردەووە. خودا پێی گوتن .. ئەگەر ئێوە شەم لەبری ئەوان دابگر تە سەر زەوی، هەوەسی پەرینم تیاتاننا شین بدایە، هەمان کاردانەوێ ئەوانتان دەبوو. فریشتەکان ئەوەیان پەتکردەووە و سووربوون لەسەر پای خۆیان، ئەوێ بنیادەم کردی ئەمان نەیکەن. ئەللا پێی گوتن .. دوو لەباشترین خۆتان هەلبژێرن، دایاندەگرە سەر زەوی بە هەمان هەوەسبازی و ئەوێ بە بنیادەم داوە. لەنێو خۆیاندا دوو لەباشترین و خۆپاگرینیان هەلبژارد، هارووت و مارووت. ئەللا ئەوێ لە بنیادەمدا کە پەسکاندبووی، بەو دووانەشی دا و دابەزینە سەر زەوی.

ھارووت و مارووت .. وەك دوو دادوەر کاریان دەکرد. پۆژی لە پۆژان ئافرەتێکی تا بلێی جوان و نەشمیل بەناوی (ئینانا) چوو بەردەمیان، لەبەر جوانییەکی بە زوھرە ناوزەدیریان دەکرد. هەوەسیان چوو سەری و داویان لێکرد لەتەکیاندا بخەوێت، ئەویش گوتی .. جەستەیی خۆم ناخەمە بەر دەستان، تا یەك لەو سێ شتەیی دەیخەم بەردەستان، یەکیکیان هەلبژێرن، کفر بە ئەللا کردن، کوشتنی نەفسێک، مەیی خواردنەووە. ئەوان دووانەکی یەكەمیان پەتکردەووە، کە کفر بە ئەللا ناکەن، کە سێکیش ناکوژن، بۆیە مەیی خواردنەووەکیان هەلبژارد. تا تێر مەستبوون (مەیی)یان خواردەووە، دواتر بەهۆی مەستبوونەووە کفریشیان بە ئەللا کرد و نەفسیکیشیان کوشت. ئەللا نەفرەتی لێکردن، بوون بە نەفرەتلیکراو. چون بۆ لای پێغەمبەر ئیدریس و داویان لێکرد لای ئەللا شەفاعەتیان بۆ بکات.

پىنغەمبەر سەرى سورما، چۆن خەلكى سەرزەوى شەفاعەت بۆ خەلكى
ئاسمان بىكات. ما لە ئەشكەوتىك سزا بدرىن، ئەو ئەشكەوتەش تا پۆزى
بەسلان بەناويانەو دەبىت.

بەراستى و بىگومان ھەر ھەموو ئەمانە درۆيە، درۆيەكى ھەلبەستراو،
مەبەست لى شارەندەو بەسەرھاتە راستەقىنەكەيە. ھەندى شت ھەيە
وايان پى چاكبوو بشاردريئەو، نە فرىشتەيل دەتوانن دەمە دەم لەتەك
ئەللادا بگەن و لە ھەرمانى دەرىچن و بلەين نەخىر نە ئىمەش دەتوانن ئەو
بگەين، فرىشتەكانىش زاتى كفر كردنيان نىيە، مەيبازى ناگەن و نەفسىشيان
بۆ ناكوژىت، مەي خواردنەو نەبوو و نابىت، راستىيەكەي تەنھا لاي
موسولمانانە. ئەوان كە ئەستىزەي زوھرەيان بىنى لە ئاسمان دەرکەوت،
نەفرەتلىدەگەن، ئەو نەفرەتلىكردنەش بەھۆي زوھرەو بوو، كە ھارووت
و ھارووتى لەپى دەرکرد. ئەوان نەبكوژن نە جادووگەريش، بەلكو بۆ ئەو
خەلكان فەر دەرکرد، تا بەسەر جادووگەرانى بابل زال بن. ئىنانا ھەوھسى
وینەدان، نەشيان ويست ببينن، دوريان خستەو، ئەو نەفرەتكر، چونكە
دەويست لە پەريان دەرېكات. كىشەكە ئەو نىيە ئىنانا ھەرچى لە ھارووت و
ھارووت فەر ببوو، ھەرېگرت و گەيشتە جادووگەرانى بابل، جادووگەرەكان
ئەو جادووانەيان پىنگەيشت و برەويان ویدا بۆ كارى خەراپ و قىزەونەكانى
خۇيان بەكارىان دەھىنا. بۆيە جادووگەريئى دوو شىۋازى ھەيە، ئەو
جادووەي (ئىبلىس) نەمرودى فەر كرد، ئەو جادووگەريئىيەي ھارووت و
ھارووت خەلكى بابليان فەر كرد. شتىكى گەورە لەو جادووەي دووھەدا بە
جادووگەرانى يەكەم گەيشت، ئەوھوو بۆ كارى ناشايەستە و خەراپ
بەكارىان دەھىنا، ئەمە نەھىنى دووھەمە كە پىئى پادەگەينم.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بەر لەوەی گەمەگەمان کۆتایی پێبێنین، دەمەوی دان بەشتیک دا بێنم.
ئێمە..مەبەستم خۆم و خۆتە، ئێمە هەرخۆمان نین، حەوت ئەهریمەنی تر
لەم دانیشتنەماندا بوونیان هەیە و بەرامبەرمان دانیشتون، دیقەتی من
دەدەن، لەمەر گێرپانەوێ حیکایەتەگەم، تەماشای تۆش دەکەن، کە
خەریکی خۆیندەوێت، وەلی ترست نەبێت، منیش پڕ بە ژوورەگە جادووم
گێر داو، ئەگەرچی ئەم جادووانەم خۆیان لەبەر ئەو حەوت شەیتانە ناگرن،
وەلی هەرھیچ نەبێت، ئەوەندە بوارم دەبێت هەرچیم هەیە بۆتی بگێرمەو.

نووکە لێمگەرێ ئەم کارتە نەفرەتلیکراوانەت بۆ دەمەو قەلپ بکەمەو،
بۆ ئەوەی کۆمەڵەی سییەمیش بۆ ئاشکرا بکەم.... بریتیه لەچوار کارت:

کارتی یەگەم.. کارتێ قەشەکانە، وێنەی چەند قەشەیهکی
گومانلیکراوی بەسەرەوێ، کراس و کلاوی پەنگ قاوەبیان لەبەردایە.

کارتی دووهم.. کارتێ سوارچاکانە، وێنەی شۆرەسوارێکی
بەسەرەوێ، لەو سوارانەی سەردەمی ناوەندی خاچەرستان، پۆشاکیکی
سپی لەبەردا، کە تاییبەتە بەسوارەکانی خاچەرستان، لەناوەپاستی
وێنەیهکی خاچی سووری گەورە هەیە.

کارتی سییەم.. کارتێ نەینییەکانە، ئەو مۆڤەیی پێ نەگەشت تا
تیبگات، وێنەی پیاویکی سەرسووپماوی بەسەرەوێ، شتیکی
سەرنجراکێشی دۆزیوەتەو.

ئەنتىخريستۇس

دواكارت.. كارتى سىزدە ھەمىن ھەينىيە، وئەيەكى بەسەرەوۋەيە،
پېشنىارگەلىكى تارىكى لە پۇژمىرى كراوۋى سىزدە ھەم ھەينى
بەسەرەوۋەيە.

ئەم بەسەرەتەش يەككە لە وھوت ئەھرىمەنەي كە چاودىرمان دەكەن
بۆتى دەگىرپتەو، چونكە بەسەرەتەكە پەيوەستە بەو. نا، لىم مەپرسە
چۆنم بویت تا بۆتى بگىرپتەو، ئەو لە ھەوللى ئەوۋەدايە چۆن جادوۋەكە
پوۋچەل بكاتەوۋە و بېتە لام و سەرم بېرى. ئەم بابەتەنە جارىكى تر
پرسىارى تيا مەكە، چونكە بابەتگەلىكن لە جادوۋى پەش، كە پۇژى لە
پۇژان لە داھىنانىندا بووم. بابەتگەلى جن بە ئاسانى لىيان ھالى نابىت،
چونكە تۆ جادوۋگەرنىت، پىۋىستىش ناكە لەسەرت و ابىت.

.....

(نۆ) یان پرووناکیمان ویدان

۹۵۰ پیئش زایین - ۱۳۰۰ پاش زایین

جوانترین کاریک له ژيانندا که ده توانیت بیکهیت، پۆحی خۆتم پی
بفرۆشیت. من هه موو شتیکم ههیه، ئه و مه ردوومه ی دهیبینی دل و عه قلیانم
ههس. من هه موو ده رگا کانت بی جیاوازی بۆ والا ده که م. ده ته وی به کوئ
بگهیت؟ ملک و مال یا ده سه لات، یانه خۆ ناوبانگت ده ویت. من بیئشومارانه
ویتیان ده ده م، بزانه زۆر بله زیش به ده ست بگات. من له ته ک دا هاتنی کاتدا
ئه فریندراوم. تا دنیا دنیا به من ده ژیم. ناوی منت لی ده شارنه وه، به وه
فریوت ده ده ن، که من خراپه کارم. ده یانه ویت هه موو کی که که بۆ خۆیان
بمینیته وه، وه لی کیکیکی تایبه تت بۆ دروست ده که م. مه ترسه و له ته کما
بلی به لی (بافۆمیت). ئه لبه ته ده ته وی بمینیت. جاری بواری ئه وه م نییه،
مه به ستم به سووک ته ماشا کردنت نییه، حاشا. په نگه دلت به رگه ی ئه و
مه زنییه نه گریت که دهیبینیت.

من نموونه یه کی خۆمت پیئشان ده ده م، نموونه یه ک وابه سته ی یاسا و
پیساکانی جیهانی تۆیه، که جیهانیکی وا مه زنم نه بینیه. ئازیزه که م..

لەتەكما وەرە بۆ ناو ئەو كلىئىسەيە، مەپەشۆكى و دەست درىژ بىكە و
دەرگاگە بىكەرەو. من چاوەپروانت دەم، توند دەرگاگە والا بىكە و بە كام
پىت دەتەوئى بچۆرە ژوورەو، لەو پىاوو پروتانه گەپى كە لىرەو لەوئى
جووت دەبن، لەو خوینەش گەپى كە بەسەر پىست و لىويانەو، لەو
مەموو گەپى و بۆ لای ئەو مێزە گەرەيە لەویدا يە پىشكەو. ئىستا
بىنیمت؟ ئەو تەم لە ناوەندا، منم.. بافۆمیت.

مەموو شتێكت بۆ دەگێرمەو. مافى خۆتە مەموو شتێك بزانی.ت.
لەتەكما وەرە بۆ قودس، قودسى ئەمپۆ نا، قودسى بەر لە هەزار سال،
قودسێك لامان وا پىرۆز نەبوو، پروبارگە لىكبوو لەخوین پشتن، تا قولى پى
ئەسپەكان خوینىكى سوور دەپۆشت، خوینى موسولمانەكان، خوینى
سوارەكانیان، مندالەكانیان، ئافرەت و پىروپەككەوتەكانیان، موسولمانەكان
دەپندە بوون، دواتر بۆتى پوون دەكەمەو. وەلى ئەمە قسە و باسى
ئىستامان نىيە، باس لەو پروبارە سوورانهش ناكەين، بەشەقامەكانى قودس
دا سىلاويان بەست، چون ئەو (فورات) يكى تر بخەنە سەر نەخشەى
جىهان، فوراتىكى سوورباو. ئەوانەى دەيانبىنى، وايان هەست دەكرد زەوى
برىندار پىت و خوینى لەبەر بپوات. باس لەو ئافرەتانه ناكەين، كە
شۆپەسوارەكانى خاچەپرستان هيشتا دەستيان لە خوینا هيشك
نەبووبووە لاقەيان دەكردن. باسى ئەو مندالانەش ناكەين كە كەللەى
سەريان بەژىر نالى ئەسپەكانیانەو پان دەبوونەو، باسى ئەو مەنجەلە زل
زلانەش ناكەين كە ئاويان تيا دەكولاند و پىاو و ئافرەت و منداليان تى
فرىدەدان، باس لەگشت ئەوانە ناكەم، باس لەو (قودس) دەكەم، كە دواى
وشكبوونەو خوين لەو خاكەدا، چون دلى ئاكنجىيە موسولمانەكان وەك

د. ئەحمەد خالید مستەفا

گەڕکان گەڕی گرتبوو. قودسی داگیر کراو، بە داگیرکراو ناوی دەبەم، چونکە دواى ئەو کارەساتە خاچ پەرستان داگیریان کرد، کە پیشتر مافی ئێمە بوو. ئێمە کیین؟ بۆ ئەوە هاتووم بەرچاو پوونیت بکەم.

قسەو باسەکه مان سەرەتا لە منەو دەبیّت. منیکی عەرەب لە قودس فرۆشیاری شتەگەلی کۆن و ئەنتیکە بووم، ناپەرەزایی دەرمەبەرە، پیمبلی چیت بەسەر میژەکهو لە ناو کلێساکەدا بینی، کە پیشتر تۆم بۆ ئەوی برد، نەیکە بە پرسکاری پیشووەخت. من پیرەمێردیک بووم، زۆربەى ددانەکانم لە دەستدا بوو، جلکیکی شپو و پم لە بەردابوو، چەند تەلە پشیکی خوار و خێچ بە چەناگە مەو مابوون. ئەوەتا بە نیمچە پووتی لە یەکی لە گەرماوەکانی قودس پوونیشتووم، گەرماوەکەى (عەلادین) ه. وشەى گەرماو بەو بینا بەرزو مەزنەى ئیسلام دەگوترا، کە سێ ژووری گەرەى تێدا بوون، خەلکی سەردانیان دەکردن، لە ژووری گەرمکەرەو بووم، جەستەم بەوای هەلمی گەرەو گەرم داها تێبوو، چاوم لەو گەنجە جوانەى تەنیشتم نەبیری کە بیری لای خۆی نەبوو، چەند پۆژیک سۆسەم کرد، ئەو هەلەم بۆ پەخسا لەتەکیدە قسەو باسیک بکەم. ناوی ئەو گەنجە، ناویکە هەموو شتیک بەووە دەستی پیکرد، ناوی (هیۆ بایۆن) ه، سواریکە لە سوارچاکانی خاچەرستان لە پەچەلە کدا جوولەکە یە. دەمەوێ بنەچەى ئەم جوو لەبەر نەکەیت.

- هیۆ بایۆن.. (کاترین) ی ژنت بەو کردەوانەى زانیووە کە چیت لە ئافەرەتانی عەرەب کردووە!

هیۆ چون ئەوەى مارانگەز بووبیّت، راجلەکی و ئاوپى لێدامەو و گوتی:

سۆداغ کردن ، چاودیری

- ھىي.. ئەوە باسى چى دەكەيت، تۆ كىيىت، ناوى ژنەكەم چۆن دەزانىت؟

بەدەنگى فېشكاندىنى مار پىمگوت:

- كاترىن كلىرى ژنت ھەموو كىردەۋەكانتم پىگوتوۋە، ھەموو ئەو كچانەى دەستبازى و ناوجىت لەتەكىاندا كىردوۋە و دواتر بە شمشىرەكەت پارچە پارچەت كىردوۋن. بايۆن.. زانىم كە تۆ نەخۆشىت، ئىستە بەناو بىنەمالەكەتاندا بلۆى دەكاتەۋە.

ھىۆ بە دوو چاۋى زەقى سەرسوپماۋەۋە گوتى:

- چى.. چۆن باسى دەكات، ئەى پىرى خرف تۆ كىيىت؟
- بايۆن.. من كارە قىزەۋنەكانى تۆم، من پوپرەشىيەكەى تۆم، كە لەپشت دەمامكى شۆپەسۋارى و ئاينگەرايىدا دەيگىرىت!

گورگەكەى ھىزى ھىۆ كەۋتبوۋە ھەلچوۋن، ئاقىرگەى توند گىرم و گوتى:

- ئەى غەرەبى ھىچ و پوچ، پىم بلۆ تۆ كىيى؟ چۆن دەتۋانى بەو شىۋەيە قسەم لەبەرامبەردا بىكەيت، ئەم ھەموو قسە قۇرانە لەكوپوۋە فىرى بوۋىت؟

ھەرچى ئارامى بوو ۋەك ئەۋەى نەيىيىت ۋابوو، تەنانەت خۆشۋەكانى گەرماۋەكەى (غەلادىن) ئاۋرپان لى دايەۋە، تا لە شۆپەسۋار ھىۆ بايۆن بىپوانن، كە ۋەك شىت پەفتارى دەكىرد. ھاۋارى دەكىرد و دەستى بۆ كۆلەگەكەى تەنىشت خۆى دەبرد لەبنا دەرىبكەت. ھىۆ بەتۋوپرەيىيەۋە لىيانى

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

پروانى، ۋەك سەگى ھار كە وتبوۋە ئەو ناۋە. خەلكەكە بە سەرسورماۋىيە ۋە لىيان دە پروانى، بۇ خۆشى ئارام و ئۆقرەى نە بوو، گوتى:

- بە لام.. بە لام لىرە بوو، كەستان ئەو پىرە قۆرەتان نە بىنى، پىش كەمىك لىرە بوو؟

پۆزى جەژنى لقە زەيتوۋنى مەسىح، يا جەژنى(شەعانىن)يان پىدەگوت. دانىشتوانى قودس پىشوازيان لە خاچ پەرستان و حاجىيان دەكرد، موسولمانانىش ۋەك تەماشاكەر لىيانيان دە پروانى، دواتر بە كاروان بەرەو دۆلى (ئەسپات)ى نزيك بە شار دەپۆشتن، تا لەوى بە كاروانى پياۋانى ئاين و سەرۆك(دىر)ەكان بگەن، يەككە لە ۋەقەشانە لەپىشەۋە خاچى پىرۆزى ھەلگرتوۋە. ئەو دوو كاروانە يەك دەگرن تا پىكرا بەرەو گومبەتى بەردەكە^۱ بەرپى بگەون. ھىۋ بايۋ لە ناۋەندىاندا دەپۆشت، پىدەچىت ئەو پۆزە لە گەرماۋى(عەلادىن) بە بۆنەى ئەو جەژنەۋە لە گەرماۋەكەدا بووبىت.

پياۋانى ئاين بە پىشپەۋى ھەلگىرى خاچى پىرۆز بەدەور گۆرەپانەكەدا دەسوۋپانەۋە، ئەمەش بۇ خۆى سونبولىك بوو بۇ گىردانى خاچى پىرۆز بەدەور نزرگاي سوليمان. لەویدا لىل^۲ تەماشاكاران وىستابووم، بە ھىمنى لە ھىۋ نزيكبوۋەمەۋە و پىمگوت:

^۱ قبة الصخرة.
^۲ لەگەل.

- ئەو گىلانە نازانن لەتەك سۈرپانەوہ ياندا ولەژىر پىياندا
گەنجىنەيەكە، ھەر كەسىك بە دەستى بىنى، ھەموو جىھان بە دەست دىنى،
ئەوہى ونىكرد، ھەموو دىناي ونكرد.

ھىۆ.. بەسەرسۈرپماوييەوہ لىي پۈوانىم، كە زانى منم، بە توورەيىوہ
گوتى:

- ھۆ كابر.. گويىگرە، ئەگەر چركەيەكى تر لەبەرامبەرم بىننىتەوہ،
بەيەك مست فەنات دەكەم.

- نا، بايۆن تۆ گويىم لىيگرە.. دواي خۆرئاوايۈن نامەيەكت لە
ژنەكەتەوہ بۆ دىت، كە لە (شامىن)ى فېرەنسايە، باس لەخەونىك دەكات،
ھەموو شەوئىك توشى خەوزپانى دەكا، وەسفى پياويىكت بۆ دەكات، ئەگەر
ئەوہى باست بۆ دەكەم وا نەبوو، بى و لەناو بازارەكەدا بىكوژە، وەلى ئەگەر
قسەكەم تەواو بوو، وەرە دوكانەكەم ئەودوايت بۆ باس دەكەم.

- ھەي بى مىشك چىم پى رادەگەننىت؟ ھەي پىرو پىوچ جىت
لەژنەكەم داوہ؟

چەند كەسىك لەنىوانمان تىپەرىن، كاتىكى باش بوو لەبەر چاوى دود
بكەومەوہ،

لاي خۆرئاوا، ھىۆ نامەيەكى لەژنەكەيەوہ پىگەيشت، دەلىت.. ھەموو
شەوئىك خەونىكى ناخۆش دەبىننىت، پياويىكى پىرى ددان شاش دەبىننىت لە
گۆرەپانى گومبەتى بەردى پىرۆز دەسۈرپايەوہ، چاوى لە (ھىۆ)بوو سىنكس
لەگەل ئافرەتىكى ئەسمەرى سەربراو دەكا و شمشىرەكەشى لاي سەريەوہ
دانابوو.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

هەبێت و نەبێت تۆ جادووگەری، وایە؟

لەنیۆ شت و مەکی کۆن و ئەنتیکەکانی ناو دوکانە مەوێ دیکەتیم دا،
پێمگوت:

گەر دەم من بازەرگانی کەل و پەلی کۆن و ئەنتیکەم.

ئەو مەلعوون تۆ چۆن ناوی ژنە کەم دەزانیت؟ چۆن بە خەوێ کانی
ناشنایت؟

خەوێ کەوێ هەراسانی کردی، دەتەوێ ئافەرەتەکانی تر ببینیت، کە
چیت لەتەکیانا کردووە؟

تۆ ئەم هەموو شتە چۆن دەزانیت؟ راست پێمبۆی تۆ کێیت؟

بافۆمیت

چی؟

لەسەر خۆ دەستم بۆ ئەنتیکە یەکی گەورەیی سەر پەفەکان برد، کە
لەسەر شیوەی قودس دروستکراو، ئەنتیکە کەم لەسەر مێزە کە داناو گوتم:

ئەو بایۆن.. من هەر وەک کتێب عەقڵی تۆ دەخوینمەو، تۆ ئێستا
بیر لەو دەکەیتەو کەرەکانت لە قودس تەواو بکەیت و بۆ (شامین)
بگەرێیتەو، بیریش لەو دەکەیتەو، ئێدی لە داها توودا بەشداری هیچ
شەڕێک نەکەیت، بەهۆی ئەو ناویانگەیی لە هەلمەتەکانی خاچپەرستاندا
پەیدات کرد.

تۆ کێیت؟

من (بافۆمیت) م، من ئەو کەسەم دەتگۆڕم بۆ دەولە مەندترین

کەسی ئەو پەوپا، بگرە جیهانبیش.

|| ئەنتىخرىستۇس ||

- باشە بەرامبەر ئەو چىت لىم دەۋىت؟ لەو كەسانەش نىم باۋەر بە
جادوۋگەرەن و قىسەى پىرو پوۋچيان بىنم.
- پىك واىە، بەو بەلگەيەى كە پۇشنىت بۇ لاي (جۇليان)ى جادوۋگەر
لە كلۇمۇنت.

ھىۋ.. چاۋەكانى ئەبلەق بوون، سەرى سورما، باسى شىنگەلىنكم بۇ كر،
ھىچ بوونەۋەرىك دركى پىيان نەدەكر، تەنھا خۇدى خۇى دەيزانى. ما قىسە
پەقەكانى و بەگژداچوونەۋەم بۇ شىۋازىكى نەرم و نىانتىر بگورپىت، منىش
ھەر بۇ ئەۋەم بوو، بەو شىۋازەى بگەم، باۋەرەم پىيكات، ۋەك بىنىشت بە بن
دەنەكانمەۋە بىت، چۇنم بویت ۋاى دەجووم، كويشم بویت بۇ ئەۋى
ھەلدەم. ھەۋەلەن توورپدانىم بۇ (شامىن) لە فرەنسا بوو، لەۋى ئەۋەى
دەمەۋىت، بۇمى جى بەجى بكات.

ھىۋ بايۇن.. بۇ فرەنسا گەرايەۋە، لەۋى ھەشت پىاۋى شۇرەسۋارى
چاكى لە براۋ ئامۇزاكانى ھەلېژارد، ھەر ھەمووشيان لەرەچەلەكدا جوو بوون
ۋ لەيەك بىنەمالەدا بوون. پىكپرا گەرانەۋە قودس. چوونە بەردەم
پاشا(بالودىنى دوۋەم) پاشاى قودسى خاچپەرستان. ھىۋ باۋەرى بە پاشا
ھىنا كە پىكخستنىكى پىك و پىك لەسوارچاكان بۇ پارىزگارى حاجيانى
خاچپەرستان دابمەزىنىت، بۇ ئەۋ حاجيانەى بۇ ھەجكرن بۇ قودس
دەھاتن، تا لە دز و جەردەى موسولمانان بىانپارىزن. ئەگەرچى پاشا
بالدوين) باۋەرى بە پىشنىارەكەى ھىۋ ھىنا، ۋەلى ھىۋ درۇزنىكى گەۋرە
بوو، موسولمانەكان كەسيان نەدەكۈشت، بەلكو ئەۋە جەردە و پىگرەكان

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بوون ئەو کارانەیان دەکرد. ئی کردەى هیۆ بەرامبەر بە پاشا پێک ئەوەبوو،
کە من داواملی کردبوو.

بەم شیوازە پێکخستنی سوارچاکان (سوارچاکانی هەیکەل) بەم ناوەوە
دامەزرا. پاشا بالدوین هەر لەناو حەساری کۆشک نزیک نزرگای سولیمان و
لەچپای (هەیکەل) بارەگای بۆ دانان. چپای هەیکەل زاراوەیەکی جوولەکەیه
بەمانای حەرەمی پیروژ دیت، چونکە حەرەمی پیروژ بەسەر نزرگای
سولیمانەوە بوو، واتە بارەگاکیان چون ئەوەی من دەمویست لەسیلەى
مزگەوتى ئەقسا دا بێت.

لیمگەرئى، زانیارییەکت لەسەر چیرۆکی سوارچاکان پێبۆم، وەك چۆن
مەزەندەت کرد، من ئەهریمەنم، بەو ئاوايەى من شەیتانم، واتە لەناو لەشى
مروڤ بەرپرەوى خوین هاتوچۆ بکەم، هەر وەك چۆن لاپەرەى کتیب
دەخوینمەو، بێرکردنەویشیان وا دەخوینمەو، هەر ئەوەش نا چۆنیشم
بویت لەعەقڵیاندا دەینوسم و دايدەپێژم، چۆنم بویت وای دەناخنمە
هزریانەو. زۆر ئاسان بوو (هیۆ) باوەرم پێبکات، لەوەش ئاسانتر باوەر
پێهێنانى ئەو هەشت کەسەى دایانییە پال خۆی، چونکە من (بافۆمیت)م،
بەلای منەو کە ئەهریمەنم ئاسانە بێرکردنەوێ بنیادەم وەك مار بۆ
پاوکردن بئالێنمە گەردنیهو. هاوێم لەوەش زیاتر، زۆریش زیاترم لەدەست
دیت.

مێژوو هیچ نووسراویکی نەخستوووەتە پوو، کە سوارچاکان
حاجیه کیشیان پاراستبێت. ئەو ماوەیەى لەقودس مانەو هێچیان،

|| ئەنتىخرىستۇس

كارىڭيان بۇ پاراستنى حاجيان و خاچپەرستان نەكرد، ھەر خەرىكى چالكردن بوون، ئەوئش تونئل ھەلگەندن بوو لەژئير (قودس)ى پىرۆزەوہ.

- ئەى پىرەمئرد... بۇ نزيك نابىتەوہ چاويك بە چالكردنەكە بگئريت،

بۆچى ھەر لەليوارى گۆرەپانەكە وەستاوى؟

- گوى بە من مەدە، بەردەوام بن لەكارەكەتان، ئەگەر پەيمانەكەم

نەمئنايە دى، وەرە بمكۆزە.

- بافۆمىت... خويئت دەخۆمەوہ، ھەست بە پىرۆپوچى بابەتەكە

دەكەم.

ھەرگىز نەمدەتوانى لەو شوئتە نزيك ببمەوہ، ئەگەر لەو شوئتە نزيك

بوومايەتەوہ، وەك چۆن ئەھرىمەن دەسووتئيت، دەيسووتاندم.

پىرەمئرد چاوەكانى تەسك كردهوہ. بىرى پۆژگارئكى كردهوہ،

پۆژگارئك وەك گوزالك تال، لەھەمان شوئن لە گۆرەپانەكەدا وئستابووم،

ئەمە بەر لەدوو ھەزار سال دەبئت. پۆژگارئك بوو قەومى فرىشتە و

شەيتانەكان ھەموو شتئىڭيان لەدەست دابوو. لەسەرەتاي ئەفراندنەوہ

چيمان وئستبئت كردوومانە، وەك بەردى شەترەنج ياريمان بە بنيادەم

كردووە، لە راست و چەپ و لاي ژوور و خوارىيانەوہ بۆيان چووين، وەك (با)

چۆن ئاراستەى بەلەم دەگۆرئيت، گۆرپومانن. ئئدى ئەو پاشايەمان لى پەيدا

بوو، پياويك بوو بە (سوليمان) ناويان دەبرد، كەوہكو چۆن سەگ لغاو

دەكرئت، ئئمەى لغاو كرد.

پياويك نەپئشتر ھەبووہ و نەپياوى وا پەيدا دەبى.

لەتەك جنەكانى بىناكردن منىش كارم دەكرد. ئەوانىش لەژێر فەرمانى پاشا (سولیمان) كارى بىناسازيان دەكرد، ئەو كارانەيان ئەنجام دەدا لەتوانای بنیادەمدا نەبوو ئەو كارە بكەن. ئەوەى كە بىنايان دەكرد كۆشكى سولیمان بوو. نەمان دەزانى ئەو پیاوھ چۆن حوكممان دەكات، چۆن لەگەڵ باندەكان گەتوگۆ دەكات، چۆن قسە لەگەڵ مێروولەدا دەكات، چۆن پاشاكانى جن لەژێر پێى دەكەون، ھەرجىيەكى بویت بۆى دەكەن. ئێمە جادووگەریمان بۆ مەروۇف ھىنا سەر زەوى، بنیادەم بمانیبىنيايە لەترسا بەكسەردەمردن. نازانم چۆن وایلىكردىن، بە ئازەلشمان نەزانیت. كەى بوو تەنھا مەروۇفك بە يەك نىگاكدن بمانسپرىتەو. سولیمان پاشا نەبوو، جادووگەرىش نەبوو، ئەو پىغەمبەر بوو، پىغەمبەرىك بانگەشەى بەكتاپەستى خوايەكى دەكرد. ئێمە كفرمان كرد، بۆيە بەو دەردەى بردىن، كە بەگەورەو بچوكمان لەژێر فەرمانى ئەو بووين.

لەوى لە گۆرەپانەكە وەك ھەموو ئەھرىمەنەكان وىستابووم، ھەركەسىكمان لە كورسىيەكەى نزىك بووينا يەتەو دەيسووتاندىن. تەماشام كرد، لەسەر كورسىيەكەى دانىشتبوو، كەس لەم پلەو پایە و كورسى و پاشايەتیی بۆ نەھاتوو، زۆرم پق لىبوو، ئىرەيىم بە دەسلەتەكەى دەبرد. بە ھەموو پىگايەكى شەيتانى و ناشەيتانى وىستمان زەفەرى پىبەرىن و لەناوى بدەين، وەلى ئەو شتىكى ھەبوو ئێمە نەمانبوو. نەماندەزانى ئەو شتە چىيە، وەلى ئەو ھەيىو. لەپر ئومىدمان وەبەرھاتەو، ھىواى تۆلەسەندنەو، پەنگە ھىواى پزگارى بەكجارەكى بىت.

لەپ سوليمان لەم نەخۇشەيە نەخۇش دەكەوئەت، دەردىكى گرت
 راستبۇونەوہى بۇ نەبىت، پزىشك نەماو حەكىم نەما لە جنەكان سەريان
 سور نەمىنى، بالئەكان لەمسەرو لەوسەرى گۆى زەوى گژوگىيان بۇ
 چارەسەر كەردنى ھىنا، وەلى بىسود بوو. دەردەكەى وابوو، كە سوليمان
 لەسەر كورسىيەكەى دادەنىشت، وەك جەستەيەكى بى گيان بىت، ھەر وەك
 مردوو وابوو، پۆژ بە پۆژ دەردەكەى لى پىسى دەكرد، تا بە ھەموو
 جەستەيدا بلاو بووہو، بىھىز و بىپرستى كەردبوو، ئەوہش بۇ ئىمە ھەلىك
 بوو بۇ لەناو بەردنى.

بۇ خۇمان نەماندەتوانى لە كورسىيەكەى نزيك بىنەوہ، لاريمان لەوہدا
 نەبوو. ئەو پياوہ گەردىك لەو دەردە چووبووہ جەستەى، ئەو دەردەى
 گرتبوى پوون و ئاشكرا دياربوو زوو يا درەنگ ئەو دەكوژىت، بۆيە
 تۆلە كەردنەوہمان شىوازىكى تىر گرتە بەر، شىوازىكى شەيتانى. ما لەو
 گۆرەپانە بەدزىيەوہ بگەپىن و چاودىرى بگەين. خۇمان لەبىناكەردنى
 كۆشكەكەى دزىيەوہ و لەژىر كورسىيەكەىوہ كەوتىنە تونىل دروستكەردن،

مەزنىرەن و شارەزاترىن نووسەرى فرىشتەمان ھىنا، دەسنووسىكىيان بۇ
 دەنوسىنەوہ لەو دەسنووسانەى لەپاىردوودا خەلكيمان فىرى جادووى
 پەشنان كەردبوون، ئەو جادووانەى ئەگەر دىرپكى لى بخوئىنەتەوہ، ئەوہندە
 بەھىزە دوور نىيە لەناوت ببات، نەك ھەر ئەوہش، ئەوہى (ھاروت) و
 (ماروت) یش فىرى بووبوون، كە جادوويان لەسەر جادووى پەشەوہ و
 ھەموو جادوويەكىشيان ھەلدەوہشاندەوہ. بەو شىوازەى ئىمە دەمانوويست
 ئەوہشمان بۇ زياد كەرد، ھەموو ئەو ھەوالانەى ئاسمانمان لە فرىشتە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

گوێزایە لە کانه وه پێ دەگەشت که لە سەر زهوی چی دهگوزهریت. لێم دهپرسیت بۆچی وامانکرد؟ کاری ئێمه لە سەر کوشتنی سولیمان چیه؟ نهوا دهستبهجی وه لامت دهدهمهوه.

سولیمان.. هه موو کتیب و دهسنووسی جادووگهریی له مهمله کهت کهی خۆی کوکردهوه و سووتاندنی، نهک هه ر ئهوه، له سهردهمی خۆی هه رچی جادووگهریش بوو کوشتنی، تهنا ته شکی له کێ بوایه دهیکوشت. بپاری ده رکرد، هه ر که سیك گوی له هه واله کانی ئاسمان له فریشته کانه وه بگریت، له ملی ده دریت، هه ر که سیکیش بلیت فریشته کانی ئاسمان هه والی ئاسمان دهزانن، ملی ده په پرنی.

سولیمان به هۆی ئه و توانایه ی هه یبوو هه موو کاره کانی کوێره وه کربووین، بۆیه هه موو ئه وانه ی فیتری ببووین، ده بوو بۆ خۆمانی گل بهینه وه، چونکه سولیمان یاسایه کیشی بۆ ئێمه دانابوو، نابیت به هه یچ په یوه ندیمان به بنیاده مه وه هه بیت، مه به ستم په یوه ندی پوو به پووبونه وه، وه لێ تا ئیستاش ده توانین له نیو دل و هزریاندا که بکهین، تا نوکه ش ده توانین له سەر شیوه ی ئاژهل لایان ده رکه وین، وه لێ به هه یچ شیوه یه ک ناتوانین زه ره رمه ندیان بکهین، ناشتوانین په یوه ندیان پیوه بکهین و فیتری هونه ری زانستی جادوو یان بکهین، که به ر له سولیمان ده مانکرد. کاتی سولیمان جادووگه ره کانی کوشت و کتیب و ده سنووسه کانی به کتیبی په شیشه وه سووتاند، په یوه ندی بنیاده می لیمان قه دهغه کرد، هه یچ شیواز و جۆریکی جادوو له سەر زهوی نه ما، ته نها جادووی دیهاته دوور دهسته کان

نەبىت، ۋەلى جادۋى جوولەكەي لە رەگ و پىشەۋە سووتاند و كوڭرى
كردهۋە.

ئەو كىتبانە بۇ ئىمە نەبوو، لە جىھانى ئىمەدا كار بە كىتب ناكەين،
بەلكو بۇ بنیادەمەكان بوو. ھەرچى سولیمان بوو، دواى ئەۋەى دەرەكەى
دەيكورژىت، ۋەسۋەسە دەخەینەۋە دلى بنیادەمەكان، تا كىتبەكان
دەربەیننەۋە، فیریشان دەكەين ئەو كىتبانە ھى سولیمان بوو، كە چ
جادوۋگەرىكى نەفرەتلىكراۋبوو، ئەۋانىش تا پۆژى پەسلان^۱ ھەر نەفرەتى
لىدەكەن، بەو ئاۋايە ھونەرى خۆمان دەپاریزین و تۆلەش لەو دەكەینەۋە،
كە ئەو كىتب و دەسنووسانەى سووتاندنى و قسەى نابەجىي خۆى بوو.

ھەر خەرىكى چالكردن بووین. سولیمان بى خەبەر بوو كەچى دەكەين،
تا پیمانكرا قولمان كرد، بۇ ئەۋەى ئاگرى سولیمان نەمانسووتىنیت،
پیلانەكەمان سەرى گرت، ۋەلى دلمان لە دەستماندا بوو، پیمان نەزانیت..
لەژىر كورسییەكەى بینایەكمان دروست كرد، گشت كىتبەكانمان تیا ئاخنى،
ئەو خۆلەى دەرمان دابوو، بەو خۆلە پرمان كردهۋە، ھەموو كارەكەشمان لە
مانگىكدا تەۋاۋ كرد.

دەرەكەى سولیمان تا چاكەۋەبوو چل پۆژى خایاند، ئەۋجا لە جاران
بەھیزتر و توندو تیزتر بوو، تەنانەت سولیمان فەرمان بە (با)ش بدات و
چۆنىشى بویت ۋا ھەلدەكات. توانى بۇ پازاندنەۋەى كۆشكەكەى فریشتەى
تایبەت بۇ دەركردى گەۋھەر و دوپ و بەردى بەنرخ لەژىر دەریاكان بەكار
بەینیت. دەسەلاتى بەسەر كۆمەللىك ئەھرىمەن زالبوو، كە وینەیان

^۱ پۆژى قیامت.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

لەدەپدەیدا نەبوو، دەست و پێیانی بەستەو وەك (لۆسیفەر)ی مەزن. بۆ
یەكەمجارم بوو مەزنیکی خۆمان بەو شیوەیە ببینم. لەهیچ شتێك حالی
نەبووین، بەپاستی لەهیچ شتێك تێنەگەیشیتین، حوكمی سولیمان
بەسەرمانەو وە زۆر زۆر سەخت بوو، تا بەمەرگی تەواو بوو، كە لەپرا بیستمان
و لەكۆیلەیی پزگارمان بوو. ما چاوەپوان بین دەستەیهك بێنە ئاراو، بتوانن
ئەو كتیبەمان بۆ دەربەیننەو. لەمێژوودا ئەو دەستەیه پەیدا بوون، هەر
جۆرەكە بوون، وەلی ناخیان لە ئاژاوەگێڕی كەیل^۱ بوو، كەوتنە هەڵدانهوێ
خۆلەكە تا بەكتیبەكانمان بگەن، بەتایبەتی كتیبی جادووی پەش.

- باقۆمیت بپوانە ئەوێ دیواریکی تەختی لێیه.

دوا نیگام لێ كردن، بەلایانەو پوون نەبوو، هەروەك هەلفرینی
ئەهریمەنەكان كەوتە هەلفرین، لەگۆرەپانەكە دوور كەوتەو، تەنانەت
لەجیهانی بنیادەمیش دوور كەوتەو و گەرامەو سەرچاوەكەى خۆم،
لێگەپام سوارچاكانی هەيكەل تەختە دیواریكەش هەڵدەنەو. ئەمڕۆ كاریکی
مەزنم ئەنجامدا، كە چەندین سال خۆم و قەومەكەم چاوەپوان بووین كۆتایی
پێبێت، باوەرمان نەدەكرد پۆژێك بێت و كۆتایی پێبێت.

سوارچاكان كتیبەكانیان كە ئەهریمەنەكان بەر لەهەزار سال
شاردبوویانەو دۆزییەو. ئەوان نەیان دەزانی ئەو كتیبە گەنجینە، پێیان
وابوو بەدووی گەوهر و دۆر و زێردا دەگەڕێن، نەبخۆن تالە. سولیمان داوای
لەخودای خۆی كردبوو، گەنجینەكانی دەست كەس نەكەون، لەگەڵ مردنیدا
دەسلالت و گەنجینەكەشی فەنا بكات، نەخەلكی سەرزەوی و نەیش

پ.

ئەوانەى ئاسمانىش چىنگيان لە پارچەيە كىشى گىر نەبىت. بۆيە ھەموو زانست و زانىارىيەكانى مروۋ نە گەنجىنەيان بۆ دۆزايەو، نە شوينەوارى گەنجىنەكەشيان بۆ ئاشكرا بوو، تەنانت ھەندىك وەك ئەفسانەى ئاينەكان بە ئەفسانەيان چواند، وەلى ئەفسانەى راست بە ئىسك و پرووسكىيەو نزرگا كەيەتى، ھەندىكى تر سويند دەخۆن وا لەژپر ھەرەمى پىرۆز، وەلى راست و دروست مەبەست لە نزرگا كەيەتى.

سوليمان ھىچ بىناو نزرگايەكى دروست نەكرد، بەلكو ئەو ھى دروستى كردبوو، مزگەوت بوو. باو ھەپى بەخوای ئىبراھىم و موسا ھەبوو، وەلى سوليمان پشتى ئىمەى بەو ھەشكاندبوو، شتگەلى تىرى پى دروست دەكردىن، لەوانە نۆژە نكردەو ھى مزگەوتى ئەقسا، كە ئادەم بىياتى كردبوو، لەوانى تىرىش بىناكردنى كۆشكى بەھەبەت، كە لەشوشەى بەنرخ دروستكرا، ئەو كۆشكە سەپرو سەمەرتىن كۆشك بوو.

تەنھا ئىمە دەزانىن گەنجىنەى سوليمان لەكوپىيە، ھەر ئىمەش دەزانىن كۆشكەكەى لەكوپىيە، تىرەيەك لە ئىمە باو ھەپىان بەسوليمان و پەيامەكەى ھىنا، ئەوان گەنجىنە و كۆشكەكەيان شار دوو ھەتەو، بىيادەم پىيان نادۆزىتەو، گەنجىنەكەش لەژىر زەوى چەند ولاتىكى خۆر ھەلاتى ناو ھەپراست لە ھەمويان زىاتر لە دوورگەى ھەرەبى لەشارى (ئەلەولا) شاردراد ھەتەو، دوو پاسەوان پاسى گەنجىنەكە دەكەن، پاسەوانگەلىكن كەس زەفەريان پى نابات، تەنانتە جەكانىش، تا دنيا دنيايە بەو شىوازە پارىزراو دەبىت، زىر و گەوھەر و دۆر و بەردى بەنرخ كە وەك خۆر و مانگ

دەدرەوشینەو، وەلی ئەو گەنجینە یە دواى سولیمان نە بۆ بنیادەم و نە بۆ
جەنەکانیش دەبیّت.

بە کورتى سوارچاکان بێجگە لە کتیب و دەسنووسەکان هیچى تریان
نەدۆزییەو، بەلام نەیان دەزانی ئەو کتیبانە چ گەنجینە یە کە، گەنجینە ی و
دەتوانیّت زانست و میژووی ئەو سەردەمە سەرلە بەرى بگۆرپیت، گەنجینە یە ک
بە دەستی هەرماسەکانەو نووسرابیّت، زاناو بیرمەندى شەیتانەکان
نووسی بیّتى دەبیّت چى بیّت. سوارچاکان بلاوێان بە مەردوومە کە کرد،
هەموو کتیبەکانیان خویندەو، لە گەڵ خویندەوێ ئەو نەینییە کى تری ئەم
جیهانەیان بۆ ئاشکرا دەبوو، بۆ بنیادەم هیچ نەبوو لە ئەو نەینییانە بزانیّت.
پێم بدە بێبە مەو ئەو کلێسایە کە سەرەتای گفتوگۆکەمان بردمیتە
ناوى، ئیستا چاک چاوە کانتى لیبکەرەو، بەوردی دیقەت بدە، ئەوانە
سوارچاکەکان، ئاخۆ لێم دەپرسیت بۆچى کارى سیکسى هاوێرە گەزبانى
لە نێو خۆیاندا دەکەن، یا پرسى یارم لێ دەکەیت، بۆچى خۆین بە پەرداخ
دەخۆنەو؟ ئەو نە رێتیکی پەنگە بۆ یە کە مجار نامۆ بیّت، وەلی
دەتگە یینیتە سەرچاوە ی پووناکییە کە، دەتگە یینیتە ئیمە. جارىکی تر
بپوانە سەر میژە کە، ئەو کەللە سەرە دەبینیت، کە لە ناوەندى میژە کە دا
جیگیر کراو، ئەو کەللە سەرى (بافۆمیت) ه، کەللە سەرى ئەهریمە نە. ئەو
کەللە سەرى ئەهریمە ن ئیستا قسەت بۆ دەکات. ئەوانەش کە لە و نە ریت و
پێوێرە سمەو بوونەو، قسەیان لە تەکا دەکەین. ئەوان جەستە و گیان و
ئاکاریشان لە پێناو شەیتان (بافۆمیت) فروشت.

دەدرەوشینەو، وەلی ئەو گەنجینە یە دوای سولیمان نە بۆ بنیادەم و نە بۆ
جەنگەکانیش دەبیّت.

بەگورتی سوارچاکان بیجگە لە کتیب و دەسنووسەکان هیچی تریان
نەمۆزییەو، بەلام نەیان دەزانی ئەو کتیبانە چ گەنجینە یە کە، گەنجینە ی و
دەتوانیّت زانست و میژووی ئەو سەردەمە سەرلەبەری بگۆرێت، گەنجینە یە ک
بەدەستی هەرماسەکانەو نووسرابیّت، زاناو بیرمەندی شەیتانەکان
نووسیبیستی دەبیّت چی بیّت. سوارچاکان بلاویان بە مەردوومە کە کرد،
هەموو کتیبەکانیان خویندەو، لەگەڵ خویندەوێ نەهینییه کی تری ئەم
جیهانەیان بۆ ئاشکرا دەبوو، بۆ بنیادەم هیچ نەبوو لە ئەو نەهینیانە بزانیّت.

بێم بدە بێبە مەو ئەو کلێسایە کە سەرەتای گەتوگۆکە مان بردمیتە
ناوی. ئیستا چاک چاوەکانتی لێبکەرەو، بەوردی دیقەت بدە، ئەوانە
سوارچاکەکان، ئاخۆ لێمە پرسیت بۆچی کاری سیکسی هاوڕەگەزبازی
لەنیو خویاندا دەکەن، یا پرسیارم لێدەکەیت، بۆچی خوین بە پەرداخ
دەخۆنەو؟ ئەو نەڕیتی کە ڕەنگە بۆ یە کە مجار نامۆ بیّت، وەلی
دەنگەیی نیتە سەرچاوەی پووناکییە کە، دەنگەیی نیتە ئیمە. جاریکی تر
بەوانە سەر میزە کە، ئەو کەللە سەرە دەبینیت، کە لەناوەندی میزە کە دا
جینگێر کراو، ئەو کەللە سەری (بافۆمیت) ه، کەللە سەری ئەهریمە نە. ئەو
کەللە سەری ئەهریمە ن ئیستا قسەت بۆ دەکات. ئەوانەش کە لە و نە ریت و
بێوێرە سمەو بوونەو، قسەیان لە تەکا دەکەین. ئەوان جەستە و گیان و
ئاکاریشیان لە پیتا و شەیتان (بافۆمیت) فروشت.

لېم دەپرسىت بەرامبەر بەۋە چىيان دەست كەوت؟ دەتەۋى تۆش ۋەك
ئەۋانت دەست بىكەۋىت؟ ئەۋەيان دەست كەوت كەس لەۋ سەردەمەي
ئەۋاندا ھىچيان بەدەست نەھىنا. سوارچاكان گەپانەۋە ئەۋوپا، لە
سوارچاكانى ھەزارەۋە بوون بە دەۋلە مەندىتىن كەسانى ئەۋوپا، بگرە
جىھانىش، بەرادەيەك دەۋلە مەندىتون، پاشا و مىرەكانىش قەرزىان
لەيدەكردن، پلەۋ پاىەۋ كەسايەتتىيان لەنئۆ خەلكىدا زۆر بەرزبۈۋەۋە.
لەمىژۋى خاچ پەرستاندا باشتىن پىكخستنى سەربازى بوون، توانىيان
پىكخستنىكى ۋا پىكخەن، بەۋ رىكخراۋە توانىيان لە ھەلمەتى خاچ
پەرستاندا دەردىك بە موسولمانان بدەن، با بەدەۋارى شېرى نەكردىت، ۋەلى
سەلاھەدىن كە دەستبەسەرىيانى كىرد، پىچەۋانەي دەستبەسەرەكانى تر،
ۋەك كاردانەۋەيەك بۆ ئەۋتاۋانانەي كە بەرامبەر موسولمانەكان كىردىۋىيان
ھەموۋىيان كۈشت، ھۆكارى تاۋانەكەشيان ھەلبىژاردنى دز و جەردەۋ
پىۋاكوژان بەۋ ئاۋاتەي بېن بە سوارچاك و تۆلە لەموسولمانەكان بىكەنەۋە.
ئەۋەي خەلكى نەيدەزانى بۆچى دەرگاي كلىسەكانىيان لەسەر خۆيان كۆم
دەدا. ھەر ئىمەبوۋىن ھەموو شتىكىمان دەربارەيان دەزانى، ئىمە پووناكىمان
ۋىدان تا دەبن بە ھەلگىرى ئەۋ پووناكىيە ھەر ۋىيان دەدەين، بۆ ئەۋەي
بگەن بە ئەنتىخريستۇس.

لەپەر ھەموو شتىك پوون و ئاشكرابو، ئەۋوپا لەم رىسۋايىيەيدا بىدار
بوۋەۋە، ھەۋالى دەستبەسەردا گىرتنى سوارچاكان ئاشكرابو، پاشا
فىلىپ فەرمانى دەستگىركردنى بۆ دەركىردن. دۋاي ئەۋەي
دەۋلە مەندىيەكەيان بى سنوور بوو لەبىيانۋىيەك دەگەپا تا لەناۋىيان بىبات،
پاشا و مىرەكان كەۋتنە ژىر قەرزىانەۋە، خۆدى پاشا فىلىپ تا ناقرگى

قەرزاریان بوو، ناچار بوو بیانوو یهك بۆ له ناو بردنیاں بدۆزیته وه، ئه و بوو
فه رمانی ده سئگی رکردنی بۆ ده رکردن، گوايه سوار چا كه كان خه ريكی
جادو و كردن و بی پړیزی به رامبه ر خا چ ده كه ن.

له میژووی نه وړوپادا پوڅی سیزدهه مین هینی پووداوکی گرنګ بوو،
له سهر پیځای هاموشوی پاریس سه کوی ته خته دار دابه ستره،
سوارچاکه کانیاں به سهر ته خته داره که وه دانا. خه لکه که به وه واله یان
زانی، تووشی شوک بوون، ئاخر ئه وان کوره کانی خوین خستبووه ئه و
پیکه ستنه وه، تا شهره فی به ده ستهینانی ئه و پووناکیه یان به رکه ویت. وه لی
له پر ئه ستهیره یه لیك له کویربوونه وه دابوون، شهره فیش به سهر خاكا پڙا،
سهر کرده ی سوارچاکه کان به سهر سه کو داره که وه بوو، خه لکیکی زور له
ماله کانیا نه وه هاتنه دهره وه به رامبه ر به سووتاندنی سوارچاکه کان به
واقورپماوییه وه پاره ستان، تا به چاوی خوین پووداوه که ببینن، خه لکانیکیش
چاویان به رایي نه ده دا بیانینن ده سووتین. لیل فه رمانی پاشا، ئاگر له
داره کان بهر درا.

هه‌راو زه‌نای خه‌لکه‌که له‌گه‌ل گ‌ردانی داره‌کان به‌رزه‌وه‌بوو، بی‌ئه‌وه‌ی
گ‌وزارشت له‌ شتی‌ک بکات. فه‌رمانی پاشا فیلیپ بی‌بیانوو نه‌بوو،
به‌هۆکارگه‌لی‌ک فه‌رمانی سووتاندنی سه‌رکرده‌کانی سوارچاکان دابوون،
کارکردنیان به‌ جادووی په‌ش و تف کردن له‌ خاچ و قسه‌ی ناشرین به
پیاوانی ئایینی و تاوانی نیربازی له‌ناو کلێساکاندا و تاوانی ئاماده‌کردنی
پۆحی ئه‌هریمه‌نه‌کان و تاوانی به‌درۆ خستنه‌وه‌ی مه‌سیح. دوا‌ی ئه‌وه‌ی پاشا
فیلیپ ده‌ستگیری کردن و ئه‌شکه‌نچه‌یه‌کی وای دان به‌رگه‌ی نه‌گرن، دانیان

بە ھەموو تاوانەكانىاندا ھېنا ، مردنيان بەلاوہ باشتر بوو. كېشەكە
لە ھەلگىرسانى ئاگرىكى ئاسايى لەلايەن سەربازەكانەوہ نەبوو، بەپىي
فەرمانى پاشا دەبىت ئاگرىكى وا بىت ھىدى ھىدى بيانسووتىنيت، چونكە
خودى پاشا نەيدەويست زوو بمرن، دەيويست بە ئازاركىشانەوہ خەلكەكە
بيانبينن كە دەسووتىن.

لەتەكما بۆ كلىساكە چوويته ژورەوہ، دەگەپىنەوہ تا ببينن،
سەربازەكان خۆيان بە كلىساكەدا كرد، ھەرچى شتگەلى سوارچاكەكان بوو،
لەناويان برد. بەدووى ھەموو شتىكدا گەپان، تەنانەت دەستيان بۆ ئەو كەللە
ھىشكراوہى ناو سندووقى زىوينى نەخشكراویش برد، يەككە لەسەربازەكان
قىزى لىكردوہ، تا دەستى گرتى تووپى دام، كەوتمە ژىر پەيكەرى خاچىك
دەمەو خوار كرابووہوہ. مەترسە و تەماشاي چاوم بكە. سوارچاكەكان
ھەموو ئەو كىتبانەى كە لەچالكردەكەدا دەريان ھىنابوو، شاردبووہوہ.
ئەوانەى پاشا دەستگىرى كردبوون، ھەموو سوارچاكەكان نەبوون، نيوہيان
بوون، ئەوانى دى بۆ شوينىك ھەلھاتن، دەستى پاشايان نەگاتى، شوينىك
بەسەركردايەتى (ويليەم والاس) بۆ جيابوونەوہو سەربەخۆيى لەتەك
ئىنگلەتەرادا لە مەملانيدا بوو. سوارەكان بەرەو ئۆسكۆتلەندا ھەلھاتن.

تەواو

بە و جۆرە سىز دەھەمىن ھەينى بوو بە پۇژىكى شووم، ۋەلى دواى ئەو
كارەساتە من دەلىم پۇژىكى دلخۆشكەر بوو. چىرۆكى سوارچاكان لە
كتىبەكانى مېژوودا ئاشكرايە بە پۇژىكى شووم، بەزىنويىتى سووتىنران، ۋەلى
لەكتىبە مېژوويە بىيانىيەكان دوودل دەبن، ھەر كە دەھاتە سەر ئەو
شتەى كە تۆ سوارچاك لەبن عەرشى پىرۆزدا چالايان دەكرى تا بىدۆزنە ۋە.
ئەو كىتابانە زۆر بەسەرھات و مەزەندەى بەدوى خۇيدا ھىناۋە، لەيەكىك
لەو حىكايەتە.. سوارەكان چالايان ھەلدەكەند و كىتبى جادوگەرييان
دۆزىە ۋە. ئەو ھەى ئەم چىرۆكە بەپاست دەخاتە ۋە، بوونى بەرامبەرى لە
تەفسىرەكانى قورئاندا ھەيە، موفەسىرەكان لەسەرىەك پاك كۆكبوون،
لەئايەتى ھاپووت و ماپووت كە لەقورئاندا ھاتوۋە. ئەھرىمەنەكان كىتبى
جادوگەرييان لەژىر كورسىيەكەى سوليماندا شارەدبوونە ۋە، واتە لەژىر
حەپەمى پىرۆز، دواتر خەلكانىك پەيدا بوون، ھەر شەيتانەكان بوون، ۋەلى
لەسەر شىۋەى بنىادەم، شوىنى كىتبەكانيان پىگوتن، لەكوى
شارەراونەتە ۋە. كىتبەكانيان دەرھىنا، ۋەلى موفەسىرەكان نەيانزانى ئەوانە
كى بوون، كە ئەھرىمەنەكان پىيان نىشانەدان. لەنىۋان كىتبە مېژوويە
بىيانىيەكان و تەفسىرە عەرەبىيەكان ئەو پاستىيەت بۆ دەردەكەوئ، كە
پوويدا، ۋا ئەمپۆ لەسەر زارى شەيتانى بەناۋبانگ، كە سوارچاكان
دەيانپەرست، بۆتى دەخەمە پوو، باقۇمىتى ئەھرىمەن "شىۋەى (باقۇمىت)
بەلاتە ۋە ئاسايە، ئەو تەگەيەى^۱ چوارمەشقى دانىشتوۋە و دەستىكى بەرز
كردوۋەتە ۋە ۋەلى تىريانى داگرتوۋە، ھەر ئەو تەگەيەيە كە كەللەسەرى

^۱بزننى نڦير.

دەخەنە ناو ئەستىزەي داوودەو، بەو سونىوولەي شەيتانى بەناويانگى
 كرد. "جادوگەر (ئەلىستەر كراولى) ئەھرىمەن پېتىيانى گوت. ئەوان
 دەستەي پەرسىتى ئەھرىمەن، كەچى پەرسىنغارى شەيتان (ئەنتۇنى لېفى)
 دەلىت. ئامادەكارى لەكەش و نەرىتى سوارچاكەكاندا ھەبوو.

خوداودەندى سوارچاكەكان مافۇمىتى شەيتان لەكەفالىكى بەناويانگدا و
 لەمرگاكەكاندا مۇرىر مەرزىان كرىوودەو. واپىدەچىت ئەو كىتىانە
 سوارچاكەكانبار فېرى رۇر شىت كرىبىت، وا دەولەمەند بوو، و
 دەولەمەندە گامى ئەو پىياش دەولەمەندتر، پىكخراونكى بانكى جىھانىيان
 دامەزاند، قەرزىار بەھەمووان دەدا، تەنانت قەرزى تايىبەتیشيان بە پاشا و
 مېر دەدا، لەمەر ئەوئەي فايز (سوو) لە كلىسەكانى كاتولىك ھەرام بوو، ھەر
 بۇ ئەو فېلېكپان داهىئا و ناويان لىئا كرى يانە سەرانە.

سوارچاكەكان بەرەو ئۆسكۆتلەندا ھەلھاتن، چونكە تەنھا مەملەكەت
 بوو سەر بە كلىساي كاسۇلىك نەبوون. پاشاي ئۆسكۆتلەندە (پۇبىرت
 ئەلجۇس) پىشوازى لىكردن، دەيزانى باشتىن چەكن شىكست بە ئىنگلىز
 بىتن، بەوانەو تۈانىيان سەرەخۇي ئۆسكۆتلەندە بە دەست بەيىتىن،
 بەو ھەيىتەيان لە ئۆسكۆتلەندا پەيدا كرد، ئەوجا دووبارە دەستيان بە
 بىناكردنى نىزگەي تايىبەت بەخۇيان كرد، بەرەمى شەيتان پازاندیانەو،
 وەلى ئەمجارە لەوئەي لە ئىنگلەرا تەمىخواردو بوون، واپانكرد
 پىكخستەكانيان بە بەرچاوى خەلكەو نەبىت، بەنەيى بىت، نەبادا شىكان
 پىبەرن و ناوئەكەشيان گۆپى. ناوى پىكخراوئەكەيان بە لاتەو ئاسايىيە)
 بىياتنەرە ئازادەكان freemasons (ماسۇنىيەكان).

لە ئۆسکۆتلەندا.. بەردەوامبوون لە نمایشکردنی ئەو هی لە نینگلنەرا
پیشتر نمایشیان دەکرد. ئەمڕۆ ئەک لە کلێساکان بە لکو لە بینای تایبەت بە
ناوی ئەنجوومەنی ماسۆنییەتەو کۆدەبنەو، کە لە ناوێوە لە سەر شیوازی
هەیکەلەکی سولیمان دروستیان کردبوو. تەنها بالاخانەیە لە تەورات
وەسفیککی وردی بۆ کراوە.

تیگەیشتن هیزیان لە نادیاریدایە، ئەک ئاشکراییی. لەزانستی شەیتانیدا
ئەو هی لای ئەوان بوو، لای کەسی تر نەبوو، خۆیان و پیکخراوەکیان پێ
پیشخست، فێری ئەوێش بوون کتیبەکان بشارنەو، تا کەس گومانیان
لینەکات، فێری کۆد کردنیش بوون، کە پیشتر لە میژوودا (کۆد) هەر
نەزانراوە، بۆ پەرەپێدانی پێگایەکی تریان داھێنا بە ناوی (گۆتیک) یانی
پێبازی ئەھریمن، کە بیناکانیان بە جوانترین شیواز دەنەخشیترا، ئەو جوان
پازاندنەویشیان بۆ کۆکردنەو هی نەینییەکانیان بوو، کۆدیان بە سەرەو
کردبوو، بێ کۆد کردنەو هی بۆ نەبوو، بەو شیوێە زۆریک لە بالەخانە و
ئەنجوومەن و کلێسایان بنیات نا و لەھەموو ئەو پوپا بلایوونەو. لەو
پێبازەدا دەتوانیت پەرمز و پەیکەرگەلیکی شەیتانی بۆ باقۆمیت و ئەو دوايان
ببینیت، کەس لە مانای حالی نابیت، وادەزانن هەر بۆ جوانکارییە.

(بیناسازانی ئازاد)یان لەخۆیان نا، بەوای ئەو داھێنانە ی بەو شیوازە
سەرئێج ڕاکێشە تەلاریان سازدەدا، سونبۆلی پیکخراوەکیان (پاستە و
پەرگال) بوو.

جاریکی تر (سوارچاکی هەیکەل) بەوای پیکخراوە نەینییە
تازەکیانەو (ماسۆنییەت) بوون بە دەولەمەندترین دەولەمەندەکانی

ئەوپىيا. شەيتان ناتوانىت لەزىپ و پارە بەولاو ھەموو شتىكت بۇ مەيسەر
بكات، ناديارىيان نەينى ھىزىيان بوو، كەسىش ناتوانىت شتى ناديار
لەناوبەرىت.

دەربارەى ماسۆنىيەت زۆر بىستراو، وەلى بەو وردەكاريە نا، ئەو ھەش
بۇ خۆى مەبەستيانە. من بۇ خۆم پىشتر ماسۆنى بووم. ئەو بە نەينىيەكى
ترت زانى.

من پلەى بىست و يەكى ماسۆنىم. ماسۆنىيەت سى و سى پلەيە. ھەر
كە بە ئەندام لە ماسۆنىيەت وەرگىرام، فىرى جادوگەرييان كردم و بووم
بە جادوگەر. مەرج نىيە ھەركەسىك لايەنگرى ماسۆنىيەت بىت بىت
بە جادوگەر، تەنھا ئەو كەسانەى خۆيان مەبەستيانە بۆيان ھەيە بىنە
جادوگەر، بۇ خۆم يەكك بووم لەوانەى ھەلېژىردام بۇ جادوگەرى،
ئەو ھەتا ھەر ھەمووم توور داو ھەتە پىشتى خۆم، وا لىرە لەبەرامبەرت
دانىشتووم، تا راست و دروستىت پىبلىم.

ماسۆنىيەت.. بەكورتى شەرمەزارى نىيە، نەو ھى سىزدە ھەمى
ئىسرائىلن، وەك دەزانىت، يا نازانىت، خودا جوولەكەى بۇ دوانزە بەش
پەرت و بلاوكردەو، واتە دوانزە تىرە، ھەر تىرەيەكيش سىستەمى
تايبەتيان لەژيان و گوزەراندا ھەيە، ھەرچى ماسۆنىيەتە كۆمەلەيەكن لە
جوولەكە، كە ئامانجيان ھەلو ھەشاندىنەو ھى ئەو دابەشكردنەيە، تا سەر لەنوئى
لەژىر نازناوى جوولەكە ھەموويان يەكخەنەو.

كارى تىرەى سىزدە ھەم لە قودس بىناكردى ھەيكەلى سوليمان بوو.
لېم مەپرسە بۆچى ئەو دەكەن، چونكە دواتر پىتيرادەگە بىنم، نووكە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەو ەى دەبىت بىزانىت، ئەھرىمەنەكان وایان دەویست و دەبوو ئەوانىش
فەرمانەكە جى بەجى بكن. ەست دەكەم لەچاوانتەو شۆخىت بە شتەكە
دیت و گالتەت بەقسەكانم دیت! وەلى پەلە مەكە، دواچار ەموو شتىكت بۆ
پوون دەكەمەو.

بزانە ماسۆنىيەت و كابالا ەردووكیان يەك شتن. كابالا.. نەینى
سەرزارەكى جوولەكەيە، جوولەكەكان پىيان وایە خودا پەيامى سەرزارەكى
بە موسا داو، لەبەر ئەو ەى نەینى بوو، نەینووسیو ەتەو، بەلكو زۆرتىن
لایەنگرانیان ەر بەسەرزارەكییەو پىيان راگەياندوون. لە كابالا سى و دوو
پلەى پەند و فەلسەفەیان ەيە، ەر كەسىك لەسەرى بىروات، لەكۆتاییدا
دەتوانىت بەخودا بگات، بۆيە ماسۆنىيەتىش بوو بە سى و دوو پلە، پلەى
سى و سى پلەى شكۆدارییە، بۆ بەرزبوونەو ەش بۆ ئەو پلەيە، لەناوتىرە
گەرەكەى سىز دەهەمى جوو ەو ناو نووسىن ئەنجام دەدرىت.

بۆيە بووم بەجادووگەر، ئەو پىگا و پىبازەشم كە گرته بەر، زانىارىيەكى
نۆر و زەبەندى تىدا بوو، بۆ نمونە .. نەینىيەك لە گەرەتتىن نەینىيەكانى
كابالا لە پلەى نۆزدەهەمىندا فىرى بووم، كوشتنى خەلكى بە يەك تەماشادا
کردن! ئەو ەش بە چاوى شەپ ناسراو، سەرچاوەكەشى لەئىرەییەو ەيە.
چاو و ئىرەيى بردن دەتوانن زیان بە مەردووم بگەینن. وەلى چۆن دەتوانىت
ئەو ەيزە دەستەبەر بكەیت، چۆنىش بتوانىت دەسەلاتت بەتەواوى بەسەریا
بشكىت. ئەو ەبوو پەروشى فىربوونى كردم.

پىكخراویكى نۆر لە ماسۆنىيەتەو ەى بلالو بۆتەو ە، ئەلبەتە بىستووتە..
خاچى پەمەیان پۆز كروشن (Rosicrucianism) كەللەسەر و

ئىسكەكان، كوكلوکس كلان (KKK)، ئىلۇمیناتى (illuminatus)، بۇ
 ھەر پىكخراۋىكىش چالاكى تايىبەت ھەيە، ۋەلى ھەر ھەمووشيان بۇ
 سەرچاۋەى ماسۋىيەت و پىكخراۋى سوارچاكاكانى نىزگاي كۆن
 دەگەرپانەۋە.

ئىستاسى كارتى تازەم ھەيە، لەسەر مېزەكەى بەرامبەرت دامنەن،
 گەمە نەفرەتلىكراۋەكەمان لەتەك ئەھرىمەنەكان تەۋاۋ دەكەين.

كارتى يەكەم.. كارتى پەرداخى پىرۋز، كە پەمزە بۇ عىساي مەسىح
 لەسەر مېزى دوايىن خوانى شامدا وئىنەى پەرداخە پىرۋزەكەى بەسەرەۋەيە.

كارتى دوۋەم.. كارتى خەنجەرى پىرۋز(خەربە)، كە وئىنەى خەنجەرى
 پىرۋزى بەسەرەۋەيە و لەقەپرغەى مەسىح بەسەر خاچەكەيەۋە چەقىۋە،
 تا بېگومان بن لەمردنى.

كارتى سىيەم.. كارتى جىھادە، وئىنەى خەباتگىرپانى موسولمانانى
 بەسەرەۋەيە.

ئەم بەسەرھاتە ئەھرىمەنىك لەۋ حەۋت ئەھرىمەنە بۆتى دەگىرپتەۋە،
 كە چاۋدىرمان دەكەن. ئەۋەى لەسەر تۆيە بىدەنگى و گويگرتنە، لە
 جادوۋگەرى و ماسۋىيەت گىشت ئەم زاراۋە تارىكانەى لەجىھانىكى تىردان
 دوورمان دەخاتەۋە، جىھانىك پەنگە زۆر لەۋانەى پىشۋوتىر تارىكتىر بىت.

تەۋاۋ

نایابترین جوړی ژهر

۴۰۰ پیښ زاین- ۶۶۰ پاش زاین

به ديقه ټيكي ورده وه له نه خشي جيهاني خوت د پروانیت، کون و
که له بهری به دووی مندا ده که پښت و نامدوږزیته وه. نه که رچی جیهانه که ت به
ته وای سووتاوه، وه لی هر نامدوږزیته وه. تو له نه خشي هله دا چاو
ده که پښت. نه و نه خشي به که جوگرافیا یی وه لای د نښت، نه خشي به کی دی
هله ده دیته وه، که نه خشي میژووییه، نه و جا پښت ده لیم نه خشي راست
هله بږارد، وه لی هر نامدوږزیته وه. لیږه وه بریاریکی تر ده دیت،
کو مپیوته ره که ت پیده که یت، چاو له ته خته ی بینده ره که ده بریت، نه خشي
میژووت بو دیته سهر بینده ره که، و شتیکی سهر به سهر نه خشي که
بریسکه ی ناگریک دهر ده که ویت، توش چاوت له ناگره که بری. نیستا
ده مبینیت، به سهر نه خشي جیهانه که ته وه هله ده کشیم، سهر ته بچووکم و
به بهر که و تنی یه ک خالی سهر نه خشي که ت وه بهر که لبه کانم ده که و مه
هله لوشینی دهورو بهری خوم تا که وره تر ده بم، نه و جا به چوار لوه
هله ده کشیم، هی دی لووش ده که م، که وره تر و که وره تر ده بم، هله ده کشیم،

تا بەقەد نەخشەگە گەرە بىم، ھەلەكەشىم ئاگر لەو ناوہ بەردە دەم، ژار لە
كەلەكانمەوہ دەنیم بەو شوینەى بەرەو ژوورتر ھەلەكەشىم، ئیستا زانیت
لەكى دەپوانیت، لە (سیرینت) ى مار دەپوانیت.

ھەوہل ھەلەكەشانەكەم لە (بابل) ھەوہ بوو، خاكى نەفرەتلىكراو، ئەمە
دەگەرپیتەوہ بۆ چوارسەد سال بەر لەوہى مەسیح لەدايەكەيت. جوولەكەيەكى
نۆر ھەبوون لەفەلەستین ئاوارەبوون، ھەك كۆيلەى زەلیل و داماو بەرەو
(بابل)یان بردن، چون ئەوہى تۆلەیان لى بکەنەوہ، پقيان لەخۆيان و
ئايینەكەيان و خواكەشيان بووہوہ، تەوپراتيان بەدەستەوہبوو، دواى ئەوہى
لەدلياندا كەوت، ئیدی باوہپيان بەو ھەموو پەيمانانەى خواكەيان نەما كە
ويیدا بوون نووكە كۆيلەن. ژنيان ھەلالە و خوینیشيان ھەلالە. مەملەكەتيان
ويژانبوو، تەنانەت خەون و پيرۆزىيەكانیشيان ويژانبوو، ما بەو ھەسرەتەوہ
لەژيژ پيى خەلكە بيانى و دلرەقەكەى بابل كاربەكەن. خاكيان سووتا، دليان
سووتا، نامووسيشيان لەدەستچوو.

لەپەر ئوميديان لى دەرکەوتەوہ. ئەو ھەوہ پەشەى بابليەكان كە
ميژوويانى كۆيژ كەردبووہوہ، لە پەواندنەوہدا بوو، مەملەكەتى بابل لەسەر
دەستى مەملەكەتى فارس شكستى ھيئا، فارسەكان ليگەپان جوولەكەكان بۆ
مەملەكەتەكەى خۆيان بگەرپیتەوہ. بەر لەوہى بيئەوہ سەرخۆيان،
بگەرپیتەوہ لای تەوپراتى خواكەيان، دەم تەواو لى پان كەردنەوہ، تا توانيم
ژەھرى شەيتانى خۆم بەدلياندا كەرد، دلە نەخۆشەكانيان لييان ھەرگرم،
پياو ماقوولانيان كۆ بوونەوہ، بەكتيبيكى پيرۆزى تازە لە تەوپرات ھاتنە
دەرەوہ، توندترین دانوستان و بىر كەردنەوہيان تيا دا نووسى، كە بە ژەھرى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

سەختی من ئاویتەیان کرد. تەلمود. وەك ئەهریمەنیککی یاخی دەرکەوت و تەرپاتیشی خستە ژێر پێیەوه. گوتیان (تەلمود) نەینییە سەرزارەکییەکە یە کە موسا لەخودای وەرگرت، بەم نەینییە سەرزارەکییەشیان دەگوت.. کابالا، ئەوجا موسا (کابالای)، بەلایەنگرە تایبەتەکانی دا، ئەوانیش بۆ لایەنگری تایبەتی تریان شوێر کردەوه، تا تایبەتەندی تایبەتەندترینەکانیان بۆ ئەوهی ون نەبێت بیاننوسنەوه، ئەوهی نووسرابوو، بوو بە کتییی تەلمود. زۆر جوانە کەسانیککی دڵسۆز بە بیروباوەرت هەبن کە تۆ متمانەیان پێدەکەیت لەدلیانی بنییت. پێمخۆشە سەرکەومە سەر ئەو سەکۆ پیروۆزە و چاوە (تەلمود) هەبێم کە زۆر بەوریاییەوه دانراوه، حەز دەکەم بیخوینمەوه.

((خودا لەویدا نەماوه گەمە لەتەك نەهەنگدا بکات، سەماش لەتەك حەوادا ناکات، کە پێمخۆشبوو. لەویدا نەماوه گەمە بکات، یان سەما بکات، بوو بە هۆکاری وێرانەیی (هەیکەل). هەموو شەویك وەك شیر دەینەپاند و دەبگوت، وەهێ لەخۆم مائی خۆم وێران کرد، لێگەپام (هەیکەل) لەکەشم وێران بێت، وەهێ سەبرتەن بێت هۆ جوولەکە خودا ئەوهی پێیە کە دڵخۆشتان دەکات، سەبرتەن بێت فریادگوزاری بە ئەمەك بەرپۆهە، لە تاریکییەوه دێت، هەیکەلەکە ی خودا بنیات دەنێتەوه، وەهێ ئەو جوولەکە هاوپیشتان نایەت تا حوکمی ئەو گۆییمانە^١ تەواو نەبێت، ئەو جوولەکە ییە.. هەر خۆتان بنیادەمن، ئەوهی لەئێوه نەبێت بنیادەم نییە، گۆییم؟ خودا گۆییمەکانی بۆ خزمەتکردنی ئێوه ئەفراندوو، وەهێ لەسەر شیوهی بنیادەم

^١ هەر میلەتیککی غەیری جولەکە.

|| ئەنتىخرىستۇس ||

دايھېئانۇن تا كارەكانتان بۇ مەيسەر بىكەن و لەخزمەتتەندا بن، چاك بزانن
كوشتنى ئەو بنیادەمە گۆيىمانە قوربانىيە بۇ خودا، ئەگەر لەوانە يەككىكتان
بىنى كەوتە چالەوہ تا دەمرىت چالەكە بە پر بىكەنەوہ، ئەى ئافرەتانی جوو
ئىوہش بزانن ئەگەر يەككىكتان لە گەرماوہوہ دەرچوو، سەگىك يا گویدرىژىك
يا بەرازىك تەنانت مارمىلكە يەكشى بىنى، ئەوا پىش بوو، دەبىت
بگەرپتەوہ گەرماوہكە و دووبارە خۆى بشوات. ئەى جوولەكە ئەگەر
يەككىكتان پزىشكىكى زىرەك بوو، ئەو گۆيىمانە چارەسەر نەكات، خۆ ئەگەر
پزىشكىكى نەزان و بى ئەزموون بوو، با چارەسەريان بىكات، بەلكو بەواى
چارەسەر كەندەكەى راستەوہ نەبىت.))

((بزانە يەسوعى ناسرى مندالىكى زۆلە، دايكى بە بى نوپىزى و
داوینپىسى سكى پى پر بوو، يەسوعى ناسرى درۆزنە، شىتە، سىحرياز و
جادوگەرە، بىتەرستە و ھىپر و گىژە، بزانن كە شىشە مەسىحىيەكان داوین
پىسن. قەشەكانىش نىرەمووكن، كلىساكانىش قەحپەخانەن))

ئەى جوولەكە.. كاتى پىاويكى كامل كچىكى بچووك مارە دەكات،
ھىچى تىدا نىيە، تەنانت ئەگەر تەمەنىشى سى سالان بىت، بابەتەكە وەك
ئەوہ وایە پەنجە بكەى بەچاوا، ئەگەر نىرىنەيەك لەگەل مندالىك نىربازى
بىكات، ئەوہ كارى سىكسى نىيە، گوناھىكى ئەوہندە گەرە نىيە لىى
بترسى))

نەمزانى ژارەكەم لەدلىاندا جىى خۆى كردهوہ، بەراستى نەوہى
ئىسپرائىل سەرساميان كردم. خواكەيان لەتەورەتى كۆن پەيمانى وىدابوون
دواى ئەوہى لەولاتى خويان دەرەدەر دەكرىن، جارىكى ترخاكەكەيان

بەدەست دیننەو و مەسیح دادەبەزیت و لەعەرشی (داوود) هەو بەیەكسانی
 فەرمانرەوایی هەموو جیهان دەکات. کاتی پەیمانەکی خواکەیان دیتە دی
 بابل شکست دینیت و جوولەکە دەگەرینەو و لەستین و مزگەوتی ئەقسا
 نۆژەن دەکەنەو. ئەو مزگەوتە ی باوکی بنیادەم (ئادەم) دروستی کرد و
 پیغەمبەرەن ئیبراهیم و ئیسحاق و یاقووب نوێژیان تیدا کرد، دواتر سولیمان
 نۆژەنی کردەو. ئیدی جوولەکەکان نۆژەنتری دەکەنەو و بەعەرشی داوود
 یا هیکەل ناوێری دەکەن. ئەودەم مەسیح دیتە خوارەو و لەو عەرشەو
 بەیەكسانی فەرمانرەوایی هەموو جیهان دەکات.

هەر کە مەسیح (عیسای کۆری مەریم) دابەزییە ناویان، پەتیان کردەو
 و گوتیان ئەو زۆلە، کاتیکیش بەچاوی خۆیان بینیان بەسەر خاچەو
 گیانی لەدەست دا، وتیان ئەو ساختەچییه.. مرد و بەسەر عەرشی
 (داوود) هەو و بەو پەیامە ی کە حوکمی هەموو دنیا بکات، نەگەشت.
 نەیانزانی پیغەمبەر عیسا کە پەوانە ی ناویان کرا ئەو ی لەتەو پاتدا هاتبوو،
 مەسیحی راستەقینە بوو، نەشیانزانی بەسەر خاچەکەو نەمرد، بەلکو خودا
 بۆ ئاسمان هەلیکیشتا. لەکو تایی دنیا دا دادەبەزیتەو سەر زەوی و هەر لە
 ئەلەستین و بەسەر عەرشی (داوود) هەو حوکمی هەموو دنیا دەکات کەس
 بەو ی نەزانی.

گوتیان ئەو ی باوەپی بەتەو پات هەبیت و باوەپی بە (تەلموود) نەبیت
 ئەو باوەپ پیکراو نییه، تەلموود زۆر لەتەو پات پیروژتره، چونکە نەینییە
 سەرزارەکییەکانی لەخۆ پاراستوو، لەبەرەمبەر دا تەو پات نووسراو یه. کەس
 نەیدەزانی هەر لەبەرەتەو هێچ نەینییە ک نەبوو، بەلکو ئەو غایەلە ی

شەيتان بوو لە ھەزرىياندا، ھەھرى ماریى خۆى خستە دلىانەوہ. (سىرپنتى)
شەيتان خۆى خزانەدە ولاتەكەيان و تا تىرى لى خوارد، خواردى، دواتر
بەدواى دلىلىكى تر لە دىيەكاندا دەگەپا. ئەو مارەش من بووم.

دواى چەندىن سال لە كۆچى (عيساى كورپى مەريەم) بە ھارەكەى
خۆمەوہ بۆ ئۆرشەلىم گەپامەوہ. پەيامبەرانى عيسا دەستيان بە
بلاوکردنەوہى ئىنجىل كرد، كە بانگەشەى خۆشەويستى و يەكسانى لەنىو
خەلكدا دەكات، تەوڤاتى جوولەكەش كە بۆ موسا دابەزى، ھەمان پاي
لەسەر عيسا ھەبوو، عيساش مژدەى پىغەمبەرىكى دواى خۆى بەناوى
مەمەدەوہ ڤاگەياندا، ما نەوہكانى عيسا بەرپەرچدانەوہى ھەموو
ھارەكانم بكن، كە لە (تەلموودى) جوو بلاوم كردبووہوہ. ھەرەك چۆن
ھارەكەم كاريگەرى بەسەر لايەنگرانى تەوڤاتەوہ ھەبوو، بۆيە ھەر بەو
شيوەيە، دەمويست كاريگەرى بەسەر لايەنگرانى (ئىنجىل) يەشەوہ ھەبىت.

لەپر پياويك بەناوى (شائول) ھوہ لەنىو ھەوارييەكاندا قىتەوہ بوو،
سام داىگرتن. شائول.. پياويكى بەھىزى جوو بوو، لە لايەن گەورەپياوانى
جووہوہ بۆ دەستگىركردنى ھەوارييەكان بە زىندووى يا مردويى
پاسپىردرابوو. پياويك لە لايەن كۆمەلەى جوولەكەوہ نىردرابوو، ئەو
كۆمەلەيەى كە بۆ كوشتنى شوين كەوتووان و ھەوارييەكان و لەناوردنى
بىروباوہپى مەسىحييەت دامەزرا پاشاكانى رۆمان سەرپەرشتى ئەم
كۆمەلەيان دەكرد، ھەوارييەكان لەترسا نەيانزانى چى بكن، وەلى چاويان
نەبلەق بوو، كاتى شائول گوتى:

د. ئەحمەد خالید مستەفا

من قینم (رق) لیتان دەبوو، بۆیە بەردەوام چاودیریتانم دەکرد، تەنەت سەرپریشتان دلی دانە دەمرکاندەو. وەلی پروناکییەکی مەزن لە ئاسمانەو پیم گەیشت، دەنگیک بە گویمدا هات، دەنگیک چون ئەوێ دنیا بیدار بکاتەو، پیی گوتم.. ((ئەو شائوول، تۆ بۆچی شوینکەوتوانم ئازار دەدەیت؟)) دەبی برۆیت بۆ دیمەشق، و لەو پیتدەلیم چی بکەیت، ئەو پروناکییە بۆم هات عیسا بوو. وا هاتووم چونکە باوەرم بە عیسا هینا، نامەوێ کافر بم، بۆ ناشتی هاتووم، نەك بۆ کوشتن.

هەواریەکانی عیسا واقیان و پەمابوو، هیشتا شوکی راجلەکین بەرامبەر شائوول بەریانێ نەدابوو، چونکە زۆرتین کات ئازاری دابوون، وەلی (برنابا) نیوەندگیرییانی کرد، ما گوێی لی بگرن، ئەوجا ژارەکە پەرداخی نەسرانییەتی پەرکرد، تا لی پزۆ و بەسەر زەویدا جۆگەلە بەست. لەتەکیاندا گوێی لە قسەکانی شائوول گرت، کە ناوی پیرۆزی بوو بە (پۆلس) و ئیدی بوو بەوەرگری راستەوخۆی پەيامی مەسیح (عیسا) و لەسەر زەوی بپیار لەسەر جیگرەوێ عیسا بە پۆلس درا.

خودا یەکە و نابیت بەدوو، لە پەيامی مەسیح وا هاتوو خودا شەریکی نییە، وەلی لە پەيامی پۆلس سیانن، خودا و عیسا و پوچی پیرۆز. لە پەيامی مەسیحدا هاتوو، هیچ شتیک نییە لەخودا بجیت، وەلی لە پەيامی شائوول خودا باوکە و عیسا کورپیتی.

شەری عیسا خودا لەتەورات بەناوی (نامووس) هەو هاتوو، یانی یاسا و پێسا، لەو شەرعدا مەو و گۆشتی بەراز و مردارەو هەبوو، هەپام کردوو و نوێژ و پۆشوشی فەرز کردوو. هەموو ئەو قەدەغەکراوانە لە پەيامی پۆلس پێگا

ئەنتىخرىستۇس

پىدراوبو، ھىچ ئەرك و فەرمانىكى تىدا نەبوو، لاي پۆلس نوپۇز و پۇتو
نەبوو، تەنھا و تەنھا باوە پکردن بوو، باوە پ بەخودا و کوپى خودا و پۇخى
پىرۇز، كە بە سيانەى پىرۇز ناوبانگى دەرکردووه.

ھەندىك لە ھەوارىيەكانى مەسىح باوە پريان بە پۆلس نەھىنا و ئىنكارىان
كرد، كەچى ھەندىكى تريان باوە پريان پى ھىنا، وەلى زۆرىنەى زۆرىان پريان
لەگەلدا نەبوو، بۆ پەتكردنەوھى ئەو ياسا و پىسايەى لە تەوپراتدا ھاتبوو.
مەسىحييەت بوو بە چەند تايەفەيەك، بۆ ماوھى سى سەدە لەنىوانياندا
پىككەوتنىك ھەبوو، لەماوھى ئەو سى سەدەيە ھەرچەند ئىنجىلم دەكردەوھ
و دەمخویند قسەى سەيرم لا ئاشكرا دەبوو.. پىغەمبەر (لووت) دوو كچى
ھەبوو، (مەى)يان دەرخواردى باوكيان دەدا، لەبەردەمىشيا خۆيان نمايش
دەكرد، تا حال گەيشتە ئەوھى لەتەكياندا بخەوئەت، (لووت) لەو كچانەى
زۆلى خستەوھ.

يەك لە كوردەكانى (ياقوب) كە ناوى (پۆبن)بوو، سىكسى لەسەرىانى
مال لەتەك دايكىدا دەكرد.

يەھوزا بەرەچەلەك جوو بوو، ئارەزووى دەچىتە سەر بووكەكەى خۆى،
پۇژى لەسەرە پىگادا رى پىدەگرىت و سواری دەبىت، لە بووكەكەى بپى
مندالى زۆل دەخاتەوھ.

لە ئىنجىلدا زىناى ھەپام كراو ھاتووه، وەلى ئەوھ ئىنجىل نىيە كە ئەو
باسانەى تىدا ھاتووه، ئەوھ نووسراوى ئەو كەسانەيە كە من ژارم لەدلىاندا
پۆ كرد، لە پىنووسەكانىانم پۆ كرد.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەوجا ئىمپراتۆرى خواوەندپەرستى پۇمانى (قوستەنتىن) ھات و گەورە
پىاوانى تايەفەكانى مەسىحى بۇ يەكخستنى پرا جياوازه كانيان لە (نيقييە)
كۆكردەو، بەو بۆنەو، خواوەندى مەسىحى خستە دەنگدانەو، ھەر
تايەفەك پرا و بۆچوونى خۆى دا، كۆبوونەو، بە برپارىكى فەرمى كۆتايى
ھات، عيسا خواوەندىكە لەتەك خودادا و كۆپى خوداشە. ئەو بەسبوو كە
ژارەكە چوو، دليانەو، دواى ئەو، باوەريان بە يەكبوونى خودا ھەبو، بە
تۆشكردنى ژارەكە (شەرىك) ھاوبەشيان بۆ خودا دروستكرد، ھەموو
شەرىعى خودا بە ھەلال و ھەرامىو، پەتكرایەو. قەد ژەھرى وا
كارىگەرتان بىنيو؟

عيساى پيغەمبەر لەپر دەبىت بە كۆپى خودا و خواوەند لەتەك خودادا،
ياسا و پيساكە پەتكرایەو، گشت ئەمانە لە دەمى جوولەكە يەكەو، دەرچوو،
كە لەژياندا مەسىحيشى ھەر نەبىنيو. پياويك بەدواى ھەوارىيەكانى
دەگە پرا بيانكۆزىت، لەشەو و پۆژىكدا بانگەشەى ئەو دەكات كە پووناكييەك
لە ئاسمانەو، دابەزىو، تەلاى. ئەو پووناكييە عيسا بوو، عيسا ھەر
پيغەمبەر نەبوو، خواوەند بوو و كۆپى خوداشە. داوین پيسى ناپرەوا لە
كتىبى ئىنجىلى خودا دا ھاتوو، كە پيغەمبەرانى خودا و كۆپەكانى ئەو
داوینپيسىيان كردوو. كەسىكى بپەرستى پۇمانى پروسەى دەنگدان
لەسەر خوداوەندى مەسىح دەدات، ئەوانيش دەنگى لەسەر دەدەن، وەك
ئەو، لە ھەلبژاردندا بن. خەوش لەعەقلى خەلكە كە دا نەبو، بەلكو
لەدلياندا بوو.

بەو جۆرە ھەموو ئەو ياسا و پىسايانەى كە خودا بۆ مەردوم
دايگرتىبونە سەر زەوى بەتەواوى ھەلۋەشانەو. گەپامەو سەر نەخشەى
جىھان، كەوتمە گەپان بەدواى دلانى تر، دواى سى سەد سال لەو
كۆبونەو ھەيە دۆزىمەو. لەپەر ئىمەى ئەھرىمەن لەو فرىشتانەى گۆى قوولاغى
ھەوالەكانى ئاسمان دەبون، باسيان لە پرووداويكى فرە مەزن دەکرد، كە
لەسەر زەوى پروو دەدات، پرووداويك سەرلەبەرى شتەكان دەگۆرپىت،
مەزەندەى ئەو پرووداوەم دەکرد و چاوەپوانى بووم، ھەر ھەموومان
چاوەپوانى بووين، گۆى زەوى لە پىشواى لەدایكبوونىكى نویدا بوو،
لەدایكبوونى محەممەد.

ئەو ھەي لەو پیاوھ بىنيم، ھەمووتەمەن نەمىنىبوو، بەر لەدایكبوونى بە
دو مانگ پرووداويكى ئەفسانەى پروویدا، چەندىن سەدە شتى وا پرووى
نەدابوو. ئاسمانى مەكە ھەرھەمووى بالئەدە بوو، بەشتوھەك ئاسمانمان
لێوھە ديار نەبوو، جۆرىك بوون لەبالئەدە شتى وامان پىشتر ھەرگىز
نەبىنىبوو، بالئەدەيەك بەقەبارەى باز، ملان درىژ و پىيان سوور، كە دواتر
ناوى سىمرغيان لى نان. ئاسمانى مەكە يەكپارچە سىمرغ بوو، ھەر
بالدارىكىش بە دەنووكى بەردىكى چكۆلەى ھەلگرتىبوو، ھەرودەسا بە
قاچەكانىشىيەو. لەخاكى مەكە سوپايەكى گەورە لەيەمەنەو بە فیلەو
ھاتبوو كەعبە پرووخىنپىت، دیمەنەكە ئەفسانەى بوو، چەكدارانى
سوپاكەش لەو بالدارانە واقيان ورمابوو، بەترسەو لە ئاسمانيان دەپوانى،
فیلەكانىش شلەزابوون، لەيەكرا بالدارەكان كەوتنە بەردباران كردنيان،
بەردەكان بچووكبوون، وەلى ھەر كە بەر جەستەيان دەكەوت، وەك تىر

سەرسۇرماۋىيە ۋە دىقەتتى يەكترمان دا. ئەۋەي پۇيى و بوو بەرلېرىۋو شىتې
بوو، ۋەلى ئەمەي ئەۋرۇ شىتېكى ترە، جىاۋازە لە ھەموو پوۋداۋەكان.
ھەرچى ژارم بوو لەخۇمدا گوشىم، بەجەستەكەۋە خۇم خزانەدە مەككە و
زانىم ھەر لەۋى دەمىنمەۋە.

سالان پۇيى و تىپەرى محەممەدى پىغەمبەر سەرىھەلدا. ئەۋ پىاۋە
ھەرچى ژەھرم ژەندبوۋە سەرگۆى زەۋى تەنھا بە گوتنى راستىيەكان ھەر
ھەموۋى پوۋچەلكردهۋە. ئەۋ گوتبۋى.. ئىبراھىم و موسا و عىسا
بانگەشەي يەك ئايىنى خودايان دەكرد. جوولەكەش وازيان لەكتىبى تەۋرات
ھىنا و بەمەزەندەي خۇيان تەۋراتىكيان لەدرو ھەلچنى، نەسرانىيەكان
مەسىحى پىغەمبەرى خودايان كورد بە كۆپى خدا و خداۋەند، كە خدا بۆ
خۇي يەكە و نە لەدايكبۋى ھەيە و نەيش دەيىت. ھەر محەممەد
گوتبۋى.. نەسرانىيەكان بە دلى خۇيان دەستكارى ئىنجىليان كرىۋەو
نوسىۋىيەتەۋە، عىسا نەمردۋە و خدا بۆ ئاسمان ھەلىكىشاۋە و
لەكۆتايى زەماندا دەگەپتەۋە تا پەيامەكەي بەجى بگەيىت و فەرمانرەۋايى
ھەموو جىهان بكات، شەرع و ياسا و پىساي خدا دابھىيىتەۋە كە
نەسرانىيەكان شىۋاندېۋىيان. سوليمان لەۋ تاۋانەي جادوۋگەرى كە
جوولەكەكان نابوۋىيە پالى بەرى بكات و بە پىغەمبەرى خدا ناۋى دەبات،
بەفەرمانى خداش بنىادەم و جنۆكە و بالدار و چوارپىتى و (با) ي خستېۋە
ژىر دەسەلاتىيەۋە. ھەرچى دەۋلەتى محەممەد بوو كە دوورگەي غەرەبى
نەبۋاردېۋو، ۋەلى پىاۋىلىكى دۋاي خۇي خستېۋو كە دەيانتۋانى فەتھى
ھەموو جىهان بگەن، پىاۋىلىك تەنانت ئەھرىمەنەكانىش پىيان نەدەۋىران،

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بۆرە هیچ پێگا چارەبە کەمان نەبوو بۆ شکستەینانیان تەنھا بەکوشتنیان
بەبێت، لەسەر ووشیانەوه محەممەد.

خۆم خزانە قەراخ شار، پێک بۆ ناو گەرەکی جوولە کەکان، دواى
نەوهی دلیانم ژاراوی کرد، لەناویان دەرچووم. ئافەرەتێکی جوو مەرپێکی سەر
سێری و برژاندی، بەدیاری دایە پێغەمبەر محەممەد و ئەسحابەکانی. ئەو
ئافەرەتە جوو لە پیاو ماقوولانی جوولە کە ی پرسیبوو، کاریگەرترین ژەهری
کوشتنەوی بۆ بێنن، دواتر پرسیاری حەزی پێغەمبەر محەممەد
لەگۆشتخواردندا لەکوێ مەردایە، پێیان راگەیاند، بەلە کەبەتی، زۆرترین
ژەهرە کە بە دەستی مەرپە برژاوە کەوه کرد. پێغەمبەر محەممەد دیاریبە کە ی
نبوولکرد و لێل ئەسحابەکانی دەستیان بەخواردن کرد، پێغەمبەر پیش
ئەوان دەستی برد و پاروویەکی لە دەستی مەرپە برژاوە کە خوارد،
ئەسحابەکان ویستیان دەست بۆ گۆشتە کە بەرن، پێغەمبەر نەبێشت و
گوئی:

- دەست بکێشنەوه، گۆشتە کە پێمی راگەیاند کە ژەراوی کراوه...

ژەهرە کە م کاری خۆی کرد، زانیم ئەو پارووه گۆشتە ژاراویبە بەسبوو
بۆ کوشتنی محەممەد نەخۆش کەوت، نەخۆشیبە کە زۆر سەخت، سی سال
بە دەمیبهوه دەینالاند. لەسەر مەرگدا گوئی:

- ژەهری ئەو گۆشتە م هەر تیا ماوه، لەشادە مارم دەخات.

قَوْلٌ بَاسِكٌ.

بەھۇيە پىگام بۇ كرايەۋە نۆرتىن زھىر بىزىم. نۆر ھەۋلىمدا بەھەمۇر
توانامەۋە ئايىنى مەمەد بلەۋتېنم، ۋەلى مەمەد شىتىكى دۋاي خۇي
جىھىشبوۋ ژاراۋى نەكرىت، ھىچ شىتەك نەما پوون و ئاشكرى نەكرىت، دلى
ئەسحابەكانى ۋەك پۇلاۋابو، گرفتى ھەرە گەۋرەش ئەۋەبوۋ خودا بە
پىغەمەبرى پاگەياندبوۋ قورئان ئەزبەر بىكرىت، ھىچ پىگام چارەيەكان
لەبەردەمدا نەما بۇ بەلادا پى بىردن، ھەرچى ھەبوۋ لە قورئاندا باسى لىۋە
كرايوۋ. ئەۋە من نىم ژارم كارى خۇي نەكات، گەپام و گەپام تا درزىكم
دۆزىيەۋە. ھەردوۋ سەحابەي پىغەمبەر (ئەبۇبەكر) و (عومەر) كۆچى
دوايىان كرد، دۋاي ئەۋان دەسەلات كەۋتە دەست عوسمانى كوپى عەففان.
دەۋلەتى ئىسلامى كەۋتە پەلھاۋىشتن و ھەر لە چىنەۋە تا تونسى گرتەۋە،
ئەگەر لىيان گەپابام، دىيان داگىر دەكرد. مەمەد نەۋەيەكى لە
كەسايەتى پۇشنىكر و بىرى ئىسلامى بە ئەمەكى دروست كردبوۋ. لەمىژودا
ئايىن و نەۋەي و نەبوۋە و نابىت، تەنانت مەزنىن شارستانىيەتى جىهان
ئاۋاتەخۋاز بوون يەك لەۋ كەسايەتتىيانەيان ھەبۋايە، ئەي ئەۋ شارستانىيەتى
سەدان ھەزار لەۋ كەسايەتتىيە تىدایە، دەبىت چى بىت. ئەمجارە كەسىكى
وام شك نەدەبرد، ژارەكەمى لەپىيەۋە بلاۋ بىكەمەۋە، دەبوۋ بەخۇم دابەزمە
گۆرەپانەكە، لەشۋەي مار دەرچووم و شىۋەي بنىادەم لەخۇم گرت، خۇم
خزانە (مەدىنەي مەۋەرە)، ئەۋ شۋىنەي ئەۋ ھەموۋ پىاۋانەي تىا دروست
بوۋ. لەسەر شىۋەي پىاۋىكى پەشپىستى (يەمەن)ى چوومە ناويان، ناۋى
خۇم نابوۋ(عەبدوللا).. عەبدوللاي كوپى سەبەي.

دەستم بەژەننى ژارىك لەدلىاندا كرد. چاوم لەبىرو باۋەپ و كىتەكانىان
و پىغەمبەرەكەيان بىرى، ھىچ كەلىنىكم نەبىنىيەۋە ژارىان تىكەم، ۋەلى لە

|| د. ئەحمەد خالید مستەفا

چاودیری کردن نه که وتم، تا دۆزیمه وه، نه و درزم دۆزیمه وه که ژاره که ی
تیبکه م. دواي کۆچکردنی پیغه مبه ره که یان، گه و ره پیاوان و ما قوولانیان
له ژیر سایه ی (به نی سه عد) کۆ بوونه وه، تا یه کێک هه لێژین جینشینی
پیغه مبه ر بیت، وه لی یه ک له سه حابه کانیا ن بیرچوو بووه وه یا بانگهیشت
نه کرابوو، به هۆی سه رقا لیبوونی شووشتنی پیغه مبه ر و کفن و دفنکردنی،
نه ویش (عه لی) بوو. عه لی کوپی نه بوتالیب، ئامۆزای پیغه مبه ر و له هه مان
کاتدا زاواشی بوو.

گرفتني من نه وه بوو، نه سه ته مبوو بیروبا وه پیا ن که تیکه ل خوینیا نبوو،
له ق بکه م. له وه ش سلّم ده کرده وه نه با دا کاریگه ری نه وان به سه ره وه
بپسکیت، ده بوو ژاره که م به سیاسه ت بکه م. عه لی کوپی نه بوتالیب له
بنه ماله ی پیغه مبه ر بوو، خودی پیغه مبه ر نازناوی جینشینی لێنا بوو، که
دواي خۆی کاروباری نیسلام به پێوه ببات، کاتی که بی عه لی کۆ بوونه وه بۆ
هه لێژاردنی جینشینیک بی نه وه ی پرسه گورگانه یه کیشی پێبکه ن، نه و جا
زانیم که هیچم پێنا کریت.

له (مه دینه) ده رچووم، چونکه هه ر هه موو خه لکی مه دینه رایان
له بپاری نه و کۆبوونه وه یه دا بوو، که (نه بو به کر) جیی بگریته وه، ته نانه ت
خودی (عه لی) ش گفتی قایلبوونی ویدا. نه وان ته واو له قسه کانی
پیغه مبه ریا ن حال ی بوو بوون، وای دا نا بوو دواي خۆی له سه حابه کان
نه بو به کر و دواتر عومه ر و دواتر عوسمان و دواتریشیا ن عه لی جینشین بکه ن.
به ره ره کانیی نه و سی که سه، دزینی جینشینیه که ی عه لی بوو.

ئەو ژارەم پۆ کرد، ئەگەرچى دەمزانى كاريگەرى تەواوى نابىت، وەلى
بەواى كەمى بىرو باوە پىانە وە هەندىكىانى گرتە وە، بۆيە پووم لە (شام) کرد
و هەولمدا بىرى خۆم لەوى بخەمە گەر، لەویش هېچم بە هېچ نە کرد. مېرى
شام (موعاويەى كورپى ئەبوسوفيان) شامى بە پۆو دەبرد، ئەستەمبوو دوو
زمانى لەلای ئەودا بېتتە ھۆكارى ھەلچوون و ئاگر نانە وە. لە (شام) یشە وە
دەرچووم، پووم لە عىراق کرد، لەوى ئەوەى بە دووى دا دەگەرپام دۆزیمە وە.

سەرەتا قسەم بە مېرەكانى ولات کرد، ئەگەرەكو بە لایانە وە ئاساىى بوو،
ئەوا ھەرچىيەك بە خەلىفە عوسمانى كورپى عەففان بلىم لىمى قبول
دەكەن، پىك زۆربەى زۆرى خەلك قسەكانيان قبول کردم، تەنانەت گەرەى
سوپاش (نەشتەر ئەلنە خاعى) یش هېچ كاردانە وەيەكى لەمەر تىروتوانجەكانم
نەبوو، ما ئەوئەندە قسەيان پىبىكەم تا سى ھەزار دەنگم لەتەك
خۆمداكو کردە وە، دواتر چووينە ناو شار و پوو بە پووى خەلىفە عوسمان
بووينە وە و داوامان لىکرد جىنشىنى بۆ عەلى جىبھىللىت. ئەوەى بەلامە وە
سەير بوو، تەنانەت محەممەد دوو بە دوو بە خەلىفەى گوتبوو.. دواى من
خەلكانىكى دووزمان داوات لىدەكەن ئەو كراسەى خودا لەبەرتى كردووە
دايكەنیت، نەكەى بە قسەيان بكەیت. بەوشىوئەى عوسمان دابەزىنى
لەجىنشىنى پەتكر دە وە، بۆيە دەورمان لىدا و ئاومان لىبرى تا بەكوشتماندا.

بەوشىوئەى خەلكى بۆ جىنشىن گفتمان بە (عەلى كورپى ئەبوتالىب) دا،
وەلى سەحابە گەرەكان پايان جوودا بوو، بىركيان پىيان وابوو، (عەلى)
تۆلەى خوینى عوسمان بكاتە وە و ئەوسا گفتى وئەدەدەن، لەسەر وویانە وە
(عائشە) ى ژنى پىغەمبەر و (تەلحەى كورپى عوبىدوللا) و (زوبىرى كورپى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

عوام). بڕەگەی ترسەر بە خەلیفە عەلی بوون، پێیان باشبوو تۆڵەسەندنەوێکە دوا بخریت، ئەویش بەوای سیاسەتەو، چونکە بکوژەکان لە گەورە پیاوانی ھۆزەکانی (عێراق) ن کە دەکەونە خۆرەلاتی مەملەکەتی ئیسلامییەو و ئەوان تازە بەتازە موسوڵمان ببوون، ئەگەر تۆڵەسەندنەوێکە بکریت، ئەوا مەملەکەتی ئیسلامی دەبێتە دوو بەشەو. پای (عەلی) یان وەرگرت، پاكەشی سیاسیانە بوو، لەناو لایەنگرانی دژ بە عەلی بیروکەیی ئەو بەلاو بوو، کە عەلی رقی لە عوسمان بوو، بۆیە دان بە بکوژەکانی عوسمان دینیت، ئەمەش بیانووێک بوو بۆ ئەوێ بکوژانی عوسمان هەڵبێن. وا پێدەچوو ژەھرەکەم کاری خۆی کردبیت.

بۆ تۆڵەسەندنەوێکە لە بکوژانی عوسمان کوپی عەففان، (تەلحە) و (زوبیر) بپاریاندا بە پێنج ھەزار سوارەو بەچنە عێراق و بەدەستی خۆیان تۆڵە بکەنەو، وەلی (عایشە) ی خێزانی پیغەمبەریشان لەتەك خۆیاندا برد، بۆ نەرم کردنی دڵی ھۆزەکان. کاتی گەشتنە عێراق داویان لە ھۆزە عەرەبیەکان کرد، بۆ تۆڵەسەندنەوێکە بکوژانی عوسمانیان پادەست بکەن، ھۆزەکان زۆر بەتوندی ئەو پادەستکردنەیان پەتکردەو، ئەویش پێک ئەو بۆچوونە عەلی بوو کە مەزەندەیی کردبوو.

لێرەو (عەلی) خۆی خۆی بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشە بەرەو عێراق کەوتە پێ، گلەیی لە تەلحە و زوبیر و عایشەش کرد، کە باوەریان بە سیاسەتەکەیی نەھێنا، وەك چۆن مەزەندەیی کردبوو. ھەرھەموویان دامرکانەو و گەفتی جێنشینیان بە عەلی دا و کۆکبوون لەسەر (پاکەشی). وا پێدەچوو عەلی توانیبیتی ئاوبەو ئاگرەدا بکات، وەلی وا نەبوو، شەوی

دوای ئەوێ هەمووان نووستن، خۆم و چەند پیاویك (تەلحە) و چەند كەسیكمان لەناو دەواری كەیاندا^۱ كوشت، دواتر چووینە دەواری پیاوێكانی عەلی و لەویش چەند كەسیكمان كوشت، ئەوجا جاپی خیانیەتمان دا، پیاوێكان دەستیان دایە شمشیرەكانیان، عەلی هاواری لێیان كرد شەڕ پاكێرن، (عایشە)ش لە وشترەكەى هاتە خوارەو و داوای شەڕ پاكێرنی كرد، تیریكى زۆر بەر وشترەكەى كەوت، كەس نەیزانی لەكوێو ئەو تیرانە هاوێژرا، عەلی خۆی كرد بە بەربەست بۆ عایشە و پێگای بۆ كردهو لە گۆرەپانەكە دوور بكەوێتەو، ئەوجا فەرمانی بە ئافەرەتانی بنەمالە كرد بیگەییەنە مەدینە. تەلحە بە تیریكى نادیار كوژرا، عەلی كە چاوی پێكەوت، دای لەپرمەى گریان، (زوبێر)یش بە خەنجەرى خیانیەت لە نوێژی نیوێ پۆ كوژرا. كەسیك هەوالی كوشتنی زوبیری بۆ عەلی هێنا، عەلی پێیگوت.. مژدە بەو بكوژە بدە لەناو ناگری دۆرخ دەسووتیت. عەلی بەدەستی خۆی كفن و دفنی كرد و گوتی:

- ئاواتەخوایبوم، من و تەلحە و زوبێر و عوسمان، ئەوێ كە خودا لەمەریانەو گوتبووی "هەرچی كینه و پقە لەناخیاندا دەرمان هێناو، بەرامبەر بەیەك بران"

لەبەر ئەوێ عێراق لە ئارامی چووبوو، خودی (عەلی) لەكوفە مایەو، تا حوكمی موسولمانان بكات، بەو هیوایەى (عەلی كۆپی ئەبوتالیب) وەختەبوو ناگرەكە دابمرکێتیتەو. نەخیوات تالە، ئەى من لێرە چى دەكەم، پیاوانى (سەبەئ)یش هەر لێرەن. كەلێنێكى زۆر كەوتبوو ئاراو. عەلی دوای

^۱ خیووت، رەشمال.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

گەشتنی بە مەرامی خۆی ما ھۆزەکان لەخۆ بگریت، ئەوانە ی فەرماندە و سەرکردە ی سوپا بوون، وەك خۆی ھێشتینییەو، لەوانەش (نەشتەر نەخامی)، كە سیمبوولی بەگژدا چوونەوێ عوسمان و لایەنگرانی بوو. دەنگم ئی ھەلپری و لەناو خەلكە كە ھاوارم كرد... بپروانن (عەلی كۆپی ئەبوتالیب) چۆن شاری پیغەمبەری خودای جیھیش، تا لە كوفە جینشینى بكات، دەیهوی پئی بۆ بكوژانی عوسمان بكاتەو تا نەكەونە بەر تۆلە، بپروانن لەشكرەكە ی چۆن شەپری دژی لەشكری عایشە و تەلحە و زوبیر كرد، ئەوێ كەوتە بەردەستیان كوشتیانن، نایەوی بكوژانی عوسمان بكوژینەو، خەلكینە.. ئەو پق و كینە نییە بەرامبەر بە (عوسمانی كۆپی عەففان)؟ زۆرم ھاوار كرد ژاریك بنیمەو، وەلی کاریگەری قسەكانم تەنها لەسەر ئەوانە ی تازە موسولمان ببوون. موسولمانان زۆر چاك دەیانزانن (عەلی كۆپی ئەبوتالیب) كێیە، ئەو ئامۆزای پیغەمبەرە و میددی فاتیمە ی كچی پیغەمبەرە، پراویژکاری ھەرسی جینشینەكانی پیش خۆی بوو، پیغەمبەر دەربارە ی عەلی گوتبووی "خودا فەرموویەتی نەوێ ھەموو پیغەمبەران لەپشتی خۆیانەو بوو، وەلی نەوێ پشتی من لە (عەلی)یەو دەبیت، جیگرەوێ منە دوا ی خۆم. ھاوارەكەم ھیچ سەدا و کاریگەرییەکی پیۆە دیار نەبوو.

ئەوانە ی بەدەنگمەو ھاتن و بوونە ھاوکارم، سەر بە ولاتیكن كە ھەر لەسەرەتاوێ دژی ھەلوێستی (عەلی كۆپی ئەبوتالیب) بوون، گفتی جینشینى وینەدەن تا تۆلە لە بكوژانی (عوسمانی كۆپی عەففان) نەكاتەو، ئەویش ولاتی (شام) بوو، ئەوانە میر موعاویە ی كۆپی ئەبو سوفیان و یەكی لە سەحابە بەناوبانگەكانی (عەمری كۆپی عاس)بوون.

پېشوو تر كە ھاتمە شام ھىچم پى نەكرا، ۋەلى ئەمىستا بەۋاى ھەلۋىستى
دۇيان لەبە رامبەر ھەلۋىستى ەلى، بېرىك ئاگرەكەى بۇ خوش كىردىبووم.

ھاوارم لەناۋ لايەنگرانى (ەلى كوپى ئەبوتالىب) كىرد و گوت..
موعاۋىەى كوپى ئەبو سوفيان گىفتى جىنشىنىى بە ەلى كوپى ئەبو تالىب
نادات، چونكە بكوژى خالى و براكەيەتى، موعاۋىە گەۋرە پىاۋى بىنەمالەى (
ئومەيە)يە، كە عوسمانى كوپى ەففانىش لەوانە ھەر بەخۋىشى
تولەكەرەۋەى خويىنى عوسمانە. ھەرچەند ھاوارم كىرد، دادى نەبوو، خەلكى
دەيانزانى (موعاۋىەى كوپى ئەبوسوفيان) كىيە و دەشيانزانى لەو پىاۋانەيە
كە پىغەمبەر متمانەى تەۋاۋى لە نووسىنەۋەى قورئاندا پىيىبوو، پىغەمبەر
نزاى بۇ كىردىبوو، گوتىبوۋى.. خودايە بىكەى بە پىپىشانىدەر و ئىمان پىدەر.
موسولمانەكان لەتەك نزاى پىغەمبەر مامەلەى دەستور دەكەن. خوشكى
موعاۋىە ژنى پىغەمبەر بوو، بۆيە بە خالۋى موسولمانان ناۋدىريان دەكرد،
باۋەپى تەۋاۋيان پىيىبوو، لەكاتى جىنشىنىيا (عومەرى كوپى خەتاب)
زۆرىك لە (ۋالىيەكانى ۋەك خالىدى كوپى ۋەلىد و ئەبو موساى ئەشعەرى و
سەعدى كوپى ۋەقاس و ەمارى كوپى ياسرى لابرەۋە، ۋەلى لەبەر
دادپەرۋەرى و زىرەكىيەكەى لە حوكمدا ەقى بەسەر موعاۋىەى كوپى
ئەبوسوفيانى نەبوۋە.

سوردىبونى موعاۋىە لە گىفتەدانى جىنشىنى ەلى زۆرى خاياند،
سەحابەكان ئەوانەى لايەنگرى ەلى بوون، ئامۇرگارىيان كىرد، بۇ شام
دەربچىت تا حوكم بگەپىنىتەۋە و دەستبەردارى كىردنى لەجىنشىنى
ۋادەكات خەلكانىك لە دەۋلەت جىابنەۋە. بەۋشۋەيە ەلى بە لەشكرىكى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

سەد و بیست و پێنج ھەزار کەسی بۆ بەدەستھێنانەوێ شام کەوتە پێ.
موعاویە.. لەشکرێکی نەو دەھەزارێ خستە ئامادەباشییەو. زۆر کەیفخۆش
بووم. سەحابەکان ئەوانە دلیان پۆلا بوو، لەو دەدا بوون یەکتەر بپرەو،
دەولەت بپرووخت. کەواتە مارە کە قوربانییەکی نوێی دۆزییەو.

ھەردوو لەشکرە کە تێکەڵگرا، نزیکەی چل ھەزار کوژرا. ئەوێ
بەلامەو مایە سەر سوڕمانبوو، کەمێ ھەلۆستەم کرد لەو دۆخە حاڵی
بیم، ئەو خەڵکە بە پۆژ شەریان لە گەڵ یەک دەکرد و بە شەویش سەردانی
یەکیان دەکرد! سەدای قورئان خویندن لە مەزھەو بەرز دەبوو و
لەو بەریش بۆی ھەڵدەستانەو. ھەر لایەنیکیش بە پڕوای خۆیان شەپ
لە پێناو ئایین دەکەن. لایەنی یەکەم بۆ تۆلە سەندنەو شەریان دەکرد،
چونکە دواخستنی تۆلە سەندنەو کە دژی شەریعەتی ئیسلامە، لایەنی
دووەم بۆ بەرقەرار کردنی ئارامی و ئاسایشی دەولەتی ئیسلامی شەریان
دەکرد. ئەوێ بەلامەو سەیرتر بوو، لەکاتی شەپە کە دا ھەردوو پیاو
باوەشیان لە یەک دەدا، بێ ئەوێ شیر لە یەکتەر راست کەنەو، ھەموو ئەو
کوشتارەێ کە پڕویدا بوو، لایەنگرانی من بوون. ئەوانیش لە کەم باوەرەکان
بوون و سەحابە نەبوون. ژارە کەم سەری نەگرت، ماوە یەکی تر ھەردوو لا
ناشت دەبنەو، ئەوسا بە ھێزتر دەبن.

ھەر بە راست ھەردوو لا ناستەو بوون، ئاگر بە ستیان بۆ سالتیک
پاگەیاندا. لە ماوەێ ئەو سالە دا تا پێمکرا ژەھرم خستە دڵی
کەمباوەرەکانەو، بەوان دەوێرام، بە سەحابەکانیشەو واملێکردن و ابزانن
ئەوێ لەو شەپە دا بە شداری کردووە، کافرن واملێکردن بە سەر جێنشینی

دەولەتى ئىسلامى بىكەنە كۆدەتا كىردىن، كە ئەلى بوو. دلى (عەبدولرەحمانى كۆپى مەلجەم) م وازاروى كىردىبوو سەرقالى كوشتىم كىردى، وام خىستىبوو دلىيەو بە كوشتىنى ئەلى دەچىتە بەھەشت. پىغەمبەر لەمەر بىكۆزى (ئەلى) يەو گوتىبوو. ئەو دەستى بچىتە خويىنى ئەلى ھەردو دىيى بە ئازارەو دەبىت. ھەروەھا گوتىبوو ئەو تايەفەي (خەوارج) ھەكان دەكۆزى، يەك لە تايەفە ھەقدارەكانە كە تايەفەي (ئەلى كۆپى ئەبوتالىب) ھە. ئەو تايەفەش كە بىكۆزى (ئەمەرى كۆپى ياسىر) ئەو كۆمەلە زالمەن كە سەر بەتايەفەي (مىعاويە كۆپى ئەبوسفىيان) نى. ئەو دەستى مايە سەرنج و سەرسوپمان بوو، پىغەمبەر ھەرموودەي وای لە پىووداوە داھاتووەكاندا دەگوت، رىك لەبانە پۆژدا ھاتنە دى. ئەو دەستى ھەق بىت. مىژوو ھەركىز ھەك ئەم گەلەي نەبىنىو.

دوای مردنى (ئەلى كۆپى ئەبوتالىب) ھەسەنى كۆپى جىنى گرتەو. ھەسەنى كۆپى ئەلى بۆ پاراستىنى دەولەتى ئىسلامى كاریكى بەجىيىكىرد، ھەموو گىروگرتەكانى لەناو بىرد، ئەویش دوای شەش مانگ لەجىنشىنى دەچىتە لای مىعاويە و دەست لەجىنشىنى بۆ مىعاويە ھەلدەگىت. بەو شىوہە ھەمووان ئاشت دەبنەو، دلىان لە ئاست يەك پاك دەبىتەو. ئەم پىاوہ پىاويكى زۆر نامۆ بوو، پىاويك بوو تا بلىتى زىرەك بوو، پىشتىرىش ئامۆزگارى باوكى دەكىرد، كە جىنشىنى دەولەت بوو. ئەگەر ئەلى بە ئامۆزگارىيەكانى بىكردايە، كىشەكان وا گەورە نەدەبوون. ئامۆزگارى باوكى كىردىبوو، بۆ عىراق دووى عايشە نەكەوئىت، نەچىتە شەر لەگەل مىعاويە دا، ئەو تە جىنشىنىيەكە دەبەخىتەو مىعاويە. پىغەمبەرى باپىرى، لەمەر (ھەسەن) ھەو گوتىبوو. ھەسەن دەبىتە ھۆكارى ئاشتىبوونەو دەو

د. ئەحمەد خالید مستەفا

تایەفە ی زۆر گەورە لە دەولەتی ئیسلامیدا. جاریکی دی پەيامی پێغەمبەر
هاتە دی و ئاو بەو ئاگرەدا کرا، ژارەکانی منیش کوێر بوونەوه، بەخۆم
گوت.. لەتەك ئەم گەلە شکستم هینا، بەپاستی دۆپام، نازانم دلایان لەچی
درووست کراوه، هەر بەپاستی لەچی درووست کراوه؟

تەواو

بەپاستی ئەم بەسەرھاتە ماندووی کردم، بیزاریشی کردم. سێرپنت مار
ئەهریمەن سیمبوولی هەڵخەڵەتاندن بوو، تەورات دەربارە ی دەلێت.. ئەو
مارە یە کە ئادەم و حەوای هەڵخەڵەتاند و لە بەهەشت وەدەرینان، وەلی
ئەو پاست نەبوو، ئەو ی ئادەم و حەوای فریو دا، لۆسیقەر بوو. سێرپنت..
شەیتانیك بوو پیشە ی شیواندنی بیرو باوەر بوو، بە دوو زمانی و ئاگر
نانەوه، لەهەچ ولاتیك دابەزیبایە، دەیشیواند.

سەرم لەو دیمەنانە سوڕ نامینێت کە بەسەر شاشە ی تەلەفریۆنەکان
دەیانبینم، کاتی جوولەکەکانی ئیسپرائیل مندالان دەکوژن و سەریان دەبڕن،
پاستییەکە ی ئەو یە ئەو سەربازە جوو نازانییت ئەو ی دەیکوژییت
بنیادەم، چونکە بە پێی تیۆری (تەلموود) ئازەل دەکوژییت. گوا یە خودا
لەسەر وێنە ی بنیادەم دایەتتاو. بەلای ئەو سەربازەوه ئەو ئازەلە گرتە بۆ
سەر خاکەکە ی، بۆیە ئەرکی خاک پاراستنەکە ی کوشتنی ئەو ئازەلە یە، وەلی
هەر هەموو جوولەکەکان باوەریان بە (تەلموود) نییە، تایەفە هە یە باوەری

بەس بە تەورات ھەيە، تايەفە ھەيە پىي دەگوتىت (خوینەرەكان) ئەم تايەفە باوەريان بە عيسا و محەممەد ھەيە كە پىغەمبەرى خودان، تەنانەت پىغەمبەر محەممەد باسى لە جوولەكەكانى سەردەمى خۆى كردووە، كە وەك چۆن بەر لە لەدايكبوونى منداڵەكانى خۆيان ناسىيەت. ناسىويانە،

بە بۆنەى ئەو ئازەلانەى لەسەر شىوھى بنیادەمدان، ئەنجومەن و جقاتى ماسۆنىيەكان سەرپەرشتى بلاوکردنەوھى بىردۆزى زانستيان كرد بەتايبەت داروين كە گوايە مرقۇ لەسەرەتادا مەيمون بوو. ئەمەشيان بۆيە كرد، تا لە ھزرى جوولەكە و ئازەلئاساكاندا بە قوولئى ئەو بەسپىنن، كە با و باپىريان لە مەيمونەوھەيە، وەلى جوولەكەكان بۆ خۆيان باوەريان بەو تيۆرە نىيە، بەلكو ئەو ئەو گۆيىمانەن^۱ كە بوونەتە بنیادەم. ئەگەر پاي من وەردەگريت لەمەر ئەو تيۆرەو، دەلێم.. تەنھا مرقۇى گەمژە و بى عەقل بەوشىوھە بىردەكاتەو كە پەچەلەكى بنیادەم لەمەيمونەوھە بىت.

لەبىروباوەرى مەسىحيەكانىشدا لەبارەى كارو كردەوھى مارەكەو دەلێم.. بەدەر لەپى لادەرى كە گەيشتبوو ئەوپەرى كە من خۆم (ئىنجىل)م بە ھەموو دەسنووسەكانىشەوھە خویندووھەو، تەنانەت يەك وشەش نىيە مەسىح بەخۆى گوتبىت من خوداوەندەم، يا كورپى خودام، يان داواى كردبىت بىپەرستەن، تەنانەت ئەوھشى پى ناخۆش بوو مەردوومەكە بە پياوچاك بانگى بكەن، ئەو گوتبووى.. چاك ھەر خودايە. من دەزانم مرقۇ پىويستە بۆ ئەوھى باوەرى پى بكەيت يا نەكەيت، پىويستە شتىكى كردبىت تا بلێت من ئەوھەم كردووە. وەلى مەسىح(عيسا) ھىچى لەمەر خۆيەوھە

^۱ ھەر مىللەتىكى غەبرى جوولەكە.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

نەگوتوو، کە وای کردوو، یا نەیکردوو، نە گوتوویەتی من خوداوەندم،
نەیش گوتوویەتی کوپی خودام، هەرگیز بەو ئاراستەیە کاری نەکردوو.

مروڤ گەشتوووەتە ئاستیک لە زیرەکی و هۆشیاری، پێ بەکەس نادات
قەسە و هەلەق و بەلەق بلیت، ئەگەر ئەو بەر لە دایکبوونی خوداوەند
بوویت، ئەدی کە ئەجەلی هات نامریت؟ ئەگەر ئەم خوداوەندە و نان و ناوی
لێ بپریت، نامریت؟ باشە کە مرد چۆن خوداوەند بوو تا بمریت؟ دواتر من
بیستوو، بەمەندالی سوونەت کراوە، ناخۆ سوونەتکەرە کە سونەتی کرد،
سونەتی خوداوەندی کرد؟ چۆن خوداوەندی گرت و سونەتی کرد؟ کاتیکیش
بەسەر خاچەو، هاواری لە ئاسمان کرد و گوتی بۆچی جێتهێشتم؟ ئەو
راستە خواوەند بەکەسیک بلیت بۆچی جێتهێشتم؟ دواتر چۆن دەلێن خودا
شتیکە و مەسیح شتیکی ترە و پوچی پیروزیشتیکی جوداترە، هەر
ئەوان نەبوون دەیانگوت هەرسیکیان یەک کەسن کە خودایە، بەراستی نازانم
سێرپنت چۆن ئەمەیی کرد، بەر لەوەی تەواوی عەقلیان لە دەست بدەن
گەمەیی بەعەقڵی ئەو خەڵکەو کرد.

پەنگە پێمرانە گەیانەبیت کە من ئێستا موسڵمانم. بەدەر لەوەی وەک
ئێستا نەبووم، بەلام ئەوەم کرد و بووم بە موسڵمان، دواي ئەوەی هەموو
شتیکم زانی، دواي ئەوەی لە دەریای ماسۆنییەتم دا و جادووگەریتیم کرد،
بەزانیبایە ئەوەم نەدەکرد، کە بینیم (سێرپنت) ی مار لە شێواندن و
وێرانکردنی بیروباوەری سەحابەکان شکستی هێنا، وەک چۆن لەتەک
(هەواری) یەکاندا شکستی هێنا، وەلێ دواي تێپەرپوونی سی سەدەیی یەکەم
دوچار توانی ژارەکەیی بخاتە دڵی خەڵکەو. نەوێ ئەو سی سەدەییە

نەۋەيەكى زىرپىن بوون، ئەھرىمەنەكان لە دەستيان ھەلدەھاتن، چونكە
بىروباۋەرىكى پۇلايىنيان ھەبوو.

دواى ئەۋسى سەدەيە، (سىرپىنت)ى مار توانى بەۋاى ژەھرەكەيەۋە
كۆمەلەك لە ژىر سايەى ئىسلامدا جيا بىكەتەۋە، كە بە شىعە ناۋزەد كران، ئەم
پووداۋە رىك دواى شەھىدبوونى (خوسىنى كوپى عەلى) لە كەربەلا داھات.

سەرەتا گروپىك بوون بەناۋى (زەيدى)، تەنھا كۆمەلە خەلگىكبوون
خۆيان بەراستىر لە پەيرەۋ كردنى ئىسلامدا دەبينى، ئەۋانەش لەسەر
بىروباۋەرى (زەيدى كوپى عەلى كوپى خوسىن)بوون.

زەيد پىاۋىكى خەباتگىر بوو(مجاھد)، لەھەموو شتىك لەتەك خەلگى
موسولماندا بوو. ئەۋ پىيۋابوو(عەلى كوپى ئەبوتالىب) پىشتىر بوو لە
(ئەبوبەكر) بۇ جىنشىنى، ئەگەرچى چاكەى (ئەبوبەكر و عومەر)ىشى لەپىش
چاۋ بوو، زەيد بەر لەمردنى پەحمەتى بۇ ناردن.

دواى مردنى زەيد ھەندى لە لايەنگرانى لەپەحمەتكردى (ئەبوبەكر و
عومەر) كەۋتن، لىرەۋە لادەرىى دەستى پىكرد، ئەۋانەى لەۋ پەحمەتكردە
كەۋتن، بە (پافزى) ناۋزەد كران و بوون بەزىاتر لە ھەفتا بەشەۋە.

مىژوويان بۇ دەۋلەتى ئىسلام لىۋانلىۋ بوۋە لەخيانەت، ھاۋپەيمانىتتىيان
لەتەك دوزمىنانى ئىسلام بەست. من زۆرتىر سەرم لەۋەدا سوپماۋو ئەۋ
ھەموو رىيازەى(مەزھەب) شىعەگەرايى پەيدا بوون، لەكاتىكدا موسولمانەكان
پشتيان بە فەرموودەكانى پىغەمبەر دەبەست، نەدەبوو فەرموودەكان
دەستكارى بكرىن. ئەۋەى جىي داخە موسولمانەكان لەسەدەى يەكەمدا بە

لەسەردەمى يەزىد زىاو و باش ناسىويەتى، پىاويكى بى غەل و غەش بوو،
 بىجگە لەشيعە كەس ئىنكارى پىاو چاكىي يەزىدى نەكردوو، لەو وەش
 سەيرتر ئەوانەى دواى ئەمان دىن باوەر بە و تاوانبارىيەى يەزىد دىنن، كى
 لەو باوەر پەدايە ئەو سەحابانەى خۆيان بە كوشت دەدا ولاتيان فەتەح دەكر،
 چۆن قبول دەكەن جىنشىنەكەيان پىاويكى سەرخۆش و ژنانى بىت. ئەو
 توانچ بوو لە سەحابەكانيان دەگرت، ئەو وەندە بەسبوو (عەبدوللەى كوپى
 عومەر) كە دادپەرەيىكى ئىسلامى بوو بۆ ئەو سەردەمە هاتە نىو خەلك و
 گوتى.. من لەو كەسانە بەدورم كە گەتتى جىنشىنى بە يەزىدى كوپى
 موعاويە نادەن.

ئەو وەى سەيربوو، كە موعاويە بۆ جىنشىنى دواى خۆى يەزىدى كوپى
 ھەلبەرزاد، سى لە سەحابەكان بەرپەرچيان^۱ دايەو، ئەوانىش حوسىنى
 كوپى عەلى و عەبدوللەى كوپى زوبىر و عەبدولرەحمانى كوپى ئەبو بەكر
 بوون، كاتى بەرپەرچيان دايەو، ھەرسىكەيان يەك قەسەيان كرد.. ئەم مىراتە
 قەيسەرەنەيە يا كىسرايىيەنەيە. وەلى ئەگەر توانجىك ھەبىت لە ئاكارى يەزىد،
 وەك بلاوكرابوو، دەبوو ئەو دەم بگوترايە، بەلام حىكايەتەكانى شيعە
 نۆر درۆيان بە دەم سەحابەكانەو ھەلبەستوو، كە نەيانكردوو.

با لەو قەسە و باس و وتە و تە بىنن، ئاگر لە مېزەكە بدەينەو..
 ئەمىستا دوو كارتمان بە دەستەو،

كارتى يەكەم .. كارتى وپىنەيە، وپىنەى پىاويكى بەسەرەو، بەو وەى
 سەرنىشەو، چاوى داخستوو، ھەندى وپىنە بە مېشكىدا گوزەر دەكات.

^۱ تانە.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

کارتی دووهم.. کارتی تیۆر کردنه.

ئەم بەسەرھاتە هیچ کام لە ئەھمەتەکان بۆتی ناگێرێتەو، بە
شەیتانەکان وەلا بنیین. بەراستی من بە دوور و درێژی باسم لە کاری شیعە
کرد، ئەوەی ئەم بەسەرھاتە بۆ دەگێرێتەو یەکیکە لەوان، پێک
لەتایەفە (نزاری)یە، پیاویک لە تیپێکی ترسناک کە بە حەشاشین (تلیاک
خۆر) ناوزەد کراوە. جاریکی تر پێم مەییژە چۆنی دەگێرێتەو، تەنھا و
تەنھا گۆی بگرە.

شۆرە سوارىڭ لە جىڭاي بلند..

۱۰۰۰ پاش زايىن - ۱۲۵۰ پاش زايىن

كە بۆيەكەمجار چوومە بەھەشتى نەمريەو تەنھا كراسىڭ لە
ئاورىشى سىي نەبىت، ھىچ بەسەر جەستەمەو نەبوو، دوو فريشتەي بالاى
ھەرە زراف پىلميان گرتىبوو، دەستيان بەردام، چون ئەوھى پىم بلين ئەي
خاوەن پوھى پەزەمەند بفرمە بەخۆت بگەپى، كە خودا چى بۆت ئامادە
كردووە. بەسەرسامىيەو لەدەورو بەرى خۆم پوانى، لەيەكەم نىگامدا چاوم
بە پووبارىڭ كەوت چون ئەوھى پووبارى شىر بىت. پوانىمە ئەوبەر دارخورما
ھەرە بەرزەكانم بىنى، زۆر جوان و خورمايەكى زۆر لەژىرياندا پەرش و بلاو
ببوووە، سوپيان بە بنىادەم دەكرد، بەراست لەم بابەتانەم خویندبوووە،
ئەمە راستىيە يانەخۆ خەونە. من تەواو بىدارم، وەلى ھەست دەكەم مېشكەم
بەردەوام سېرە، وەلى وريام، بەواي ئەو بۆنە خۆشەو كە ھات بە لووتىدا،
چون ئەوھى بۆنى سىروشت بىت، .

ئەنتىخريستۇس

"ئەي پىشتىوانانى (ئالوبەيت)، بەھەشت چاۋە پروانتانە، خۆشەويستانى
عەلى.. بەھەشت لەۋىيە، پىۋىستىتان تەنھا بەۋەيە پاللىك بە دەرگاكانەۋە
بنىن"

شتىكىتر بە ناخما پۆچۈۋ، جۆرىك لە ئاۋازى خۆش، ھەرگىز لە زىاندا
گويم لە ئاۋازى ۋا نەبوۋە، چاۋم بۆ لاي شوينى ئاۋازەكە گىردا، شتىك چۈن
پارەۋىك لە دار درووستكراوم بىنى، ئاۋازەكە لە ژورەۋە دەھات. ھەستىكى
سەيرە لە بەھەشتى نەمرىيدا بيت و درك بە شوينىكى نوئى بگەيت، ئەۋجا
بۆى بچىت تا بزانىت چى دەگوزەرىت، ئەۋەى دەيىنىت ئەۋپەرى
خۆشەختىيە، ئەمەيە ماناي بەھەشت. ئەم قسانەى دەيكەم ۋەسفى ئەۋە
ناكات كە من دەيىنم ۋەستى پىدەكەم، ۋەلى ھەۋلدەدەم بە وشە ۋىئاي
بگەم. لەۋ پارەۋە نىكبوۋمەۋە، كە گويم لەۋ ئاۋازە بوۋ، ھەستم كىرد
ئاۋازەكە پەلكىشى لاي خۆيم دەكات.

"ستايش ۋ شوكرانەى خوداۋەندى يەكەم دەكەم، پىرۋىزى خواۋەندى
دوۋەم دەكەم، دوۋ خوداۋەندى دىرىن ۋ مەزن، نە يەكەمىان ھەيە نەيش
سىيەم"

بەپاستى ئەۋەى لە ژورەۋە بوۋ، سەرسامى كردم. يەكەمجارم بوۋ كە
چىژىكى ۋا خۆشى بگەم، پۈجم لەخۆشيدا جىيى بەخۆى نەدەگرت، زۆر
كەيفخۆشبوۋم، ھەستم بە بەختەۋەرى دەكرد، ھەر كە چوۋمە ژورەۋە دە
ئەۋەندە خۆشىيەكەم زىادى كرد، فرە دلخۆشبوۋم، ئاۋازلىك بەگويمدا
پراھاتن، جۆرىيان نەبوۋ، زىاتر بۆم روۋن بوۋەۋە، ئەۋانەى دەمىينىن
دەمناسىنەۋە، برايەلى ھەمان بىروباۋەپوۋىن، بەسەرتەختەى جۆرى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

شاھانە پالیاڤان لیدابووەوە، کچیلێکی فرە قەشەنگ و جوان بە دەوریانەوە،
فریشتە ئاسا. بەزمێک بوو گەمە و پێکەنینیان ھەر مەپرسە، بەکراسی تەنک
و ئاودامانەوە سەمایان دەکرد، برێکیان بە کراسی سوور و برێکی تریان
بەکراسی سپییەوە. ھەر کە دەرکەوتم دوو کچی جوان و نەشمیل بە پیرمەوە
ھاتن و دەستیان گرت، پیاوم دەویست بەرگە ی ئەو زەردەخەنەییان بگریت.
دەستیان بۆ درێژ کردم، کە بەر دەستم کەوتن، شتی وام بەخۆمەوە
نەبینبوو، ئەو دەستە نەرم و شالانە، بە نەرمە نەرمە بۆ لای کۆمەڵەکیان
بردم.

"جینشین بکوژن، دەچنە بەھەشت، ئەگەر لەو پێیەدا کوژران ھەر
دەچنە بەھەشت"

لەسەر تەختە ی شاھانەیی دایاننیشاندم و دەستیان ماچکردم. تکایە
پێمبێت ئەمە خەون نییە، ئەگەر خەونیش نابینم پێمبێت سەرخۆش نیم،
ئەگەر سەرخۆشیش نیم، ئەدی ئەم ھەموو ناز و نیعمەتە یانی چی، ئەم
خۆشی و بەختە و ھەرییە لەکوێ دنیادا بوو. نەمدەزانی بەھەشت ئەم ھەموو
نازو نیعمەتە ی تێدا، ھەتا بۆ مێشکی مەویش خۆشی و لەزەت و مەست
بوون ھەیە، گەورە ی چیاکان پێشەوای مەزن (حەسەن سەباح) یە کەم جار
ئەو وایلیکردم ھەر پێی دەگوتم دەتئیرمە بەھەشت، مێشکم ئیسراحت بکاو
مەست بێت.

لێرە بەچاوی خۆم بینیم ھاتە ناو ئەو کۆمەڵە جوانە، پێشەوا خۆی بوو،
ئەم پیاوێ مەزنە چ ھەییەتیکی ھەیە. بیرمە ئەو دەمە ی پێشەوای مەزن
نەرمانی بەو گەنجە دا لەسەر شوورە ی قەلای (ئالامووت) راوەستیت، بال

ئەنتىخريستۇس

بىكاته وە و خۆى ھەلداتە خوارە وە . گەنجەكە بى سى و دوو لەسەر لووتكى
شوراکە بالى لى كرده وە و خۆى بەرە وە دا . پىشە وامان ئە و ھەرمانەى بى
مەبەست نەبوو، دەيوست بە و خاچپەرستەى پىشان بدات، كە ھاتبو بۆ
سەردانى، لايەنگرانى چەندە دلسۆزى پىشەوان، ئامادەن لە ھەچ ساتىكدا
بىت خۆيان بەخت بکەن . ئەلبەت ئە و گەنجە لە بە ھەشت پادەبویرىت . ئە و
خاچپەرستە نەيزانى ئىمە بۆچى پوچى خۆمان دەبەخشىن، ئە گەر ئە وەى
من ھەنوگە دەيزانم و دەيبينم ، ئە و ببينايە، ھەلبەت چاك تىدەگەشت .

پىشەواى مەزن ھەسەن سەباحى مەزن پىيگوتىن:

پشتيوانانى خودا.. ئە م ھەموو ناز و نىعمەتەى وىتان دراوہ، لە چاو ئە و
نازو نىعمەتەى خودا پەيمانى داوہ چ نىيە، لە چاو جىگای بلندەکانى
بە ھەشت كە بە (شەھىد) ھەكان دەدرىن چ نىيە . ئە مپۆ من ھاتووم تا ئە و جى
بلندانەتان بۆ ئاسان بکەم، تەنھا گەشتنتانە بە پلەى شەھىدى، ئە و
باوہ پىيکراوان، كى ئە و پلەى (شەھىد) يىيە دەوئىت ؟!

ھەر ھەموومان بە سەرسامىيە وە وىستابووين، ھەر ھەمووشمان
لە چاوہ پوانيدا بووين، كىمان بەختى ئە و ھەلبىزاردنەمان دەبىت . ئە گەر نازو
نىعمەتەىك وابىت، دەبىت ئە وى دى كە جىي بلندى بە ھەشتە چى بىت، دلم
ھاوارى ئە و پلەيەى بوو . لە بەختى مندا پىشەوا منى ھەلبىزارد .

ئە و ھەلانە بەين نا بە ينىك پىشەوا پىمانى دەبەخشى . دەبوو
فەرمانەکانى خەلات بن بۆ ئىمە، ھەرچى خراپەكار ھەيە توپيان بېرىنە وە .
ئە وەتا يەكەك لە جىنشىنەکانى (سەردەمى عەباسى) دەكوژىن، كە
لە پاستيدا ئە وان دوژمنى خودا و پىغەمبەرەكەين . پىشەوا وای وريا

د. ئەحمەد خالید مستەفا

کردبووینەو، یا یەك لەو خاچەپرستانە بكوژین كە دوژمنی خوداو
پێغه مەركەیانن، یانەخۆ یەك لەو زانایانەی بیروباوەری ژاراوییان دەخستە
میشکی خەلكییەو، ئەوانە بیروباوەریان زۆر لە جێنشینەكان پیسترن.
ئەوێ ئەمجارە كوشتن نەبوو، چالاکییەکی زۆر ئاسان بوو، دەبوو نامە یەك
بگەیینمە دەستی (نامووری پاشا)، پاشای قودسی خاچەپرستان. بەخۆم
گوت چەند بەختەوهرم كە منی هەلبژارد. خودا پێشەوایهکی بۆ ناردوین،
رێنیشاندەرمان بێت. ئێمەش مافی ئەوهمان هەیه پێشەوایهکی مەزنی وامان
هەبێت، پێشەوایهك نێردراوی خودا بێت، فەرمايشتمان بكات و لێوێ فیڕ
بین.

لەپاستیدا پێگاکە زۆر دوورو درێژ بوو. بە سواری ئەسپە پەسەنە
عەرەبییەكەم بەرەو قودس بەرپێكەوتم، ماوێ مانگیك لەپێشبوو بە قودس
بگەم، ئەستێرەكان بەبان سەر مەوێ رێنیشاندەرمان بوون. بیروكە ی زۆر
بەمزمدا هاتن، هەستکردنم بەو شانازییەکی كە منیان بۆ ئەو كارە
هەلبژاردووە، بیری پەرورده و گەورەبوونی خۆم دەكردهوێ لە قەلای
(ئالاموت) ی مەزن، چۆن بەهەتیوی و بەرەلایی و دەر دەسەری دەرژیان و
لەپەر پێشەوا هات و دەستی گرتین، لە كوێشكەكە ی خۆی من و برێکی تر
لەمناڵانی لەخۆ گرت و پێیگەیان دین، باشتەری جۆری خواردنی وێدەداین،
جیگای بۆ دابین كردین. ئێمە فامی هێچمان نەدەكرد، ئەو فیڕی هەموو
شتێکی كردین، فیڕی سوارچاکی و شەپە شمشیر و پەمبازیکردنی بان ئەسپی
كردین، تەنانەت فیڕی هونەری شەپیشی كردین، چۆن شمشیر و پەم
بەكاربەیتین، چۆن ببین بە تیروكە وانبازیکی دەست راست، چۆن ئەسپ بەو
پەپی تیژەوێ تاو بدەین، فیڕی دڵسۆزی كردین، فیڕی شیعهگەرایی كردین،

ئەنتىخرىستۇس

كە شىيەى عەلى و بىنەمالە بىن، فېرى كردين لە ئاست دوزمىنەكانمان دلمان
بگەين بە بەرد، فېرى كردين كافره ژنپەرستەكانى جىنشىنانى عەباسى و
ئەوانەى لايەنگرىشيانن بكوژين.

پېشەوا باشتىن خواردن و خواردنەوہى پېدەداين، خواردنەوہىيەكى
بۆنخۆشى وئەداين مېشكمانى بەرز دەكردەوہ، ھىزى وئەداين،
خواردنەوہىك گەشەى بە عەقلمان دەدا.

لەسەفەرەكەمدا بېرى ئەو خواردنەوہىم كرد، لە بەر باخەلم دەرمھىتاو
مژم پتوہ نا، مېشكەم حەسايەوہ. ھەستم بەجۆرە شانازىيەك دەكرد، چون
جەنگاوەرىكى بى وئە لەخۆم دەپوانى، پېشەوا كرمى بە بەھىزتىن
كەسك لەدنيدا، بۆ ئەو دونياشم ئەو ھىزەم پتويست بوو. پېشەوا
بەيمانەكەى بەجى گەياند و گەيشتمە بەھەشت. بۆ ئەو چوونەم بۆ بەھەشت
بەسەرھاتىكى مەزن ھەبوو، ئا بېرم كەوتەوہ، با بۆ كات بەسەر بېردن
بىگىرەوہ.

سى سال لەمەو بەر، لە ئاوايىەكى نرىك نەھاوہند زۆر بەورىيى
چاودىرى كاروانىكى سولتانم دەكرد، ھەر كە لەئەسفەھان دەرچوو بوو،
پېيان راگەياند لەنىو كاروانەكە وەزىرىكى دەولەتى عوسمانى بەناوى (نيزام
مەليك) ھوہ ھەيە، سەلجوقى بوو، لەو سەلجوقىيانەى جىنشىنى بىنەمالەى
عەباسى دەسەلاتيان پىدرا بوو پلەى دادوہريان دەدا. ئەم (نيزامە) ئامانجەم
بوو. ئەم پىاوە كىشەى خستبووہ نىو دەولەتەكەمان (نزارى) ھوہ،
ئامانجەمانى بۆ لەناوبردنى جىنشىنى دەولەتى عەباسى پەكخستبوو. لەپىرئ

د. ئەحمەد خالید مستەفا

کاروانە کە ویستا، چاوم لە ئامانجە کەم نەبێ، لە ئەسپە کە ی دابەزی، هەموو
سوارەکان لە ئەسپەکانیان دابەزین.

کاروانە کە دەوری (نیزام)یان دا، ئەو قسە ی بۆ دەکردن، ئەوانیش
گوییان بۆ پادیرابوو، پێدەچوو هەلە کەم بۆ پرەخسابییت، ئەگەر ئیستا
دەستی خۆم نەوەشیتم، دەبییت ماوێهەکی زۆر چاوەرپوان بێ تا دەرەفەتم بۆ
دروست دەبییت. ئەسپە کەم شار دەو، عەباکە ی سەرشانم داکنەند، جلکێکی
شێم لەبەر کرد، خۆم لە خۆلە کە گەوزاند، سەر و قژم لە خۆلە کە وەردا، لە
سوالکەرێک سوالکەرتر دەچووم، دواجار خەنجەرە کە ی ژێر کراسە کەم سەح
کردەو، کە شار دەبوومەو، هەروە کە گەدایە ک لێیان نزیکبوومەو:

- بە پێزان ئا لێرەدا کوژران، سەحابە یەکی زۆر لەم نزیک ئاوا ییە
کوژران، خوشبەختی بە هەشتیان پیرۆزە ئینشائە لا، جیگایان جیی بڵندی
بە هەشت بییت.

ئەم وەزیرە مارە چی لە جیگا بڵندەکانی بە هەشت دەزانیت، ئەو
گیلانەش دەلێی پیغەمبەر قسەیان بۆ دەکات، وا گوێقولاغ بوون. پاستە و
پاست بەرەو وەزیرە کە بەرێکەوتم و پیمگوت:

- گەرەم، پیاویکی باش دیاریت، لەوێ خودا پێیداوی، ویمبەدە،
خیرم پێ دەشییت.

- گەرەم.. لە ساختە چی دەچیت، هیچی مەدەرێ، نە کەمەندامە
نە شەل و گۆجە.

1 ئەنتىخرىستۇس

- نا.. دەيدەمى، پىئەمبەر (د.خ) پىمانى راگە ياندووه.. داواكار
ئەگەر بەبان مائىنشەوہ بوو، بىدەنى. دەگىرنەوہ عيسا (پ.خ) گوتوويەتى
داواكار ھەقى خۆيەتى بەبان مائىنىكى لەزىو باركرائىش بىت بىدەنى.

ما قسەيان بۆ بکات و لىيان پروانیت، لەپەر خەنجەرەكەم لە لاقەبرغەى
گىر کرد، ئەودەم بىدەنگىو، نىگايەكى تىبىرىم، بەلامەوہ سەير دەھاتە
بەرچاوم. خەلکەكە شىپزەبوون، ئەو كەوتبووہ گيانەلان، پاسەوانەكانى
شمشیریان لى پاست کردمەوہ، وەلى وەزىر پىيى نەدان و گوتى:

- بكوژەكەم مەكوژنەوہ، من لىي خوش بووم.

يەك چركە لىي نەوہستام بە زەلىلى خۆم پىچايەوہ و بلەز مەلھاتم،
ترسام دووم كەون، چونكە بەھۆش خۆيان نەھاتبوونەوہ. خۆم گەياندەوہ
قەلاکە، پىشەوا(حەسەن سەباح) بەگەرمى و دەستخۆشییەوہ پىشواى
لىكردم. ئەو شەوہ خەونم جارئ وەئاگا نەھاتبووم، دوو فرىشتە دەستيان
گرتم و بەرەو بەھەشت برديانم، نوکە لە مەبەستى پىشەواى مەزن حالىبووم،
كە گوتى:

"ئەگەر كوشتان دەچنە بەھەشت، ئەگەریش بەخۆتان كوژدان، ھەر
دەچنە بەھەشت"

ما يادەوہ رىبەكانم بەسەر بکەمەوہ، تا گەيشتم بەم ئامانجەم، قودس
كۆشكى ئاموورى مەلىك خاچپەرستان و پاشاى قودس و پۆژگارەكانى.
چوومە بەردەم پاشاى خاچپەرستان، نامەى پىشەواى مەزەم ویدا، كە بۆ
پاشاى ئاموورى مەزەم نووسرايوو.. ئەگەر نامەكەم پىتان گەيشت، بزائە من

د. ئەحمەد خالید مستەفا

لە لایەنگرانی تۆم، پێشنیاریش دەکەم، هیژەکانمان یەكخەین بەرامبەر دۆزمنی هەردوولامان، کە دەولەتی عەباسی زۆردار و داگیرکەر، هاوێڵە دڵسۆزەکانمان لە ئامادەباشیدان بۆ هەر هیژشکردنێک بەمەرجێک باجی سالانەمان لەسەر لایەن، کە سوارچاکانی هەیکەل لیمانی دەستێن، ئەویش بێی دوانزە هەزار پارچە ئالتوونە، دواي ئەوێ پیاوێکانمان (کۆمەڵەی تریبۆلی)یان کوشت، ئەمەش سەرەتایەکی بۆ هاوێیەمانی نێوانمان دەبێت، بەرامبەر دۆزمنی هەردوولامان. خودا پشت و پەنای سەرکەوتوانە.

ئامووری پاشا بەو هاوێیەمانییە پەزیمانە بوو. پێدەچوو پێشەوای مەزن پیلانیکی باشی هەبێت، پێشەوایەکی پیلانیکیدا شکستی نەهێناو، خودا ئامارە پێدەکات. بەلای مەوێ ئەمەش گرنگ نەبوو، سەرقالی ئەو چالاکییە بووم کە بەسەرکەوتویی ئەنجامدا. دڵخۆشبووم بە سەرەرزییەوێ دەچمەلای پێشەوای مەزن و چاوم بەو بەهەشتە دەکەوێت کە خەونم پێوێ دەبینی. سواری ئەسپەکم بووم و بەرەو قەلاگەرامەو، میشکم هەر لای ناز و نیعمەتی بەهەشت بوو، ئەو ئاوازە سروشتییە، ئەو پووبارە ئەمبەر و ئەو بەری پەرییان لێی پاکشاون.

- هەواییکم پێگەیشتووە، سوارچاکانی نزاری ناشکێن.

بەلێ ئاویم لەدووی خۆم دایەو، بەدووی دەنگە گەرام، دەستیشم بەسەر مستی خەنجەرەکەمەو بوو. شۆپەسوارێکم بینی، عەباییکی بەسەر شانەو بوو، هیماي خاچێک بەسەر عەباییکەو، عەباییکی کلاوداریبوو، ئەسپەکەي ژێریشی پەشتەمائیکی بەسەر پەشتییەو، ئەویش هیماي خاچێکی بەسەرەو بوو، بەو پۆشاکیەو ناسیمەو، کە لەسوارچاکانی

خاچپەرستانە و سوارەكانى ھەيكەل، خۆم بۆى وريا كرده وە . بە توورپەيپەرە
گوتى:

- ئىوھ پىتتان واىە پىئويستىمان بە چەند سوارىكى ھەر وەكو كاغەزى
وەك ئىوھەيە، واديارە سەرۆكەكە تان گىلە و خۆى ناناسىت.

بە زمانىكى تووندتر بە رسقم دايە وە:

- ئەى خاچپەرستى شپوشىت، يەكجار پىت دەلئىم و دووبارەى
ناكەمە وە، يەك وشەى تر بە پىشە وامان بلىيت، لەخوئىنى خۆتا دەتگە ورتىم.
سوارەكە عەباكەى لى فرىدا و شمشىرەكەى ھەلكىشا، بە تاو شالاوى بۆ
ھىنام. ئەسپەكەى حىلاندى، بە پىشتا خۆم برده وە و خۆم لەسەر پىشتى
ئەسپەكە ھەلدايە خوارە وە، بە و ئاوايە خۆم لە راوہ شاندىنى شمشىرەكەى
پاراست، بە دەورى خۆمدا خولامە وە، عەباكەم لى فرىدا و خەنجەرەكەم
ھەلكىشا، تا تىنم تىابوو لۆم ھاوشت، خەنجەرەكە لەملى ئەسپەكە چەقى،
ئەسپەكە ھەر ئەوئەندەى پىكرا لە تاو ئازارەكەى ھەردوو دەستى بەرزە وە
كرد، سوارەكە لەسەر پىشتى ئەسپەكە خۆى ھەلدا، بە رامبەرم گرت،
دەموچاويم بىنى، چاويكى لە دەستدابوو، سەرو سىماى زۆر ناشرىن بوو،
بە دەنگىكى زل ھاوارى لىكردم:

- من (جاوتىر مايزنىل)م، لە دۆزەخ بە براكانت رابگەيئە، كە من تۆى
ھىچ و پووچم بۆ لاىان ناردووە.

بۆ دووہ مجار شمشىرەكەى لى راست كردمە وە و بە غاردان بۆم ھات،
خۆم لە شمشىرەكەى پاراست و لەسەر زەويەكە گلۆر بوومە وە، ئەوجا

د. ئەحمەد خالید مستەفا

شمشیرە کەم ئی هەلکیشا. بە گالته جارییه وە لیمی دەروانی. پێشتر لئی حالی
نەبووم، دواتر تیگەیشتم لە پشتم دەروانیت. بلەز ناوێم لە پشستی خۆم
دایە وە، دە چاوم بینی گالته جارانه تییان دەروانیم، شمشیرەکانیان
هەلکیشابوو، چاویلک هی مرقۆی ناسایی نەبوون، بەلکو چاوانی
شۆرە سواریلک لە سوارچاکانی هەیکەل بوون.

جاریکی تر بە توورەییە وە تەماشام کرد، وە ئی ئەو بواری نەدام،
ناوردانە وەم بە سبوو تا ئەو مەودایە ئیوانمان بپریت، هەر ئەو نەدم زانی
شمشیرە کە ئی لە سنگم چەقاند، لە سەر چۆک کەوتم، پێی لە سەر سنگم دانا و
پالێ بە شمشیرە کە وە نا، تا لە پشتم وە دەرچوو. ئای لەو چرکە ساتە ئی
هەست دەکەیت دەمریت، ساتیکی تر سناکە، لە دیقە تەدانی دەورو بەرت
دەکەویت، کە چی دەگوزەریت، بۆ کۆتایی ت سەرقالی شتیکی تربیت،
سەرەتا ژیان ت دەکەوێتە بەرچاو کە دەپۆیت و هەمووی جی دەهیلێت. دوا ئی
ئەو ئی نمایشە کە تەواو دەبیت، پەردە دادەدرێتە وە. لە دەورو بەری خۆت
دەروانیت، شوێن برینە کە ت چاک دەبیتە وە، هەستیکی سەیر دادەگریت،
هەول دەدەیت خۆت گرد بکەیتە وە، بپیار دەدەیت نەمریت، گشت ئەو خوێن
و زامە نەترمێنن، مادام هەناسە دەدەیت نامریت. هیشتا لە سەر چۆک بووم،
سوارەکان بە دەنگی بەرز دەخەنینە وە، سەرم بۆ لایان وەرچەرخاند،
دەموست شکست بە مەرگ بێنم. هەموو ئەوانە ئی مردن، خۆیان خۆیان
بە دەستە وە دا، وە ئی من خۆم بە دەستە وە نادەم.

"ئەگەر کوشتیان ت دەچیتە بەهەشت، ئەگەر کوژراشی هەر دەچیتە

بەهەشت"

بەھەشت.. بەھەشتى نەمرىيە، پىرە لەپەرييان، لە كچى نەشمىل، پووبار
و ئاوازىلىك لە دنياد نەبوو و نابىت. ئەگەر كوزرام دەچمە بەھەشت، پىشەوا
پەيمانى ويدام. ئەو تا ھەست بە قورسايىيەك بەسەر سىنگمەو دەكەم،
ھەناسەم قورسە، تا دىت دىم دەگوشرىت، خوین ھەلدىنمەو، تا بىرستم
لەبەر ماو دەمەوى بەھىز و توانامەو ھەناسە ھەلمژم، وەلى ناتوانم. بە
ھەموو خۇباو پىيەو وىستم ئەم غايەلەيە لەخۆم دەرکەم، بۆم ناکرى، زانیم
كۆتايىمە، دەمرم، لەسەر لا لىي پاكشام.

ھەر بەراست توانیم لەسەر لا پاكشىم، دىمەنەكان سەرەو خوار
دەمبىنين، پىي چوارپىي ئەسپەكان، خۆلەتەپان، مىروويەك بەسەر
زەوييەو دەروات گشت ئەمانە لەژياندا دەمىننەو، من دەمرم. گویم لە نالە
نالى ئەسپەكان بوو، لىم دوور دەكەوتنەو. خەلكەكە لىم نىزىكەو بوون،
چەند بە ھەسرەتەو بووم يەككىيان فرىام كەوئىت، ھەر لىم نىزىك
دەبوونەو، يەككىيان دەسكى شمشىرەكەى گرت و لەسنگى ھەلكىشام،
دەمبىنين بە دەورمەو بوون، دىقەتم دەدەن، بەچاويلىكى بەزەبيانەى
عەرەبى لىيان دەپوانیم. ئەو ھەستەت چۆنە كە سەد كەس بە بەزەبيەو
لىت بپوانن، تۆش لەگيانەلادای. وەلى ئەو پىاوەى لەوييە كىيە؟

لەنىو كەللەسەرەكان بىنىم، پەشتالەيەكە، ھىدى ھىدى دەھات و
دەپۆشت، بەساردىيەكەو دىقەتى دەدام، چاوم لى نەبىي، تا كەوتە بەرى
پشتم، سەرم بە بىبارى دەستيانەو بوو. جاروبار دەستيان بە
نىوچەوانمەو دەگرت، وەلى من لەخوارەو دەمبىنين، لەپەر لەنىو
دەمووچاوەكان دووبارە لىم دەرکەوتەو، ھەر ئەو پەشتالەيەبوو، كە...

د. ئەحمەد خالید مستەفا

من هەلخەلتا و بووم، سوور دەمزانی هەلخەلتاوم، وەلی ئەمدەبردە سەر
خۆی. دەمزانی شتیک هەیه هەلەیه، پیشەوا، بەهەشتی نەمری، کوشتنی
زانایانی موسولمانان، هاوپەیمانیی دەگەڵ خاچەرستان، نە نوێژکردن، نە
رۆژووگرتن، حەجیش هەر نا، گواپە ئیمە بە پلەیک گەیشتووین لەخودا
بزیکبووینەتەوه، خودا گشت ئەو ئەرکانە لەسەرمان لاداوه، دەزانیت
لەباوەردارانیش ئەوین، کەمردین، بێ سێ و دوو دەماننێرتە بەهەشت، دواتر
ریندوومان دەکاتەوه. دەیهوێ باوەری پێیکەین، وادەزانیت تەواو باوەرمان
بێ هیناوه، ئینکاری ناکەم، هەندێ شتم تیکەڵ بەیهک کردووه. کە چوومه
بەهەشت، عەقلم بەسەرماوە نەما، وام هەست دەکرد سەرخۆشم، یا
بەخەیاڵ هەلەدەفریم، پیشەوا هەموو شتیکی بۆ پێکخستووین، لەژن و
راسواردن، هەموو ئەرکیکیشی لەسەرمان لادابوو، ئای چ نایینیکە. ئەو
دینەمان وەرگرت! نەمانزانی عەقلمان لەپشتی خۆمان پۆ کردبوو.

ئەمڕۆ بەهەشتی نیم، ئاوریک پوحم دەسووتینیت.. ئای خودایە تەنها
ساتیکە ئەگەر بمریتەوه عەقڵی خۆم، ئەو پیشەوایە بەدەستی خۆم
دەکوژم. دنیا تاریکبوو، هەستم بەخۆم نەدەکرد، دواتر درکم بەوه کرد
تاریکی نییه، شتیکە لەتوونیل دەچیت، پوحم هەلەدەفریت. هەستم کرد
توونیلەکه دەرچووم، بەرەو پووناکی. هەمان دیمەن لە گوشەیهکی نزمەوه
دەبینم، کەللەیهک لیم دەپوانیت.

لەسەر ئەو لایەم وەرچەرخیترامە لایەکی ترم، چون ئەوێ دیمەنگەلی
نر ببینم، خەلکەکه وەک مڕۆفی زەبەلاح دەهاتنە بەر چاوم، ئەو خەلکە لە
دەمەوهیری خۆیان نەدەکەوتن، تەماشایان دەکردم، یەکیکیان زۆر لیم

|| ئەنتىخرىستۇس ||

نزيكبووه، پيره پياويك بوو، زهرده خه نه يه كي مۆته كه يى به سهر ليويه وه
دهر كه وت، گه يشته سهر سهرم و بزده خه نه كه ي والتر كرد، ددانه كاني
دهر كه وت، چەند تەلەپشيكيشى بهردابوونه وه، چاوه كاني چون چاوى مار
گورا، چاوم ئەبلەق بوو، تەماشاي دوورم كرد، پووناكي به دەرە وه نه مابوو،
دهتگوت هوركي رهش بهري پووناكييه كه ي گرتووه، ئەوه مردنه، ئەي
خودايه من مردووم.

له سهر زهويه كه ده تلامه وه، هەر بۆ ئەوه ي دهموچاويانم ليوه ديار
نه بيت. خه لکه كه ي ده وروپشتم ده يانويست شتيكم پي بلين،

"بلى (لا إله إلا الله) خدا تەنهایه و خودايه كي تر نيه"

دهموچاوى پيره مار له نيو دهموچاوى خه لکه كه دهر كه وت وه، زمانى لى
دهر كردم.. ئەي خودايه ئەمه كييه، ئيزرائيله؟ خودايه بمگه پينه وه، ئەوه م
پي مه كه.

ويستم به هه موو هيژمه وه هاوار بكه م، كۆكه يه ك گرتمى.. كه سيكتان
پزگارم بكات، يا به كيكتان بمكوژيت. كه سيكتان هوشيارم بكاته وه، قورئانم
له سهر بخوين، هه رچيه كتان له دهست دى بۆ پزگار كردنم بيكه ن.

هه ندى شوين له جهسته مدا به گير وه ستا، ده بوو بجووليمه وه، هه ردو
لاقم له سهر يه ك دانا، كه ميك پشتم بۆ چه مانه وه، ئەوجا ملم به گير كه وت،
ههستم به تهنگه نه فەسى كرد، ئەوه په يوه ندى به ملمه وه نه بوو، تهنگه
نه فەسييه كه له سینه مدا بوو، به ئاسانى گويم له ترپه ي دلم ده بوو، دواتر
دهر كه وت وه، بينيم هه ر خوى بوو.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

سێ کەس بوون، یە کێکیان ئەو ڕەشتالە یە بوو، کە لە نێو خەڵکە کە دا
بینیم، ئەو دووانە یتر. یە کێکیان کوتومت وەک ئەو ڕەشتالە بوو، کە بینیم،
ئەوێ تریان لە هەردووکیان جوداتر بوو. ئەوێ بینیم فریشتە بوو،
فریشتە ی راستی، وەک فریشتە ی بنیادە می نە بوو، کە لە بەهەشتی (حەسەن
سەباح) بینیبوووم! ئای چ ناویکی قیزە ونە، چەند ڕقم لیبوووە تەو.

ئەوێوای ئەوێ کە ڕوویدا، می گێڕانەو تییە. بەهەر سێکیان ڕۆح
بەهر هەلکێشرا، وەک چۆن سیخ لە خوری تەر دەر دەهێنرێت. لەو ڕۆح
هەلکێشانە م، هەستم بە بۆنیکی بۆگەن کرد، چون ئەوێ گۆڕ بیت.. ئەو
خودایە چما من بەم شیوە یە خراپم. ئەو ئازارە ی من بینیم کەس
نەیدە بینی، تەنها درکیان کرد خوێن لە شا دەمارە کانمدا لە گەر وەستا،
چاوە کانم لە بینین دەکەوتن. ئەوان هیچیان نە بینی، وەلی من ڕۆحی خۆم
بینی لە جەستە م جیادە بوو وە، فریشتە کان لە پەڕۆیە کی پیسیان نا. دواتر
خۆشە بینی بەرز دەکرامە وە، هەموو شوێنە واریکی بوونم لە سەر زەوی
کوێزە وە بوو، شتی تر کە چاوی بنیادە مەکان نە یان دە بینی جێیان
دەگرتە وە، شتگە لێک نە دە بوو بنیادە م بیانزانیت، تەنها ئەوانە ی کە
دەمرن.

تەواو

ئەو ماۋەيەي لەژياندا ماۋە، بەرەو كەمبۈنەۋە دەپۋات، چركە چركى كاتەكە چون ئەۋەي قسەي ترسناكم بۆ بكات، ۋەلى نا، جارى كاتم بەبەرەۋەيە. ئەو پوو بە پووبوونەۋەيەي كە لەمىژوودا ھاتوۋە، دانسقىترىن پووبەپووبوونەۋەيەي نىۋان دوو شۆرەسوار بوو، سوارچاكي ھەيكەل و تىپى تلىاكخۆران (الحشاشىن)، كە ترسناكتىن پووبەپووبوونەۋەبوو، تلىاكخۆرەكان سەر بە قەلاي (ئالامووت) بوو، كە ئەو قەلايەيان خستبوۋە ژىر دەسەلاتى خۆيان، ھەفتا قەلاي تىرشىيان لە فارس و عىراق و شام داگىر كىردبوو.

ئەگەر لەو سەردەمەدا ژىابوويتايە، لەھەر گۆشەيەكەۋە بىروانىبىايەتە قەلاكە، دىمەنگەلىكى ئەفسانەيىت دەدەيت، قەلاكە ۋا دەھاتە بەرچاوت كە مۆلگەي جنۆكان بىت، قەلاكە شەش ھەزار پى بەرزە و بەھەر دەۋرە دراۋە، قوۋلەكانى بەبان ھەۋرەۋەن، مەھال بو مەنجه نىق پىيان بگات، ھىچ لەشكرىكىش دې بەقەلاكە نەدەبرد، مەگەر سەربازەكان لە توۋلە پى سەر چىياكەۋە بە شوورا كەدا ھەلگىزىن، ئەۋەش زۆرى لىيان بەكۈشت دەدا. قەلايەكى ۋا، ۋانەزانىت تەنھا بىنايەكى تيا بىنا كراۋە، چەندىن بىناي تيا دروست كراۋە، ھەسەن سەباح ناۋىك دامەزىنەرى تلىكاخۆرەكان (الحشاشىن) بوو، قەلاكەش بە مەردوۋمەكەيەۋە لەژىر ھەمانىدا بوون، ناۋەۋەي قەلاكەش بەھەشت ئاسا بوو.

ھەسەن سەباح.. لەۋەتەي دەستى بەسەر ئەو قەلايەدا گرتىبوو، لىي نەچووبوۋە دەرەۋە، كەس لەدەرەۋەي قەلاكە نەبىيىنەۋە، تەننەت لەچىياكەش نەبىنراۋە، زۆرىەي كاتى بۆ پىلان گىپران تەرخان كىردبوو،

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بەدیوئیکی تر سەرقالی دەرمانی گژ و گیا دەبوو، بەتایبەت ژاراوەکانیان و لە پیلانەکانیدا بەکاری دەهێنا. داهینانیکی کردبوو، بەوەی دەرمانیکی بیهۆشکەری لە گژ و گیا دۆزیبوو، بەپێژەیهک هەر خۆی سەری لی دەرەچوو، دەرخواردی لایەنگرانی خۆی دەدا، تا بێ هۆش بن، ئەوسا چی لی بویستابان، پەتکردنەوێ بۆ نەبوو.

توانای زۆر بوو، دراو هەبوو ناوی قەلای (ئالامووت) ی بەسەرەوێ بوو، واتە توانی کۆمەلگایەکی سەرەخۆ پیکبەیتیت. بیروباوەری لادەری هەبوو، ئامانجیان کوشتن بوو بەناوی ئایینەوێ، ئەوێش بیروباوەریکی هەلەبوو، کوشتن بۆ پارێزگاریکردنە لە ئایین، وەلی کوشتن بەناوی ئایینەوێ تاوانە.

تلیاکخۆرەکان (الحشاشین) لەبری جەنگ پێبازی تیروور کردنیان هەلبژارد، سێ جار هەولیاندا (سەلاحەدین) تیروور بکەن، هەر هەموو هەولەکانیان شکستی هێنا. سەرەدەمیان بەوێ کۆتایی هات، کە تەتەر (مەغول) لە خۆرەلاتەوێ سەریان هەلدا، ئەوانە هەموو شتیکیان بەتایبەتە بەردەم، لەناویان دەبرد، تۆوی لەشکری تلیاکخۆرەکانیان بپێهەو، ئەوێشی مایەوێ دواتر (زاھیر بییر) فەنای کردن.

ئەلبەتە بە گەمە هێدیوی بەناوبانگ (Assassins Creed) ت بیستوو، یا بیروباوەری تلیاکخۆرەکان، ئەم یارییە لە گروپی تلیاکخۆرە پاستەقینەکانەوێ وەرگیراوە هەمان پۆشاک و چەک و هونەر و خراپ رەفتارییانەوێ دروستکراوە.

دەزانم قسەکردن لەسەر بیروباوەری لادەری ژەھر دەخاتە جەستەوێ، بەم سەربردەوێ کۆتایمان بە بەسەرھاتەکانیان هێنا، دەرد و مەینەتی و

ئەنتىخريستۇس

ئازارنىش كۆتاييان پىھات، با چاۋ لەو كارتانە بگىرپىن، كە تا ئىستا نامەۋى
ناويان بىنم. ئەمجارە دوو كارتىمان ھەس، بەسن بۆ ئەۋەى لەۋەى بۆى
دەچىن حالىمان بىكەن.

كارتى يەكەم.. كارتى (فامبايەر)ە، يانى خوينمژەكان، ويىنەيەكى
ناشپىرىنى خوينمژىكى ترسناكى بەسەرەۋەيە.

كارتى دوۋەم.. كارتى (كۆنت دراكۇلا)يە، ويىنەيەكى (كۆنت دراكۇلا)ى
بەسەرەۋەيە، كەۋا بەناۋبانگەكەى لەبەردايە و بزەيەكى گالتەچارانە و
ترسىنەرى بۆ كردوۋە، لەپشتىشىيەۋە قەلا تاريكەكەى دەرگەۋتوۋە.

به شی شه شه م

هو دراكوڻا بخوڻه

۱۴۵۰ پاش زايين

- هو دراكوڻا به دوامه وه بخوڻه.. دژ به و دوژمنه نه فريه تليکراوه که
نه هريمه نه په نا بو خدا ده به م.

دراکوڻا به بيزاريه وه چون نه وهی به عجه ميانه به دوومه وه که و ته
خويندنه وه. ته ماشای دموچاويم کرد، نه مده زانی بوچی به م که نجه
نارپه حتبووم.

- ليږه له ته کما وريا به، ميشکه بچوکه که ت کيوه چووه، دهی
بيليره وه.. "نه گهر له سهر زهوی بالا ده ست بيت، خه راوی ده کات".

له وه ناخوشر نييه دراكوڻا برات بيت، له وه ش ناخوشر نه وه يه دراكوڻا
له سيله تدا بنويت، له هه ر هه مووی ناخوشر...

- پرؤسه ی کيلان و زوپيه ت ويران ده کات، خوداش خراپه کاری
پيښاش نييه.

ما دراكۆلا دوا بەدوای شىخ ئايەتەكان بلىتەو. دياربوو دراكۆلا رقى لە مامە شىخ دەبوو، ئەو سەير نىيە، براكەى من رقى لە ھەموو كەسىكە و رقى لە منىشە، تەنەت خوشى بەم جىگايەش نايەت، رقى لە قورئانە. ئەم دىمەنە سەرسامى كردىت، چاوەكانت بە شوخىيەو والتر كرد، چون ئەوئى وابزانىت چىرۆكىكى كۆمىدىت بۆ دەگىرپمەو. نا.. ھاوپى، ئەو منم (پادۆ) بەگوشت و خوینمەو و لەمزگەوت دانىشتووم، ئەوئىش دراكۆلاى برامە و لەتەنىشتەمدا دانىشتوو و بەدوای شىخەو ئايەتەكان دەلىتەو. شىخىش زوو زوو بەسەريا ھاوار دەكات، ئەم دەبەنگىيەى ھەراسانى كردوو.

بۆ ئەوئى لەسەرسوپمانت بخەم، لىگەپى سەرگورشتەكە لەسەرەتاو بەگىرپمەو.. باوكم فەرمانرەوای مەملەكەتى (والاكيا)بوو، گەلى والاكيا ناوى دراكۆلايان لى نابوو، كە زاراوہيەكى پۆمانىيە بەماناى ئەژدىھا دىت، باوكم لەپىكخراوى سوارچاكەكان بەناوى پىكخراوى ئەژدىھا ئەندام بوو، باوكم نىشانەى ئەژدىھاى لەسەر دراوہكە دانابوو، ھەر ھەمان نىشانەى بەسەر قەلغانەكانى جەنگىشەو دانابوو، ئەمانە بوون بەھۆى ئەوئى نازناوى دراكۆلا بەسەر باوكمدا بسەپىنرىت.

- گەورەم دراكۆلا.. نامەيەكمان لە سولتانی عوسمانىيەو پىگەىشتوو.

- كەواتە كىشەكان دەستى پىكرد، گوناھى ئىمە ھەر ئەوئەندەيە كەوتووينەتە نىوان بەرداشى دەسكە ھاوئى عوسمانىيەكان و سەندانەى ھەنگارىيەكانەو. ئەوان دەيانەوئى يەكتر بېرنەو، بەلايانەو گەرنگ نىيە، والاكياش لەو بەينەدا بىتتە دۆزەخ.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دراکۆلا نامەگە ی سولتانی بەهەند وەرگرت و خویندییهو... دەولەتی
عوسمانی بەرامبەر پارێزگاری کردنتان لەهەنگارییهکان سەرانهتان دەخاتە
سەر، بەو مەرجەش ھەركاتیك پێویستی بەسەرباز بێت پیاوەكانتان بێننە
پێژمانەو، داواکارین بەزووترین کات وەلامان بدەنەو. ئەوێ باوكم کردی
شنیکی زۆر سەیریوو، من و دراكۆلای براگەورەمی بۆ (ئەدریانۆبل) یان
(ئەدرنە) نارد، کە شوینی سولتانی عوسمانی موسولمان بوو.

-دراکۆلا وەك (پادۆ) ی برات فیڕ بە، ئەو تا ئیستا دە ئایەتی ئەزبەر
کردوو، جەنابیشت یەك ئایەت چییە لەبەرت نەکردوو.

ئەوێ دراكۆلای باوكمان کردی زیرەكانە بوو، مەحالبوو پەلاماری
دەولەتێك بدات، کە خودی جگەرگۆشەکانی خۆی بۆ ئەو ولاتە وەك متمانە
ناردوو. من و دراكۆلای برام تەمەنمان لەدوانزە سالی تیپەری نەکردبوو،
خۆمان بەنامویی لەولاتی غەریبماندا بینییەو، کە بینا و پۆشاک و
مێزەرەکانیشیان بەلامانەو نامۆ بوون، تەنانەت پێش بەردانەوێان و
شیوازی کۆشکەکانیشیان بۆ ئێمە نامۆ بوون. براکەم رقی لەھەر ھەموو
ئەمانە دەبوو، وەلی سولتانی موسولمانان گرنگی تەواوی ویدا بووین،
فیڕی ئەسپسواری و پەمبازی و زانست لە ھەموو بوارەکان بەتایبەت زانستی
ئیسلامی کردین، دراكۆلا بەوانە خوشحال نەبوو، وای ھەست دەکرد
دەستبەسەرە و ئەوانیش دوژمنین. ئەوان کە فیڕیان دەکردین بۆ ئەوێ
پەقمان لییان نەبێتەو، وەلی بەلای منەو بارودۆخە کە ئاسایی بوو.

- ھۆگەنجی قز ئالتوونی ناوت چییە؟

- ناوم (پادۆ) یە، ئەدی تۆ؟

- من محەمد كۆپى موراد، كۆپى سولتانم.

نەمزانى مىندالى و ھەرزەكارىم لەتەك محەمدى كۆپى موراد
دەبەمەسەر، ئەو پياۋەدى دۋاى چەندىن سال بە (محەمدى فاتىح) ناوبانگى
دەركرد، ھەر ئەۋىش بوو (قوستەنتىنىيە)نى فەتھ كرد.

من و محەمدى فاتىح دوو ھاورپىي خوشەويست و دلسۆزى يەكبويىن،
تاتەمەن ھەلدەكشا زياتر ھاورپىيەتتەيەكەمان بەھىزتر دەبوو،
ھەردووكىشمان دژايەتتى ئاكارى دراكوڭلامان دەكرد، محەمدى فاتىح و
دراكوڭلا ھەر لەمىندالىيەۋە خوشىيان بە يەك نەدەھاتەۋە، گرفتىشيان ئەو
پىكەۋە ژيانە بوو، كە فەرزكرا بوو سەريان. ھەر بەيەكەۋە فىرى سوارچاكي
و پۇشنىفىكرى و زانستەكان بوويىن، ئەۋەش بەلامەۋە نامۇ نەبوو، ئەۋەدى
بەلامەۋە سەير بوو، يەككىيان شۆرەسوارىكى چاپووك و ئەۋى دىشيان
ئەھرىمەنىكى راستەقىنە بوو.

- ئادەدى رادۇ تىرەكەت بەاۋە.. دەدى تىيىبگرە.

تىرەكەم ھاويشت و لەناۋەندى ئەو بازنىيەى بەسەر تەختەكەۋە
نەخشىنرابوو، چەقاندەم. بۇ خۇم ھەر لەمىندالىيەۋە نىشانە راست بووم، ۋەك
سەرکەۋەتنىك من و محەمدى فاتىح ناۋلەپمان لەيەكدا و لەسىلەيدا ۋەستام
تا پى بۇ دراكوڭلا چۆل بىكەم.

- دراكوڭلا نۆرەدى تۆيە، تىرەكەت باۋىژە.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دراکۆلا تیرەکە ی لەکەوان پراکیشا و پووی لەتەختە نیشانەکە بوو، لەپەر ئاراستە ی تیرەکە ی گۆری و پووی لە من و محەمەدی فاتیح کرد، بە پەقەووە لییدە پروانین، لە ترسا چاوم نەبەلق بوو.

- دراکۆلا.. ئەوەچییه، تۆ شیت بوویت، ئەوە چی دەکەیت؟

دراکۆلا تیرەکە ی بۆ هاویشتن لە ئامادەباشیدا بوو، لە چاوترۆکانیک تیرەکە ی بە ئاراستە ی نیشانەکە گۆری و هاویشتی، ریک لە ناوەندی بازەکە ی چەقاند. هەستم کرد ئاواتە خوازیوو، دلی محەمەدی فاتیح لە جیبی نیشانە ی بازەکە دا بوایە، یانەخۆ دلی من.

شەش سالمان بەو حالە بەرپێخست، چووینە قۆناغی هەرزەکاری. ئەو تا هەرسێکمان بە ئەسپە پەسەنە عەرەبیەکانمان لە پیشەریکێدا. نووکە من قزێکی ئالتوونیی درێژم هەیه و بەسەر شاندا شۆر بوو، تەو، بەرادیەک کچان ئێرەبیان بە قزێم دەبرد، سەروسیماهی کی جوان و دەنگیکی پیاوانەم هەبوو. هەرچی دراکۆلا بوو، قزێکی پەش و درێژ و لوولی هەبوو، سمیلکی گەورەشی بەردابوو، کە باز دەیتوانی بەسەریهه بنیشیتەو، محەمەدی فاتیح پشیککی تەنکی هەبوو، لووتی درێژ و دووچاوی بریقەداری هەبوو، چون ئەو ی لە چاوانییەو زێرەکیی سوارچاکیهه ی دەرکەوێت. دواتر ئەو هەوالە گەیشت کە دراکۆلای باوک کۆچی دوا یی کردوو، ئەو هەش پیلانیکبوو (بوویار) دایناوو (ئەو و شەیههه له والاکیا به پیاوماقوولان دەوتریت). ئەو هەوالە هاوکاتبوو لیل سەختترین رۆژگاری دەولەتی عوسمانی و سەرقالبوونیان بەجەنگەو، کە ئامادەباشی بۆ فەتحکردنی ئەو ولاتانە ی دەورووبەر وەك قوستەنتینییههه که شوینیان سەخت بوو. من به

وشەى (ئىمە) دەدويم، چونكى من موسولمان بووبوم، وەك سوارچاكيكى موسولمانىش ئامادەى جەنگ بووم، وەلى دراكۇلا ھەر لەسەر ئايىنى خۇى مابووە. دراكۇلا لەلايەن محەمەدى فاتىح بەرەو والاكيا پەوانە كرا، تا لەبرى باوكى بېتە فەرمانپەوا و ھەرەك ئەوسەر بە دەولەتى ئىسلامى بېت. بۆ خۇيشم لىرە مامەو و ويستم شەپەفى گەورەى فەتخى قوستەنتىنىيەم پى بېرېت.

داواتەكەى والاكيا ئەمسەر و ئەوسەرى بۆ نەبوو. سەرپەرشتىارى داووتەكە (كۆنت دراكۇلا)بوو، ميوانەكانىش پياوماقوولانى (بوويار)بوون تاتوانييان لە خواردن و خواردنەو دەستيان نەپاراست، تا مەست مەستبوون. ئەوجا دراكۇلا پرسىارىكى ئاراستە كردن و گوتى:

- ئەى پياو ماقوولانى مەزن، پىمبلىن لەمىژوودا چەند سەرۆك فەرمانپەوايى والاكيايان كردووە؟

ھەندىكيان گوتيان دە فەرمان پەوا، بېركى تر كرىيان بە دوانزە، كۆمەلىكى تر سىنزەيان دركاند. دراكۇلا بەتووپەيىو، ئەھرىمەنانە ھاوارى بەسەريانا كرد و گوتى:

- ئەو لەبەر ئەوەى ئىو خىانەتكارن، گۆشتى فەرمانپەوا دەخۇن، بەر لەوەى فەرمانپەوايى بكەم. چەند سالىم بۆ فەرمانپەوايى پى دەسپېرن؟

لەدىمەنەكەى دواتر، دارودەستەكەى دراكۇلا شالايان بۆ بوويارىيەكان برد، لەھەموو لايەكەو كەوتنە وىزەيان و كوشتنيان، دراكۇلا لەدوور پا وەك تەماشاكار نەوەستابوو، شمشىرەكەى ھەلكىشاو بەربووە ناويان، ئەوەندەى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

لەیکوشتن، خوین بە دەمی شمشیرە کە یەو دەچۆرا، وە ئی هیشتا زۆریان بە
زیندوویی ئی مایەو، دراکۆلا بە توورەییەو لێی پوانین و بە پاسەوانەکانی
گوت:

- بیانەن بۆ قەلاکە با لەتەک جوتیارەکان خەریکی تۆژەنکردنەو.

بن.

ئەوجا بە زمانیکی توندتر گوتی:

- با لەلای باکووری قەلاکە دەستبەکار بن.

پشتی لای باکووری قەلاکە خەرنیدیکی هەزار بەهەزار بوو. هەموو
ئەوانە ی کە بۆ ئەوێ ناردبوون، یا لەبرسا یا لەژێر ئەشکەنجە ی کارکردندا
مردن، ئەوانەیش کە بەخۆ بوون، تووپی دەدانه خواری خەرنەدە کەو. ئەوجا
بەرامبەر هەموو ئەو ئاکنجییانە ی مەملەکەتی والاکیا لەژن و مندال و
پەککەوتەکانیشیان دەستی بەهەلمەتی پەشبگیری کرد، کە هەلمەتیکی قەر
کردن بوو.

بەدیوکی تر منیش سەرقالی فەتحی قوستەنتینییه بووم. بەراستی
محەمەدی فاتیح فەرمانرەوایەکی سەرکەوتوو بوو، میژووش شایەتەحالی
سەرکەوتنەکانیتی. سەرکردەییەکی وریا و زیرەک و چاپووک، سوارچاکیکی
بێ وینە، پالەوانی زۆر لەداستانەکان، ناتوانم تەواوی وردەکارییەکانی باس
بکەم، لەکۆتاییدا قوستەنتینییه مان فەتح کرد و کرمان بە پایتەختی
دەولەتی ئیسلامی.

میر محەمەد لە گۆرەپانە کە وێستا و تەماشایەکی کردم، گوتی:

- رادۇ لە والاكيا خەنە لە قزى پياوان دەدەن؟

بەسەر سۈرپماويىيەو دەستم بۇ قزە سەرى خۆم بىرد، دواتر كە لىتى
 حالىبووم، بىزە خەنە يەكم بۇ كرد، گوتم:

- گەرەم خەنەم لە شمشىرەكەم دەگرت، پرىشكى خەنەكە قزى

گرتەو!

سەرگۈيلاكم لە پرىشكى خويىنى دوزمان سۈر بىوو، وەلى بەلامەو
 گرنگ نەبوو، ئەوئەي نىگەرانى كردم، ئەوئەوالەي پەيكى دەولەت پىنى
 راگەياندىن.. والاكيا بىريارى ياخيپوونى خۆي بەسەر دەولەتى سولتان داو.
 ئەوئەي لەمىشكىدا بوو، كردى. مەمەدى فاتىح گويى بەئەوالەكە نەدا، تا
 لىلى نەخاتە ئەو سەرگەوتنەي بەدەستمان ھىنابوو، بۆيە ھىچى نەگوت.
 چاك دەمزانى مەمەدى فاتىح كە بىدەنگ دەبىت، ئەو ماناي شەپكى
 تازە لەبەردەمماندايە، شەپك لەگەل خزمان.

دراكۇلا لە والاكيا خەرىكى شتىكىتر بوو، بە خستە پووى كەلبەكانىمان
 زانى، ما بىر لە چىر نووك و شاخەكانى بكاتەو. لىلما وەرە بۇ والاكيا تا
 بەچاوى خۆت بىينىت.

پىنچ كەس بەدەور كەسىكەوئەن ھاوار و ئالەي دنيايان گرتوئەتەو،
 پىنچ كەسەكە خۆيان دەھىنا و دەبىرد، دەيانويست شتىكى لىبەكەن،
 كەمۇكەيەك لىتى دوور كەوتوئەتەو، دەتوانىت بىبىنىت، دەيانەوئە چىي
 لىبەكەن. گورىسىكىيان بەمەچەكى دەستى راستىيەو شەتەكدا، يەكىكىتريان
 بەمەچەكى دەستى چەپىيەو، سىيەم گورىسىشىيان بەلاقى راست و

د. ئەحمەد خالید مستەفا

چوارەمیشیان بە لاقی چەپی شەتە کدا، دوو لەو پینچ کەسە خۆیان
هاویشتبوووە سەر سنگی، سیپە کە ی تر هەر سەرە گوریسیکیان بە
ئەسپیکەووە بەست، ئەویش تا دەهات نالە و هاواری بەرزتر دەبوو،
ئەوجا خورپیانە ئەسپەکان و هەریەکەو بە ئاراستە یەکی جودا لەوانی تر
تەکانیان دا. زەلامە کە بەوای شەتەکی گوریسەکانەو لە زەویبە کە بەرزەو
بوو. ئەسپەکان تەکانیان دەداو زەلامە کە باوکە پۆی بوو، ئیدی ئەسپەکان
قامچی تاو دران، هەریەکەو پارچە یەکی لە جەستە ی زەلامە کە کردەو، تا لە
لیس خۆیان بپاریزن.

ئەوێش زەلامیکی تر بە دەست دوو زەلامی کەتەوێ هاوار و پۆپۆیەتی،
زەلامە کەتەکان زۆری لێدەکەن چۆک دابدات، زەلامیکی زۆر کەتەو بەخۆ
دارسینگیکی درێژی بە دەستەو دیە، لەکۆمی کابرای دەبریت، هەرچەند ئەملا
و ئەولا دەکات، وەلی بێسوودە، دواتر هەردوو دەست و قامچی دەبەستەو،
ئەوجا بەسی قۆلی دارسینگە کە ی تێدەبڕن و دارسینگە کە بەرز دەکەنەو و
لە چالێک بۆ ئەو مەبەستە کردوویانە بە قیت کراوی دەیچەقینن، زەلامە کە بە
دارسینگە کە ی لەکۆمی رایان کردبوو، دەتگوت بەسەر ئەو دارسینگەو
پۆنیشتوو، بەوشیوێ دەیهێلنەو تا پوچی دەردەچیت. کیشە ی گەورە لە
دارسینگە کە نییە تێیانبرپو، کیشە کە لەو دایە ئەو دارسینگەیان وا بۆ
تاشیوێ زوو بە زوو لە دەویەوێ دەرنەچیت، هیدی هیدی بەهەناویدا بپوات و
ئازارو ئەشکەنجە کە ی زوو بە زوو نەبریتەو. ئیدی تیایانە تاقیک
دەمینیتەو، تیاشیاندا پۆژیک تیایدا دەمینیتەو تا پوچی دەردەچیت. بەو

دارە دەگوتىت (خازوق^۱)، ئەو ەش كە لەمىژودا ناوى ەاتوو ەدامىنانى
دراکۇلایە.

پىدەچوو دراکۇلایە ئەشكەنجەى خازوقەكەى بەدل بوويىت، بۆيە
جاروبار ەونەرى تيا دادەمىنا، جارېك خازوقەكەى لەدەمیان پادەکرد و
سەربەرەوخوار دەيچەقاند، جارېكى تر خازوقەكەى لە مەپچى ژنان پۇ
دەکرد، ەندى جارېش لەناقېگەى مندالانى دەچەقاند. ئەو برا شىتەى من
بە تەواوى ەقلى لەدەستدابوو، يانەخۇ شەيتانىكى راستەقىنەبوو، پىمان
نەدەزانى. تا وايلىھات ئەو ئەشكەنجەدانەى بەفەرمى كرد. ەركەسىك
كارېكى نابەجىي كردبا، بەوشىوازە سزا دەدرا، ئەو ەى دزى كردبا، يا
ئەو ەى درۆى كردبا ياخود شەپانگىزىي كردبا خازوقىيان تىدەبېرى. كار
گەيشتە ئەو ەى ەقل قبوولى ناكات، با ئەو دىمەنەشت پىشان بەم.

شويىنى ئەشكەنجەدان ەموو ئامرازىكى تىدا ئامادە كرابوو. لىرەو ە
كورتەى ەندىك لەو ئەشكەنجەدانانەت بۇ دەگىرمەو ە. ەرشى دراكۇلایە
ئەھرىمەنىكى بنیادەمى بەسەرەو ە دانىشتوو ە، خواردن و خواردنەو ە
لەبەردەمىدايە، لەسەيلەى خۆشى يەك لەپياو ە ماقوولەكانى پۆلەندىي
دانىشتوو ە، بەيەكەو ە خواردن دەخۇن و دەخۇنەو ە. لەبەرامبەریشيان
كۆمەلېك خازوق تىپراويان ەئواسىو ە، ەوار و ئالەيان پياوى كاس دەکرد.
بۇ خۇى دراكۇلایە ەوات و ەوارە دلخۇش بوو، وەلى پۆلەندىيەكە دەستى
بەلووتیەو ە گرتبوو، لەتاو بۆنى بۆگەنى خەرىكبوو برشىتەو ە، ئەوانەى
خازوقىيان تيا برابوو، تياياندا بوو تازە دارسىنگەكەيان تىپرىپوون، ەشبوو

^۱ نەقىزە ، دارى تىپرىن.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

چەند پۆژیکبوو، بۆگەنییان کردبوو، دراکۆلا بەو بۆنەو دەیانیهیشتەو.
دراکۆلا ئاوپى لە کابرای پۆلەندى دایەو و گوتى:

- ئەو چیتە؟

- گەرەم لەبەر بۆنیان خۆم پیناگیریت.

- کیشە نییە، هەر ئیستا چارەسەری دەکەم.

ئیشارەتى بۆ دارودەستەکەى کرد، لەیەکرا شالایان بۆ پۆلەندییەکە
برد، فەرمانى وێدان خازووقیكى درێژى تیبیرن! پیاو ماقوولە پۆلەندییەکە
هاواری ئى مەستا، دەستى بەگریان کرد. دارەکیان لەکۆمى بپى و بەرزىان
کردهو، دراکۆلا تەماشای کرد و گوتى:

- هاوپی ئازیزم، ئەو تا تۆ لەبەرزیدای، ئیتەر بۆنى بۆگەنیت
پیناگات.

دراکۆلا دەستى بردو پەرداخیکى سوورى بەسەرەو نا، واییدەچوو
شەراب بێت، وەلى وانەبوو، بەلکو خویى بوو، خویىکى تازە. خویى ئەو
قوربانیاى تیکەل بەمەى دەکرد و لیل^۱ هاوار و نالەنالیان دەخواردەو.
ئەو بەشترین خواردنەوێ بوو، خویىکە بە دەم و لیویەو بۆ سەر
چەناگەى چۆراوگەى دەبەست. دراکۆلا خەلکى لەمەنجەلێ گەرە گەرە
دەکرد و دەیکولاندن، ئەوجا فەرمانى بە دارودەستەکەى دەدا، بەشمشیر
لەناو مەنجەلە کولاتووەکە لەت و پەتیان بکەن. ئافرەتى تەمەل و تەو زەل
دەستەکانى دەبپینەو، بەنووکى خازووقەو دەستەکانى هەلەواسین، تا

^۱ لەگەل.

بېيىتە عىبرەت بۇ ژنانى تر. جاريكيان ھەموو سوالكەر و ھەژاران و نەدارانى بانگھىشتى نانخواردن كردن، دواى ئەوھى لەنان خواردن بوونەو، ھەرھەموويانى كوشت، بە وتەى خۆى ئەوانە بيكەلكن و لەبەردەم پيشكەوتنى دەولەت گرفتەن. با ئەوھندە بەسبىت لە گىرپانەو، خۆ ئەگەر ھەر ھەموويت بۇ بگىرپمەو، ئەوا چەندىن پۆژ و شەو دەبى بخەينە سەريەك بۇ گىرپانەوھى. بەكورتى جىھان كەسايەتییەكى وەك ئەمى بەخۆیەو نەبىنيو، شىتتەك بوو لەو گۆرەى، كارەساتەكە لەویدابوو ئەوھى مېشكى لە دەستدابوو برام بوو.

زۆرى نەبرد محەمەدى فاتىح بە سوپایەكى زۆرەو بەرەو والاكيا كەوتە پى، منىش لىليانداووم و گەشتىنە پووبارى (دانووب)، سەربازەكانى دراكوولمان لەو بەرى پووبارەكەو لى دياربوون. محەمەدى فاتىح بۇ چارەسەر كردنى كېشەكە بە بى شەررپان دانى سەرانە يان شەر، دوو نوینەرى خۆى لە باشتەرى نوینەرهكانى نارد لای بەرامبەرەكەى، ھەردو نوینەرهكە موسولمان بوون، چوونە بەردەم دراكوولا لە قەلاکەى. پيشتر ھەموو خازوقەكان لابرابوون، ئەویش بى مەبەست نەبوو.

- سلاوى خودات لىبىت فەرمانرەواى والاكيا، نامەيەكمان لەسولتانەو بۇ ھىناویت، دەلێت...

- ئەو داپۆشەرەى سەرتان داکەنن.

نوینەرهكان سەیریان پېھات، بیدەنگبوون. دراكوولا بەتوورەییەو گوتى:

- ئەوھى سەرتان لادەن، ئەو مېزەرە ناشیرینە چىن بەسەرتانەو.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

- ئەو دەستووری دەولەتی عوسمانییە.

- باشە با وابیئت، هەرچۆنیکتان پیخۆشه با وابیئت.

ئیشارەتی بۆ دارودەستەکی کرد، چواردەوری نوینەرەکانیان گرت و
بالبەستیان کردن، ئەوجا بزماری وردی هیناو میزەرەکانی بە کەللەیانەو
بزماری پێژ کرد! خوین بەسەر و ملیاندا هاتە خوارەو، ئەوجا پێی گوتن:

- بەو شیوەیە میزەرەکانتان بەسەرتانەو هەتا هەتایە دەمین،
بچنەو بۆ لای سولتانە کەتان و پێی بلین، ئەو دراگۆلانییە ئەم
دەستورە لەبەر بچیتەو، وام بۆ داکوتیون، نەبیئتەو.

بەسەر و گۆیلاکی خویناوییەو گەرانەو، بەسەر هاتە کەیان بۆ سولتان
گیرایەو، سولتان تووڕە بوونیك تووڕە بوو، لەتەمەنیدا نەمبینیو و
تووڕە بیئت. فەرمانی بە بیست هەزار سەربازدا هێرش بکەنە سەر والاکیا. ئەو
سوپایە تەرخانی کردبوو بۆ هێرشە کە سێ بەقەد سوپای دراگۆل دەبوو،
بە سەرکردایەتی پیاویك بەناوی (هەمزە) هەو، کە لەباشترین و سوارچاکترین
سەرکرده کانی بوو.

سەیر لەو دەابوو، کەس مەزەندە ی شکانی ئەو سوپایە نەبوو، شکانیک
شکا وینە نەبوو. محەمەدی فاتیح ئەسپە کە لەسەر دووپی وەستاندو
وەک تیر لەکەوان دەربچیت، تاوی دا، ئیمەش نزیکە بیست هەزار
سەربازیک دەبووین و کەوتینە دووی. پووبارە کەمان بپی و بۆ تۆلە
سەندنەو هەموو بەگۆر بووین.

بىرەۋەرى فەتى قوسىتەنتىنىيەم كەۋتەۋە ياد، بەنىۋى بىست ھەزار
سەرباز غار بەدەت و دىنا بەاۋىتە پىشتى خۆت، تەنھا چاۋىشت لەشەھىدبوون
بىت. ناتوانم بەتەۋاۋى ئەۋ سائە بخەمە ھەرتەۋە، ئەۋەتا لەدەرگاكانەۋە
دەچىنە نىۋى شار.

لەپىشەۋەى لەشكرەكە ھەستم بەجوۋلەيەكى نامۆ كىرد، بۆ خۆم
لەناۋەندى لەشكرەكەدا بووم، ھەرھەموو سەربازەكان جەلەۋى ئەسپەكانيان
توند كىرد، گويم لە پىرمە پىرمى گىيان بوو، نەمزانى چىيە، ھۆكارى ۋەستانى
سەربازەكان چىبوو؟ بەرەۋ پىشەۋە غارمدا، لەپىر ئەۋ دىمەنەم بىنى، كە
باس ناكىت بۆ ئەۋ كارەساتەى بىنىم، چاوم چوۋە پىشت سەرم، سەربازانى
سوپاكە ۋەستابوون، چون ئەۋەى عەقلىيان بىرى ئەۋ دىمەنە نەكات، تەنانەت
سولتان بۆ خۆيشى نەيتوانى ھەنگاۋىكى تر بنىت.

بىۋانە بەردەمت، ئەۋەى ئىمە دەيبىنىن، تۆش دەيبىنىت؟ دارستانىكى
گەرە، نەخىر دوو دارستانى بەرامبەر بەيەك، بەملا ۋ ئەۋلاى پىگاكەۋە،
لەقەكانى ھەر دارىك كرابوون بە دارسىنگ ۋ دەست ۋ پى ۋ كەللە سەرى
سەربازەكانمانى پىۋە ھەۋاسرابوون، جەستەيان خازووقيان تىپىپىوون،
ھىشتا ھاۋار ۋ نالەيان دەھات، لەھەردوو دارستانەكە نالە ۋ گىيان بەرز
دەبوۋەۋە، ھەندىكىيان تەماشايان دەكردىن ۋ دەيانگوت (الله اكبر)! بىست
ھەزار سەربازمان لەدەستدا، لەۋەش ناخۆشتر ئەۋ ھەموو خازووقەيان
تىپىپىوون. دەھەزار بەلەى پاست ۋ دەى تىرىش بەلەى چەپ ئەتكىرابوون،
ھاۋار ۋ نالە ئاسمانيان پىر كىردبوو، سەربازەكان بىرەى موسولمان ۋ ھاۋپى ۋ
كەس ۋ كارى ئىمە بوون. مەمەدى فاتىح مىشكى ۋ روۋابو، يا بىرى ئەۋ

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

ماوەیەى منداڵى خۆى لەتەك دراكۆلا دەكردهوه، ئەو منداڵە نەگرسەى
خۆشەى بە محەمەدى فاتىح نەدەهاتەوه، ئىستا ئەو منداڵ نىيە، وەلى
ئەهرىمەنىكە لە شەيتان ھەرماستر. سولتان لاى لى كردمەوه، چۆن ئەو
دايكە بەسكىك ئىوہى بوو، ئەو باوكە چۆنى پەرودە كردن، چۆن
بەكىكتان بوون بەسوارچاكي موسولمانان و ئەويتەر بە ئەهرىمەن. محەمەدى
فاتىح چاوينكى بە سوپاكە گېردا، تىگەيشت سوپاكەى ئەم سەرکەوتنە
ناباتەوه، ناخى سەربازەكان پەرە لە تۆلە، وەلى كاتى نىيە، ئەمە بەكەمجارە
محەمەدى فاتىح بىيىنم پەشمەى ئەسپەكەى بەرەو دوا وەرچەرخىنىت،
گوتى:

- ئەمۆ رۆژى ھىرش كردنمان نىيە، وەلى سویند بەخوا، سویند بە
گيانى پاكي شەھىدانمان، بەھەر دۆپە خوینىك پزا، كەللەسەرى ئەم
ئەهرىمەنە بە پمىكەو دەكەم و لەناوہ پاستى قوستەنتىنيە دەيچەقيىنم، تا
ئەوہى دەيبىنىت، تف و منداڵانىش بەردبارانى بكەن،

سوپاى موسولمانان گەرايەوہ ئەو شوینەى لىوہى ھاتبوو. جەنگى
ئەمجارەيان لەگەل كەسكى ئاساى نەبوو، لەگەل دراكۆلاى شەيتان بوو.

ئەو سەردەمە مەھالبوو ئەوہى موسلمانان زولمىكى بكردايە،
لەدەستيان پزگارى بىيت. محەمەدى فاتىح سوپايەكى شەست ھزار كەسى
نامادە كرد، ھەموو جۆرە چەكىكى تيا بەكار ھىنا، لە تۆپ و تىر و شمشىر
و ئەسپى پەسەن، بۆ ئەو جەنگە منى بە سوپاسالار ديارىكرد.

- پادۆ.. پۆ كەللەسەرى براكەتم بۆ بىنە، عەرشى والاكيا بۆ ئەو نىيە
بىبات بەرپۆ، ئەو خاكە قابىلى تۆيە.

- گەرەم بەر لە وشكبوونەوہى خويىنى شەھىدەكانمان بۆتى دىنم.

بەسەرکردايەتى رادۆ شەست ھەزار سەربازى پەرچەك بۆ والاکیا بەرئ
كەوتن. دراكوڤا كە ھەوالى ئەو لەشكرە زەبەلاحەى بىستبوو، شتىكى تری
ئەنجامدا، وازى لە والاکیا ھىنا و بەرەو (بۆنیار) پىگای گرتە بەر،
سوپاکەشمان بەدووی كەوت. دراكوڤا دەگەيشتە ھەر شار و ئاويەك
زەخیرەكانى دەسووتاندن، ھەر كانیاويكىشى ھاتبىتە پى كویرى
کردووەتەوہ. بۆ سوپاكەى ئىمەش ئاسان نەبوو خواردن و ئاودابىن
نەكەين، ماوہىەكى زۆر راومان نان، لەزۆر شوین شەپمان لەتەك لەشكرەكەى
کرد، زۆرمان لى كوشتن، دوو شەپمان دۆپاند، وەلى ھەر كۆلمان نەدا، تا
لەقەلاى (بۆنیار) دەوریمان گرت، لەیەكرا بە ئەسپەكانمانەوہ ملمان لە
دەرگاكان نا و چووينە ژوورەوہ، من بەدووی ئەھرىمەنەكە دەگەرام، دراكوڤا
لە گۆرەپانى كۆشك وىستابوو، گوتى:

- رادۆ.. تۆ خیانەتت لەولاتەكەى خۆت كرد، مێزەريان لەسەرنای.

- نەخىر، دلم پىگای راستى دۆزیوہتەوہ، كە چەند سالىكە ونم
كردبوو، پىگایەكە لەكۆتايى كەللەتدايە،

شیرەكەم بەرز كردهوہ، بەرامبەرىم گرت، كەچى دراكوڤا شمشیرەكەى
فریدا، سەیرم پىھات، لەپەر بازى داہە ناو بىرىكى نزيك، بلەز خۆم گەياندە
سەر بىرەكە، لەخوارەوہ بە گالتەجاریپەوہ لى پووانىم، لەنىو بىرەكە
توونىلىكى لىبوو و خۆى پىاكرد، وىستم خۆم بەاومە خوارەوہ، كەچى
دارودەستەكەى لەناو بىرەكە ئاگرىكيان كردهوہ، بلىسەى تا دەمى بىرەكە
بەرزەوہ بوو، ئەوہ توونىلىكى نەينى بوو، لەو توونىلانەى دواتر پىمانزانى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

کە لە هەموو قەلایەك درووستی کردبوون. بەو شیوەیە دراكوڤا هەلەت و
والاکیای بۆ بە جیھێشتین.

دراكوڤا بەرەو هەنگاریا هەلەت، تا داوا لە پاشاکە ی بکات جیگای بۆ
بکاتەو، وە لێ پاشای هەنگاریا دەستبەسەری کرد و لەتوونی زیندان قایمی
کرد. سالانیکی زۆری تیا ما، منیش بووم بە فەرمانرەوای والاکیا و
دادپەرورەرانە فەرمانرەوایم کرد. وام لەو میلەتە کرد، ئەوێ دراكوڤا
پێیانی کردبوو، بیریان بچێتەو. نوو سال حوکمی والاکیام کرد، ژنیکی
موسولمانیشم هێنا، کچیکم لێی بوو، ناومان نا ماریا. ئەوجا مەرگ تێمئالا.

ئەوێ دوای ئەو هات، پیاویکی لە یاسا بەدەر و یاخی بوو، سالانیکی
لە زیندانی هەنگاریای بەسەر بردبوو، پیاویک بوو بە ناوی (دراكوڤا) ی
ئەهریمەن.

دراكوڤای ئەهریمەن ویستی یەك مانگ فەرمانرەوایی والاکیا بگرێتە
دەست. دوای مانگەكە تلپاکخۆرەكان (حەشاشەكان)، ئەوانە ی لە دەست
هۆلاکو پزگاریان ببوو، سەری دراكوڤایان لە جەستە ی جیا کردەو و نایانە
نووکی پم و بەرزیان کردەو. ئەوێ سەری دراكوڤای بە پمەكەو بوو،
کەلەسەرەكە ی لە هەنگوین هەلکێشاو ناردی بۆ قوستەنتینیە، بۆ
محەمەدی فاتیح، تا بەتەری وەریبگرێت. کەلەسەری دراكوڤاش لە
قوستەنتینیە هەلواسرا، تا سویندەكە ی سولتان بیته دی و خەلکی تف و
بەردبارانی بکەن.

دراكوڤا عەقڵی بەتەواوی لە دەست داوو. دەگیرنەو لە زیندانەكە ی
هەنگاریا شتەكە لی سەیر سەیری دەکرد، مشک و میرووی دەگرت و چیلەكە ی

وہك قازوق لیدە کرد و تیی دەبیرین، دلی زۆر بەوہ خوۆش دەبوو. ئەوہ چ ئەهریمەنیک بوو. زۆری لی کوشتین، بۆیە دووبارە سوارچاکمان دروست کردەوہ، تا ئەم جۆرە ئەهریمەنانە سەرھەلنەدەنەوہ و ئەگەر پەپو بالیشیان لی پوا لییان نەترسیین. لەبەر ئەوانە بوو کە بووین بە سوارچاکی جەنگەکان، ھەر لەبەر ئەوانیش بوو کە بووین بە موسولمان.

تەواو

لەمیزوودا کەسایەتیەکی وا دروست نەبووہ تەوہ، تەنھا خودی دراکۆلای خوینمژ ناوبانگی راستەقینە ی خو ی بوو، تا ببیت بە خوین مژ، خوینی قوربانیا نی تیکەل بەمە ی دەکردو دەخواردەوہ. ئەوہ ی راستی بیت، ئەو دراکۆلایە ی لە فیلمەکان دەیبینن، بەرامبەر بە دراکۆلای راستەقینە لە مندالیکى لاوینراو بەولاوہ هیچی تر نییە !

ھۆکاری گێرانیوہ ی ئەم بەسەرھاتە ی دراکۆلا پەیوەستبوو بە پیکخراوی ئەژدیا، کە یەکیکە لەو پیکخراوہ نھینیانە ی دوا ی سوارچاکەکانی ھەیکەل دامەزرا، ئەمیش ھەر پیکخراویکی ماسۆنی بوو، لەماوہ ی فەرمانرەوايەتییدا ھیرش و پەلاماری زۆری دەولەتی عوسمانییدا .

ئەندامانی ئەم پیکخراوہ ھەر وەك ئەو پیکخراوہ ماسۆنیانە ی تر بەپووکەش ئاشتێخواز، بانگەشە ی باریەتی و یەكسانیان دەدا، وەلی لەپاستیدا ئامانجی تریان ھەبوو، ئامانجگەلیکی پەش و سیاہ . باوکی

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دراکۆلا، کە ئەویش ھەر بە دراکۆلا بە ناویانگیوو، بەرامبەر سوپای عوسمانی
میچی پێنە دەکرا، دەیزانی شکست دینیت و ولاتی لە دەست دەچیت، دواجار
ملکەچی سولتان دەبیت و خۆی پادەستی دەولەتی عوسمانی دەکات و
مەردوو کۆرەکەشی وەک متعانه بۆ ئەوێ بە گز سولتاندا نەچیت، دەنیریتە
لای سولتان.

دوای ئەوێ دراکۆلای کۆر بوو بە سەرۆکی ریکخراوەکە (ماسۆنی)ی
چون ئەوێ خۆدی ئەهریمەن بوو بیت بە سەرۆکی ریکخراوەکە.. ئاوا بوو.
پروپەرۆی عوسمانییەکان بوو، دەردیکی وای دانی لە میژوودا وێنە
نەبوو، تەنانت پاشاکانی ئەوروپا و پیاوانی ئاینیش بە وای ئەو ھێرشانە
دژی موسولمانان دەیکرد چاویان لە خوینمژییەکی پۆشی، چونکە
بەلایانەو ئەو گەرنگ بوو کە دژی دوژمن دەجەنگیت، جا چۆنیشی دەوێت
با وابیت.

لە درامایەکی تورکی بەناوی (FATIH) چیرۆک و بەسەرھاتی
محەمەدی فاتیح و پادۆ و دراکۆلا بەتەواوی لە منداڵیانەو تەفەتھی
قوستەنتینییە و کۆچی دوازی (محەمەدی فاتیح)یان نمایش کردووە.

بەدەر لە و بابەتە، با ھەوایی زیاتر لە سەر ماسۆنییەت وێدەم، چۆنیش
چوومە ئەو ریکخراوە و بووم بە ئەندام. ئەوێ من پیتی پادەگەییەم، کەس
بەراستی بۆتی ناگیریتەو، من تا پلەیی بیست و یەک ھەلکەشام. من
دەمیکیتر دەمرم، ئەمەت لا پوون بیت، وەلی ترسم لێ نییە، گەرنگ بەتۆی
پادەگەییەم. من لەوانەیی پیشی خۆم جودا ترسم، چونکە دوای خۆم کتیبیکت
بۆ بەجیدەھێلم، کتیبیکە بە وردەکارییەکانییەو بیخوینەرەو و ئەزبەری

ئەنتىخريستۇس

بىكە، دواتر بىسووتىنە.. ئەوانەى تازە دەچنە ئەو پىكخراوہ ماسۇنىيە،
هەست بەھىچ خەتەرناكىيەك ناكەن، بەپىچەوانەوہ، ئەوانە سوئند بەوكتىبە
دەخۇن كە بۇيان دانراوہ، موسولمانەكان سوئند بە قورئان دەخۇن،
مەسىحى بە ئىنجىل، جوولەكە بەتەورات. دواى گەشىتن بە پلەى
هەژدەھەمىن، سوئند خواردن بە تەورات دەبىت، ھىما و سونبولەكان وەك
خۇيانن، پاك و بىگەرد، دواتر بۆ مامناوہندى، دواجارىش دەبنە خودى
سونبولەكانى جوولەكە.

بۆ چوونە ناو ماسۇنىيەت ئەوان ھەموو كەسىك ھەلئابزىرن، بەخۇيان
كەسانىك دەستنىشان دەكەن، خەلكانىك كاريگەرييان لەسەر كۆمەلگادا
ھەبىت، كاريگەرىي سىياسى، ئاينى، ئابوورى. گروپپىكى سۆسەكەريان
ھەيە، كاريان سۆسە كردنى كەسەكان و ھەوال و زانىارييان لەسەر كۆ
دەكەنەوہ. زياتر ئەو خەلكانە ھەلدەبزىرن كە پلە و پاىە و پارەيان ھەيە، تا
لەپى ئەوانەوہ بە ئامانجەكانيان بگەن. دواى ھەلئابزاردنىشان دەخريئە
تاقىكردنەوہ، ئەمە لە ھەموو پلەكانىشدا ھەروايە.

ماسۇنىيەت پىشكەوتنى تىدا نىيە، ناتوانىت داواكارى پىشكەش يكەى
تابىت بە ماسۇنى پىشكەويت، پىويستە كەسىك كاندىد بكات، سى پلەى
يەكەم بەرچاوپوونىە، كى شايەستەى پلە بەرز كردنەوہيە، ئەلبەتە ئەوہى
زۆر چالاكە، يان ئەوہى كەسايەتتەكى ديارە، يانەخۆ ئەو كەسەى كارى
نىيە و دەستبەتالە، تەماحى ئن و پارە و مالى دنياى ھەيە، ئەوانىش
تەواوى ئەو شتانەى بۆ دەستەبەر دەكەن، ئەوجا بە پەيزەى ماسۇنىيەت
ھەلدەكشىت، لە ھەر پلەيەكيش ھەم سىمبولەكان دەگۆرپن، ھەم

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بیروباوہ پی کہ سہ کہ. ئەگەر بە پلہ ی سی و سی گەشت، کہ پلہ یہ کی بڵندە، ئەوا مامۆستایان و پیشەوایان لاپەرہ یہ کی تاییہ تی بۆ دەکەنەوہ و دەلێن. تۆ باو و باپیرانت بۆ قەومی ئیسرائیل جیگای شانازین، شەرەفی ئەوہ و یدە دەین لە نۆژە نکردنەوہ ی (ہیکەل) ی مەزن ہیکە لی سولیمان پشکی مەزنت بەرکە ویت.

سەرہتا دەلێن ئەو خواوہ نندە ی دەپەرستیت، ئەندازیاری مەزنە، ئەوہ وشە یہ کی ئالۆژە، وامەزەندە دەکەیت باس لەخودا بکات. لە پلہکانی دوا ی پلہ ی بیست ئەو ئەندازیارە دەگۆردریت بە لۆسیفەر. وامەزانە لەبەر ئەوہ شەیتان دەپەرستن چونکہ شەرخوازە، وانییە، ئەو بنیادەمی فیری ہەموو شتێک کرد، ہەر ئەو بوو مرقۆ فیری کشتوکال کرد، فیری بازرگانی و پیشەسازی کرد، فیری کرد چۆن دەریا و زەریاکان بپریت، کەواتە پەرستنی کاریکی ئاساییە، ہیچ گوناہیکی تیدا نییە. کاتی قسە ی لەتەک نادەم و حەوادا کرد، دا سیوہ کە بخۆن، ئەو مەبەستی لەخۆشەو یستیہوہ بوو، دەیویست چاکەمان لەتەکا بکات، ئەوہ ئایینەکانە چەواشەیان کردوین، وا خەریکە لیم حالی دەبیت. خودا نەفرەتی لە لۆسیفەر نەکرد، بەلای خوداوہ وەک دژایەتی کردن وابووہ، لۆسیفەر ہەولێ داوہ مرقۆ فیری زانست بکات، وەلێ خودا دەیویست ہەر بەنەزانی بمیننەوہ.

بەردەوام پەیمانەکانی خودا راست نییە، بەدەم نزا و ھاوارتەوہ خوبەختانە یہ، وەلێ لۆسیفەر دەستبەجی دەگاتە فریات، ہەر لەدنیا دا دەتخاتە بەہەشتەوہ، لەوہش دەگەیت کە پۆژی ہەستانەوہ گومانە، بوونیشی ہەر نییە، نەبەہشت ہە یە نەدۆژەخ. ہەر کە چووہ ناویان وایان

ئەنتىخريستۇس

حالى كىردىم، ۋەلى زۆرىش باۋەپىم پىيان نەبوو، بەتايىبەت كە ھۆكارى
نۆزەنكىرەنەۋەى (ھەيكەل) م زانى، ئەۋ ھۆكارە جارى باسى لىۋە ناكەم، تا
كاتى خۆى دىت.

ئەگەر لۇسىفەر بەۋ شىۋەيەى باسى لىۋە دەكەن، بىينىت، سەرت
سوۋر دەمىنىت. لە تابلۇيەكدا بە بالاي خۆى (ئىبلىس) لەسەر
كوشتارگەكەى ۋەك پىاۋىكى بىرمەند دەردەكەۋىت، كە دىقەتى
چاۋەكانىشى دەدەيت، ھەست دەكەيت زانىيارىيەكى لەبن نەھاتوۋى پىيە،
ھەر كاتىك سەردانى پىكخراۋەكانى شەيتانىيە رستەكان يان (ماسۋنىيەت)،
يان ھاۋشىۋەيان كىرد ئەۋ كەقالەش^۱ دەتوانىت بىينىت.

پىكخراۋى ماسۋنىيەت تا ئەم سەربىردەيە لەمىژوۋدا ھەر لەسەرەتادا
بوۋە، ئەۋەشى لەم زەمىنەدا گىپراۋىتى ھەنگاۋى سەرەتايى بوۋە، ئەۋەش
لەبەر ئەۋەى ئىمپىراتورىيەتى عوسمانى يەكە دەسەلاتى جىھان بوۋە، لە
خەتى پۇژھەلات و پۇژاۋا نەۋەستاۋە و ناۋەستىت، ئەگەر سەدەيەكى تىرى
بەدەمەۋە بىت، ئەۋا ھەموو جىھان دەگرىت، ماسۋنىيەتەش ناتوانىت
ھەيكەلى پىرۋز كە ھەر ھەموو ژيانىان بۆ بەخت كىردوۋە بىياتىنەۋە، چۈنكە
بىناكە لە فەلەستىنە. پۇژىك بوۋ ئەگەر مىشىكىش دەستى بۆ مزگەۋتى
ئەقسا بىردايە، دەۋلەتى عوسمانى لەناۋى دەبرد. لەۋانە گەپى، ئىمە جارى
لەسەرەتادىن، لىل من تا بە ئامانجەكەت بگەيت، ھەروەھا منىش بە
ئامانجى خۆم بگەم، فىرى سەبر دەبىت.

^۱ تابلۇ.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەو سەربردەیی داھاتوو، کارتگە لی زۆری ھەن، وەلی من یەك کارتت بۆ
دەخەمە پوو، ئەودواکەشی که سەرگوزشتە که تەواو دەبیئت، کارتە که ش..
کارتی (ئیلۆ - میناتی) یە وینە که ی سەریشی بەلاتەوہ ئاساییە، (ھەرەم) یکە
بانە که ی تەواو نەکراوہ چاویکی بەسەرەوہیە و پووناکییە کی لیوہ دیتە
دەرەوہ.

ئەو حیکایەتە دوو کہ س لۆتی دەگیرنەوہ، ژن و پیاویکن، یەکیکیان
پاستگۆیە، ئەوی تریان درۆزن. نەینییە کی بچووکیشت پیدەلیم.. تا
پاستگۆکە لە درۆزنە که جیا بکەیتەوہ کاتی که گوئیان بۆ پادەدیڕیت،
پاستگۆکیان ئەوہیە که بەر لەوی تریان دەمریت، ئەمەت لەبەر نەچیت.
نووکە ش لیلیاندا جیتدەھیلیم.

بەشى ھەوتەم

ویرۆ .. کۆمۆکۆ

۱۶۰۰ پاش زایین

یاداشتى.. جۆن سەيس

یاداشتنامە ئازیزە ھەم .. پۆرتیکى نوێ لە ژيانى بەختە ھەریم،
سەرکێشییەکی تری سەرکێشییەکانمە، کە لاپەرەکانتى پى پرده ھەو،
ئەو ھەي مایەي باسکردنە سەرکێشییەکی ئەمڕۆم بەوای دۆزینە ھەي
جیھانیکی نوێ مایەي خوشبەختیمە. ئەمڕۆ لەتەك ھاوھەلەکانم بە پاپۆر
بەرەو پۆژئاوا بەرپێکەوتین، بۆ کیشوهرێك ولاتی تیدا نییە و بەو ئاوايە
مەلانیشتی تیدا نابیت. بۆ کەسێك بیهوێت شتیکی تیدا دروست بکات
خاکێکی پر بەپیتە. بیستبووم ئەوانەي لەو کیشوهرە نیشتەجێن ھیندیە
سوورە پەر بەسەرەکانن. ئەو ھەشم بیستبوو کە دێندەن و پریان لە غەواران
دەبێتە ھە، ھەر غەوارەيەکی ش پووی تیکردبن، ئەوا کوتایى بە ژيانى خۆي
ھیناوە، شیوازی سەیریشیان لەکوشتندا ھەبوو، یەك لەو کوشتانانەیان،
مۆقیان لەمەنجەلی گەرەدا دەکولاند، تا پێدەگەشت، سەمایان بەدەور
مەنجەلە ھەو دەکرد!

ئەو گەشتىنە وشكايى، نەك ھەر خۇمان بەلكو پاپۆرەكەش لەبىنى دەريا شەكەت ببوو. چاومان بەدارخورما و سەوزايى و لمى ئالتوونى كەوت و ھەوايەكى خۆش و دلگىر. ھىندىيەكى سوورمان بىنى پمىكى بەدەستەو بوو، بەغاردان ھات و ۋەك پم ۋەشىنىكى دەستراست پمەكەى تىگرتىن و لەدلى (كرىس)ى چەقاند. كرىس مېشكى پىر بوو لەسەركىشى دەرياوانى، زۆرىش خەونى بەو ۋە دەبىنى، يەكك بوايە لەو سەركىشە دەرياوانىيە، ۋەلى پمەكە لەدلى چەقى و ھەموو ھىواو دەرياوانىيەكانى كوئىر كەردەو. ھىندىيە سوورەكان لەدرەندىدا وئەيان نەبوو، ھەرۋەك پلنگەكانى (ئامور) كە لەپووسىادا چاوم پىكەوت وابوون، كرىسى داماو يەكەم قوربانىمان بوو.

ھىندىيە سوورەكە ھەرزوو ھەلھات. بەتەواوى نەمانزانى ھەلھات يا چوو گالى ھىندىيە سوورەكانى ترمان لىبدات. پىدەچوو گەشتەكەمان ئاسايى نەبىت. پاپۆرەكەمان نىك كەنارى دەرياكە راگرت و بەورىيەو دابەزىنە سەر وشكايەكە و بنە و بارخانەمان لىخست، ترسىكى زۆرىشمان ھەبوو، ھەر ئەملو ئەولامان دەكرد، دەنگى ھەر شتىك بەھاتايە دەتوقىن. شەومان بەسەرداھات، تووشى ھىچ شتىك نەھاتىن.

ياداشتى بۆكاھۇنتاس

بۆھاتان.. بەو ھەموو لادىيانەى دەوربەرى لەخۆى گرتوۋە، خاك و مەملەكەتى مەنە. وئىرۆ - كۆمۆكۆ ئاوايەكەى مەنە، كەتيا لەدايكبووم، (وان - سىناكا)ش باوكمە و ئازىزترىن كەسمە. منىش (ماتواكا)م كچى بچووكى تەمەن دەسالان و خۆشەويستىرەن كەسى باوكمە، ناۋەكەشم بەماناى گولى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

نێوان دوو پووبار دیت. چونکە دێیە کە مان دەکەوێتە نێوان دوو پووبارەو. ناوەکە ی تریشم (ئامانۆتی) یە. باوکم سەرۆکی (بۆهاتان)ە. تاقانە ی ئەو باوکەش نیم، باوکم نزیکە ی سسی کچی تری هەس، ئەویش بەهۆی هاوسەرگیرکردنی لەتەک سسی ئافرەتدا، وەڵی لەنێو هەموو ئەواندا من خۆشەویست و کەسی نزیکە ئەوم، بەو ئاوايە من (بۆکاھۆنتاس) م و هیچی تر.

بۆکاھۆنتاس.. ناوبانگترین ناومە، ناویکە وەک هەموو ناوەکان مانای تایبەتی خۆی هەیە، بەمانای کچە ھاروھاجە کە دیت. ھاروھاج بەو مانایە ی کە پۆح سووکی و جوانکیلە یی دەگرێتەو. بۆچی من خۆشەویستی باوکم؟ لە کولتوری ئێمەدا، ئەو پیاوہی دەبێتە سەرۆکی ناوچەکە، دەبێت لەھەر ئاوايەک ژنیکی لەخۆی مارە بکات و ھاوسەرگیری بکەن و منداڵیان لی بخاتەو. بەوشتیوہیە خۆینمان تێکەل بە یەک دەبێت، ئەمەش بۆ سەرۆک مینا گەفتدانیکە. بەو ئاوايە سەرۆکی مەملەکەتی (بۆهاتان) دەبێت. باوکم کە دایکمی خواست، بۆ مەرامیکی سیاسی نەبوو. ئەو یەکەم عیشقی بوو، یەکەم ئافرەتیش بوو خۆشەویستی لەتەکا کرد، ناویشی (لۆکا ھۆنتاس) بوو. باوکم بەر لەوہی ببیت بەسەرۆکی بۆهاتان ھاوسەرگیری لەتەک دایکدا کرد و منیش نۆبەرہی ئەو دایابام، دایکیشم بەسەر منەوہ چوو، ئەمە خەفەتیکە گەرہی لەدلی باوکم دروست کرد، تا بەپۆحی من بەوشاد بیتەوہ ھەر بەناوی دایکمەوہ ناویان لینام.

کۆیکرۆزەکان.. ھەوالێکیان پێراگەیان دین، گوايە خەلکانیکە سپیپێست ھاتوونەتە لیوار دەریاکە و نزیک بە ئێمەن، ئامۆژگارییان کردین کە پوو

خۆش بىن و مىوان دۆست بىن، ھەر لەبەر بۆھاتان جوان دەرکەوين.
 كۆيكرۆز پىاوانى ئايىنىن لەبۆھاتان، باوكم لەھەموو شتىك پرسى
 پىدەكردن. دواى گەشتىيان بە لىۋارى دەرياكە، كۆمەلىك لە ژن و پىاوانى
 بۆھاتان بە خواردن و خواردنەو پىشۋازىيان لىكردن، ئەوانىش بەو
 پىشۋازىيە دلخۆش بوون، زۆرىك لەپارچەى مىسى گران بەھايان وىداين.
 لەلاى ئىمە (مس)ىش ۋەك زىر ۋابوو و دلمان پىيان كرايەو.

يادداشتى جۆن سمىس

ھەر لەو شوئىنەى تيا دابەزىن، چوار مانگمان بەسەر برد، جاروبارىش لە
 دەرچوون تووشى ھىرشى ھىندىيە سوورەكان دەبووين، بەربەرچى
 ھىرشەكانمان دەدانەو ھەر زوو ھەلدەھاتن. ھىشتا ھەر لەدېندەى خۇيان
 نەكەوتبوون، ئەگەر پاستىت دەوئىت، ۋەك چۆن بىستووبوومان ئەوان
 لەدېندەش دېندەتر بوون و گۆشتى مرقۇيان دەخوارد، ۋەلى ئىمە نەرمىمان
 لەتەكياندا دەنواند، ئەوانەى بەئاشتىيانە دەھاتنە پىش مامەلى
 بازىرگانىمان لەتەكياندا دەكرد و شتگەلى (مىسى)مان پىياندەدا و ئەوانىش
 خواردن و خواردنەو ھايان پىدەداين. ئەو خوراكەى لە ئىنگلتەرا ھىنابوومان
 تەواو ببوو، تەنانت سەربەسەرى مىس و خواردنىشمان لىپرا. ھىچ شتىكىان
 بەخۇرايى پىنەدەداين، بۆيە بىرپارماندا بچىنە نىو ئاوايىەكەيان تا شتىكمان
 دەست بگەوئىت.

بەناو ئەو ئاوايىە جوان و دلگىرە كەوتبووينە سۆسەكردن. بىروام نەكرد
 ئەو خەلكە ئەوئەندە دېندەبن، چاومان بەكۆمەلىك لەوان كەوت، لە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

پووبارەكە بە بەلەمێك دەهاتن، بۆ خۆ پارێزی تەنگەكەم لێیان پاست
كردهوه، بەو ئاوايەى لەسەر پێگاكه مان دوور كه و نه وه، وه لێ یه كێكیان
هاواریكى بۆ كرد، له پڕ له نیۆ دارهكانه وه هه رایهك به رزه وه بوو، دهیان
هندییه سوورمان لێ پهیدا بوون، ئێمه به رهو دوا داكشاین، ترسی پوو به
پووبوونه وه مان لێ نیشته، وهك پلنگ هێرشیان بۆ هێناین. هاوه له كانم زووتر
هه لاتبوون، وه لێ من بواری هه لاتنم بۆ نه مابوو وه، قهه باوه پرم نه ده كرد
كو تاییم به ده ست ئه مانه وه ده بیته. هه چه ندیم كرد ده ره فه تیای نه دام، چوار
ده وریان گرت، چه كه كه م تووردا و هه ردوو ده ستم به رزه وه كرد. ویستم
قهه یان له ته كا بكه م، تیریك ناوشانمی پێكا، ئه و جا دنیا له بهر چاوم
تاریكبوو، به سه ر زه ویه كه دا كه وتم.

یادداشتی بۆ كا هۆنتاس

چوار مانگ میوانداری ئه و سپییستانه مان له خۆ گرت، یه كێكیان
پیاویكى چوارشانه ی پڕج خه نه یی، چون ئه وه ی به لاما نه وه خودا وه ندیك
بیته، به ده ستیكى شمشیر و به ده سته كه ی تریشی برووسكه دارێك، ئه و داره ی
ده سته به لامه وه زۆر نامۆ بوو، پوو ی له هه ر كه سیك بكر دایه لیل
برووسكه كه ی ده یكوشت، ئه و پیاوه به سام بوو، هه ر به و برووسكه داره ی
بێك له پیاوانی (بۆهاتان) ی كوشتبوو. كێشه ی ئه و پیاوه ئه وه بوو كه
ده چووه هه ر ئاوايیهك به و برووسكه داره ی هه ره شه ی له سه رۆك خێله كه ی
ده كرد، تا بۆ خۆی و پیاوه كانی خواردنیان پێده ن. پۆژ هات و پۆژ پوو ی
ئێدی بپاریان دا نانیان وێنه ده ن، ئاخر دا بیکردنی نانی سه د زه لام ئاسان

نەبو، چوار مانگبوو بەسەر ئاوايىيەكەمانەوۋە بېوونە مشەخۆر. ئەم پياوۋە
خوداۋەندە لە ئاوايىيەكەماندا بەدوۋى خوارىن دەگەرا. كۆيكرۆزەكان
ئەمەيان بەدل نەبو، بۆيە بېريارىندا بېيەن لە (وىرۆ - كۆمۆكۆ) ميواندارى
بكەن، تا باۋكم لەزۆر پوۋەوۋە قسەى لەتەكا بكات. پۆژىك مامم (ئۆبى -
شانكا)ى برا بچوۋكى باۋكم كە پياۋيىكى زۆر ئازا و چاۋنەترس بو،
بەريىكەوت لاي پوۋبارەكە پىيان دەتەقيتەوۋە، ھاۋەلەكانى خوداۋەندەكە
لەترسى مامم تىيدەتەقىنن، ئەۋىش كە زانى لەھەق (ئۆبى - شانكا) نايەت،
ناچار خۆى پادەستى دەكات. كۆيكرۆزەكان دەيانگوت ئەم پياۋە خوداۋەندە
نييە، بەلكو بنيادەميىكى ئاساييە، ئەو داربروسكەيەش چەكك بو، بنيادەم
بەزىرەكى خۆيان دايانھيئاۋە. ئۆبى - شانكا.. پياۋەكەى بە بالبەستىكراۋى
بەسەر ھەموو ئاوايىيەكاندا گېردا، ئەۋەشى بۆ ئەۋە كرد تا بەۋخەلكە بلىت
ئەم پياۋە خوداۋەندە نييە و باشتىن بەلگەش بالبەستىكرىنيەكەيەتى.
بردىان بۆ لاي پاشا (وان - سيناكا) تا بېيىنىت. كاتى بالبەستى كرابوۋ ھىچ
كەسك لە بۆھاتانەكان دەستدرىژيان نەكردە سەرى، لە ئاوايىيەكانىش
ئازاريان پى نەگەياند، چونكە ئەۋە ئاكارى جوانى بۆھاتانەكانە.

يادداشتى جۆن سمىس

لەناكاۋ راپەرېم، چوار ھىندىيەسورەكە دەۋرەيان لىدابووم، پەليان
گىرتم و بەكىشيان كردم^۱. نەمدەزانى كىۋەم دەبەن. ويستم خۆميان
لىبىزمەۋە، ۋەلى لە ئاوايىيەكەيادا بووم، ھىندىيە سورەكانىش زۆر بوون و

^۱ رايانكىشام.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دەریازبوونم بۆ نەبوو و دێندانە لییان دەپوانیم. بردیانم تا چوینە بینایەکی درێژ، کە شیوەیەکی نامۆی هەبوو. پێدەچوو شوێنێکی زۆر گەرم بێت، بۆن و بەرامەییەکی سەیری لێ بەرز دەبوو، جەکانیان زۆر سەرەتایی بوو، تەنانتە بینا و پەوتاریشیان^۱ سەرەتایی دیار بوو، لەپەر بەرامبەر پیاویک ویستاندیانم، بە جلۆبەرگەکانی دیاربوو لەوان جوداتر بوو، پەڕەیی لەوان زۆرتەری بەسەرەو هەبوو، دەموچاوی ڕەنگ کەردبوو، بەمەزەندەیی خۆم ئەو پیاو دەبێت سەرۆکیان بێت.

بەزمانیکی توند و تیز، کە لێی حالی نەبووم چی دەلێت، تێی خوڕیم. بۆ خۆیان لەزمانی یەک تێدەگەشتن، ناچار لە حالینەبوونم شانیکم بۆی هەڵتەکاند. سەرم لەو هەموو هەرزەکارانەی دەورووبەری سوپما بوو، دەبێت چی بن؟ لەپەر لەو چوار پیاوێ هینابووین، بە تووڕەییەو تێی خوڕین، ئەوانیش بەز لەسەر گازەرەیی پێشتا پالێیان خستم، ئەوجا یەکیکیان شمشیرەکی هەڵکێشا و بە ڕقەو تەماشای کردم، هاوڕێکانیشی توند توند گرتبووین، بێشکبووم چەند چرکەییەکی تر بە شیرەکی دەستی سەرم دەپەڕینیت. دڵم خەریکبوو لەژێر کراسەکەمەو دەپەڕیت، بێئومێدبووم، بە هەشت دەست منیان گرتبوو، کەلەمیان بەرز کردەو، تا بەیەک شیر سەرم لەجەستەم جیا بکاتەو، هاواریکم کرد، گویم لە قسەکانیان بوو، پێدەچوو ئەو دوا قسەبێت ببیستم، پیاوی شیر بەدەستەکە، شیرەکی بەرز کردەو و چاوەڕێی فەرمان بوو، چاوم نوقاند و بەهەموو هیژمەو هاورم کرد.

^۱ پەفتار، هەلسوکهوت.

دەنگىكى جودا لە دەنگيان بەر گويم كەوت، دەنگى مېينەك بوو،
لە دورا دەنگى لېو ھات، دواتر نىزىكەو بوو، دوو دەستى نەرمۇكەى پىر
بەزەى باوھشى پىا كردم، ھەناسە مېينەكەى پۇخى وەبەر كردمەو.
لەسەرخۇ چاوم كردهو، سەىرم پىھات، چون ئەوھى لەھۇش خۇم چووبىتم
و بىداربووبىتمەو، خۇى دابوو سەرم و ھاوارى لەشیر بەدەستەكە دەكرد،
پىرچىكى درىژى پەشمارى بەسەرما بەردابوو، چا و ئەبرۇ ھەر مەپرسە
لە جوانىدا، دەتگوت پەرىيە.. تۆ بلىى لەبەھەشتدا بم؟ باوہ پناكەم، جارى
ھەر لەئاوایيەكەم. بەچاوىكى دلپەشۇكاوھو لىى دەپوانىم، بەتووپەيىشەو
لەوانى دەپوانى.

بۇكاھۇنتاس.. ئەمە ناوى كچىك بوو لەتەمەنى ھەژدە سالىدا، جوانىكى
ئەسمەر، كچى ئەو پاشا ھىندىيە سوورەى كە بەھانامەو ھات، تا لەدەست
دلپەقىى قەومەكەى پىزگارىم بكات. ھەرھەموويان بە پاشاكشەو سەىريان
لەو پەوتارەى ھاتەو. بەزمانى خۇيان لىلىدا دووان، ئەویش بە زمانىكى
شیرىن لەدلما كە حەزم دەكرد لەقسان نەكەوئىت، گويم بۇ پادىراو، وەلى
لەزمانى نەدەگەىشتم. ئەوانەى پەلىان گرتبووم، خا و بوونەو. ھەمووان
بىدەنگ بوون، ئەوجا بۇكاھۇنتاس كەوتە قسەكردن.

ياداشتى بۇكاھۇنتاس

لەسىلەى باوكمدا دانىشتبووم، ئۆبى - شانكا و پىاو ھاوھەندەكە
خۇيان بەژوورا كرد، تەمەنم ئەوسا دەسالان بوو، يەكەمجارىشم بوو، كەسىك
لە پەگ و پىشەيەكى تر بىينم، بەسەرسوپمانەو لىم دەپوانى، باوكم بە

|| د. ئەحمەد خالید مستەفا

سلاویکی (بۆھاتان) ھوھ لەبەری ھەستاو پێشوازی لێکرد. ئەو لەزمانی باوکم تێنەدەگەیشت، وەلێ پیاویک لە (کۆیکرۆز) بەخیرھاتنەکە ی باوکمی وەرگێڕایە سەر زمانی ئینگلیزی، ئەویش سەرێکی بۆ لەقان و دەستی شێ بۆ تەوقەکردن بردە پێشەوھ.

باوکم پیاویکی دنیا دیتە و سیاسی بوو، سەرھەتا سەرزنەنشتی لێکرد، کە نەدەبوو بەو شیوھەیانە نان بەزۆرەملێ لە ئاواپیەکان وەرگرت. ئەویش داوای لەباوکم کرد، لە بۆھاتان خاکیکی باشتی و پێدریت، تا بنە و بارخانە ی لێ بخات، دەقەری (کابا ھۆسیک) شوپینێکی باشە و ئاوی شیرین و سازگاری ھەبە، شوپینی بەلەم راگرتنیشی ھەس، بۆھاتانەکانیش خواردنیان بۆ دابین بکەن، لەبێناکردنیشدا ھاوکارییان بکەن و جوانترین کچی بۆھاتانیشیان لێ مارەبکەن.

پیاوھ پۆشتە و پەرداخەکە کە دواتر زانیم ناوی (جۆن سمیس) ھ، چوار پۆژلامان مایەوھ و خزمەتێکی باشمان کرد، بەدەستی خۆم نانم بۆ ئامادە دەکرد، زۆر حەزم لەقژە ئالتوونییەکە ی بوو، جاروبار دەستم بەقژەکە ی دەھێنا، فێری ھەندێ وشە ی ئینگلیزی کردم، منیش ھەندێ وشە ی خۆمان کە زمانی (مۆتۆکۆ) یە فێرکرد. سمیس لەسەر داواکارییەکانی باوکم پازی بوو و ھیچ مەرجیکیشی نەبوو، باوکیشم داوای لێکرد دژ بە ئێسپانەکان یارمەتیمان بدات، کە بەین نا بەینێک ھێرشیان دەکرد سەرمان، سمیس پازیبوو و پەیمانێ بەباوکم دا خۆی و حکومەتی ئینگلیز لەژێر فەرمانی باوکمدا بن.

يادداشتى جۆن سمىس

دوای ئەو ەى بۆکاھۆنتاس بەو شىۋەيە پىگىرى لەشمشېر بەدەستەى
کرد، پەوتارى خىلەكە بەرامبەرم گۆپا، پىدەچوو لەنىو ئەو خىلە زۆر بەرېز
و خوشەويست بىت، ھەموويان مامەلەيەكى باشيان لەتەكما کرد، خواردن و
خواردنەويان پىشكەش کردم، ھەر بەراست، خواردنەكەيان چەشەيەكى زۆر
بەتامى ھەبوو. يەك مانگى پەبەق لەنىو ھىندىيە سوورەكانى ئەو ئاوييە
مامەوہ. بۆشم بىكرايە بۆکاھۆنتاسم دەرفاند و دەچووينە شوپىنك كەسى تيا
نەبىت، ھەر خۆم و خۆى بىن.

سەرۆكەكەيان لەتەكما پىكەوت، بۆخۆم ناوم نابوو (بالاتىن) بەو ەش
پىكەوتىن كە ھەردوو لامان لايەنگىرى يەكتە بىن، دژ بە ھەر پەلامارىك بۆ
سەر ھىندىيە سوورەكان بوەستىن. خواردن و خواردنەو ەش كەوتە ئەستۆى
ئەوان. ئەوان لە نيازى ئىنگلىزەكان بىخەبەربوون، كە نيازى داگىركردنى
تەواى خاكى ھىندىيە سوورەكانمان ھەيە، خاكەكە زۆر بە پىت بوو، دەبوو
ئەو خاكە بەدست خەلكانىكەوہ بىت بۆ پىشكەوتن شارستانىيەتيان ھەبىت،
بەم گىژ و وىژانە شارستانىيەت دروست نابىت، ئەگەر بەوہ قايل دەبن بە
ناشتىيانە لەتەكماندا بن، ئىمەش لارىمان نابىت.

بەو شىۋەيە گەرامەوہ سەربازگەكەى خۆمان. ھاوہلەكانم سەيرىيان
بەگەپانەوہم ھات، لەبرى كوشتن بە برى ھىندى سوورەوہ گەپاومەتەوہ،
ھەر ئەو ەش نا خواردن و خواردنەوہيەكى زۆرىشم لەتەك خۆما ھىئاوہتەوہ.
دوای ئەوہ جاروبار بۆکاھۆنتاس لە پەشمالەكەى خۆم سەرى لىدەدام،
پىكەوہ دەچووينە سەر پووبارى (يۆرك). من بۆکاھۆنتاسم چووبوہ دلەوہ،

عیشقم لەتەکیدە کرد، ئەویش ھەروەسا. کیشە ی ھەرە گەورەمان باوکی بوو، نەدەھاتە ژێر سایە ی ئینگلتەر، بەلکو دەیویست ئینگلتەر لە ژێر فەرمانی ئەواندا بێت، ئەمەش مانای ئەوەیە ململانێیەکی نزیک بەرپۆوەیە. زۆرمان لەخەلکی بۆھاتان کوشت، ئەمەش بەلای منەو زۆر گرانبوو، وەلی بەرژەوەندیی ولاتەکەم لەسەر وی ھەموو ھەوەسبازیەوێ، من وا پەرەردە کراوم، وەلی قەدەر نەبەشت ئەو شەپە لەتەک سەربازەکانمان بکەم، لەکاتی ریکخستن و ئامادەکردنی چەک و تەقەمەنی بەھەلە تەقەمەنییەکی زۆر بەرھەو پووم تەقییەو.

یادداشتی بۆکاھۆنتاس

جۆن سمیس مرد، ئەمە ئەو ھەوالەبوو پێمانگەشت، لاشەکەشی بەرھەو ئینگلتەر براپەرە. باوکم چاوەڕێی ئەو سەرکردە تازەییە بوو، کە جێی (سمیس)ی دەگرتەو، تا دانوستانیکی تریان لەتەکا بکات، وەک چۆن لەتەک (سمیس)دا کردبووی، وەلی دوا ی مردنی جۆن سمیس ئینگلیز کەوتنە ھێرش و پەلاماردانمان، تووشی شەپکی قورس بووین، زۆرمان لیکوژرا. ئەو چەکانە ی ئینگلیزەکان بەکاریان دەھێنا، زۆر پیشکەوتوو بوو، چەکەکانی ئێمەش بەرامبەر بەچەکی ئەوان وەک بووکەلە ی منداڵان وابوو. بۆھاتانییەکان پێویستیان بەماوێکی زۆر بوو، بەرامبەر بەو چەکە پیشکەوتوانە ی ئەوان بێر لەچەک و پلانی تازەتر بکەنەو، ھەموو جۆرە چەکیان لەسەر ئێمە تاقیکردەو، پەیمانەستەنەکیان نەبردە سەر و ھەلیان وەشانەو.

ھەردوولا لەشەردا بوون، تا ئەو پۆژە ھات بەفەرمانى باوكم بەرەو خېلى
(باتاومىكسى) پۆيشتەم، ئەو ئاوايىيە لايەنگرىي پاشا نەبوون. ئەو ھى من بۆي
چووبووم، بۆنەيەكى كۆمەلایەتیی بوو، كە گەيشتمە ئەو، نەمزانی تەلەیان
بۆ نابوومەو، كەوتە تەلەي (باتاومىكس) يىەكان، ئەوجا دركم كرد ئەوانە
بوونەتە لايەنگرىي ئىنگلیزەكان و دژ بە باوكم، دەیانویست لەژێر فشارى
دەستبەسەریمدا، فشار بخەنە سەر باوكم. نەيخۆن تالە، ئەو كچى بۆھاتان
نییە بېیتە ھۆكارى شكستھێنانى خێلەكەم.

لەژووری بچووكى پاپۆرىك بە بارمتە گیرام. بەواى لەرینەو ھى
پاپۆرەكەو ھە دلم تىكەلەدەچوو، سەرم بەگێژدا دەھات، چەندجاری ئەو ھى
ناوسكم ھەلھینایەو. ئەوان وایاندەزانى لەترسابوو، ھەلى كچانى بۆھاتان
نین بترسین، تەنھا لەدەریادا سەرم بەگێژا دەھات.

شەوێكى تارىك، لەنیوان لەرینەو ھى پاپۆرەكە، دەرگاكەم لەسەر
كرايەو، بوونەو ھەرىك لەبەردەم دەرگاكە وێستا، لەبەر تارىكى پووخساریم
نەدەبینى، ھەلى بەمەزەنە ھەستم كرد زەلامىكى كەتەيە، ھەك بت لەناو
دەرگاكە وێستابوو، جگەرەي دەكیشا، بە ئىنگلیزى قسەي لەتەكما كرد،
ھىچى لى ھالى نەبووم، زیاتر لیم نزیكەو ھى بوو، دەستى بۆ بردم، دەستم
بەسترا بوو ھەو، ھەلى تا تەوانیم لەققەيەكم لەناو سكى دا، بە پشتا پمانم.
ھەستايەو و قسەيەكى زۆرى پێكردم، دەمزانی جنىوم پێدەدات، ھەلى
نەمدەزانى چى دەلێت، ھەك سەگى ھار كەوتە وێزەم، ئەو ھى نەشیت
پێكردم، لەكچینی خستم، ئەوجا ھەندى قسەي تری كرد، ھەلى گویم بۆي
پانەدیرا، ئەو پۆيشت و منیش خوین و فرمیسكم تىكەل بوو. لەم ژوودە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

نەعلەتیبە مەن بۆکاھۆنتاس کچی سەرۆک بۆھاتان شەرەفیان لەوتاندم،
جوانترین خەونم دزرا، ئازەلێک کچینیمی کوێر کردەو، ئیدی پووی هیچ
شوینیکم نەما، خۆزگە بەر لەو کارەساتە مردبام، ئەگەر دەستبەستراو
نەدەبووم، خۆم دەهاویشتە دەریاکەو تا بمرم.

یادداشتی جۆن سمیس

بەھەلە تەقینەوێکە بە دەموچاوما تەقییەو، سووتانیکی زۆر سووتام،
وێڵی نەمردم، بۆ چارەسەر کردن بۆ ئینگلتەرا گەپامەو. ئینگلیزەکان بە
هیندیە سوورەکانیان گوت، بەوای پیلانیکی گواپە کە ئیو دەستتان
لەکوشتنیدا هەبوو جۆن سمیس مرد، بیگومان ئەوێش بۆ ئەوێ
پەیمانەکە هەلۆه شیننەو. یەك دوو مانگ بەسەرچوو، دەستیان
بەھێرشکردنە سەر هیندیە سوورەکان کرد. ئیمە بەوای چەکە
پیشکەوتوووەکانمان، ژمارەشمان زۆر لەوان زۆرتریوو بەردەوام
سەردەکەوتین، ئەو جەنگە چەند سالیکی خایاند، تا ئینگلیزەکان دەستیان
بەسەر بۆکاھۆنتاسدا گرد، دەیانزانی باوکی بۆکاھۆنتاس لەپیناو کچەکە
مەل بۆ هەموو شتیکی کەچ دەکات و کاتی کچەکە لایمان بارمە بیت ناتوانیت
هێرشمەن بکاتە سەر. پزگارانە یەکی^۱ زۆر زۆرمان داواکرد، کە پێی
هەلنەدەسوور، بۆیە کچەکەیمان لای خۆمان هێشتەو.

^۱ فیدیە.

ئەو ماۋەيەى بۆكاھۇنتاس لەلامان دەستبەسەربو، زۆر سەيرى بە
 شارستانىيەتەمان ھاتەو. ئەو ماۋەيەش كە دلمان بەيەكەو، لەپنى
 وتوويژەكانمەو مەزەندەى ئەو شارستانىيەتەى ئىمەى بەلاو دلىگىربو، كە
 بۆم باسكردبو، نووكە بەچاوى خۆى بىنى، وايلېھات بەواى ئەو ژيانە و
 سادەيەى قەومەكەى رقى لەخۆيان دەبوو، كاتى لەلامان
 دەستبەسەربو ئەم بىرۆكەيە لەتەكىدا گەورەبو. چاوى بە پەفتارە
 جوانەكانمان كەوت، باوهرى پىمان ھىنا، بۆ بەلگەى ئەو ھەش ھاتە سەر
 ئايىنى مەسىح. لەكلىسا كەشىكى شايسەستەى بۆ سازدرا ھەرلەوئى
 ناوەكەشيان بە (پىبىكا) گۆرى، ئەویش بۆ ناوى دايكى ياقووب و عىسى
 دەگەپتەو كە لەتەوراتدا ھاتو. بەو ئاۋايە پىبىكا بو بەدايكى دوو
 مىللەت. بۆكاھۇنتاس نمونەى يەكگرتنەو ھى ئىنگلىز و ھىندىيە سوورەكان
 بو.

خۆشەيىستىيەكەى بۆ شارستانىيەتەكەمان وايلېكرد رقى لەو ژيانە
 خىلەكەيەى خۆيان بىتەو. پىماندا چاوى بەبىرېك لەكەسو كارى بکەوئىت،
 لەنىۋىشياندا باوكى. ئەودەم قىژاندىيە سەر باوكى، بۆى دەرکەوت بەلاى
 باوكىيەو زۆر لەشمشېرىكى كۆن و تەورىكى ژەنگاۋى كەمترە. ھەرلە
 پىزگارەكە بۆى دەرکەوت كە برىتېبو لەپادەستكردنى چەكەكانيان.

يەككە لە گەورەترىن بازىرگانەكانى ئىنگلەتەرە ناۋى (جۆن پۆلف) داۋى
 ھاسەرگىرىيە لەتەكا كرد، ئەویش پەزامەندى نواند. ئەم ھاسەرگىرىيە
 پىروپاگەندەيەك بو بۆ ئاشتەۋايى نىۋان دوو مىللەت، كە چەندىن سال
 لەشەر و شۆردابوون. پىبىكا (بۆكاھۇنتاس) لىل (پۆلف) مىردى بەرەو

ئینگلتەرا گەشتیان کرد، کیشە که ئەو بوو، منیش لە ئینگلتەرا بووم.
پێکەوت وابوو یە کترمان بینییەو.

یادداشتی بۆکاھۆنتاس

رقم لەخۆم بوو وە، من بووم بەھۆکاری شکستی نەتەوێکەم، من
بیشەرفم، ئابروم تکا، پێزم کوێرەو بوو، نازانم کیبوو کچینیمی لەوتاند. بۆ
پۆژی دواپی پیاویکی زۆر دەوڵەمەندی بازارگان بەناوی پۆلف هات و داوای
هاوسەرگیری لێکردم، مەرجی ئەوێ پێگوت که شەپ لەنیوانماندا
بوەستیت، ئەو هەلەم بۆ قەومەکەم قۆزتەو. هەستمکرد ئەو هاوسەرگیرییە
لە دەردەسەریی کەسوکارم کەم دەکاتەو و ژیان بەبەریانەو دەکات. بۆیە
خۆم کرد بەقوربانی بۆ ژیانەوێ قەومەکەم.

بۆ ئەوێ ئەو هاوسەرگیرییە ببیت، پێیانپراگەیاندم، دەبیت بچمە سەر
نایینی ئەوان و ناویکی تر لەخۆم بنیم، بێ سی و دوو پەزنامە ندیم نواند.
هاوسەرگیریم لەتەک ئەو بازارگانە دەوڵەمەندە کرد. شەپی ئەو هەموو سالا
کۆتایی پێهات و میللەتەکەم پزگار کرد. لەتەک پۆلف سەفەری ئینگلتەرام
کرد. لەوێ تێگەیشتم هاوسەرگیرییەکەم بۆ ئاستەوایی نەبوو، کە وایان
پێگوتبووم، ئەو پڕوپاگەندەیک بوو، بۆ داگیرکردنی خاک و نیشتمانەکەم،
کە دواتر ناوی (فیرجینا)یان لە نیشتمانی باو باپیرانم نا. دەستیان بەسەر

ئەو كىشۈەرەمان گرت، جىھانىيان بەو خاكە نوئيەى خۇيان ناساند، خەلكى
ئەو كىشۈەرەش پىرپەدل خوشحالى خۇيان دەرپرپو، نمونەش شارن
بۇكاھۇنتاس كچى سەرۆك ھندىيە سوورەكان بەو بۇنەو ھاوسەرگىرىى خۇى
لەتەك (پۇلف) ى ئىنگلىزى راگە ياندوۋە.

ئەودەمەى لە ئىنگلەرا بووم، زانىم جۇن سىمىس پىاويكى درۆزنە و
نەمردوۋە، بابەتى مردنەكەشى بۇ ئەو ەبوو ئەو دانوستانەى لەتەك باوكمدا
كردبووى، ھەلىو شىننيتەو، چونكە نە ياندەويست پابەندى ئەو پەيمانە بن.
خوا كردى و بەرپكەوت تووشم بوو بەتووشى سىمىسەو، ئەو ەى نەشيت
پىمكرد... تۇ پىاويكى فىلباز و ساختەچى بووى، وامزانى خوشت دەویم.
ئىو ە بۇ داگىركردنى ئىمە ھاتبوون، خىانەتتان لى كىردىن. لەگەل پۇلف
كەوتە مەملانىيەكى زۆر بۇ كۆبوونەو ەكان نەدەچووم، لە بۇنەكانىش خۇم
دەدزىيەو، بە زۆر دەيانبردم، ھىچ رىگايەكم بۇ پۇلف نەھىشتەو.

پۇژىك لەگۈزەكە ئاوم خواردەو، زۆرى پىنەچو، سەرم بەگىژا ھات،
زەوى بەبەرچاومەو دەخولايەو، بەر لەو ەى لەھۇش خۇم بچم، زانىم
پۇلف زەھرى كردوۋەتە ئاۋەكەمەو. دركم بەو ە كردبوو، دەيانەو لىم
پىزگار بىن، ئەوان گرەوى خۇيان بردەو، ئاشتەوايىە درۆزانەكەيان
بەجىھاندا بلاكردەو، بەناوى ئىمەو قسەى زۆريان بۇ ھەلبەستىن، تا
شارستانىيەت لە خاكەكەيان بخەينە سەر پىچكەى پىشكەوتن، جىھان
باوەرپان پىكردن يان نا! گرنگ دەستى خۇيان ەشانىد. تا دنيا دنيايە ھەر
بەو شىۋەيە جىھان باوەر بەو مېژوۋە دەكەن، ھەرچى (بۇھاتان) يىەكانبوون
بەو ھەموو خوینەى لىيان پۇژا، بەو خاكەى بەجەنگ لىيان سەندرا، كەس

د. ئەحمەد خالید مستەفا

باوەریان پێناکات، چونکە میژوویان بۆ خۆیان نەنوسییوەتەو، دواتر
خوینی ئەو خێڵەکیانە بەرامبەر بەخوینی پاشایەتیی ئینگلتەرە دەبیست چی
بیست.

تەواو

بەو شیوەیە ئینگلتەرە هیژشی کردە سەر کیشووەری ئەمریکا،
هیژشیکی دێندانەیی خویناویی دوور لە مافی مۆڤ و مۆڤایەتی، کوشتاریکی
زۆریان کرد، ئەو پاستییەیی میژووی ئەمریکا بە چەواشەکاری و دوور
لەپاستییەو نووسییانەو. پەیکەری (ئازادی) لەپاستیدا لەسەر پۆچی
میلیۆنان خەلکی سڤیلی هیندییه سوورەکان داھێنرا. کیشەیی سەرەکیی
داگیرکەرانی ئینگلیز، دواي داگیرکردنی کیشووەری ئەمریکا، گرفتی
کرێکاریان هەبوو، تا کاریان پێیکەن، باشە کیشووەرێک بەچی و چۆن
پێیکەنەو؟ ناچار هیندییه سوورەکانیان بەکۆیلە گرت.

چاوت بە سەدان بارهەلگر دەکەوت، منداڵ و ژنانی هیندییه
سوورەکانیان بار کردبوو، ژنانیان بەلاوێ گرنگتر بوو، بەدەر لەوێ کاریان
پێدەکردن، بۆ سێکس کردنیش بەکاریان دەهێنان.

هەر هیندییه سوورێک کۆیلایەتیی قبوول نەکردایە، دەکوژرا. میژوو
دەگیرێتەو، هەزاران هەزار دێهات سووتێنران، دانیشتوانەکانیشیان کوشت،

|| ئەنتىخرىستۇس

كانياوۋەكانيان كۆيۈر كىردەۋە، لەسەدا ھەشتاي ھىندىيە سوورەكان كە زياتر
لە پەنجا مىليۇن كەس مەزەندە دەكرا، قىر كران.

زەۋى و زارەكە لەپادەبەدەر بوو، ئەو ھىندىيە سوورانەى بەكۆيلە
پاگىرابوون، بۆيان ھەلنەدەسووپا سەرپەرشتى ئەو ھەموو خاكە بىكەن.
لېرەۋە بېريان لەۋە كىردەۋە كۆيلەى تىرى بۆ پەيدا بىكەن، ئەۋەبوو پوويان لە
ئەفرىقا كىرد، دەيان مىليۇن پەشپىستىيان دەستبەسەر كىرد، لەپاپۇريان نان و
بەرەۋ ئەمىرىكا بەپىكران. لەناۋ پاپۇرەكان ئەۋەى لەبرسا مرد، ئەۋەشى
لەتوئىنىتيا، ئەۋەشى بەۋاي پالەپەستۆى زۆرى پەشپىستەكانەۋە خىنكا. تا
بۆيان كرابوولەئوورلى پاپۇرەكان سىخناخيان كىردبوون، يا ئەۋانەى
بەفېشەك كوزران. ئەو ھىرشە لەمىژوودا گەرەتەرىن داستانى نامرۇقايەتى
بوو، جەنگى قىركىردنى ھىندىيەسوورەكان و پەشپىستەكان. بەۋ شىۋەيە
ئەمىرىكا ولاتى ئازادى و دىموكراسى دروست بوو، تەنەت باۋكى (داھىنەرى)
ئازادى (جۇرچ واشىنتون) خودى خۆى سىسەد كۆيلەى بۆ كاركىردن ھەبوو،
تا مەرىش يەك كۆيلە چىيە ئازادى نەكرد!

بۆكاھۇنتاس پاستىگۇ بوو، جۇن سىمىس درۆزن. (سىمىس)ى درۆزن
لەھەندى لەسەركىشىيەكانىدا باسى لەبەسەرھاتى وا كىردوۋە ھەر بەخەيالى
خۆى دايرشتوۋە، كە باسى لەخىانەتى ئەو كچانەى خۇشيانوئىستوۋە، تا
لەچەوساندەۋە و ژيانى سەختى ھىندىيە سوورەكان پىزگارىيان بىكات، ۋەلى
سەربردەى بۆكاھۇنتاس دۋاي بەفېلمكىردنى ژيانىيان ناۋبانكى دىلسۆزىيەكەى
دەركەوت. ۋەلى بەلای بۆكاھۇنتاسەۋە مەھالە تا ئەم كىتەپە نەخوئىنىتەۋە
پاستىيەكەى بىزانىت.

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

(بۆھاتان) يىپەكان درۆ ناكەن، گرفتيان ئەو يە مېژووى خۆيان لەھيچ كىتېپك نەنوسىيەتەو، تەنھا دەماو دەم لەلای كويكرۆزەكان پاراستوويانە. پياوئىلكى بىرمەند بوون، ھەموو شتىكىيان دەزانى. دوو لەو ھىندىيە سوورانەى سەردەمى نوئ، كە ناسنامەى ئەمريكييان ھەلگرتو، بېريارباندا بەسەرھاتى بۆكاھۆنتاس بنووسنەو، تا ھەق بگەرئىننەو لەى خاوەن ھەق. ئەو كىتېبە سانسۆريان خستە سەر تا بلاو نەكرىتەو. ھەر بۆ ئەو ھى كە خۆيان داينپرشتبوو، نەشىوئىت، بەتايبەت ئەو ھى لە فىلمى (دیزنى) بەھەردوو بەشەكەى كە بلاو كرابوو ھە. وا نەزانىت ئەو بەسەرھاتە تەنھا بەفىلم پەخش كراو ھە، بەلكو لەھەموو دامودەزگاكان و كىتېبە مېژوويەكان بە بۆچوونى جۆن سمىس بلاو كراو ھە، بە بۆچوونى ھىندىيە سوورەكانىش كەس نەبوو گوئيان لىبگرىت.

رەنگە پرسىارى نەئىنى ئەو كارتەى لەسەرھەتاي گىرآنەو كە پىشانم داى، بكەيت. كارتى (ئىلۆمىناتى) و وئەى ھەرەم و ئەو چاوەى بەسەريەو ھە، دەبىت چى بىت؟ ئەو وئەى، ھەر ئەو وئەى بەسەر دۆلارى ئەمريكيەو ھە. بەر لەو ھى شتىكت پىشان بەم، ھەموو ئەو ھى خوئندووتە يا بىستووتە بنىرە لاو، چاك گويم لىبگرە.

جۆن سمىس بەر لەو ھى پى بختە سەر خاكى ھىندىيە سوورەكان، زانىارى تەواوى ھەبوو، ھەموو ئەو زانىارىيانەشى لەپياوئىك، بەناوى (سىر والتەر پاليج) كۆ كرىبوونەو، ئەو پياوھش مامۆستاي مەزنى پىكخراوئىكى نەئىنى، بەناوى (خاكى پەمەى) يا (رۆزكرۆشن) بوو. ئەو پياوھ لىكۆلەربوو. بە بۆنەى ئەم پىكخراو ھە كارتىكى ئەو گەمەيەت پىشان دەم، كارتى

ئەنتىخرىستۇس

(پۆزكۆش) كە وئەى خاچىكى بەرەنگى پەمەىى بەسەرەوۋەى، ئەوئىش
لقىكە لەرپىكخراوى ماسۇنى، وەلى زۆر لە ماسۇنىيەت نەئىنىترە.

والتەر دركى بەوۋە كوردبوو، ھىچ بەرەستىك لە داگىر كوردنى ئەو خاكەدا
نىيە، خاكىكى بى شارستانىيەت و بى يەكىتى لەناو خۇيان و نەبوونى
مىژوۋىەك، گشت ئەمانە توۋىژىنەوۋەيان بۇ كرابوو، دەرئەنجام باشتىن ھەل
دور لە ئەوۋوپا ئەو كىشورە بخىتە بەر باس و لىكۆلىنەوۋە، تا بەناوى
ئەمرىكاوۋە وەرچەرخانىك پروبىدات.

دواى سەربىردەى جۇن سىمىس و بۇكاھۇنتاس و داگىركارىى
ئىنگلىزەكان و خوئىنپشتىن، سەردەمى تازەى ئەمرىكا دەستى بە يەكەم
ھەنگاۋىى خۇى كرد. ئىنگلىزەكان سىزدە (كۆلۈنى)يان دامەزئاندا، پروبارى
خوئىن بەژىرياندا پەتبوو، لىرەوۋە ماسۇنىيەت پىاۋىكى بەناوى (لافايت)ى بۇ
ناردن پىاۋىك لەپلەى سى و سى، ئەم پىاۋە ھەموو موستەعمەرەكانى
يەكخست، ئەو جا ماسۇنىيەت پىاۋىكى گرنكى بەناوى (فرىدريك شتۋىين)ى
نارد، كە ژەنەپالىكى سەربازى بوو، ھەرچى مىلىشيا بوو، لەژىر سايەى
سەربازىى يەكگرتوودا كۆكردەوۋە، ئەو جا شۆرپشى ئەمرىكا دەستى پىكرد.

بەھۇى سەركەوتنىيان لەژىر ناۋنىشانى (چاى بۇستىن) ئاھەنگىكىيان گىپرا،
ھكۈمەتى ئىنگلىز باجى لەسەر چاى ھەلگرت. پىاۋانى ماسۇنىيەت
بەجلوبەرگى ھىندىيە سوورەكانەوۋە دزەيان بۇ ناۋ پاپۆرەكان كرد،
(چاى) ھە باركراۋەكانىيان فرىدايە ناۋ دەرياكە. ھكۈمەتى برىتانى بەوۋە
توۋرەبوو، ئەوۋە واىكرد كاردانەوۋەيەكى سەختى ھەبىت، بۇيە شۆرپشىكى
بەناوى شۆرپشى ئەمرىكاوۋە ھەلگىرساند.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

شۆرشە کە یان سەری گرت و سەر بە خۆیان راگە یاند و دەوڵەتییکی گەورە ی سەر بە خۆیان پیکهینا. ئەو تا کارتیی ئەمریکا دەخەمە بەردەست، وێنە ی ئالای ئەمریکا و پەیکەری ئازادی بە سەر دەوێه.

گشت ئەوانە جوانن، وەلی لینگە پڕی چا و بە بەلگە نامەکانی سەر بە خۆیی ئەمریکا بگێڕین، کە چل ناو دەنگیان لە سەر داو، نۆز دە ی یە کە میان ماسۆنین، ئەمە هەر قسە نییە و بەس، ئەو بە بەلگە نامە واژۆی لە سەر کراو. یاسای بنە پەتیی دەستووری ئەمریکی پەنجاو شەش کەس واژۆیان لە سەری کرد، بیست و شەشی یە کە میان ماسۆنی بوون، یە کەم سەرۆکی (جۆرج واشنتۆن) بوو کە بۆ ئەمریکا هەلبژێردرا، ئەویش هەر ماسۆنی بوو.

ئەمریکا سالی ۱۷۷۶ سەر بە خۆیی خۆی راگە یاند. هەر لە و سالە شدا بزوتنە وە یەکی نەتیی لە (پا قاریا) ی ئە لمانیا بە ناوی پیک خراوی (ئیلۆمیناتی) دامە زرا، هیمای هە پە میکی بان کراو ی بە سەر دە بوو، لای سەر دە ی هە پە مە کە چاویک و لە پستی چاوە کە شەو چە پکی تیشک، پیاویک بە ناوی (ئادەم وایهاویت) دەو ئە م پیک خراو ی دامە زرا ند، دواتر لە تە ک ماسۆنییە ت تا بیته پیک خراویکی جیهانی پیک خرا. ئیستا با لە وەش گە پین، چا و بە کارتیی دۆلارە ئەمریکییە کە بگێڕین. وە ک دە زانی ت دراوی هەر دەوڵەتیک، بریتی یە لە بر و بە های (یە ک) ی دراو کە. ئە و جا با تە ماشای پستی دراوی دۆلارە کە بکەین.. لای چە پی وشە ی (one) هە پە م و چاوە کە دە بینیت؟ ئە م هیمایە نه لە دور نه لە نزیک پە یوە ندیی بە ئەمریکا وە نییە، ئەو تە نها سیمبۆلی (ئیلۆمیناتی) یە. لە سەر ووی چاوە کە شەو وشە ی (annuit coeptis)

نیشانه ، دروشم.

دەبىنىت، كە وشەيەكى لاتىنىيە و ماناى تەواوى (ئەو.. كە پەزنامەندى لەسەر پاراستنماندا). لە ژۆر ھەر پەمەكەشەو و شەى (novus ordo seclorum) ئەویش ھەر وشەيەكى لاتىنىيە و ماناى (سىستەمى جىھانى نوى) يە.

ئەگەر ئەندام بوويتايە لە ماسۆنىيەت يا ئىلۆمىناتى ئەوا بۆ ھەر ھىمايەك لە ھىماكان بە پىي پلەى بەرزکردنەو و مانايەكى تازەترت دەزانى. چاوەكە ھەر لەسەرەتاو و چاوى خودايە و دەپروانىتە ھەموو شتێك، دواتر دەبىتە چاوى (ئۆزىرىس) و دواى ئەویش دەگۆرپدرىت دەبىت بە چاوى لۆسىقەر، كە سەرپەرشتىارى ھەر ھەموو شتێكە. لۆسىقەر وەكو خوين لەناو جەستەى مرقۆ ھاتوچۆ دەكا ئاگادارى ھەموو كەردەو وەكانى ئادەمىزادە، لە دواترىش لە پلە ھەرە بالاكاندا، درك بەو دەكەيت ئەو چاوە چاوىكى ترە، جودا لەو نىشانانەى پىشووتر، چاوى (ئەنتىخرىستۇس) ە.

ئەو چەپكە تىشكەى دەورى چاوەكەش ماناى تايبەتى خۆى ھەيە، سەرەتا دەبىتە پووناھى خودا، دواتر دەگۆرپدرىت بە پووناكى (يەھوا)، يەھواش لای جوولەكە كۆنەكان بە ماناى خودا دىت، بۆ كەسەش نىيە ئەو ناو لەخۆى بنىت، چونكە ناوى خوداى مەزنە، دواجارىش دەبىت بە پووناكى لۆسىقەر. بەو ئاوايە لۆسىقەر ھەلگى ئەو پووناكىيەيە. ھەر پەمەكەش سىمبولە بۆ خەونى ئىسرائىلىيەكان، لەنیلەو بۆ فورات، چونكە لەكۆندا نىل بە ھەرەم تىدەپەرى، بۆيە ھەرەم لەلای چەپى دۆلارەكەو و دانراو. دواترىش تىدەگەيت سىمبولە بۆ ئامادەگىي خوداوەند لۆسىقەر.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بەلام ئەو ھیمايەى لەلای راستى وشەى (one) دا ھاتوو، ھیمايە بۆ
بالئدەيەك پیدەچیت باز بیت یا ھەلۆ. بەبان سەریەو سیزدە ئەستیرەى
بچوک ھەن بەگشتیانەو شێوہى شەشلايان وەرگرتوو، کە ئەستیرەى
داوودە. بەبان سەرى بالئدەکەو وەك ھیمايک بۆ دروشمى ئەمریکا
دانراو.

ھەر بەراست ئەوہى بە دیزاینکردنى ئەو دروشمە ھەستا، لیژنەيەکیو،
لە ئەندامە ناودارەکانى پیکخراوى ئیلۆمیناتى و بەناوبانگترینیشیان
(بنجامین فرانکلین) و (جۆن ئادامز) و (تۆماس جیفەرسون) بوون.

لەبارەى دەستەواژەى (سیستەمى جیھانى نوێ)و، کە بانگەشەیان بۆ
دەکرد و دەیانگوتەو، دەیانویست بیروباوەرى جیھان یەکیخەن، پۆشاکیان
یەکیخەن، چون ئەوہى ھەموو جیھان چاوە ئەمریکا بکات. تا پادەيەك
سەرکەوتوو بوون، ئەویش لە پووی جلوبەرگ و خواردنى چیشخانە
وتەنات گۆیگرتن لە گۆرانى، نالیم باش نییە، چونکە بۆ خۆم ئەمریکیم
دەبیت پیمباش بیت، وەلى من دەلیم ھیچ نەتەوہیەك نییە بى لەزمانەکەى
خۆى پیشبکەویت، ژاپۆن بەنموونە وەرگرە، ئەوان زمانى خۆیان
دەسەپینن، ھەرودەھا فرەنسا و ئەلمانیا، ئیستا لیم حالى بوویت؟

ھیشتا باوەر ناکەیت ئەمریکا ولاتیکى ماسۆنییە، منیش لەگەڵ
موسولمانەکانم کە بە (تیۆرى پیلانگیپی) ناوی دەبەن، کە ھەموو کیشەکانى
جیھان لەژێر سەرى ئەواندايە.

باشە ئەو ئاھەنگەى بەردى بناغەى بۆ بینای (کابیتال)ى ئەمریکى
دانرا، بەرپۆرەسمى ماسۆنییەتەو نەبوو؟ جلوبەرگی ماسۆنییەتەو نەبوو؟

ئەوانەش كە بەريوھيان دەبرد ھەر ماسۇنىيەكان نەبوون؟ بۇ خۇيان دانى
پيادەنىن و شانازىشى پيۈە دەكەن

سەرۆكەكانى ئەمريكا لەگەورەيانەوہ تا بچووكيان ماسۇنىن،
لەھەوہلەينيانەوہ تا ئوباما كە ئەميان فەرميە لەخۆمەوہ نيە، گشتيان
تەنھا يەككىيان نەبىت، ئەویش (جۆن كىنىدى) يە، كە دەسلەتلى گرتە
دەست، زانى ولاتەكەي پىكخراوئىكى نەينى بەريۈەي دەبات، بەوتاريك ھاتە
ناو خەلكى و ھىرشى كرده سەر ئەو پىكخراوہ نەينىيە و گوتى.. ئەمە پەوا
نيە، پىويستە دەولەت دژ بەو پىكخراوہ بوەستىتەوہ، تەنانەت ويستى
پشكنين بۇ (كوورەي ئەتۆمى ديموونە) ي ئيسرائىلى بكات. دواى ئەوہي
وتارەكەي پيشكەش كرد، جۆن كىنىدى كوژدا! نامەوي كاتىكى زۆر بۇ
چۆنىتىى كوشتەكەي بەفپۆبدەم.

وہلى ئەوانەي جۆن كىنىدىيان كوشت، ھەر ئەوانەن كە (فەيسەلى
كوپى عەبدولعەزىز) يان كوشت، كاتىك نەوتى لە ئەمريكا بپى، ھەر ئەوانىش
بوون (سادات) يان كوشت. وشەي ئەوان مەبەستم كەسىكى ديارىكراوى
پىكخراوہ كە نيە، بەلكو مەبەستم خودى پىكخراوہ كە يە، يا پىكخراوئىكى
سەر بەو پىكخراوہ يە. ھەر ھەموو ئەوانە پياوئىلىك بوون كە دەبوو وابن،
بەلام لاي (ئىلوميناتى) ئەو جۆرە كەسانە دەبى يەكسەر بكوژرئىن.

ھەر كە بۆن و بەرامەي بۆگەنىي ماسۇنىيەت بلاوبووہوہ بوو، پارەيەكى
زۆر و زەوہنديان بۇ كارى خىرخوازى و پىكخراوہ خىرخوازەكان خستە
بەردەست، كە دەلئىم پارەيەكى زۆر، مەبەستم لە (بليۈنەھا) يە، تا باوہپ
بەخەلكى بىنن، كە پىكخراوئىكن ھەوللى ناشتى و برايتى دەدەن.

لەولایەتەکاندا زۆریک لەو دەزگا ماسۆنییانە هەن، کە بانگەشە ی کاری خێرخوازی دەکەن، پێیان هەلنەخەڵەتیی، دیارترینیان یانەکانی (پۆتاری) و یانەکانی (لیۆن) ه، وەلی هەرکە سێکیشت لەم یانانە بینی، مەرج نییە ماسۆنی بیّت، ئەو یانانە یانە ی گشتین. لەکاتی کاری خێرخوازی جاروبار پەنا بۆ کەسایەتیە بەناویانگەکان دەبەن، وەک بانگەشە یە ک بۆ کاروچالاکییەکانیان، دوور نییە ئەو کەسایەتیانەش لەولایتدا پاکترین کەسایەتی بن، هیچ یەکیکیشت لەو کەسایەتیانە ئەو پراستیە ترسناکە نازانیی، کە لەپشتی ئەو یانانە و پێکخراوانەو، یا پێی دەزانی وەلی نەیاندهیشت بێجگە لەکارە خێرخوازییەکی بەولایە نان و پیازی بەشتی ترهوه بخواردایە.

مەرجیش نییە هەر هەموو ئەوانە ی چوونەتە ئەو پێکخراوە ماسۆنییەو خراپ بن، دیسان بەو هەش هەلنەخەڵەتی، پێشتر باسم لەو کرد کە پلە ی زۆر لە ماسۆنییەتدا هەن، سێ پلە ی یە کە م وەک دیاریکردنیکە بۆ شیاو و نەشیاو، هیچ ئەندامیکیش خراپ نابێت تا نەگاتە پلە هەرە بالاگان، ئەو دەم لە پراستی پێکخراوەکە حاڵی دەبیّت، کە سەر بە جوولەکیە و مەبەستی خزمەتکردنی جوولەکیە، هەر بە بۆنە ی پلە بالاگانەو دەبیّت سویند بەتەرپات بخوات.

هەرکە سێکیشت ماسۆنییەت دەستنیسانی بکات، بۆ بە ئەندامبوون، دواتر لەسێ پلە ی یە کە مدا وازی هینا، بەدوایدا ناگەرین و ئازاریشی نادەن، وەلی گرافتە کە لەهیی وەک (من) دایە، دوا ی ئەو ه ی پلە ی پێشکەوتووی بە دەست هینا ترپۆی دەکەن. لە (ئەزەر) بۆ هەر کە سێک بیهوی ببێتە ئەندام لە

ئەنتىخرىستۇس

پىكخراوى ماسۋىيەت و يانەكانى (پۇتارى و ليۇنن) فەتواى فەرمى بۇ بەھرامکردنى دەرچوۋە. دواتر كۆپى فېقھى سەر بەكۆمەلەى جېھانى ئىسلام ھاوشىۋەى ئەو فەتوايەى دەرکرد، كە زۆر بە پوونى و وردى نارمانجى راستەقىنەى ئەو پىكخراۋەيان خستە پوو.

ئىستا كاتى ئەو ەيە زانباريەكى گرنىگت وئىدەم، كە لەسەرەتاي قسەکردنمان پەيمانم پىداى پىتى رابگەيىنم، ناوى يارى ئەو كارتانەت بۇ ئاشكرا بگەم، كە گەمەى پىدەكەين، دەزانم بەناۋەكە سەرت سور دەمىنىت، ناوى(ئىلۇمىناتى)يە، سىستەمى جېھانى نوئ، لەھەموو بازارەكانى جېھاندا بەردەستە، ۋەلى نرخەكەى زۆرە و نزيكەى سى سەد دۆلارە، كۆى كارتەكان پىنجسەد كارتە، ھەر كارتىكىش نەينىيەكياى لەخۇ گرتوۋە، كارتىلىك نەينىيە سەردەميانەيان ھەلگرتوۋە، ھەندى كارتىش نەينى گۇرپانكارىي پىرەۋى سەردەميان ھەلگرتوۋە، بىركى تىرى نەينىيەكانى ماسۋىيەت و ئىلۇمىناتىيان تيا نووسراۋەتەۋە، بىركى تىرىشى باس لە پىلانگەلىك دەكەن ئىلۇمىناتى دەيەۋىت بېيىنىتە دى. بەر لەۋەى بەردەوام بىن، دەمەۋى كورتە باسىكت لەمەر ماسۋىيەت و ئىلۇمىناتىيەۋە بۇ بگەم. نمونەكان زۆن ۋەلى من گرنگەكانىانت پىدەلئىم. ئەگەر سەرنجى فىلمى دىزنى (عەلادىن)ت كىرىت، بىرتە جنۇكە شىنەكە كە بۇ عەلادىن ھاتە دەرەۋە، لەسەر كاغەزىكى دىرئ دانوستانىكىيان مۇر كىرد، دواتر لەمەر پارەۋرئەۋە ھەرچى دەۋىست بۇى دەبارى، سكىتچ.. سەماكارىكى كۆمىدى بوو، ۋەلى تەۋاۋ گوزارشت لەۋ راستىيە دەكات.. خۆت بەشەيتان بفرۆشە، ھەرچىيەك دلت بىيەۋىت بۇتى دەستەبەر دەكات، ئەو يانەيەشت ۋەبىر دىنمەۋە كە (سېۋىچ بۇب) دايمەزاند و ھىماى ئىلۇمىناتىي بەسەرەۋەيە.

|| د. ئەحمەد خالید مستەفا

داهینەری ئەم گەمەیه^۱ (ستیف جاکسۆن) ئەندامێکی رێکخراوی نیلۆمیناتی بوو. ئەم رێکخراوە مەبەستیوو شوێن پەنجەیی لە هەموو جیهاندا مەبێت. لە فیلمە سینەماییەکاندا هێمایەکانی خۆی لە نێو دیکۆره‌کاندا دادەنێت، هەرەم و چاوەکە، چوارگۆشە سپی و پەشەکان، کە هێما بۆ یەکییتی جیهانی جنۆکە و بنیادەم، راستە و پەرگال، ئەمانەش دەخرێنە نێو فیلم و کلیپە کارتۆنییەکان، سەدان کلێسەیی جیهانی ئەم هێمایانەیان لەخۆ گرتوو. بەکورتی ئەم گەمەیه‌ کە لە نێو دەستماندا، بۆیترین هەنگاوە بۆ دیاریکردنی شوێن پەنجەیان. بەدەر لەوەی گەمەکە ساڵی ۱۹۹۰ بڵاوکراوەتەوە، وەڵی شتگەلیکی تێدا، دواي ئەو میژوو پوویان داوە. دەتەوێت نمونەت بۆ بینمەو، باوا بێت، ئەو کارتانەشت بۆ ناشکرا دەکەم.

ئەم کارتە دەبینیت، ئەمەیان کارتی تیرۆر، وێنەیەکی ناشکرای بەسەرەوێ، هەردوو تاوهری جیهانی لەکاتی تەقینەوێاندا، بێت نەچیت، نێمە باس لەگەمەیه‌ک دەکەین ساڵی ۱۹۹۰ داهینراوە، یانی بەر لە یانزە سال لەتەقینەوێ هەردوو تاوهر جیهانییەکە، لەساڵی ۲۰۰۱ دوو فڕۆکە خۆیان پیا کیشاوتەقاندیاننەو.

ئەمەشیان کارتی دووهمە، کارتی پنتاگۆن، وێنەی بینای وزارەتی بەرگری ئەمریکای بەسەرەوێ و دواي ئەوێ فڕۆکەیی سییەم هەر لە هەمان پووداوەکەیی یانزەیی سیپتەمبەری ۲۰۰۱ی هەمان پۆژ کە خۆی پیاکیشا، دەسووتیت.

یاری.

ئەنتىخرىستۇس

ئەمەشيان كارتى سىيەمە، كارتى شۆپشەكانە، وئىنەي بىناگەلىكى
بەسەرەۋەيە، پىدەچىت شىۋاز غەرەبى بىت، وئىنەيەكى گەۋرەي سەرۆكىكى
دەۋلەتلىكى غەرەبىشى بە جلوبەرگى سەربازىيەۋەي بەبانەۋەيە، ئەو
بىنايەي لاي سەرەۋەشى گىرى گرتوۋە دەسووتىت، پىدەچىت ۋلات
لەبارودۇخى شۆپشەدا بىت. ئەم كارتە بە بىست و يەك سال بەر لەپوودانىان
گوزارشت لە شۆپشە ناوخۆيىەكانى ۋلاتە غەرەبىيەكان دەكات، ئەو
ژەنەپالەش كە وئىنەكەي بەسەرەۋەيە زۆر لەۋە دەچىت (موعەمەر قەزافى)
بىت!

كارتى چوارەم، كارتى دىكتاتورە، وئىنەي ھەمان ۋلاتى غەرەبى و
ھەمان سەرۆك و ھەر ھەمان جلوبەرگى سەربازىيە بەسەرەۋەيە، ۋەلى بىناي
تيا نىيە بسووتىت، پىدەچىت ۋلات ئارام بىت، ئەمەش دىسانەۋە گوزارشت
لە سەرۆكىكى غەرەبى دەكات، خۇدى مىللەتەكەي بەسەريا پادەپەن. ئەمە
بىنە و بەراۋردى بىكە لەتەك ھەر شۆپشىك لە شۆپشە غەرەبىيەكان،
ئەوساكە دەزانىت كە پىر بە پىستى يەكن.

كارتى پىنجەم و شەشەم، كارتى شازن(ديانا) و كارتى (سەدام
حوسەين)، باس لەپىلانى كوشتنىان دەكات. ئەۋەي يەكەمىيان دواي ھەوت
سال لەبلاۋكردنەۋەي گەمەكە سالى ۱۹۹۷ كوزرا، ئەۋى دوۋەمىشيان سالى
۲۰۰۶ دواي شانزە سال لەبلاۋكردنەۋەي گەمەكە كوزرا.

كارتىلىكى زۆر ماۋن ۋەك كارەساتى كارەساتەكان جارى پوويان
نەداۋە، وئىنەي دارمانى تاۋەرى (جىنزا ۋاكۆ) بەناۋيانگ لە تۆكىۋ،

د. ئەحمەد خالید مستەفا

كاترۆمپەر بە ناوبانگەكەى سەر تاوهرەكە بە جوانى ديارە كە دەتەقیتەو و
خەلكەكەش بە ترسو دلەپراوكیو هەلەین.

فیربووم مامەلەیهکی جیاواز لەتەك ئەم كارتانەدا بکەم، مامەلەى
جادووگەرێك فەرمان بە جنۆكەكان بدات. كارتەكانم وەك نوشتەیهکی
كارىگەر بە شیوەیهکی رێك و پێك ریز کردوون كە بۆ خزمەتکردن بشتین،
ئەویش بە ئاشكرا کردنى راستییهكانە بۆ تۆ، ئەوجا بۆ جیهان.

ئێستا لەسەرمانە گەمەكە تەواو بکەین. دەزانم هەر هەموو
ئەهریمەنەكان و ئیلۆمیناتییهكان و جادووگەرەكان و ماسۆنییهكان و
تەنانەت ئەوانەیش كە كارى خەراپ دەگێڕن، داواى كەللەى من دەكەن،
واش هەست دەكەم لە كەللەم نزیكبوونەتەو، بە ئەم قسەو باسانە وەلا
بنیین و گەمەكە تەواو بکەین.

تۆ ئێستا تیگەیشتییت لە جیهاندا جادووگەریی چۆن دەستی پێكرد،
چۆن لۆسیفەر هاتە خوارەو و یەكەم جادووگەری دروستكرد، كە نەمروود
بوو، دواتریش بەو هەت زانى جادووگەریی لەناو (بابل)دا چۆن سەریهەلدا،
بەتایبەت كە بۆ كارى خراپ بەكاریان دەهێنا، ئەوجا ئەو هەش حالى بوو،
خودا بۆچی هاپووت و ماپووتى داگرد، تا خەلكى فیرى دژە جادووگەرى
بکەن، دواتریش ئەو هەت زانى هۆكارى ناردنى سلیمان لەلایەن خوداوە بۆ قەر
کردنى هەموو جادووگەرەكان بوو، ئەو هەشت زانى چۆن جنۆكەكان گزریان
كرد و كتیبهكانیان لە ژێر عەرشی سلیمان شار دەو، دواتر دواى هەزار سال
(بافۆمیت)ى ئەهریمەن دابەزى تا شوینی شار دهنەوێ كتیبهكان بە نۆ
سوارچاكانى هەيكەل پابگەینیت و دەریبەیتن، دواى دەرهێنانیشیان بەهۆی

ئەو كىتئابنەو دەولەمەندترین پىكخراوىان لە ئەوروپا دامەزراند، ھەر ئەو پىكخراوئى بەناوى سوارچاكانى ھەيكەلەو بوو، گۆردرا بە پىكخراوى ماسۆنى، كە بوو بە گەورەترین پىكخراوى جىھانى و لقى نۆرىشى ئى بوو، گەورەترین دەستكەوتىشى، دامەزراندنى دەولەتى ئەمىرىكا بوو.

ھاوتەرىب لەگەل ھەموو ئەمانە، سەرنجى مار (سىرپىنت)ى ئەھرىمەنت دا، چۆن بىروباوئەرى جوولەكەى ھەلۆەشانەو و دواترىش بىروباوئەرى مەسىحىيەت و ئەوجا بىروباوئەرى موسولمانەكان، توانى ھەر يەكيانىش دابەش بكاتە سەر چەندىن تايەفە و بىروباوئەرى جودا و تا ماون لەمىلانئىدا بن. كاتى ئەو ھاوئە ماسۆنىيەت لەتەك سىرپىنت يەكبگرت، تا داھىنانگەلىكى تر بىننە ئاراو، كە ئامانجىيان مەزنتىر بكن، جا چ بۆ پىكخراوئە كە بىت، يان بۆ خودى ئەھرىمەن بىت، كە مەبەست لە ھەيكەلى سلىمانە. نەينى ئەو كارتەش نازانىت، بۆ چ مەبەستىك ئەو دەكەن، وەلى دواتر ئەو ەشت بۆ ئاشكرا دەكەم.

لەسەر مۆزەكە دوانزە كارتەمان ھەيە، پىدەچىت ژمارەكەى ئەمجارەمان نۆرتىر بىت، بەو ئاوايە حىكايەتگەلىكى نۆر چاوەروانى گىرپانەو.

كارتى يەكەم.. كارتى ئىنگلتەرايە و وینەى پىاوماقووللىكى ئىنگلىزى دىلخۆشى بەسەرەوئەيە، لەپشتىشىيەو پىدەچىت كاترۆمۆرە بەناوبانگەكەى بىگ بن بىت.

كارتى دووھم.. كارتى بەرتىل و خاوەيە، وینەى دوو دەستى بەسەرەوئەيە، تەوقە دەكەن و لەناو لەپشتىياندا دراوى سەوز.

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

كارتى سىيەم.. كارتى ھىزى جەماوەرە، وینەى كۆمەلە دەستىكى بەرز
كراوۋى بەسەرەوۋىيە، چون ئەوۋى لە شۆرشدا بن.

كارتى چوارەم.. كارتى بانكى ئىنگلىزىيە، وینەى ئامېرىكى سىكەى
دراوى زەبەلاھى بەسەرەوۋىيە، پېرە لە پارە.

كارتى پىنجەم.. كارتى دژە شۆرشە و وینەى سەربازگەلىكى
بەسەرەوۋىيە، كەوتوونەتە وىزەى خەلكى سقىل.

كارتى شەشەم.. كارتى ئەلمانىايە، وینەى كۆمپانىياكانى ئەلمانىاي
بەسەرەوۋىيە، ئۆتۆمبىللىكى (فۆلكس والگن) ىش.

كارتى ھەوتەم.. كارتى فرانكفۇرتە ، وینەى شەوانى فرانكفۇرتى
بەسەرەوۋىيە.

كارتى ھەشتەم.. كارتى فېرەنسايە، وینەى تاوۋەرى (ئىفل)ى
بەسەرەوۋىيە، لەگۆشەنىگايىيەكى نزمەوۋە.

كارتى تۆيەم.. كارتىكە " لىگەرى كىكەكە بخۆن " وینەى ژن و پىاويكى
ماقووللى فېرەنسى بەسەرەوۋىيە، قابىلەمەيەكىشك كىكى بەسەرەوۋىيە كە لىي
خوراۋە.

كارتى دەيەم.. كارتى قەرزارە شەپانگىزەكانە، وینەى دووپىاۋى
بەسەرەوۋىيە، يەكىكىيان زۆر توۋرەيە و ئەۋى ترىشيان ترساۋ ديارە،
پىدەچىت قەرزارى پىاۋە توۋرەكە بىت.

كارتى يانزەھەم.. كارتى پېرە پاگەندەيە.

ئەنتىخريستۇس

كارتى دوانزەھەم.. كارتى ژەھرە.

بەسەرھاتى داھاتوو (سىرپىنت) بۆتى دەگىرپىتەو، وەلى ئەمجارە ل
ئەوپاۋە ھەلدەكشىت، بە شىۋازىكى داھىنەرانە دەيگىرپىتەو.

بەشى ھەشتەم

فيلمىك ئەھرىمەن دەرھىنە رەكەيەتى

۱۶۴۸ پاش زايىن _ ۱۸۰۰ پاش زايىن

لەتارىكىيەكى ئەمۇستەچاۋى ساردى ئەمشەودا، ھەمۇ دەنگەكان
لەگویتدا كېبون، بەدەر لە فېشكاندن و لەرەى زمانە دوولەتەكەم بەولاولە
گویت لەھىچ دەنگىك نىيە. پىدەچىت بەوہى لەمەر منەوہ بىستوتە
فېشكاندەكەم سېرى كىرەبىت، وەلى ئەمرو مشىك لەخەروارى نەئىيەكانم بۆ
ئامادە كىردوۋى، كە مىشكى مروۋ ھەموۋى بۆ تاوتوۋى ناكىت، سەرەتا
باشترىن و خۆشترىن شەرابىكت بۆ ئامادە دەكەم، كە حەزەت لىيەتى،
دواترىش بەگەردنتەوہ دەئالىم تا فېنكت بگەمەوہ، لەبەر ئەوہى
ئادەمزادىكى تازەى بەلامەوہ ھەر ئەمشەو شتەگەلىكت پېشان دەدەم، ھەر
بەوشىۋازەى خۆتىش مامەلەت لەتەكا دەكەم. فىلمىكى بەلگەدارى
شەيتانى خۆمت بۆ نەمايش دەكەم، ئەو فىلمە لە نووسىنگەى تاييەتى من
نەبىت لەھىچ شوئىنك نايىبىنەت، نووسىنگەى مار. ھاۋپى لەسەر ئەم
كورسىيە دانىشە و بېروانە ئەو بىندەرەى بەرامبەرت، چاكىش گويم بۆ
پادىرە، سەرلەبەرى بەسەرھاتەكەى خۆمت ھەر بەو ئەداى سەردەميانەى
خۆت، كە پىي پراھاتوۋىت بۆ دەگىرمەوہ.

بىندەرەكە^۱ كەوتە گەر، دىمەنىكى سەيرى خستە روو، خەلكانىكى نۆر
پژابوونە سەر شەقام. لە تىروانىنە كەتەو بە جلوبەرگە كانيان مەزەندەى
ئەو دەكەيت لە سەردەمىكى كۆندان، لىمگەرئى بە مەزەندەكانتەو مەندووت
نەكەم، ئەو خەلكەى دەيبىنىت، گەلى ئىنگلتەرايە، دەبىنىت چەند جوان
پىزىيان بەستوو و نقەيان لەخۆيان بىرپو، تەنەت چىرەشيان نايەت. ئەوان
لەچاوەروانى (پاشا)دان، بەدىوئىكى تر چاوەروانى لەسىدارەدانى پاشا
(چارلزن). ئەوان پاشايان خۆش دەوئىت. لەپەر دەرگايەكى دارىن كرايەو،
پىاوئىك بەپۆشاكىكى پاشايانەو دەرگەوت و بەسەر پىرەوئىكى داردا بە
بەرچاوى خەلكەكەو بەپىكرا. مىللەتەكە بەداماويىەو تەماشايان دەكرد،
بەشەك لە ئامادەبووان خۆيان بۆ نەگىرا و دايانە پىرمەى گريان، بەشەكى تر
گريان لەگەر ووياندا قەتەس مابوو، ئەوانەش كە لە پىرەو داريىەكەو
نەزىكبوون، وەك پىزىك بۆى دەستيان بۆ پىتى پاشا دەبرد. پاشا گەيشە
كۆتايى پىرەو بەدار دروستكراو كە و پىاوئىكى زلى كەتەش بە تەورەكى
تەزەو وئىستابوو، بى سى و دوو دەزانىت ئەو شوئىنە بۆچىيە، شوئىنى
ملپەراندنى پاشايە، كە تەور بەدەستەكە مىلى دەپەرئىنىت.

پاشا لەهەيەتى خۆى كەمنەكردەو و ترسى لەخۆى بار نەكرد.
بەراستى پاشاكان هەيەتى پاشايەتايان ئەگەر بۆ ملپەراندنىش بىت تا دوا
چىركە نادۆرئىن، ئەو تەملى خۆى دەخاتە بەردەست گىوتىنەكە و
بەزمانىكى فەرمانرەوانە بە گىوتىنەكە دەئىت:

د. ئەحمەد خالید مستەفا

- چاوەڕێ ئیشارەتەکم^۱ بکە.

ئەو جۆرە پاشایانەم بەدڵە، کە تا دواچرکەش لەژیانی خۆیاندا بە پاشایەتیانە دەمێننەو. ئەو وەتا وەک فەرمانێک بۆ جێبەجێکردنی ئەرکەکی ئاماژە بە گێۆتینەکە (جەللاد) دەدات، ئەویش تەورەکی بەرز دەکاتەو. بۆ سەر پاشا چارلز، تا ملی بپەرێت، حەشاماتەکە بەیەکا دین و گریان فوغان و هات و هاواریان بەرز دەبێتەو، پیاویک بەجلوبەرگی سەرکەدەو دەستی لەخوێنی پاشا وەر دەدات و دواتر پوو لەجەماوەرەکە دەکات و دەستە خویناویەکی بەرز دەکاتەو و دەلێت:

- چاوتان لێیە؟ خوێنەکی سوورە و شین نییە، کەواتە وەک باسیان لێوە دەکرد خودا نییە.

گرتهی فیدیوی کامێراکە لەسەر پووخساری ئەو پیاووە نیشتهو. ئەو پیاو (کرۆمۆیل) بوو. بە شیوازی فیلمەکانی (هۆلیوود) وینەیی کرۆمۆیل پوون نەبوو، ئەمە تا گرتهیەک لەپاڤردووت بۆ دەرکەوێت، گرتهیەکی ئەو پیاووەی خەریکی نووسینی نامەیهکە وەلێ دیار نییە بۆ کوێی دەنێرێت. لەو نامەیهدا هاتوو.. لە ئینگلتەرا بەرامبەر بپرە پارەیهک پارێزگاری لەجوولەکان دەکەم، وەلێ ئەو تا پاشا چارلز لەژیاندا بێت مەحالە و ناشکرێت پێش دادگاکردنی لەسێدارە بدرێت. ئەوجا بێندەرەکە گرتهیەکی تری ئەو پیاووە بۆ دەخاتە پوو کاتی وەلامی نامەکە وەر دەگرێتەو، نامەکە دەکاتەو کە تێیدا هاتوو.. هەرکاتێک چارلز لابرا ئەو هاوکارییە ماددییە کە دەدەین و جوولەکەش لە ئینگلتەرا قبوڵیانە، پێویستە پێگای

^۱ ئاماژەکم.

ئەنتىخريستۇس

ھەلاتنى بۇ خوش بىكەن و دواتر دەستگىرى بىكەن، ئەوسا ھۆكار بۇ دادگايى
کردنى يەكلا دەيىتەوھ.

نووكە بىندەرەكە گرتەيەكى ترى لەپاىردوو خستە پوو. خودى پاشا
چارلز، كە لەسەر تەختەكەى دانىشتووھ و ھۆلەكەش پىرە لەپياوگەلىك
بەجلوبەرگى فەرمىيەوھ، كە تايبەتە بە دادگايىكردن. پۆزى دادگايى پاشا
چارلزە. كرۆمۆيل ئەوھى نامەكەى پىيى راگەياندبوو، بەمەرامى خۆى گەياند
و پىنگاي بۇ ھەلھاتنى چارلز خوش كرد و دواترىش دەستبەسەرى كرد،
ئەوھتا دادگايى دەكرىت. دادوھر پىيىگوت:

- دەربارەى ئەو تاوانەى ئاراستەت كراوھ چ قسەيەكت ھەيە، كە ئەو
دەسەلاتەى لەپىيى ياساوھ پىت دراوھ خەراپت بەكار ھىناوھ.

پاشا قسەكەى پىيى قاچى^۱ و بە ھەيىبەتەوھ پىيى گوت:

- باس لەكام ياسا دەكەيت، دواتر تۆ كييت تا لەياسا بدوييت، من
پاشام، ھەموو ئەو پياوانەى نىو ئەم ھۆلە بەخۆشتەوھ پياوى منن.

كرۆمۆيل بەزمانىكى توند گوتى:

- تۆ لىرە دادگايى دەكرىيت، دەسەلاتەكەت بەخەراپى بەكار
ھىناوھ، ئازادى مىللەتەكەت بەرقەرار نەكردووھ.

پاشا قسەكەى پىيى بىرى:

^۱ بىرى.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

- من لەمەڕ ئازادیی میللەتەکم لەمەڕ ھەمووتان زیاتر دەزانم، حکومەتێک پەرلەمان بەرپۆھەیی بیات و سوپا دەستی بەسەریا گرتییەت، گەرەترین زۆلم و زۆرداریتان گێراوە، نەك من ئازادیم قۆرخ کردییەت؟

پێدەچیت بەکەسایەتیی ئەم پاشایە سەرسام بووبیت، بەداخەوێ ئەو ھەموو پیاوێ بە دەورییەوێ بوون، ئەندام پەرلەمانی بریتانی بوون، لەمەمان کاتدا دژی بوون، کرۆمۆیل.. ئەو پیاوێش لەگەڵیاندا بوو، ئەو سەختترین دۆژمنی پاشا بوو، ئەو نامەییەش کە بۆی ھاتبوو، لەلایەن دەوڵەتەکانی جووێوێ ھاتبوو، کە زێڕ و پارەیی زۆریان بۆ ھەڵبەستبوو. جوولەکەکان بەر لە چوارسەد سال لە ئینگلتەرە دەرکران، بێریاری گەرانیوێیان بۆ ئینگلتەرە داوو، بۆیە (کرۆمۆیل)یان بە پارەو ئالتوونیکی زۆر و زەوێند کړی، تا گۆدەتا بەسەر پاشا بکات. ئەوێتا بێندەرەکە (کرۆمۆیل)ت بۆ دەخاتە پوو چکۆن سیستەمی پاشایەتی پوو خاند و سیستەمی کۆماری دامەزراند و بەخۆی بوو بەسەرۆکی بریتانیا.

چارلز چۆنی مەزەندە کردبوو، ھەر وا دەرچوو، قەلەمپەرەیی کۆمارییەکان زۆلم و زۆرداری و دیکتاتۆری بوو. ئەوێتا کرۆمۆیل پەیمانەکەیی لەتەك جوولەکەکان ھێنایە دی، کۆمەڵێک لە زانایان و پۆشنبیرانی کۆکردووەتەوێ و بەگەرم و گۆپی بۆ گەرانیوێ ھەڵبەستبوو، ھەڵبەستبوو، بێندەرەکەمان ئەو وێتو وێژەیی بەردەستبوو، کە گوتی:

- دەبیەت مژدەیی مەسیحییەت بە جووێکان بدەین، وەڵی چۆن ئەو مژدەییان پێی پابگەینین، ئەگەر نەتوانین بۆ نیو خۆمانیان بیانگەرینینەوێ.

يەك لە ئامادە بووان بەرسقى دايەوۋە و گوتى:

- ئەو جوولەكانە كە ھاتنەوۋە، دەست بەسەر ھەموو كارى بازىرگانى و سامانى ولاتدا دەگىرن.

ئەگەر چى ھىچ فەرمانىكى كۆمارى بۆ گەپانەوۋەى جوولەكەكان دەرنەچو، وەلى رىگىلى پىدان دزە بكنە ناو ولاتەوۋە. بىندەرەكە بۆ دىمەنىكى سەيرىرى گواستىتەوۋە، دىمەنى جەستەى پىاويكى شىيەوۋەبو، كامىراكە لە دەموچاوى نىزىكەوۋە بو، بەلى لاشەى پىاويكە، ئەگەر زۆرلىى وردىتەوۋە، دەبىنىت ئەوۋە (كرومۆيل)ە. پەنگە لىم بېرسىت بۆچى جەستەى شىيەوۋە بوو. دواى ئەوۋەى لاشەكەيان لەگۆرنا، چارلىزى دووۋەم ھاتە سەر تەخت، پاشايەتى دواى شىكستى كۆمارى دووبارە ھاتەوۋە و ھوكمى ولاتى بەدەستەوۋە گىرت، چارلىزى دووۋەم فەرمانى دا ھەموو ئەوانەى دژى باوكى بوون و لەگۆردان دەربھىنرىن و ھەلواسرىن. ئەگەر پۆژىك لە پۆژان سەردانى لەندەنت كرد، چوويە شەقامى (ئىدجوار) كە بەشەقامى ەرەب بەناوبانگە. لەسەرگەى شەقامەكە بازنىيەك ھەيە ئىشارەتە بۆ ئەو شوينەى تىا ھەلواسران.. ئا لىرەدا خىانەتكاران ھەلواسران. ئەوجا بىندەرەكە دىمەنى پىاويلىكى پىشان داي، تارىكىى لەخۆى گىرتىبون، پىاويلىك پەزامەند نەبوون بەوۋەى بەسەرياندا ھات، ئەوانىش جوولەكەكان بوون، كە خاۋەنى زىپ و پارەبوون، ئەگەرچى دواى وەدەرنانىيان و گەپانەوۋەيان بۆ ئىنگلتەرا سەرگەوتوۋ بوون، وەلى پىلانەكەيان زۆر لەوۋە گەورەتربو، تەنھا گەپانەوۋە بىت. پىلانەكەيان دەستبەسەر گىرتنى تەواۋى ئابوورى ولات بوو.

كاميراكه زياتر لەسەر پياوانىك نزيك بووهوه و دواتر بيندەرەكه لەخوار
ئەو پياوانەوه پياويليكي نۆرى قەبارە بچووكى پيشان دايت. ئەوجا بەسەر
بيندەرەكهوه نووسينيكي دەرخت.. ميللەتى جوولەكه. دواتر تەخشەى
ئەوپوپاي پيشان دايت، ئەوجا فيلمەكه كەوتە گەر.. ئەو جووانەى بەر لە
چوارسەد سال لە بریتانيا دەركران، دواتر لە ھۆلەندا، ئەوجا لە پۆرتوگال،
ئەوجا نەمسا و فرەنسا و سەكسۆنيا و چيک و ھەنگاريا تا دەگاتە ئيسپانيا.
بۆچى ھەدەر نران؟ چونكە خراپەكارىيان لەپادە بەدەر بوو. بيندەرەكه
لەپياو ھەورەكانەوه نزيك بووهوه، كە لەسەرەوه بوون، پرستەى .. ھەرە
دەولەمەندە خاوە خۆرەكانى^۱ جوو. بەسەر بيندەرەكهوه پوخسارى
تورپەريان ديار بوو. ئەوجا فيلمەكه كەوتە بەردەوامى.. ئەو دەولەمەندانە
دەيانويست تۆلەى ميللەتەكەيان بەكەنەوه و ھەر ھەموويان لە پلە بالاكانى
ماسۆنيەت بوون، چەند تيرىكى نيشانە بۆ ھۆلەندا و ئەلمانيا لىوھيان
دەرچوو بوو، ھەر كە گەرەمانەوه بۆ ئەو دوو ولاتە دەستپيشخەريان كرد،
چونكە ئەو دوو ولاتە كارناسانريان بۆ كردن.

كاميراكه لەھۆلەندا نزيكەوه بوو، پياوانى جيى بەرزەكان بەرەو ھۆلەندا
دەپۆن، بيندەرەكه دەرخت ھەر پياوئى ژنيكى ھۆلەندىيى لەسەلەدا بوو.
بەلئى جوولەكه سووخورەكان لەتەك ژنە ھۆلەنديەكان ھاوسەرگيريان
كردبوو، مالباتيان پيکەوہەناوو. گرتەى كاميراكه يەك لەو پياوانەى
دەرخت، كە ناوى (مينا سيح كوپى ئيسرائيل)ە، خانەوادەكەى لە
كەورەترين خانەوادەى ھۆلەنداىە. ئەوجا بيندەرەكه كەسيكى تری

^۱ سووخور، پياخۆر.

دەرخست، بەناۋى وىليام.. ئەمىيان كوپى (مىناسىيخ)ە، ئەوجا بىندەرەكە
 وىليامى لە ھۆلەنداۋە بەگەشت بۆ بىرتانىيا خستە پوو، ھەر بىندەرەكە
 ئافرىتەكە بىرتانىيى لەسىلەى وىليام دەرخست، بىندەرەكە لاي سەرەۋەى
 ئافرىتەكە پىاۋىكى دەرخست ناۋى نا (دۆق بۆرك) بەلى وىليام كچى ئەو
 دۆقەى مارەكردبوو. دۆق كىيە؟ ئەۋە ئەۋكەسەيە دۋاى مردنى چارلەزى
 دوۋەم بوو بەپاشاى ولات. بىنيت جوولەكە چۆن لەعرشى بىرتانىيا نزيكەۋە
 بوون؟ ۋەلى جارى ھىچت نەبىنيۋە!

ئەۋەتا بەسەر بىندەرەكەۋە بلاۋكراۋەيەكى زۆر و وتارگەلىكى
 پۆژنامەۋانىى زۆر دەبىنيت، كە ناۋبانگى پاشاى ولات دۆق يۆرك دەشيۋىنن،
 تابەرەۋ فرەنسا ھەلھات. نوۋكە بىندەرەكە پاشاى نوۋى ولاتى بىرتانىياى بۆ
 خستىيە پوو، ئەۋىش (ۋليام كوپى مىناسىيخ)ى جوولەكەيە. ئەوجا
 بىندەرەكە نەخشەى بىرتانىياى بە پىاۋ و ژنەۋە خستە پوو، لەژىرىشەۋە
 نووسراۋو.. خانەۋادەكانى پاشايەتتى بىرتانىيا، دواتر نيشانەيەكى ھەلەى
 ۋەك لىكدان بە پەنگى سوورى پىا ھىنان، ئەوجا كۆمەلىك ژن وپىاۋى ھىنايە
 پوو، لەژىرىشەۋە نووسراۋىكى دەرخست.. خانەۋادەكانى پاشايەتتى جوو،
 بەسەرىشيانەۋە ۋىنەى پىاۋىكى دەرخست، كە وىليام بوو. ھەر ھەموو
 بىنەمالەى پاشايەتتى بىرتانىي بە بىنەمالەى جوولەكە ئالشت^۱ كرانەۋە، كە تا
 ئەمرو پىشتا و پىشت دەسەلاتيان بەدەستەۋەيە.

ۋەلى ھىشتا ھەر ھىچت نەبىنيۋە. بىندەرەكە دەرەۋەى كلىسايەكى بۆ
 خستىيە پوو، ئەوجا لە دەرگاي كلىسەكە نزيكەۋە بوو، كە بەتەۋاۋى كۆم

^۱ كۆپىنەۋە.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دراو، بریدییه ژوورەو، تا ببینیت، ولیام لەگەڵ کۆمەڵیک زەلامی سوو خۆری جوو لەسەر خوانیک دانیشتوو. بڕوانە نووکە ولیام چییان لەتەکا دەکات. ئەوان کۆمەڵیک کاغەز دەنووسن، بێندەرەکە ئەو کاغەزانەشت بۆ ئاشکرا دەکات، کاغەزی یەکەم قەرزی بە بڕی یەک ملیۆن و دووسەد و پەنجا هەزار جۆنە یە ئیستەرلینی بە ولیامی دەدەن، ئەو پۆژە ی ئەو قەرزیان ویدا، مەرجیکی شەیتانیان بۆ نووسی، کە بێندەرەکە لە لاپەرە ی دوو مەدا بۆی خستویتییەو پوو. لە کاغەزی دوو مەدا، پوختەکە ی.. ناوی ئەوانە ی قەرز یان داو هەتا هەتایە بەنەینی بمانیشتەو، هەر ئەوانەش مۆلەتیان بدریت بانکیک لە ئینگلتەرە دامەزێنن. هەر ئەمانە لەبەرپۆه بەرانی بانکی ئینگلتەرە مافی دەرھێنانی دراو و بڕەکە ی و نرخ ی زیڕ دیاری بکەن. بۆ قەرز دانەوێ کە بە ولیام دراو و بۆ سوودی قەرزی کەش حکومەتی ئینگلتەرە باج بخاتە سەر گەلی بریتانیا. لەکۆتاییدا بێندەرەکە بەرواری قەرزی کە ی دەرخیست، کە ساڵی ۱۶۶۰ دراو، دواتریش بەسەر بێندەرەکەو و لەسێلە ی ئەو بەروارەو، بەرواریکی تری دەرخیست ۱۹۵۰، ئەوجا باری قەرزی کە پوونکرایەو، کە لە ملیۆنیک و دووسەد و پەنجا هەزار جۆنە یە ئیستەرلینیو بوو بە بیست و دوو ملیۆن جۆنە یە ئیستەرلینی، کە بریتانیا قەرزارە بە بانکی جۆلەکە سوو خۆرەکان، بەو شیوێ جۆلەکە سواری کەری بریتانی بوون. ئەوجا نەخشی ئەوپو دەرکەوت، بەسەر نەخشی کەشەو ماریک. ئەو منم نامناسیتەو؟ ئەو تا بێندەرەکە مارەکە لە ئینگلتەرەو بەرەو فەرەنسا دەجولینیت.

ئەو تا کامیتراکە دەتباتە خوارەو، هەر وەك چۆن فێۆکەکان بەرەو ئەوپو شۆر دەبنەو، دادەبەزیت و گرتەکە ی نزیکتر دەکاتەو، ئەو نەندە

نزيك دەبىتتە ۋە تا فېرەنسا دەردەكە ۋىت، ۋەلى كامىراكە لە فېرەنسا دانابەزىت، بەلكو كەمىك لە سەر ئەو پىگايەى فرانكفۇرتى ئەلمانى بەرەو پارىس دەچىت ۋە لا بوۋە ۋە. كەشىكى باراناۋى، ھەورە برووسكەيە، شۆپە سۋارىك بە بان ئەسپىكى پەشى قەترانىيە ۋە بە ژىر باران ۋە ھەورە تىشقەكە بەرەو پارىس غار دەدات، ئەوجا ئاسمان گرماندى، برووسكەيەك لە ئاسمانە ۋە بەرەو زەۋى بلاچەي^۱ دا، بە چاۋى خۆت سۆسەي^۲ بگە، بزانە چى پروودەدات. برووسكەكە لە شۆپە سۋارەكەي دا، كە دەيوست لەو بارو دۆخە ناھەموارەي كەشە باراناۋىيەكە ھەلىت ۋە لەو غەزەبەي خودا دور بگە ۋىتە ۋە. خۆت بە مەزەندەي چىي بە سەرھات مانو مەكە، برووسكەكە لىيدا ۋ خۆي ۋ ئەسپەكەي كرد بە قەرە برووت^۳ ۋ كەوتە سەر زەۋى. ئەوجا بىندەرەكە دىمەنىكى تىرى خستىيە بەرچاۋ. دوو لە پياۋانى پۆلىس بەو پىگايەدا تىدەپەرىن، ئەمە دۋاي ئەۋەي بارانەكە لىيكرە ۋە. ئەۋەتان چاۋيان بە پياۋە مردوۋەكە كەوت، ھەلىدە گرن ۋ پادەستى نزيكترىن بارەگاي پۆلىسخانەي دەكەن.

پىدەچىت شەلەژانىكى گەرە لە پۆلىسخانەكەدا ھەبىت، دۋاي ئەۋەي پىشكىنى شت ۋ مەكەكانى كرا، كۆمەلىك بەلگەنامەي ترسناكى ھەلگرتبۋ، بەلگەنامەي توقىنەر، دەزانم پەروشى زانىنى ئەۋ بەلگەنامانە لە كەللەي داۋىت، كامىراكە لە پۆلىسخانەكەدا لە جانتاي مردوۋەكە كە لە سەر

^۱ چاۋدىرى.

^۲ سۋوتا.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

میزەکه دابوو، نزیك بوو وە، ئەوجا یەك یەك بەلگەنامەکانی ئاشکرا کردن.
دەزانم حەزەت بە خویندەنە وە نییە، بۆیە هەر خۆم پیتی پادەگەینم.

ئەو بەلگەنامانە لە لایەن پیاویکە وە بەناوی (پۆتچیلد) وە سەرۆکی
جفاتی فرانکفۆرتی ماسۆنییەتی سەر بە ئەلمانیا بۆ مەزنی ماسۆنییەتی
فرەنسی لە پاریس (دۆق دۆرلییان) پەوانە کرابوو، ئەو بەلگەنامانە
وینەیهکی پڕۆتۆکۆلاتی دەسەلاتدارانی جوولەکه بوو، کورتەکهی که تیا
هاتوو... بەشیوەیهکی گشتی قسەکردنە لەسەر پیلانگێری شۆرشی جیهانی
بۆ لەناوبردنی هەموو عەرشهکانی ئەوپو. باس لە کەم و کوپی شۆرشی
ئینگلیزی دەکات، باس لە پیلانیک دەکات بۆ هەلگیرساندنی شۆرشیک لە
فرەنسا.

بەشیوەیهکی گشتی ئەو بەلگەنامانە چون شتیکی گومانای باسیان
لە دیموکراسییەت دەکرد. باشترین چارەسەر بۆ سەرکهوتنی ئەو
دیموکراسییە گوماناییه بەسەر پاشا زۆردار و زالمەکان میللەت پاپەپیت،
بۆیە بیروکەیی دیموکراسییەت پێویستە بۆ هەموو ولاتی جیهان
بگۆزێرتە وە، ئەوەش سەرناگرتێت ئەگەر باری ئابووری ولتان تووشی
داپووخان نەبێت، بۆ ئەوەش جوولەکهکان مامۆستای ئەو تیکدانی دۆخەن و
زێر و پارە لای جوولەکهیه و هەر ئەوان ئابووری هەموو جیهانیان
بەدەستە وەیه. خەلکەکه وادەزانن پاشاکانیان ھۆکاری ھەژاری میللەتن،
بۆیە بێر لە دیموکراسییەت دەکەن وە بۆ چارەسەرکردنی دۆخەکش کۆدەتا
و شۆرش دژ بە پاشاکانیان بەرپا دەکەن، گرنگ نییە لەو شۆرشە کێ
سەرکەوتوو دەبێت، بێ شک سەرکەوتوانیش پێویستیان بە بەهێزکردنی

ئابورىيە، ئىمەش ۋەك جوولەكە دەستى قەرزىيان بۇ درىژ دەكەين، يا بەشىۋەيەكى تر بىلېم، لىقىكى بۇ شۆر دەكەينەۋە، ئەگەر دەستى بۇ برد تا نەخنىت، ئەۋا ۋەك چۆن لەبرىتانيا گىرامان و بوون بەكۆيلەمان، ئەۋانىش دەكەين بەكۆيلەي خۇمان، ئەگەر دەستىشيان بۇ نەبرد، چاۋى دەربچىت با ھەر بخنىكىن. ئەمە كورتەي ئەۋ بەلگەنامانە بوو، كە دەسلەت لەخورجى ئەۋ سوارەدا دۆزىنىيەۋە.

رەنگە ناۋى (پۆتچىلد) بەلاتەۋە ئاسايى بىت، ئەۋەي ئەۋ بەلگەنامانەي نارد. پۆتچىلد.. دەۋلەمەندترىن بنەمالەن لەسەر گۆي زەۋى، تەنانت لەھەموو مىژۋوشدا دەۋلەمەندترىن بنەمالەيەكى (جوو)ن. ئەگەرچى لەۋ خانەۋادانە نەبوون كە پىلانى شۆرشى ئىنگىلىزىيان گىرا، ۋەلى ھەر ھەموو شۆرشەكانى دۋاي ئەۋ شۆرشە دەستى ئەۋانى تىدابوو.

نوۋكە فىلمەكە دوكانىكى بچوۋكى پارە گۆرىنەۋەت پىشان دەدات، ئەۋىش لە فرانكفۇرتى ئەلمانىايە. كامىراكە لەدوكانەكە نزىكەۋەبوو، دەتوانىت سەرنجى ھىمايەك بەبان دوكانەكەۋە بەدەيت، كە قەلغانىكى سوورە، ئەۋەتا كامىراكە دەتباتە ژوورەۋە و پىاۋىكت دەبىنى. بىندەرەكە ناۋى كابراي بۇ نووسىت، ناۋى (ئىمشىل موسا باۋەر)ە، پىشتر ئەۋ جوولەكەيە ئالتونچى^۱ بوو، ۋەلى ئىستا دوكانىكى پارەگۆرىنەۋەي كىرۋەتەۋە. كامىراكە لەسەر ئەۋ لادەچىت تا ۋىنەي كۆرەكەيت پى پىشان بدات، كە ناۋى (ئىمشىل مايرۆ باۋەر)ە، لەسىلەي باۋكى ۋىستاۋە و بە

^۱ زىپىنگر.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

پەرۆشییه‌وه دیقه‌تی^۱ دەستی دەدات. لەسەر شیوازی گرافیکس کامیتراکه
لەسەر دەموچاوی مندالەکه ویستا، دواتر گۆڤدرا بە دەموچاوی گەنجیکی
پینگە‌یشتوو، ئەوجا کامیتراکه دوور که‌وته‌وه، تا پیتی نیشان بدات دەچیتە
بانکی (ئۆبنهایمەر)‌ه‌وه. مندالەکه گە‌وره‌بووه و لەم بانکە‌دا کار دەکات،
وە‌لێ زۆر چوست و چالاکه، تە‌نانه‌ت بانکە‌که‌ش کردی بە شە‌ریکه بە‌شیکی
بچوکی خۆی.

کۆرە گە‌نجە‌که‌ لە گرتە‌ی کامیتراکه‌وه دەرکه‌وت، دوکانی قە‌لغانی
سووری کردە‌وه، که‌ لە‌فرانکفۆرتی ئە‌لمانیا، باوکی مرد و بریاری دا
بە‌رده‌وامی بە‌کاره‌که‌ی باوکی بدات، دوا‌ی ئە‌وه‌ی دە‌وله‌مە‌ند بوو. تە‌ماشای
قە‌لغانە‌ سوورە‌ هە‌لواسراوه‌که‌ی سەر دوکانە‌که‌ی کرد و بریاری دا ناوی
خانە‌واده‌که‌ی بنیت (پۆتچیلد) بە‌ ئە‌لمانی بە‌مانای قە‌لغانی سوور دیت.

لە‌بەر زیرە‌کی و پڕ ئە‌زموونی پۆتچیلد لە‌ کاره‌کانیدا بە‌رده‌وام بوو، تا
دە‌هات دە‌وله‌مە‌ندتر دە‌بوو، تا بوو بە‌ دە‌وله‌مە‌ندترین دە‌وله‌مە‌ندە‌کانی
ئە‌لمانیا. ئە‌وه‌تا کامیتراکه (پۆتچیلد)ت بۆ دە‌خاته‌ پوو، دوا‌ی ئە‌وه‌ی بوو بە
کە‌سایە‌تییه‌کی بە‌ناوبانگ، لە‌تە‌ک دوانزە‌ پیاوی جووله‌که‌ کۆ‌بووه‌تە‌وه، هەر
بە‌سەر زاره‌کی ئە‌وه‌ی لە‌ بە‌لگە‌نامە‌کان دیتمان، بۆ‌ی ئاشکرا کردن،
دە‌یویست شو‌رشی جیهانی، لە‌ ئە‌وروپا و ئە‌مریکا و پووسیا بە‌رپا بکات،
وە‌لێ دە‌یویست لە‌وه‌ش زیاتر بکات. جاری کاتی ئە‌و بابە‌تە‌مان نییه‌. تۆ
نیستا زانیت پۆتچیلد کێ‌یه، زانیشت ئە‌و بە‌لگە‌نامانە‌ی که‌ ناردنی ئاشکرا
بوون، وە‌لێ دوا‌ی ئە‌وه‌ چی پوویدا؟

سەر‌نجی.

ئىمە ئىستا واين لە (بالى)ى پۇيالى فرەنسا، لەمىژوودا مەزىنترىن كۆشكى پاشايەتتە. لەتەكما وەرە لىل كامىراكە لەدەرگا سەيروسەمەرەكەى بچىنە ژوورەو، وەلى ئاگات لەچاوت بىت، ئەو گرتانەى ئەمجارە دەيىنىت سانسۇريان لەسەرە. دەى لەتەكما با بچىنە ژوورەو. ئاھەنگىكى كراوہ، كراوہ بەو مانايەى نەشەرم و نەحەيا بوونيان نىيە. ئەوان بەو شىوازە خۇيان بەپىشكەوتو دادەنن. پىاوان و ژنان لەسەمايەكى تىكەل و پىكەلەدان، چون ئەوہى بۇ بەرەلایى بەرگى حەيايان فرى دابىت، ھەر پىكەو ھەلەدەن. ئەوانە بەخۇيان دەلەن شۆرەشگىر، چونكە شۆرەشگىرى راستەقىنە بەلای ئەوانەو ئەو كەسانەن لەھەموو ئاكارىك دامالپاون. لەوہش گەرى، بپوانە دەموچاوى ئامادەبووانى ئاھەنگەكە. بەوردى گوپيان لىبگرە، ناتوانم قسەكەت بۇ دووبارە بكەمەو.

بپوانە ئەو پىاوەى لەو سووچە وىستاو. كامىراكە لەسەر ئەو پىاوە وىستا، كە جلىكى بەھادارى لەبەرە، پىاويكى سەر زل و لووت زل، دەموچاويشى چون ئەوہى ئاولەى دەرکردىت. ئەوجا تەماشاي ئەو شۆخ و شەنگە بكە كە پىك خۇى كراوہتر دەيىنىت، بەتايبەتى كاتى خۇى ھاويشتە باوہشى پىاوە كەتەكە. ئەو پىاوە كۆنت (دى مىرابۇ)يە، ژنە شۆخ و شەنگ و كراوہكەش، (مەدام ھىرن)ى دەنكەكەيەتى.

ئەو پىاوە قىزەى دەيىنىت كە تەمەنى لە چل سالىدايە ئا ئەو پىاوەبوو شۆرەشى فرەنساى ھەلگىرساند، وەلى تا ناقرگەى قەرزاربوو، ئەو پىاوە عەشقى ژنە جوانەكانە، ئەوہندەى لەتەك ژنان پابواردو، لەحەساو نايەت. دەزانىت چۆن پراويان دەكات، زمانىكى ھەيە ژنم ئەوى خۇى لەبەرى پاكىر،

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەمە وایلیکردوو لە پیاو ماقوولان زیاتر نزیکیبێتەو، بێرت نەچیت گوتمان
پیاویکی شۆرپشگێڕ دژی دەسەلات بوو.

کامیڕاکە پووی بەرەو لای ئاھەنگێڕان کرد، ھەولێدە ژنەکان بەوجەستە
پووتەیانەو فریوت نەدەن، دەزانم ھەقی خۆتە ئەم ھەموو ھەوسبازییە
بیبینیت و خۆت بۆ رانەگیریت، وەلی دان بەخۆتا بگرە تا عەقل لەدەست
نەدەیت. ئەو تا کامیڕاکە لەسەر پیاویکی تر نیشتەو، لاجانگەکانی سپی
دەکەنەو، تەپلی سەریشی بەرەو کەچەلی دەپوات، جلوبەرگەکەشی لە
پۆشاکێ پاشایانە دەچیت، ئەو پیاو (دۆق دۆرلییان) ھ، ئامۆزای (لویسی
شانزەھەم) ی پاشای فرەنسایە و ئەم کۆشکەش ھەر ھی خۆیەتی. ئەو تا
ئەوانە ی قسە ی بۆ دەکردن، جێیان دەھێلێت و بۆ لای کۆنت دی میرابۆ
دەچیت، ئەو ھە ی لەتەك شۆخ و شەنگەکە سەرقالی دەسبازییە.

نەینییەکی تەرت پێڕادەگەینم، سوو خۆرانی جوولەکە لە کۆنت (دی
میرابۆ) نزیکیبوونەو، دەیانزانی میرابۆ بێ پکابەری تەنھا پیاو دەتوانیت
جەماوەر بشلەژینیت^۱، بۆیە وەك سەرکردەیک پێشپەرەوی شۆرپشگێڕەکانی
کرد. لەبەر ئەو ھە ی میرابۆ قەرزار بوو، جوولەکە قەرزەکیان بۆ دایەو، بەو
شیوەیە کەوتە بن باری قەرزیکی قورستر کە بۆی نەدریتەو. جوولەکە
میرابۆیان بە خاتوو (ھیرتزن) ناساند، ئەو ئافرەتە ی لەپیاو کە ی جیاپیووەو،
بەو جۆرە میرابۆ تا ناقرگە ی لەبن قەرزی جوولەکە دا بوو، میرابۆ یەکە
ھاوپی نزیکی دۆق (دۆرلییان) بوو، ئەویش گرفتێ دارایی زۆری ھەبوو،
میرابۆ دۆقی بەجوولەکە ناساند، بەو ئاویە ی قەرزیان لێبکات، ئەوانیش

^۱ ھاندات.

پارەيىەكى زۆريان بە قەرز وىدا، بەو شىۋەيە ۋەك ھاۋپىكەى تا ناقىرگەى
قەرزارى جوولەكە بوو.

ئەۋەى راستى بىت، درۆ نىيە گەر بلىم جوولەكەكان بۆ بە دەستەيىنانى
عەرشى فرەنسا (دۆق دۆرلىيان)يان دەپەرست. ئىدى كۆشك و خانوۋەكانى
ئەۋيان ۋەك سەنتەرى كۆبوۋنەۋەى شۆپشگىپران و ئاھەنگى پابواردن و چاپ
و چاپەمەنى و بلاۋكراۋەى شۆپش بەكار دەھىنا. بەو شىۋەيە جوولەكەكان
دوۋ بنەماى سەرەككىيان داکوتى. پاپەپىنى جەماۋەرى مىرابۆ و پاشاى
بانەپۆژ دۆرلىيان.

لەسەر شىۋازى فىلمە سىنەمايىەكان، گرتەى سەر بىندەرەكە خىرا
خىرا دەپۆيشت، ئىدى ئامادەبوۋانى ئاھەنگەكە بلەز دەجولانەۋە،
لەكۆتايىدا كۆشكىيان جىھىشت. كامپىراكە لەم كۆشكە قەحپەخانەيىە
دەرچوو و خۆى گەياندە كۆشكى (فىرساى) پىك لەباخچەى دەرەۋەى
كۆشكەكە، يەكسەر چاوت بە زەلامىكى تەنگ ئەستور دەكەۋىت، ئافرەتلىك
لەسىلەيدايە، لە خانى خانمان دەچىت. گرتەكە لەپشتى ئافرەتەكەۋە بوو،
لاى خوارەۋەى بىندەرەكەيش ناۋى ئافرەتەكە دەرکەۋت.. (مارى ئەنتوانىت)
شارنى فرەنسا و ژنى پاشا لويىس. ئەۋەتا كامپىراكە بەدەۋر شارنەۋە
دەسۋوپتەۋە، تا دەموچاۋيمان بۆ ئاشكرا بكات. ھەر كە پوخسارى
دەرکەۋت، نىشانەيەكى ئىكسى سوور لەسەر ناۋەكەى دەرکەۋت، كە ئەۋە
مارى نىيە. پىاۋە تەنگ ئەستورەكە باۋەشى پىاكرد و كەۋتە پامۇسىنى.
بىندەرەكە ناۋى ئافرەتەكەى دەرخست، كە (پۆھان)ە. ئەۋجا پىاۋە تەنگ

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەستورەكە پاكتىكى گرانىبە ھاي دەرمىنا. كامىراكە سەرى بەبان
پاكتەكە ۋە كرد، ھەر كە تەنگ ئەستورەكە پاكتەكە ھەلدايە ۋە، چاوت
بەو بريق و باقى ھى ناو پاكتەكە كەوت، ئەبلىق مەبە، لاي خوارە ۋە ھى
بىندەرەكە نووسرا.. ملوانكە ھى دور. دواتر نرخەكە ھى لەسىلە ھى ئەو دور
ۋشەيە ھاتە سەر بىندەرەكە.. نرخەكە ھى دور ملوون لىرە ھى فرەنسىيە.

ئەوجا كامىراكە لە كۆشكى قىرسايە ۋە ھەلدايتە كۆشكىكى تر،
كۆشكى پاشاي فرەنسا. لە ناو كۆشكەكە دىمەنىكى سەرت بىنى. كامىراكە
لەپەنجەرە ۋە خۆى بە ژوررا كرد، ئافرەتلىك دەرەكەوت، جلوبەرگەكە ھى كوت و
مت، لەو جلوبەرگە ھى ئەو خانمە دەچوو كە لە كۆشكى قىرساي بىنىت.
كامىراكە بە دەورىدا كەوتە خولانە ۋە. خانمەكە زۆر بە توپەرييە ۋە قسە ھى
لەتەك پياۋىك دەكرد. لاي خوارە ۋە ھى بىندەرەكە نووسرا (مارى
ئەنتوانىت) ھى راستەقىنە. ئەوجا كامىراكە ئەوپەرى دەنگى لىھەلپرى، تا
گويت لە وتو ويژەكەيان بىت. ماري ئەنتوانىت.. بەزمانىكى توند
بەپياۋەكە ھى گوت:

- من ئەو ملوانكەيەم نەكپىۋە، ئاگاشم لى نىيە چەندى پىدراۋە،
تەنانەت كاغەزى دەستىشم بۆ ئەۋە نەنوسىۋە، ئەمە بووختانە، بىرۆ
دەرەۋە، تا گال^۱ پاسەوانەكانم لى نەداۋىت، بەتۆپزى بىتەنە دەرەۋە.
- خانمى شارازادە، بەوپەرى لىبوردنەۋە، تۆ لەلايەن دادگاۋە
داواكراۋى.

^۱ بانگكردن.

ئەوجا كامىراكه بلەز بۇ كۆشكى قىرساى بردىتىيەو. دەبىنىت كچە
ساختەكە ملوانكەكە لە پياوۋەكە وەردەگرىت و بەسوپاسىكى گەرمەو
پۇيشت.

كچە ساختەكە لەيەككە لە خانوۋەكانى پارس ملوانكەكە پادەستى
ئافرەتەك دەكات، بەناوى (جىن) ەو. جىن بەخەننەو ەيەكى گالتە جاپانە
لە ملوانكەكە دەپوانىت.

نووكە^۱ فىلمەكە دەستى پىكرد، شىرۋەى ەموو دىمەنەكانت بۇ
دەخاتە پوو. جوولەكەكان بۇ ناووزپانى شارن ماری ئەنتوانىت دەستیان
بەھەلمەتەكى بەرفراوان كرد. جوولەكەكان بىانوىستايە ەر مىللەتەك بەسەر
پاشاكانیانەو ەپەپىنن، پروپاگەندەى ئابپووزپانىان بۇ بلاودەكردنەو.
ئەو ەبوو پروپاگەندەیان بۇ شارن ماری بلاو كردهو، كە پەيوەندى عىشقى
لەتەك پياوۋىكى كلىسا كروو، ئەو پياوۋە ملوانكەيەكى دوو ملیون لیرەى
فرەنسى ەك دیارى بۇ كرىو، لەكاتەكدا ولات لە قەیرانىكى سەختى
ئابووردایە، ئەمەش بەرامبەر بەو ەى حۆى پادەستى بكات و لەتەكیدا
سىكس بكات. بەدیوۋىكى تر كچە ساختەكە كە كوت و مت لە ماری دەچوو،
ەر دەستكردى جوولەكەكان بوو، پياوۋى كلىساكە لەتەك پۆھان جووت بوو،
سەرەتا نامەيەكى ساختەى دلدارى یا عىشقبازيیان بۇ درووستكرد، دواتر
بەواژۆى شارنەو نامەكەیان بەساختە مۆر كرد، كە تىیدا ەاتبوو. شارن
داواى لە پۆھان كروو، بەناوى خۆيەو ملوانكەيەكى دوپى ەرە
گرانبەهای بۇ بكريت، دواتر پارەكەى ویدەداتەو و ەر جارىكیش ەو ەسى

^۱ ئىستا.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

لەبەر ئەوەی بۆ خۆی ناتوانی ئەو ملوانکە یە بکڕێت، ئەبەدا میلیەت راپەڕی. پۆھان کردی و چوو لە گەورەترین دور فروش و دەسفی ملوانکە کە ی ویدا، ئەویش ئەو ملوانکە یە بۆ دروست کرد. پۆھان ملوانکە کە ی رادەستی کچە ساختە کە کرد، گواہ (ماری) یە، کچە ساختە کە ش خۆی رادەستی پۆھان کرد و حەسرەتە کە ی دامرکاندەو، دواتر ملوانکە کە ی رادەستی (جین) ی خانمە گەورە ی پیلانگیر کرد.

کاتی پارە دانەوێ ملوانکە کە هات، کچە ساختە کە دیار نەما، پۆھان وەختە بوو شیت بیت، نامە یە کە بۆ شارن نارد کە پەیمانی ویدا بوو پارە کە ی بۆ بگێرێتەو، شارن ئاگا و خەبەری لە هیچ نەبوو، دورفروشە کە گرتە کە ی گەیانە دادگا، دادگایی دەستی پیکرد، دادگا بەو نامە یە زانی کە ساختە کراو، جین کە پیلانگیرە کە بوو دەستبەسەر کرا، لەسەر شانی پیتی (V) ی یان نووسی، بەو ئاواہی کە دزە کە یە. ئەگەرچی ماری لەم گرتە ی پزگاری بوو، وە لێ جوولە کە کان لە ماوێ دادگایی و دوا ی دادگایش درۆیان بە دەمیەو هەلبەست، کە دارو دەستە کە ی بۆ ئەو شیوازە دزیانە بەکار دەھێنێت. بوختانیان بۆ کرد لە توورە بوونی میلیەتی پرسیبوو، پێیانگوتبوو، میلیەت هەزارەو پارە ی نییە نان بکڕن، ئەویش لەو لامدا گوتبوو، ئی ئەو چ کیشە یە ک نییە، نانیاں دەست ناکەوێت با کێک بخۆن. جوولە کە توانی میلیەتی فرەنسا بوروژنیت، میلیەتیش هەر ئەو نەندە ی گری گرت، مەحالە دایم رکیتەو، خەلکە کە دابەزینە سەر شەقامەکان،

مۆدکۆد ، داخ کرد ، چاپکۆد.

ئەنتىخرىستۇس

لېلىياندا شۆپشگىرە كانىش ھاتنە سەر شەقامەكان، تا كۆتايى بەو دەسەلاتە
بەينن.

ئەمىستان ھاتىنە سەر ملپەپاندەنەكە . پىدەچىت زۆرىك لەسەرۆكەكان بەو
پووداۋەو سەريان تيا چووبىت. كامىراكە پەخشى لەسىدارەدانى شارن
(مارى ئەنتوانىت)ى خستە پوو. شارن بە ەرەبانەيەكەو بەناۋجەماۋەر
بەرەو گىۋتىنەكە^۱ بەپىۋەيە و جەماۋەر شتگەلىكى پىس و بۆگەنى
تىدەگرن. ئەو تا دەگاتە لاي گىۋتىنەكە، ھەول دەستيان بە بىرنى پرچە
درىژەكەى كرد، ئەوسا ئامادەى سەر گىۋتىنەكەيان كرد، بىرمچوو، كاتى
لەتەك جەلادەكە سەرکەوتە سەر تەختى ملپەپاندەنەكە پىي كەوتە سەر پىي
جەلادەكە، دواتر ئاۋرى لە جەلادەكە دايەو و پىيگوت:

— بەداۋاي لىبۋوردەو، لىم مەگرە.

داۋاي لىبۋوردنى لەجەلادەكە كرد، كە پىي ۋەبان پىيەو ۋە ناۋە. لەپر
كارۋانى پاشا دەرکەوت، خودى لوىس پاشا بوو، ەرەبانەكەى بە زىر
پازابوۋەو، لەەرەبانەكەى ھاتە خوارەو و سەرى لاي گىۋتىنەكە
سەرکەوت، بەدەستى خۆى مىلى شارنى لەژىر گىۋتىنەكە نا، ئەو جا
گىۋتىنەكەى ھىنايە خوارەو و مىلى شارنى پەپاند. ھەراۋ ھورىاي خەلكەكە
بەرزەو بوو، ئازاۋەگىرەكان بەھەليان زانى و بەرەو سەر تەختەكە
سەرکەوتن و بەھۆى پق و تورەيان پىيان لەخوینەكەى شارن ۋەردا.
ماسۋنىيەت ھەركەسىكى خستىتە نىشان، پىك دەپىيىكىت.

^۱ ئامرازى سەر پەلدان ، سەرپەپىن ، (مقسلە).

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

ئەوجا كامىراكە بەرەو سەردەمىكى تىرى بردى.. دواى ئەوۋەى دۆق دۆرلىيان دەستى بەسەر عەرشى فېرەنسادا گىرت، ئەمەش بېگومان دواى سەرکەۋىنى شۆپشگىپان بوو. چونكە پىلانەكە ۋابوو، بېرىار درا كاغەزەكەى بىسووتىنرېت و دەورەكەشى لى بىستېننەۋە. بىى دووبارە كىردنەۋەى بەسەرھاتەكان، كە نامەۋىت درىژدادىپى تىيا بىكەم، ئەۋەتا عەرەبانەىيەكى داخراۋ بەناۋ جەماۋەرەكەدا تىدەپەرىت، خەلكەكە ھەرچى نەشىت بە شاژنى دەستبەسەرى ناۋ عەرەبانەكەيان كىرد، ئەۋىش بە گىرانەۋە تەماشائى دەكىردن و توانائى ھىچ بەرسفدانەۋەىيەكى نەبوو، تا بىردىيانە بەر گىۋىتىنەكە، لەگىرئانى خۆى نەكەۋت، دواتر سەريان بەژىر گىۋىتىنەكەۋە نا.

ھەرچى (مىرابۆ)بوو، دركى بەو سىنارىيۋىيە كىردىبوو، كە لەتەك دۆق دۆرلىيان دووبارە بوۋەتەۋە، ئەۋە بۆ پاكىتاۋى سىياسى پاشايەتى نەبوۋە، بەلكو پىلانېكبوو بۆ لەناۋىردىنى پىاوماقوۋولان. ھەر لەگەلّ ھالىبىۋىنى مىرابۆ جوۋلەكەىش بەۋەى زانى مىرابۆ لە پىلانەكان تىگەىشتوۋە، بۆىە بېرىارىاندا بەزۋوتىن كات لەناۋى بەرن، ۋەلى بۆ زپاندنى ناۋى مىرابۆ كاتيان بەدەستەۋە نەبوو، ئامادەكارىشيان بۆ پىلانېك نەكىردىبوو، بۆىە ژەھر خواردىيان كىرد، دەنگۆى ئەۋەشيان بلاۋكىردەۋە، كە مىرابۆ خۆكۆژى كىردىۋە.

دوۋكەسى تر لەفېلمەكەدا ھەن، تۆ نەتبىنىون، ۋەلى لە شۆپشگىپرەكانن، ئەۋانىش (پۆبىسپىر) و (دانقۇن)نن، ناۋى ئەمانەيان زپاندو بەرەو گىۋىتىنەكە بەرپىيان خىستىن. كامىراكە ئەۋ پۆژەى خىستە پوۋكە ۋتارىيان لەناۋ خەلكەكە دەدا:

- من ناوېرم ناويان بېم، بەتايىبەت لەم كاتەى شۆرپشدا، ناشتوانم
ئەو دەمامكەيان لەسەر لایدەم، كە چەندىن نەوہيان پى فرىو داوہ.

بەدەم رېوہ كە رېويسپېريان بەرەو گىۆتىنەكە دەبرد، كەسىك
فېشەگىكى بەدەمىوہ ناو كوشتى، بەو شىوہىە كارتىكى تىرى جوولەكان
يارى پىكرا. لەكۆتايى شۆرپشەكەشدا فېلمەكە سەرتاپاي خۆى خستە رېو،
ئەوہتا جوولەكەكان بۆ دەرچوون لەو قەيرانە ئابورىيەى كە فېرەنسا
تېيكەوتوہ دەستى ھاوكارى بۆ حكومەتى فېرەنسا درىژدەكەن و بەو
مەرجەى خۆى دانوستانى ئەو قەرزە بنووسىت(واتا حكومەتى فېرەنسا)
قەرزىكى زۆريان وىدەدەن، مەرجىكى تىرىش بە دانانى بەرېز (نىكەر)ە بە
وہزىرى دارايى فېرەنسا، چونكە پياويكى سەر پاست و بەئەزموون و زىرەكە،
دەتوانىت فېرەنسا لەو قەيرانە رىزگار بكات.

لەكۆتايىدا فېلمى سەر بىندەرەكە^۱ پەش دەرکەوت، نووسىنىك بەسەر
بىندەرە پەشەكەوہ دەرکەوت...

ئەمەو نىكەر بوو بەھۆكارى ئەوہى قەرزەكانى حكومەتى فېرەنسا بۆ
جوولەكەكان بگاتە نزىكەى ۱۷۰ مىليۇن لىرەى فېرەنسى.

كۆتايى

^۱ شاشە ، پووكەى نىشانندان لەتەلەفزيۇن و سىنەما.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

چەپلە بۆ جوولە کە لێدەن، چەپلە بۆ مار(سیرپنت)ی ئەهریمەن لێدەن، کە ھەنووکە دیقەتم دەدات و شەش ئەهریمەنی تری لەتەکدايە، چەپلە بۆ ھەموویان لێدەن. شۆرشی ئینگلیزی و سواریبوونی کەری ئینگلیزی، دواتر شۆرشی فرەنسی و سواریبوونی کەری فرەنسی، ئەوجا شۆرشی ئەمریکی و سواریبوونی کەری ئەمریکی، دەی شۆرشی ئیسپانی و سواریبوونی کەری ئیسپانی، ھەروەھا شۆرشی پووسی و سواریبوونی کەری پووسی.. ھیتەر ھیتەر. ئەگەر بمرەوێت شکستی پاشاکانی ھەموو ئەوروپات بۆ بگێرمەو، ئەوا دوو کتیی تری وەك ئەمە ی ژێر دەستی دەوێ پری بکەمەو. بەھەر حال پەلەت نەبی، ھەر ئەوەندەت بەسە بزانی ماسۆنییەت ئاگری ھەر ھەموو ئەو شۆرشانە ی ئەوروپای ھەلگیرساند. سیرپنت.. دوو نمونە ی باشی بۆ گێراینەو.

تا ھەنووکە پۆتچیلد و کورپەکانی و نەوکانی پۆتچیلد لە ھەرە دەولە مەندەکانی جیھان، ئەو بنەمالە یە نیو ی سامانی جیھانیان بە دەستە، بانکە جیھانییەکان ھی ئەوانە، ئەو بانکانە ی دەولەت نییە بە ملیۆنەھا پێیان قەرزار نەبن، ھەر بەو بۆنە یە شەو تەوانیویانە دەستیان بەسەر ھەموو حکومەتەکان بە ئەمریکا شەو بپروات، واتە ئەوان لەسەر وی دەولەتەکانەو. بۆ درۆ و راستی دەتوانیت ئەم بابەتە لە ئەنتەرنێت بەدوایدا بگەریت. ئا، لە ئەمریکا شەو خانوادە یەکی تر ھەیە، بەناوی (پۆکفیلەر)، ھەر وەك بنەمالە ی رۆتشیلد دەولە مەندن. ئەم دوو بنەمالە یە پەيوەندییەکی بەھیزیان ھەیە، تەنانت ژن و ژنخواریشیان لەنیواندا ھەیە و پەيوەندی کاریشیان بەیەكەو ھەس.

تا بۆتى ئاسان بىكەمەۋە، ھەپەمىك بېنە بەرخەيالى خۆت، ئىمەي
مىللەت لەژىرى ژىرەۋەي ھەپەمەكەداين، بەبان ئىمەشەۋە ھۆكۈمەتەكانن،
كە دەسەلاتيان بەسەر ئىمەدا دەسەپېنن، بەبان ئەۋانىشەۋە كۆمپانىيا
زەبەلاھەكانن، ھەر ۋەك مايكرۇسۇفت و سۆمى و ھىتر، كە دەستيان بەسەر
ئابوورى ھۆكۈمەتەكانيانەۋە گرتوۋە، بەبان كۆمپانىياكانىشەۋە بانكى ھەرە
گەرە ھەن، كە دەستيان بەسەر پاردارەكانەۋە گرتوۋە، بەبان
باكەكانىشەۋە بانكى ناۋەندى، ۋەك بانكى فېدېرالى ئەمىرىكى يەدەك، بە
لووتكەي ھەپەمەكەشەۋە بانكى پاكىتاۋى نىۋەدەۋلەتى، كە ھەر لەۋىۋە
بانكەكانى جىھان ئاراستە دەكرىت و چاۋدىرىي كارەكانيان دەكرىت، ئەۋ
بانكەي لووتكەي ھەپەمەكە مولكى بىنەمالەي پۆتچىلد و شەرىكەكانىتى،
ئەمانە لەپىشتى پەردەۋە داينەمۆي بەپىۋەبردنى دەۋلەتەكانن.

لەچاۋەكانتەۋە درك بەۋەدەكەم باۋەپم پىئەكەيت.. تۆبلىي ئەۋە
راست بىت و ماسۇنىيەت ئەم ھەموۋەي گىپراپىت؟ بەلى دەچىتە مىشكەۋە.
دەتەۋىت بەلگەيەكى پوون و ئاشكرا بىينىت؟ كەۋاتە لەتەكما ۋەرە بۆ
دارستانى (بۆھىمى)، دارستانىكە لەباكوورى كاليفۇرېنيا، ھەموو سالى جارىك
دەستەيەكى بالالە ۋلاتە يەكگرتوۋەكانى ئەمىرىكا لەۋ دارستانە كۆ
دەبنەۋە، كۆبۈنەۋەيەكى گەرەۋ بەرفراۋان. ئەۋانەي تىيدا بەشدار دەبن،
سەرۆكى ئەمىرىكا و ۋەزىرەكان و كەسايەتى و پىاوماقوولانى ئەمىرىكا و
بازرگان و سىياسەتمەدارانى ئەمىرىكا و پلە ھەرە بالاكانى سوپاي ئەمىرىكان،
تەنانتە مامۇستاي زانكۆكانىش تىيدا بەشدار دەبن، گىشت ئەۋانەش لە پلە

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

ھەرە بالاگانى ماسۋىيەتن، چونكى ئۇ جۆرە كۆبۈنەوانە نەينىن، ھەرگىز
پىگە بە پۇژنامە نوسانىش نادىت بچنە نىۋىيەنە، ئۇەش بلاۋ دەكرىتەۋە
گوايە بۇ ماۋەى دوو ھەفتە پىشوو بەخۇيان دەدەن، تا كەمىك لە خەمە
قورسەكانى خۇيان بىر بچىتەۋە، ئۇ كۆبۈنەۋەيەش تەنھا بۇ دوو ھەفتەيە
وبەس.

لەو كۆبۈنەۋە نەينىيە نىمايش شانتۆيى نەينى دەكرىت. پۇژىك
پۇژنامە نووسىكى بویر و زىرەك دزە دەكاتە دارستانەكە، تا ئۇەى لەوى پوو
دەدات بە دەنگ و پەنگ تۆمارى بكات، ئۇ پۇژنامە نووسە ناۋى (ئىلىكس
جۆن)بوو، ئۇەى تۆمارى كرىبوو جىى سەرسورمان بوو، ناۋزپاندن و
ئابرووچوونىكى لەپادەبە دەربوو، كە ھەموو ولاتە يەكگرتوۋەكانى ئەمرىكاي
ھەژاند

ئۇەى بە كامىراكەى خۇى تۆمارى كرىبوو، كەشكى سەرەكى بوو، كە
لە شانتۆگەرىيەكەى نىو دارستانەكە نىمايش دەكرا، پىۋرەسمى پەرستىنى
يەكك لە بتەكان بوو. ئۇەى پاستى بىت لەسەردەمى نەمانى بىپەرستىنى
گەرە پىاۋانى دەولەت لە بىپەرستىنى خۇيان نەكەوتوون. ئەگەر درۆم
نەكردىت ئۇەى قىدىۋكە بلاۋى كرىدەۋە ھىچ جىاۋازى نەبوو لەتەك ئۇ
سەردەمەى كە بابلىيەكان بىيان تىدا دەپەرست، يا ئۇ بتانەى قورەيش بۇ
پەرستىيان درووستىيان دەكردن.

ئۇەى بۇ يەكەمجار قىدىۋكە دەبىنىت، وا دەزانىت تەماشاي
شانتۆگەرىيەكى گرىك دەكات، كەسانىك دەبىنىت بەجلو بەرگى
ئامەنگىرپانەۋە دىمەنىكى شانتۆگەرىيەكە دەگىپن، بەسەر شانتۆيەكى بچووك

بەسەر گۆمىكى بچووكەو، ئەو دەسپىكى شانۆگەرىيەكەيە، دواتر، ھالى دەبىت پەيكەرى گەورەي (كوندەبەبوو) يىكى پەشى تۆقىنەر دەردەكەوئىت، ئەكتەرەكان لەنمايشى دواتر بە دەورى (كوندەبەبوو) ەكەو مەشخەلىان بەدەستەو، ەك قەزەم لەچاوپەيكەرى (كوندەبەبوو) ەكە دەردەكەوتن، ئەوجا گوئىت لە دەنگىك دەبىت چون دەنگى جادووكەرىك كەشەكە بەرپۆە دەبات. ەموو بىنەران لەرپى بىندەرەكانەو ئەو دىمەنەيان بە دەنگىكى پوون بىنى، ەلى ەچى لى ھالى نەبوون. ەر ەك دەزانىت، من كە لىرەم بۆ ئەو ەى تىتبگەيىنم، منىش بەش بەش لەو كەشەت بۆ دەگوئىزمەو، چونكە زۆرەى لەدەمەو ەرى بەولاو ەچى تر نىيە، بۆ شرۆفە كردنىشى جاروبار قىدىۆكە پادەگرم، تا بۆتى پوون بكەمەو.

سەرەتا قسەكەر بە دەنگىكى شانۆيى دەلىت:

" بەرپۆ (كوندەبەبوو) لە پەرستگاي بەگەلدار دروستكراوى خۆيداىە، ەر ەموو ئەوانەى لەدارستانەكەدان پىزىيان بۆى ەيە. ئەى دارە گەورە و بەرزەكان سەرتان بەرز بكەنەو، ئەى پوش و پەلاش خۆتان قىت بكەنەو و وريابن ئەو پەرستگاي بۆھىمى پىرۆزە، ەموو ئەو كۆلەكانەش پىرۆزن كە لانەنەكەيان ەلگرتوو.

كەواتە (كوندەبەبوو) پىرۆزەكە پەرستگايەكى پىرۆزىشى ەيە، ەموو ئامادەبووانى ناو ئەم دارستانە لەپياوانى دەولەت مەزنى دەكەن، لەوئىش گلکۆيەكى پىرۆزەيە، گلکۆ ئەو گۆرەيە كە ەك مەزار وايە. ئەو پۆژنامەنووسەى ئەو گرتانەى گرت، گوئى.. ئەو كەشى بىتپەرستى بوو، ئەو

بەش کە لێرە دەپەرستێت، خواوەندی بابلی کۆن (مۆلۆک)ە، وەلی ئەمە راست نییە، مۆلۆک ساڤرێنە^۱ نەك کوندەبەبوو، لەهیچ شارستانییه یكیش نەگۆردراوە بە کۆمەدەبەبوو. ئەوەی پاستییە، ئەوانە لەو کەشی پەرستەدا (لایلیسی) شەیتانیان دەپەرست، کە هەموو شارستانییه کان سیمبولی کوندەبەبوویان بۆ دانابوو، بۆیە دەیانپەرست، چونکە سیمبولی یاخیبوونی هەبوو و بوو بە سیمبولی یاخیبوون، بەپێی قسە ی (تەلموود)ی جوولەکە، بەر لەوەی خودا حەوا بئافرێنێت لایلیسی ئەهریمەت ژنی ئادەم بوو. هەرچی (لایلیس)ە بوونەوهریکی سەرەخۆیە، هەرچی (حەوا)شە لە پەراسوویەکی ئادەمەوہیە، کاتی ئادەم ویستی لایلیس بخاتە ژێر دەسەلاتی خۆی، لایلیس لێی یاخی بوو، کاتیکیش یاخیبوو، خودا نەفرەتی لێکرد و کردی بەو کوندەبەبوو. بەلای نوخە ی حکومەتی ولاتە یەکگرتووہکانی ئەمریکا کە لەوئ کۆبوونەتەوہ، مانای یاخیبوونیانە لەگشت ئاین و بیروباوەرەکان، کە وایکردووہ لایلیس بەلایانەوہ پیروژ بێت. خودا نەفرەتی لەو شەیتانە کردووہ، چونکە خراپەکارە و رقی لە بنیادەمە و خیریانی ناوێت. بیرەوہرییەکان ناوێلی^۲ ھاوڕیانی خۆشەویست دووپات دەکەنەوہ، ئەم دارستانەیان ناسی و خوشیان ویست. ئازیزانم ئە ی ھاوڕیانی پابردوو، بەلێ با ڕیگایان بدەین بێنەوہ ناومان، تا مەودای نێوانمان چۆل نەبێت، وەرنەوہ ناو بەسەرھاتەکانمان، دە ی ھاوڕیانی دارستان کۆبێنەوہ، جادووی خۆتان بەسەر ئەم ئادەمیزادانە بخوینن، لەم جیھانە بیانپاریژن و دەست بە چاوی

^۱ ئەگە ، نێریی.
^۲ ناوہکانی.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

پێدەچیت کوندە بە بووی پیروژ (لیلێس) نزاکانی هینابیتنە دی،
ئەمریمە نەکانی ھاوڕێییانی سەردەمی کۆنی ناردییت تا خودا بسووتیئن.
دەوی ئەو ئەگرەکیان جۆش دا.

"ئەوی گەمژەیل^۱.. ئەوی گەمژەیل.. ئەوی گەمژەیل، کەینی فێردەبن،
ناتوانن لاقەم بکەن، سالی بە سالی لەنیو ئەم دارستانە دەمسووتیئن، ھاواری
سەرکەوتنتان بە ئەستێرەکان دەگات، کاتیکیش لەم دارستانە دەچنە
دەرەو، منتان بیر دەچیتەو، من نەگۆراوم، کە دەمبینەو ترس داتان
دەگریت."

"گەمژەن.. گەمژەن.. گەمژەن ئەگەر وایزان منتان سووتاندوو"

ئەو خودایە قسەیان لەتەکا دەکات، بەرەرهکانیان دەکات، دەلیت..
ناتوانن بمکوژن. هەموو سالیێک دەیسووتیئن و جاریکی تر دادیتەو.

"بلی ئەوی پۆچی گالته جاپ، گشت ئەمانە خەون نییە، ئیمە دەزانین تۆ
چاوەروانمانیت، دواي تەواو بوونی ئەم مۆلەتەي دارستانەکە، پووبە پووت
دەبینەو، وەک خوویەکی کۆن لێلتا دەکەوینەو شەپکردن، هەندیکمان
سەردەکەون، هەندیکي ترمان بە لەناو بردنت سەردەکەون. نووکە ھاوین
بەسووتیئن، لەتەک ئەوێ ئاورەکە پۆخت دەسووتیئیت، ئیمە ئەو
دروشمە دەخوینینەو.. ھاوین ئازادمان دەکات"

^۱ گەمژەکان.

ئەوان پكە بەرايەتتى خۇدا دەكەن، دروشمى ھاوین ئازادمان دەكات،
سىمبولى كۆبۈنە ۋە كانىانە، كە ھاوینان لەم دارستانە دايدە بەستن، تا
لەخۇدا پزگارىيان بىت.

ئىۋە جارىكى تر دەمسووتىننە ۋە، ۋەلى بەم ئاورە نا، كە لىرە گپتان
داۋە، لە ۋاكانە ى پەشم كىردوون، ئەى گەمژەكان، ھۆ كە شىشەكان تف لە
ئاورەكە تان دەكەم.

خۇدا لە بەر بەرە كانىتاندايە .. كىۋە دەچن

ئەى كۈندە بە بووى پەند و ژىرىى بنىادەم، كۈندە بە بووى بۆھىمى .. ئىمە
لەتۋە پەند و دانايى ۋەردە گرین.

ئاور نا .. ئاگر نا .. سووتمان نا .. گپى ئەم دارستانە نا، بەلكو با
لە جىھاندا بىت، ئەم قوربانىيە لەسەر پقى بنىادەم بسووتىننە، لەم
دارستانە دەرى بکەنە دەرە ۋە، تەنھا پزىسكىك ئەو ئاگرە پىكات، تەنھا
پزىسكىك، بىيىتە مەشخەلىكى پىرۆز، بۆ يەكگرتنى مەزنى پووناكى، لە
كوشتارگەى بۆھىمىدا.

داۋا لە كۈندە بە بووى پىرۆز لىلىس دەكەن لەخۇدا پزگارىيان بكات، لە
بەر بەرە كانىيەكانى دورىيان بخاتە ۋە.

ئەى كۈندە بە بووى بۆھىمى مەزن، ئىمە سوپاسگوزارتىن بۆ ئەو
داۋاكارىيە، ھۆ قوربانى چلىس بپۆ، جارىكى تىرىش دور بەكە ۋە، بپۆ ئەى ...
ئەى ئاورى ھاۋپە يمانىتى نەمر .. ھاوین جارىكى تر ئازادمان دەكات

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

لېرە ئاگرەكە قوربانىيەكەى سوتاند، كە خودايە. ئەو بە بۆچۈنى
خۇيان بوو، بۇ دوو ھەفتە لەكۆليان بوو، كە ماوۋەى پشوروى نىو
دارستانەكەيان بوو. مەزنى بۇ ئەفرىنەرى ئاسمان و زەوى و ئاگر،
ئەفرىنەرى جنۆكە و بنيادەم، ھىچ شتىك نىيە جىيى بگريئەو، ھەزار جار
تۆبە. لەو گەپى، با بىيىنەو سەر سەربردەكەمان، چونكە لەم ژيانەدا
زۆرم بە بەرەو نەماو. ئەگەر باوۋەپىشم پىناكەيت، بىرۆ بە دووى وىنەى
(جۆرج بۆش) و (پۆنالڧ ريگن) و (پىچارد نىكسۆن) دا لە دارستانەكە بگەپى.
ھەندىكىشيان بەر لەوۋەى بىنە سەرۆكىش ھاموشوى دارستانەكەيان دەكرد،
بىرۆ بە دووى پىكخراوى (كەللەسەر و ئىسكەكان) دا بگەپى، كە لىقكە لە
ئىلومىناتى لە ئەمريكا، بىرۆ چاوپىكەوتنەكەى جۆرج بۆش لە تەلەفزيۇن
بىيىنە، ئەو دەمەى خوى كانديد كىردبوو بۇ سەرۆككۆمارى ئەمريكا،
بىزەرەكە ئەم پىرسىارەى لىكرد. بەپىز جۆرج بۆش تۆ لە پىكخراوى
كەللەسەر و ئىسكەكان ئەندامى. لەو لەمدا گوتى. ئەو پىكخراو نەيىيە و
ئاتوانم لەبارەيەو قسەبكەم. ھەر ھەمان پىرسىار لە پىكابەرەكەى كە جۆن
كبرى كرا، ئەویش ھەمان وەلامى جۆرجى ھەبوو.

بىوانە ئەو دىمەنەى، كە لەناو دەستەى پىكخراوى كەللەسەر و
ئىسكەكاندا بەنەيىنى تۆمار كرا، ئافىرەتلىك لەقىزەو ھاوارى خوى نەدەكەوت،
ھاوارىك چون ئەوۋەى (ئىمىلى پۆن) ھاوارى دەكرد، ئەو گرتەيە پىاويك
بەناوى (پۆم پۆزىليام) ھەو تۆمارى كىرد.

ئايىنىكى دانسقىيە، ئەوانەى لۆسىقىرى ئەھرىمەن دەپەرستىن،
ئايىنىكە ھىچى بەسەرتا فەرز نەكردوۋە. ئەم بابەتە گۆرەكانى پىر كىردوۋە

لەوانەى باوەرپان پىيەتى، ئەم ئاينە داواكارىيەكانت دەستبەجى دەگەيىنىت، ھەرچىت بویت لە دواپۆژ و ژن و ناوبانگى بۆتى ھەرامەم دەكات، ئەمىش ۋەك ئايىنەكانى تر دەبىت گويپاىەلى خوداكەت بىت، ئەوھى كە دەپەرستىت، كويپرانە ھەرمانەكانى جىبەجى بکەيت. ئەگەر بەگویت کرد، ئەوا دنيات بۆ دەكاتە بەھەشت، نەك ئەو بەھەشتەى گومانى لىدەكرىت، بەلكو ئەو بەھەشتەى تيا لە دايكبوويە، ئەگەریش بەگژىدا چوويەتو ئەوا دنيات لى دەكات بەدۆزەخ، دۆزەخىكى كتوپر، بۆيە باوەرداران بەخودا دەلین. ئىمە باوەرپان بەشتىكە، ئەمانبىنيو، بەرجەستەشمان نەکردوو، ۋەلى بەدل باوەرپان پىيەتى.

با بزانی چیمان لەکارتهکاندا ھەيە، كە سیانزە کارتە.

كارتى يەكەم.. كارتى سەرکردهكانى (زايۆن)ە، وینەى پیاوماقوولانى زايۆنى بەسەرەوھەيە، كە پىدەچىت لە وتووێژە نەپراوەکانیاندا بن.

كارتى دووھم.. كارتى كەنالەكانى تەلەفزیۆنە، وینەى پیاویكى بەسەرەوھەيە، بەرامبەر دەیان بیندەرى گرتوو، ھەر بیندەرەو شتىكى بەسەرەوھەيە.

كارتى سىيەم.. كارتى كاریگەرى پراگەيانندنەكانە، وینەى كۆمەلێك پیاوی بەسەرەوھەيە، بەرامبەر بیندەرى تەلەویزیۆنىكى گەرە گرەبوونەتو، بەدەست ئىشارەت بۆ سەر بیندەرەكە درێژ دەكەن، كە سىك پىدەچىت بێژەرى ھەوالەكان بىت.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

کارتی چوارەم.. کارتێ کاریگەری تەلەفزیۆنە بەسەر بینەرانیوە
وێنەی ژن و پیاویکی بەسەرەوهیە، بەسەر سامییەوه دەپواننە بینەرکە.

کارتی پێنجەم.. کارتێ بەرتەسککردنەوهی ئازادیی پراگەیانندنە، وێنەی
پیاویکی بەسەرەوهیە، پێدەچیت پراگەیانندنەکار بیست، دەمی بە وشە
(censored) ی سووری گەورە بەسترا بیتۆتەوه.

کارتی شەشەم.. کارتێ گریبەستی بانکەکانە، وێنەی پێنج ماسیی
قەبارە جیاوازی بەسەرەوهیە، گەورە بچووک دەخوات، هەر هەمووشیان
ماسییەکی گەورە ی درپندە دەیانخوات.

کارتی حەوتەم.. کارتێ دیموکراسییە، وێنەی پیاویکی پەشپێست و
کچیکی چینی بەسەرەوهیە، یەك خودا دەپەرستن کە جوانەگایەکی
ئالتوونییە.

کارتی هەشتەم.. کارتێ ئابرووچوونە، وێنەی دووپیاوی لەنیو
نوو سینگیەك بە دەموچاوی پەشوکاویانەوه کە دیارە سەیریان لێهاتوو
بەسەرەوهیە، وێنەکش و پێدەچیت لە ناو گرتە ی کامیرایەکەوه بیست،
ئەویش لەبەر بوونی وشە ی REC لە گوشە یەکی فیلمەکە فیدیۆییەکەوه.

کارتی نۆیەم و دەیەم.. هەردووکیان کارتێ شتیکن، کە هەلبژاردنیکی
پاک و بیگەردە، بەسەر یەکیکیانەوه وێنەی کچیکی دلخۆش دیارە ئالای
ئەمریکای لەبەر کردوو، ئەوی تریشیان وێنەی هەر هەمان کچەو هەمان
ئالای ئەمریکای لەبەرە، وەڵی بەشیوەیەکی تر.. ئیدی خۆت بزانی مەبەستم
چیە.

كارتى يانزەھەم.. كارتى كاريگەرى لە پشت دادگاۋە، ۋىنەى دادوهرىكى
بەسەرەۋەيە، چەكۈشەكەى بە مېزەكەدا دەكوتىت، لە پشتى پەردەيەكى
سوورەۋە سىبەرى پياۋىك ديارە، شەپقەى بەسەرەۋەيە.

كارتى دوانزەھەم.. كارتى ئابۇچوونىكى سىكسىيە، ۋىنەى ژن و
پياۋىكى بەسەرەۋەيە، لە جىۋبانەكە خەرىكى... لە پىر كەسىك ۋىنەكەيان
دەگرىت، ۋىنەكە فېدۋىيە، ئەۋانىش لە ترسا دەستيان بەرز دەكەنەۋە تا
دەموچاۋيان دەرنەكەۋىت.

دواين كارت.. كارتى سووتاندنى بەلگەكانە، پىدەچىت كاغەزلىكى زۆر
گرنگ بن، دەسووتىنرىن.

سەربىردەى داھاتوومان لەپاستىدا سەربىردە نىيە، بەلكو ۋانەبىژىيە، سى
سەد كەسى دەۋلەمەندى زايۇن تىيدا ئامادەن و لە پلەى (۲۲)ى
ماسۋىيەتن. ئەمانە لە بنەمالەى جوولەكەى سىانزەھەمن. ئەمە دواى
شۆرشى فېرەنسى و بەر لە دەستپىكىردنى شۆرشى پووسىادا بوو.

ۋانەبىژەكە ناۋى (تىۋدۆر ھرتزل)ە، ئەۋ ۋانەيەى لە دووتوۋى كىتېيىك
نووسرايەۋە، زۆر خەتەرنەكە. ئەۋ كىتېبە لە ژىر ناۋىشانى (پىرۋتۈكۆلەكانى
بىرمەندانى زايۇن)ە. لىدۋانىكى دور و درىژ بوو، سى پۇژى دوا بەدواى يەك
ۋانەى تىا وترايەۋە. منىش بۆم كورت كىدوۋىتەتەۋە، دەزانم خەز
بەدرىژدادىرى ناكەيت، تەنھا ئەۋ قسانەى گرنگ بۆم داناۋىت.

ھەنوۋكە پىكەۋە با بچىن بۆ شارى (بال) لە سويسرا، بۆ كۆمەللىك لە
ماسۋىيەكان ئەم لىدۋانە كرا. با لەنىۋ ئەۋ پياۋە گەۋرانە دانىشىن و گۆى لە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

میرتزل بگرین. وه لی دەمه وی ئامۆزگارییه کت بکه م، پهنگه لیدوانه که
به لاته وه ئالۆز بیّت، پیوویسته له هه ر برکه یه ک زۆر وردبیته وه، تا
وه ریبگریت. ئه و جا ده بینى ئه و قسانه زۆر نزیکه له و پووداوانه ی له ولاته که ی
خۆت پووده دات، ته نانه ت ئه گه ر له و په ڕی دنیا شدا بیت!

بەشى نۆيەم

هۆ بىرمەندانى زايۇن

۱۹۰۰ پاش زايىن

پۇڭى يەكەم

ئەي بىرمەندانى زايۇن. . . پاكىتىن گەلى سەر زەوى، ھەق وابوو خودا
ئىوھى بەگەلى ھەلبىزىردراوى خۆى دابنايەو لەو ھەموو گاوكۆلكانەى دنيا
(گۆيىم) ' بە پىشتى زانىبان، تا مەملەكەتە مەزنەكەى لەسەر گۆى زەوى
بىيات بىيىن. ئەمپۇ و سبەى و دووھىش بۆ ئەو كۆبووینەتەو و كۆ
دەبىنەو كە لەخۆمان حالى بىن. پەنگە كۆبوونەوھى دىشى بەدواى ئەم
كۆبوونەوانەدا بىت. ئىمە بۆ ئەو كۆبووینەتەو تا قسە لەسەر پىلانە
ستراتىژىيە مەزنەكەمان بکەين، ئەوھى باو و باپىرانمان دايانمەزراند، دواتر
پادەستى نەوھى دواى خۆيانىان کرد، ئەوانىش پادەستى دواى خۆيانىان
کرد، بەو ئومىدەى تا سەر بەردەوام بىت. ئەوا ئەمپۇ ئەو پىلانە بەدەستمان
گەيشت و ئىمەش دەپپارىزىن و پادەستى نەوھىكانى دواى خۆمانى دەكەين.

مىللەتانى غەيرى جۈلەكە.

ئەگەر نەمانپاراست و لىمان لادا، ئەوا ئىمە دەبىنە ھۆكارى كۆيۈكردنەۋەى
ئەۋ ھەموو سەدەيەى پىكىيانەۋە نابوو.

ئەى گەلى ئىسپرائىل.. ئىۋە چاك دەزانن پىلانەكان چۆن بوون، ئەۋەش
دەزانن (بافۆمىت) ھەموو ئەۋ كارە جوانانەى كە بەسەر نەخشەى جىهاندا
ھىنابوۋى پىشكەش گەلەكەمانى كرد، ئىدى پىۋىست ناكات وردەكارىيەكانى
لەمەر مېژوۋەۋە كەھەموومان ئەزبەرمانە بىركىنن، بىرمەندانى زايۇن..
نۆرەى ئىمەيە لەم سەرىردە مەزەۋە بکەۋىنە گەر، با ئەۋ دلەۋاۋىيە
لەخۇمان داتەكىنن كە باۋەرمان لەق دەكات، با جىهان بەرەۋ ئەۋ
ئاراستەيە بەرىن كە خۇمان مەبەستمانە.

باشترىن و مەزىنترىن پىگايەك بتوانىت بىروباۋەرى ھەر نەۋەيەك
بەزىنىت، چ بىروباۋەرى ئايىنى يان كۆمەلایەتى ئەۋا بەھەلۋەشانەۋە يا
گۆرپىن نابىت، بەلكو لەجىي خۇيدا بەگومراپىكردنىتى، شىۋقەى واى بۆ
دابىرىت كە راستەوخۇ مەبەست نەبوۋىت. باشترىن نمونەش بىروباۋەرى
مەسىحىيەتە كە مار سىرپىنت گۆرانكارى تىدا كرد، ھەرۋەھا ئىسلامى
شىعەش كە توانىمان گومرايان بکەين و واىن دژ بە ئىسلامىتى مەمەد
بجوۋلىنەۋە، تەنات دژايەتىشى بکەن، ئەم زانىن و دانايىش ھەر
لەجوۋلەكە دى.

پەنگە لەم پىلانانەش ھەندى بابەتى بەد ئاكارى بخەينە پوو كە ئىمە بە
ئەجامدانى پاسپىردراۋىن، ۋەلى بەردەۋام لەبىرتان بىت، گشت ئەم بابەتانە
بۆ ئىمە دەبنە ئاكارى جوانى، سەرەپاي چەۋساندەۋەۋ و زولم لىكردنمان،

د. ئەحمەد خالید مستەفا

لەھەموو لایەکیشەو پەلامار دراوین، بۆیە تۆلەي خۆمان بە پیلانگێری دەبێت، چونکە شەر باشترین پێگا چارەيە بۆ گەیشتن بەخیر!

هێزی ئێمە لەنیو هەموو هێزەکانی جیھان مەزنترین هێزە. ئێمە هێزێکی نادیارمان هەیە، هێزی نادیاریش هیچ هێزێک نییە تەنگی پێ هەلچنیت.. کێ دەتوانیت هێزێک لەعەرشەکەي هەلتەکیڤیت کە نادیارە. ئەي زایۆنیستەکان ئەگەرچی ئێمە میللەتێکی پەرتەوازی، وەل ئەم پەرتەوازییە بوو تەنھێنی ئەو هێزە مەزنەمان، بواری داوین بچینە نیو هەموو گەلانی جیھانەو، دەست بە شوین و پۆستە بالاگانیانەو بگرین، بەو شیوہیە بەهێزترین گەلانی جیھان لەنیوان دووپەنجەمان و چۆنمان بویت وایان ئاراستە دەکەین. ئەي میللەتی ئیسرائیل لەمۆ بەدواو کاتی ئاراستەکردنی گەلانی بەکەوێ خۆتان.

ئێمە بووین.. توانیمان ئاگری شوێشی فرەنسیی هەلگیرسین. ئێمە بووین یەکەمینجار بانگەشەمان بۆ ئازادی.. بڕایەتی.. یەکسانی کرد، وشەگەلێک تا خەلکیش دەیانگوتەو، بەري ئازادییان بەسەردا تەسکتر دەکردنەو، جا وشەيەکی قێزەون هەيە بەردەوام دەگوتریتەو، ئەویش دیموکراسییە. ئەري ئێو دەزانن کە هیچ شتێک بەناوی دیموکراسییەو نییە، بۆیە ئەو وشانە گومانن، وەل هەر ئێمەین دەزانین کە وەھمن، هەر ئێمەشین دەزانین بەو گومانانە گەمە بە خەلک بەکەین تا پێوہیان ئالوودە بن و بێنە پالمان، دواتر پاستی ئەو گومانانە زۆر بە وردی پوون دەکەینەو، وەل نووکە بزائن کە خەلکی هەر هەموو ئازاوەگێڤن، جۆرێکن لەدەردەکان لەپووی هزر و لێکدانەو دا کوێراییان داھاتوو، بۆیە پێویستییان بە هێزێکە

رېنمايىيان بىكات، ئەو ھىزەش لە دىكتاتورى و زولم و زۆردارىدا يا لەو ديموكراسىيەى بە ياسا پووپۇش كراوہ تا ھەمووان بەخۆيانەوہ پابەند بىكات. ديموكراسى يانى ئازاۋەگىپرى. پىرسىيارەكە ئەوہىە.. چۆن دەتوانىن باوہ پ بە خەلكانىكى ئازاۋەگىپرى بىنين. لەكاتىكدا لەھاتوھاوار بەو لاوہ ھىچى تر نازانن، دەكرىت ئەم ھاتوھاوارەيان گەپ بخاتە ناو شەقام و خەلكى راپەرېنن. لېرەدا ھەول و تەقلەلەي ئارپاستە كراو لە وتوويزى خەلكىيەوہ دەگۆرپرېت بە ھاتوھاوار كردن. جەماوہرى گەمژە بەوہ تىدەكەون پشت لە وتوويز بكن. بەديوپكى تر حكومەتېش لەو بەيەكدا چوونەى لەتەك خەلكىدا دەبىتە ئەو مەبەستەى ئىمە ھەولەى بۆ دەدەين، ئىمەش ئەو ديموكراسىيەمان پىشكەش بەو حكومەتە گۆيمانە كردوۋە ئەمە بەرزترىن بىرى مرقايەتییە..

ئەگەر ديموكراسىخواز و كۆمارىيەكان بىريان بىتەوہ، ئەوہى ئەمۆ گەلان بەرگەى ھەموو قسەو پەفتارىكى سەرۆك و وەزىرەكان دەگرن، لەپاىردودا بوايە، دەيان پاشايان لەسەر دەكوشت، وەلى گيانيان بەوہىە مېژو ناخويننەوہ مېژوويان خوش ناوى!

تەنھا زولم و زۆردارىيە شارستانىيەت دادەمەزرىنېت، ئاخۇ پىلانەكان بە بەش بەشكراوى بەپىي ژمارەى عەقلەكان دەتوانن شارستانىيەت دامەزرىنن؟ بى سى و دوو مەحالە، بەلكو شارستانىيەتېكى پەرتەوازەى گومراو و بى بەھا دەبىت، جەماوہرىكى بەرپەرى دەبىت شارستانىيەتەكەيان چۆن بىت؟ بەھىز فەرمانرەوايىت، بى ھىز ژىردەستەبىت، بۆيە باوك لەپەرۋەردەكردنى مندالەكانىدا، بەسەر بچووكەكاندا سەرگەوتوۋ دەبىت،

بەسەر گەورەکانیشدا شکستخواردوو، بۆیە بۆ بەرەنگاربوونەوهی هەر
یاخیبوونیك له حکومهتەکانماندا دەبیّت ئەوپەری توند و تیزبین.

پێمبلی خودی حکومهت دەتوانیّت کۆمەلگایەکی بەرتیلخۆر و گەندەل
بەپێوه ببات و تا سەر بەپێوهش بمیّنێتەوه؟ پەنگە بلێی سەردەمی
حکومەتی زولم و زۆرداری بەسەر چوو و بۆ ئەم سەردەمە ناشیّت، وهلی من
پێچەوانەکەیت بۆ دەسەلمیّنم. کاتی خەلکی بەچاوی خوداوەندییەوه
دەیانپروانییە پاشاکانیان لەزولم و زۆردارییەکانیان بێدەنگ دەبوون، وهلی کە
بیرۆکەیی ماف و یەکسانیمان وێدان، بەچاوی هاوڵاتییەوه دەیانپروانییە
پاشاکانیان، بەوهش پێرۆزی هەرسە هینا، بۆیە نە زولم و زۆردارییان لی
قبوول دەکردن، نە لەوه کەمتریشت.

ئاکار لەتەك سیاسەتدا لەهیچ شتێك یەکنەگرتتەوه، فەرمانپەرەوای بەئاکار
سیاسەتمەدارێکی زیرەك نییە، بۆیە لەسەر عەرشەکەیی نامیّنێتەوه.
داواکاری حوکم پەنا دەباتە بەر فیل و درۆ و دوورمانی. دڵسۆزی و جوامیری
و دەسپاکی لەسیاسەتدا دەبنە سووکی و پێسوایی، ئەوانەش دەبنە هۆکار
بۆ تێکدانی عەرشەکەیی، زیاتر لە نەیارەکانی هەول بۆ لەناوبردنی دەدەن.

دەمەویّت بابەتیکی گرنگتان بۆ باس بکەم... چۆن دەتوانین دەولەتیکی
زلهیز بکەین بە کۆیلەیی خۆمان؟ سەرەتا دەبیّت بۆ بۆشایی نیوان حکومەتی
گەمژە و میلەتی ئاژاوەگیر فراوانتر بکەین، وابیّت هەر لایەکیان رقی
لەلایەکەیی تریبیّتەوه، تا ئەو رقبە لەدەست دەردەچیت، ئیدی
حکومەتەکەش دەکەوێتە خۆی و مەسەلەیی دیموکراسی تپۆ دەکات و
دەکەوێتە وێزەیی میلەت، تا رقی حکومەتیش بەرامبەر میلەت گەورەتر

دەبىت، ئەوا مىللەت لەياسا و پىساي خۆى ياخى دەبىت و حكومت دەبەزىنەت.

ھەر دەولەتتىكىش ياساي كاريگەر نەبوو، ھەيىبەتى خۆى لەدەست دا و وەك فەرمانرەوايەكى نەزۆكى لى دىت، لىرەو دەتوانىن پىلاننىكى شالابردن پىكبخەين، شۆرشىك يا كۆدەتايەك ھەلگىرسىنن، ھەرچى ياسا و پىسايەك ھەيە بنىتە تەنەكەى خۆلەو، ئەوجا پىكخستەنەو ھەيەكى نوئ دەست پىپكەين، بەو شىو ھەيە بەسەر حكومەتەكەو دەبىنە دىكتاتور.

پاش ئەو ھەي دەولەت دەكەوئە ژىر دەستمان، لەبەر ئەو ھەي ئىمەى جوولەكە خاوەن ئالتوونى^۱ جىھانىن، دەستى ھاوكارى بۆ ئەو دەولەتە درىژ دەكەين، ئەو ھاوكارىيەش (دراو)ە، ئەگەر دەستى ھىنا و ھەريگرت، ئەوا دەبىتە كۆيلەى ژىر دەستمان، ئەگەر ىش ھەرى نەگرت، ئەوا ناگەتە سەر عەپش و لەناو دەچىت. ئالتوون سەرچاوەى يەكەمى گەشەى دەولەتەكانە، لای ئىمەى، بۆيە گەر بمانەوئە دەتوانىن گەشەى ھەر دەولەتتىك بەگەمە كردن بە بىرى ئەو ئالتوونە پاگرين.

ئىمەى جوولەكە ئابورىي جىھانمان بەدەستەو ھەيە، زانستى ئابورى مەملەكەتى ئىمەى، بەلەشكرىكى تەواوى ئابورىناسان خۆمان تۆكمە كردو، زۆربەشيان ئەمپۆلە كۆبوونەو ھەكەمان ئامادەن.. ئىو بەھىزترين چەكى ئىمەن، جا ئەگەر سەرۆكى بانكەكان، يا كۆمپانىياكان، يا لەملياردىرەكان بن، ھەر بۆ خۆمان دەگەرئەو.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەگەر ئىمە چىنگىمان لە يەك لەو دەولەتە گىر كرد، پەيمان بە و چىن و تويزە داماو دەدەين، كە بەشە هەقىيان لە پۆستە بالاگانى حكومەتدا بەو زارەتە كانىشەو هەبىت، مەبەستم ئەو تويزە داماوەى ميژوويەكى پەشيان هەبوو. ئەگەر ريش لىمان ياخى بىن، بىريان دەخەينەو دادگايى و زىندانىش هەيە و بەو شىوەيە پارىزگارى لە بەرژەو هەندىيە كانمان دەكەن. هەندى جاريش حكومەت بە شىوەى بەرەلستكار خۆى دەنوينايت، وەلى ئەوەى پاستىبىت بەكارەكانىدا ديارە كە لايەنگرى بەرژەو هەندىيە كانمان دەبن.

ئەوەى جىي مەترسىيە بۆ ئىمە هاوپەيمانىيتى هيزى فەرمانرەوايەتى و هيزى سقىلى خەلكە. وەلى ئىمەش بۆ ئەو دۆخە پىگاچارەمان هەيە، بەرەستىكى ترسمان لە نىوانياندا دروست كردوو، تا ئەم بەرەستە هەبىت، ئەو دۆخەى هاوپەيمانىيتى نارسكىت. پىويستە پەيوەندى بە هەموو چىن و تويزەكانەو بەكەين، مەرج نىيە پاستەوخۆ بىت، دەتوانىن لەرپى بەكرىگراو دلسۆزەكانمانەو بۆ ئەو شوينەى مەبەستمانە ئاراستەيان بەكەين. بۆ ئاسانکردنى پىلانەكانمان، پىويستىمان بە برىكارى نىودەولەتى هەيە، كە مليونەها چاويان هەن، ئەوان حكومەتەكان ئاراستە دەكەن. هەرجى گەلە ئاراستە كردنىان لەخۆى ئاسانتر نىيە و تەنها بە يەك وشە دەكرىت، ئەويش دوايى بۆتى پوون دەكەمەو. پاگەياندن (پۆژنامەگەرى). ئەو چەكەى حكومەتە گويزەكەكان ناتوانن بەباشى بەكارى بهينن، ئىمەين لەپشت پەردەو گەمەيان پىدەكەين، بەو شىوازە خەلكى بەو ئاراستەيەدا دەبن، كە بۆ خۆمان مەبەستمانە.

پېيۇستە لەھەموو كۆمەلگاكان دەستەى دامەزىنەر بە بۆچوونى ئازادى
گۆش بگەين، وتارى سىحراوى بۆ خەلگەكە بچرىن، كە تەنھا ھەرقسەيەو
كردارى لەتەكائىيە، ۋەلى بۆ باشكردنى گوزەرانىان باۋەپىيان پىيان بىت،
لەھەمان كاتدا موچەكانىان بەرز دەكەينەۋە، لىل ئەۋەش نىرخ و بەھاي
شتەكانىش بەرز دەكەينەۋە، ۋادەكەين خاۋەن كارەكان ماندوۋىن موچە
زىاد بگەن، كرىكارەكانىش لەھەق گوزەران نەين، بەۋ شىۋەيە ھىچ
لايەكىان سوودمەند نابن و تەنھا لەماندوۋوبون بەۋلاۋە ھىچيان بۆ
نامىنىتەۋە.

لەمەر حكومەتەكانىشەۋە بۆ سەرۋكى و بەرپۋەبەرايەتى و ۋەزارەتەكان
ئەۋانەى مەيلى كۆيلايەتپان ھەيە ھەر بە خۇمان ھەليان دەبىزىرىن و
دايان دەمەزىنەن، لەژىر دەستى پراۋىژكارەكانمانىش ئەۋانەى ھەر
لەمنداللىيەۋە خەرىكى سىياسەتن دايان دەننىن.

لەتەك ھەلگشانى سىرپىنت بەرەۋ ئەۋروپا ، بۆ دەستو پى پەيۋەند
كردنىان، لەپرووسياۋە دەست پىدەكەين، ئەۋجا دۆخەكە لەخەتەرنەكى
نەزىكىمان دەكاتەۋە، ئىمپىراتورىيەتى عوسمانى، سىرپىنت بۆى دادەبەزىت و
ئىمەيش لەتەكيا دەبىن، تا ۋىرانى دەكەين، ئەۋجا سىرپىنت گەشتەكەى
لەۋى كۆتا پىدىننىت، بەرەۋ ئۆرشەلىم، ئىمەش لەتەكيا دادەبەزىنە
ئۆرشەلىم، دەۋلەتەكەمان لەۋى دەبىت و ھەر لەۋى پەرتەۋازەبىمان كۆ
دەكەينەۋە.

كاتى لە دەۋلەتى سەربەخۋى خۇمان جىگىر دەبىن، دەبىنە ھىزىكى
نىۋەدەۋلەتى مەزن، ئەگەر ھەر حكومەتتىكىش ھىرشمان بكاتە سەر دەۋلەتە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

قەرزارەکانمان دەبنە هاوکارمان و دینە دەست. ئەودەم دەتوانین جیهان
یە کێخەین بۆ پیشوازی کردن لە پاشا (هاماشیاح) کە بۆ فەرمانڕەوایی ھەموو
جیهان نامادە ی دەکەین.

پۆژی دووھەم

ئە ی زایۆنیستە مەزنەکان.. ئەمڕۆ ھیزی ئیمە گەشتوووە تە ئاستیک،
ھەر ھارپەیمانیتییەک لە جیھاندا دروست بێت، دەستی نادیار ی ئیمە ی
تێدا یە. ھیزمان گەشتوووە تە پادە یەک ئیمە ین بریاری سزادان دەدەین،
کیمان بویت لە سیدارە ی دەدەین، کیشمان بویت لیی خوش دەبین. لە خۆرا
بەم ئاستەش نە گەشتووین، خودا ئەو بیرمەندییە ی ویداوین، کە بە ھیچ
گەلیکی تری سەر زەوی نەداوێ.

ئەمڕۆ.. پۆژی دووھەمانە، سبە ی دواپۆژی کۆبوونە وە کەمان دەبێت،
کۆبوونە وە یەکی میژووییە، پیویستە ھەرھەمووتان ئەو چاک بزانی، ئەو ی
لەم کۆبوونە وە یەدا ھاتوو و باسما لێو کردوو، وەک نەینییەک بیپاریژن.
ئەگەرچی گۆیمە کەکان ھیچ شروڤە و تیبینیییەکیان لادروست نابێت، وە لێ
دریایی شەر تە. ئەمە جیاوازیی ھزرمەنە لە تەک گوێرە کەکان، خودا ئەو ھەمان
پیشان دەدات، بۆچی ئیمە ی ھەلباردوو و لە سەر ووی ھەمووانە وە
دایناوین، خودا دەزانیت گەر ئەم بیرمەندییە ی لای غەیرە جوولە کە دابنایە ،
لیی یاخی دەبوون.

ئەنتىخرىستۇس

ئەمىر شۇقەى سىستەمى كۆمارىتان بۇ دەكەم، كە لەگەل سىستەمى
پاشايەتى ئالوگۇرى پىدەكەين، ئەمەش لەمەمووئە دەولەتەنى مار
سىرپىنت بۇى دەكشىت ئەنجام دەدرىت.

پاشا.. سىستەمىكى پاشايەتتە، دەبىت بگۇردىت بە زاراۋەيەكى
گالتەجارانە و ناۋى دەننەن سەرۆك، بۇ ئەم پۆستەش كەسىك ھەلدەبىرئىن
ناۋزىا و بوۋىت، رىسوا بوۋىت ھەموو سىفەتتىكى خەراپى ھەبوۋىت.
كەسىك بىت لەپوۋى ئاكارەۋە باش نەبىت، لەپوۋى سىكسەۋە خۇپاگر
نەبىت، پىاۋىكى تا بلىى بەرتىلخۇر، بەوشىۋەيە ماۋەى فەرمانپەرۋايىيەكەى
بە ئارەزوۋى ئىمە دەبىت. شتىكى گالتەجارانەش ھەر ۋەك خۇى دەخەينە
بەردەستى، ناۋى لىدەننەن ئەنجومەنى نوينەرانى گەل، كۆمەلە خەلكىكن
مىللەت ھەلىان دەبىرئىت، تا بىنە نوينەرى، ھەر ئەۋ ئەنجومەنەش سەرۆك
ھەلدەبىرئىت، ۋەلى دەستورەكە خۇمان بە دارپىژراۋى دەيخەينە بەر
دەستىان. سەرۆك تەۋاۋى دەسەلاتى دەبىت، لە سىستەمى ئىمەدا ھەر
سەرۆكە سەرکردايەتتى سۇپاش دەكات و مافى سەپاندنى دەسەلاتى دەبىت
لەپىناۋ پاراستنى دەستورى كۆمارى تازە. ئەنجومەن كارى زۆرى
ۋىنادەين، چونكە نوينەرى گەل زۆرىنەن. بەكورتى ئەۋان ئەنجومەننىكى
كارتۇنن.

سەرۆك لەھەچ ئان و ساتىكدا بىت مافى ھەلۋەشاندىنەۋەى ئەنجومەنى
ھەيە، تا ئەنجومەننىكى تازە پىكېيىننىت. سەرۆك مافى گۇرپىنى ياساى كاتى
ھەيە، بەوشىۋەيەى خزمەتى ۋلات بكات، ھەر بەۋ ناۋايە حكومەتەكان

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دەبنە دیکتاتور، نوێنەرانی ئەو حکومەتانە لەپەردەپۆشی و ئامرازی جیبەجێکردن بەولاوە هیچی تر نین.

لەبەر ئەوەی ئێمە بۆ بەرزەوهندی خۆمان دووبەرەکی و ئاژاوەگێڕی دەخەینە نێوان حکومەت و میللهتەوه، ئابوورییان لەسەر تەسک دەکەینەوه، بەوشێوەیە میللهت دەکەوێتە راپەڕین، بۆ ئەوەی بارودۆخی ولات سەقامگیر ببێت، داوای فەرمانڕەوایەکی بیانی دەکەن و ولات بباتە پێوه، ئەوجا کاری ئێمە دەست پێدەکات!

تەنها ئێمەین لەجیهاندا نەهێنی ماسۆنییەتمان لایەو دەیبەینە پێوه، ئێدی گۆیمەکهکان^۱ که میشکی بەرازیان هەیە لەمەبەست و ئامانجی ماسۆنییەت حالی نین، پێویستە شانە و ناوەندەکانمان زیاتر بکەین و بەجیهاندا بلاویان بکەینەوه و فەرمان لەسەرکردایەتیەوه وەرگیرن، ئەو شانانەش دەبێت لەژێر چاودێری پۆلیسی نەهێنی رێکخراوەکهدا بن، ئەوان دەتوانن کارەکان پەردەپۆش بکەن و سزای ئەو کهسانەش بدەن که بۆمان دەبنە سەرئێشە. ئەوانە ی دێنە ریزی ئەم کارانەوه، دەبێت کهسانیک بن جی متمانە، حەزیان بەسەرکێشی بیت و مەیلی دەولەمەندیان هەبێت، گشت ئەو حەزانەش لای ئێمە بەردەستن، بۆ بەگەرخستنی پێچکە ی ئەو شانانە بەهەچ ئاراستەیهک بمانەوێت بەکاریشیان دەهێنین.

دەربارە ی راگەیانندنیش.. بەتوندی وەلامی هەموو ئەو پۆژنامانە بدەینەوه، که دەیانەوی بمانزێنن، لی جاروباریش خۆمان دابەزینە سەر خۆمان، که لەراستیدا دادەبەزینە سەر ئەو خالانە ی دەمانەوێت لەسیاسەتی

^۱ میللهتانی ناجوله که.

خۇماندا بىيانگۇرپىن. بەو جۆرە بلىمە تىمان دەردەكە وىت، ھەموو ئەو بەرھەلىستكارىيانەى خۇمان بەرامبەر خۇمان دايدە ھىنن، بەرھەلىستىيەكى پووكەشىين و لەبابەتە گرنگەكانەو دەورن. چۆن دەستبگرين بەسەر ھەوالەكان؟ وەك ئاشكرايە ھەوالەكان لەپى ئازانسەكانەو بەسەر پۆژنامەكان دابەش دەكرىت، كاتى دەگەينە دەسەلات، گشت ئەو ئازانسەكانە كۆنترۆل دەكەين و دەبنە مولكى خۇمان، ئەو ھى خوشمان مەبەستمان نەبىت بلاو ناكرىتەو!

دەبىت ژمارەيەكى زۆر لە پۆژنامەكان بەھەر سى جۆرەكەيەو بەكرين، پۆژنامە حكومىيەكان، كە دەبىت بەرژەو ھىندىيەكانمان بپارىزن، ئەو پۆژنامە نىمچە ھەرمىيانەش كە دەردەچن، ھەرچى جۆرى سىيەمە، پۆژنامە بەرھەلىستكارەكانە و وەك توورەيىك لە ئىمە دەردەكەون، واش دەكەين سەرنجى ھەموو بەرھەلىستكارەكانمان پابكىشىت، تا خۇيانى تيا خالى بەكەنەو، واين لىدەكەين بەخۇيان كاغەزەكانى خۇيانمان بۆ ئاشكرا بەكەن.

ھەرچى سەرنووسەرى پۆژنامەكانە، پىويستە لەو كەسانە ھەلبىزىردىن كە ناويان زپاوە، ئەمەش وادەكات لەقسەمان دەرنەچن، ھەر كاتىكىش ويستيان لىمان ھەلگەپىنەو، پىسوايان دەكەين.

پۆژنامەكانمان پىويستە باس لەھەموو تويزەكان بەكەن، خۇمان بەكەين بە پشت و پەنايان، يەو شىوئەيە وەك خوداوەندى ھىندىيەكانمان لىدەت (فېشنۆى) خوداوەند، سەدان دەستمان دەبىت، ھەر دەستىكىش وەك سىخوپان لىدەكەين، كە تايەفەكان بەنيازى چين.

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

لەبارەى بلاوکراوەشەو، پێویستە دەستەیک هەبێت لە ولاتەکاندا
بۆرێپێدان و پێپێنەدانی، هەرچییەك بلاودەبێتەو لە کتیب و فیل و هەر
بابەتییکی تر، دەبێت لە ژێر دەستی ئێمەدا بن، تا بتوانین کۆنترۆلیان بکەین.
ئەدەب و پۆشنبیری باشترین چەکی پێشکەوتنە، تا ئەو دوووش لە ژێر
فەرمانی ئێمەدا بن، دلتیا بن بەکەس بارمان لار نابێتەو.

تا خەلکی لە وتو وێژی گرنگ دوور بخەینەو، ئەوا کێشەى تازەیان بۆ
دروست دەکەین، وەك کێشەى ئابووری یان سیاسى لە ولاتەکاندا دەبێت
میشکیشیان سەرقال بکەین، نەئالکێنە بابەتگەلیك کە نابێت بیرمان
لێبکەنەو، ئەوکاتانەى دەستیشیان بەتالە سەرقالیان دەکەین بە
بابەتگەلیك وەك پێشبرکێ وەرزشى یا هونەرى بەهەموو جۆرەکانیەو.
جەماوەرى ئاژاوەگیر وەك منداڵ وایە، کاتى وێژ بەشتیکەو دەگریت، پێى
دەلێت بپوانە ئەو پاسارییه^۱، یەكسەر ئەوێ وێژى پێو گرتبوو بیری
دەچیتەو.

بۆ ئەو هەموو کێشە و گرتە سیاسیهى لە ولاتەکاندا ئێمە دەستمان
تێیدا هەن، وابکەین کەسیان گومانمان لى نەکەن. چەندین سەدەیه بەو
شیوەیه بردوومانە سەر، تەنانت ئەگەر پێشیان گوترا ئەو کێشەیه ئێمە
ناومانەتەو، گالتەیان پێدیت، پێیان وایە ئەو هەموو کێشەى جیهان
لەگەلێکی پەرته‌وازی وەك ئێمەو بێت. نازانن ئەوێ ئالتوون^۲ و پارەى
بەردەست بێت، هەموو شتیکی بۆ دەکریت.

چۆلەكە
زێژ

١ ئەنتیخریستۆس

چاکە ی مار سێرپنتی ئەهریمەنمان لەبەر نه چیت، که هەموو بیرو
باوەری بنیاده می وێران کرد و کردنی بەلادەر. خەلکی تەلموودیان سازاند،
دواتر عیساشیان کرد بە کوپی خودا، ئەگرچی لەهەق ئایینی ئیسلام
نەهاتین، وەلی توانیمان لەقێکی لی جیابکەینەوه، که ئەویش شیعەیه و تا
ئەمڕۆش ئایین و محەممەد بەرەوا نازانن.

ئەو هی ویستمان پێی گەیشتین، توانیمان سیخوڕ لە هەموو ولاتەکان
دروست بکەین، تیکەلی کۆمەلگاکانیان بکەین. راپۆرتی تەواو و وردەکاریمان
لەلایەن سیخوڕەکانەوه پێدەگەیشت، راپۆرتەکان هەمەچەشنە بوون، چ
لەپووری کۆمەلایەتی و ئابووری و سیاسی هەمەچەشنە بوون و تەنانەت
راپۆرتی سەرشەقامەکانیشمان پێدەگەیشتن.

لەکۆتایی ئەمڕۆدا دەلێم.. میلله تی گۆییم و گەمژە شیوازی مامەلەکردن
لەتەك شۆرشدان نازانن، شۆرش لە حەپە حەپی سەیل^١ بەرامبەر بە فیل
هیچی تر نییه، تەنها وەرپێنە بە فیل، تا فیلەكەش لمۆزیان بۆ دەردەخات و
هاواریکیان بەسەرا دەكات، ئیدی سەیلەكە وا هەلدین بۆ خوشیان نازانن
کیۆه دەچن!

پۆڤی سییەم

ئەمپۆ درێژە ی پێ نادم، تەنھا بیرتان دەخەمەو، هیواداریشم ھەر
مەمووتان پێداچوونەو تان بۆ کتیبە کە کردبێت، تا لە بیرتان نەچیت.
فەرمانرەوایانی گۆییم بەو ھیان نەزانیو، کە پەنایان بۆ بانکەکانی ئیمە
بردو، سەدە دوای سەدە قەرزاری ئیمەن و بۆیان نادریتەو. ئیمە کاری
زۆرمان کرد، تا بەم ئاستە گەشتین، توانیمان بیانکەین بە کۆیلە ی خۆمان،
لە گێژاوانیان سەرکەوتوو بووین. گشت ئەمانەش پێنمای پاشای مەزمانە،
کە دواتر بە سەر عەرشی داوودەو فەرمانرەوایی ھەموو جیھان دەکات.

بەلێ ئیمە خواوەن زێڕین، لە ھەر ئان و ساتیکدا بێت دەتوانین لە
گەنجینە ی نەینیماندا لەو ئالتوونە ی چەندین سەدە یە کۆمانکردۆنە تەو
چەندمان بویت پرایدە کیشین. لە کۆتاییدا ئەم بەلگە نامانە تان بە سەردا دا بەش
دەکەم. پێگایەکی زۆرمان بری، ئەو ھە ماوێ درێژتر و سەختتر، پێویستە
نۆر زۆر وریا بین.

بەلگە نامە کە لە لایەن نوینە رانی زایۆنیزمی ماسۆنییە تەو تەنھا ئەوانە ی
لە پلە ی سی و سێدا بوون واژۆ کرا.

تەواو

ئەم وانەيە چۆن بلاۋبوۋە؟ ئەمەش بۇ خۇي بەسەرھاتىگە.

يەك لەوانەي لەناو كۆبوۋنەۋەكەدا بوو، پىاۋىكى مەي خۆربو،
لەگەپانەۋەيدا لاي ئافرەتتىكى سۆزنى لاي دابو، ھەلۋەداي پابواردن بوو،
ئافرەتەكە وايزانى جانتاكەي پېرە لەپارە، چۈنكە لە ھەرە دەۋلەمەندەكان
بوو. دۋاي ئەۋەي جانتاكەي پفاند، بۆي دەرگەوت ھەر ھەموۋى كاغەز بوو.
ۋەلى بەزمانى عىبرى نووسرابوون، ھىچيان لى ھالى نەبوو، كاغەزەكان كە
كۆنۈسى وانەكە بوون، پادەستى ھەۋادارىكى تىرى خۇي كىرد، كە پىاۋىكى
پووسى بوو، ئەۋ پىاۋە ناۋى (نىكۆلا نىفىتس) بوو، يەككىبوۋ لەگەۋرەۋ
پىاۋماقوۋلانى پووسىاي قەيسەرى. ھەستى كىرد كاغەزلىكى ئاسايى نىين و
كۆمەلىك واژۆيان لەسەر كىردوون. دەيانداتە دەست ۋەرگىپىك تا
ۋەريانگىپىتە سەر زمانى پووسى، ئەۋ ۋەرگىپەش ھاۋپى بوو، ناۋى
(نىلۇس) بوو. كاتى ۋەرگىپانە سەر زمانى پووسى و دەستى
بەخوئىندەۋەيان كىرد، بە ناۋپۇكى نووسراۋەكان پاچلەكى.

نىكۆلا پوخسارى تىكچوۋ، بىرپارىدا كارىك بىكات، ناۋى جۈلەكە
بىزپىنىت. لەناو بەلگەنامەكاندا ھاتبوو. جۈلەكە بەنپازن، ھەر ۋەك ئەۋەي
لە فرەنسا و ئىنگلەتەرە گىپرايان شۆپشېك لەپووسىا ھەلگىرسىنن. پووسىا
لەسەردەمى قەيسەرى دا بوو، جۈلەكەكان بەدەستىانەۋە زۆريان ئالاندبوو.
نىلۇس كىتېپكى بەۋ بەلگەنامانە بلاۋكرەۋە، كىتېپكەي ئاۋناۋو
(پىۋتۇكۆلەكانى بىرمەندانى زايۇن).

جۈلەكە بەۋ كىتېپە شىت و ھار بوون، بەۋ ئاۋايەي ئەۋ كىتېپە دىۋو
دەلەسەيە و بۆيان ھەلبەستراۋە. ئەۋەي ئەۋ كىتېپەيان خوئىندبوۋەۋە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

باوەریان پێی نەبوو، مەحالبوو گشت ئەو پێکەوتە بۆ خزمەتکردنی تەنها جوولەکە یەکبەگرت. دواى ئەوەى نیلۆس بە شیۆه یەکی نادیار کورزا، جیهان رقیان لە جوولەکە هەستا.

ئەوجا کۆشتارگەى جوولەکە لە پووسیا دەستی پێکرد، پووسیا لە یەكەم هەلمەتیدا دەهەزار جوولەکەى کۆشت. ئێدى جوولەکە کەوتە هەولێ وەستاندنێ ئەو کۆشتن و برینە، لە بریتانیا بۆ تۆلە سەندنەو کەوتنە گیان جوولەکەکان. لە پەرە وەر وەك چۆن لە پڕۆتۆکۆلە کەدا هاتبوو، شۆرشی پووسیا سەریهەڵدا کۆدەتای شیوعی دەستی پێکرد، پووسیا کەوتە دەستی (بەلشەفییەکان) کە زۆریەیان جوو بوون. خەلکی دەیانویست لە قەیسەر پزگاریان بێت، کەوتنە دۆزەخى شوعییەتەو، جووکان ژاری خۆیان بە دەورووبەری پووسیادا کرد. شوعییەت بە کورتییەکەى کفر کردنە بەهەموو ئایینەکان، ئەوجا پڕۆتۆکۆلەکان بە جیهاندا بلاوکرایەو، دواى ئەوەى وەرگێردرایە سەر زمانى ئینگلیزى، جوولەکە توانیان بەهۆى هیژ و دەسەلاتەو ئەو بلاوکراوێه پاوەستێنن، دواتر وەرگێردرایە سەر زمانى ئەلمانى، دیسانەو جوولەکەکان توانیان بەوای هیژ و دەسەلاتیانەو لە ئەلمانیش پرایگرن.

ئەوجا لە ئەمریکا و ئیتالیا بلاوبوووە، دیسان بەهەمان شیۆه پاگیرا. پڕوپاگەندەیهك بلاو بوووەو، تێیدا هاتبوو. هەرکەسیك ئەم پڕۆتۆکۆلەیه وەرگێرێت، یا بلاوى بکاتەو لەناوى دەبەین، لەکۆتاییشدا گەیشته میسر، پێك گەیشته دەستی (ئەنیس مەنسور) وەلى ترسا وەرگێرێتە سەر زمانى

عەرەبى، (عەباس مەحمود ئەلەقەقەد) نووسەرئىكى بوۋىر بوو، ۋەرىگىرپايە سەر زمانى عەرەبى.

ئەوجا ئەكتەرى مىسرى (مەمەد سوبجى) لەپىيى درامايەكەۋە كە خۆى نووسىبوۋى بەناۋى (سوارىكى بى ئەسپ)ى نىمايش كىرد، ئىسپرائىل بەۋ درامايە زۆر ناپەرەھەتبوو. ئەۋەى زۆر سەيربوو، لەپىشتى كىتەبەكەۋە ۋىنەى ماريكى لەخۆ گرتبوو، كەللەى مارەكە فەرمانپەرۋايانى زايۇن بوو، بەگالەتە جارىيەۋە پىدەكەنى، جەستەى مارەكەش مىللەتبوو. مارەكە بەرەۋ ئەۋروپا دەكشا تا بيانپوخىننىت و ئاگريان تىبەرىدات، شۆرش بەخەبەر بىننەۋە. ۋەلى نەيانزانى ئەۋان ۋىنەى كاريكاتىرىى مار سىرپىنتى ئەھرىمەنيان كىشاۋە.

بەھەرچال ئەمە تەنھا كۆبۈنەۋەى بىرمەندانى زايۇن نەبوو، بەلكو سەدان كۆبۈنەۋەى تىرى بەدۋادا ھات، تا بەسەرى بىكەنەۋە ۋ دەستكارىي تىدا بىكەن، ھەر ئەۋ كىتەبەش نەبوو، كە نووسەرەكەى بەشىۋازىكى گومانىۋى كوزرا، بەلكو كىتەبى تىرى بەدۋادا ھات، ۋەك كىتەبى (بەردەكانى سەر تەختەى شەترەنج)ى ۋىليام جاي كار، كىتەبى (دەستى ۋن)ى مىرى ئۆسكۆتلەندى (شېرىب سېرىدوفىتەش)، ئەم كىتەبەكەى منىش كە لەبەر دەستىدايە، نووسەرەكەى پاش چەند ساتىكى تر دەمرىت.

بىرمەندانى زايۇننىزم باسيان لە راگەياندن ۋ ھىزى راگەياندن كىردۈۋە، گەرەتەرىن بېھۆشكەر لە مېژۋودا بىرىتىيە لەسندوقىكى بچكۆلە لە سوۋچىكى ژۋورەكەدا، كە شتەگەلىكمان پىدەلەيتەۋە بەۋ ئاۋايەى باۋەرمان پىيان بىت كە راستىن. دەمەۋىت شتەك لە راگەياندن بەگۈيتانا ھاۋار بىكەم،

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ھەرچییەكتان بەرگویی كەوت لەپراگەیاندن یا لەسیاسییەكان ئەو خاڵی جیاوازیمانە.. ئەو شتانە ی پارچە پارچەمان دەكەن، ئەو شتانە ی لێكمان جودا دەكەنەو، ئەوان ئەوەیان لێمان دەوێت لەیەك دابڕپین و تەركیزی لەسەر دەكەن، ئایینە، پەرگەزە، نەتەوێ، پەرودەدە، سامان و دارایی، ئاستی كۆمەلایەتی، ئاراستە ی بەدکاری، پلە و پایە، ھەر شتێك بتوانن تابرەنگاری یەكتر بین.

تۆش دەتوانیت وەك ئەو ھەرچی و پەرچییانە بیت، كاتیك فەیسبووكەكەت دەكەیتەو، ھەر لەوالەكە ی خۆت ھەوائێك لەسەر تاپەفەیهك كە تۆش حەزت پێیان نییە، ھێرشیان كراوەتە سەر، تۆش یەكسەر دووگمە ی بەشداری كردنت چالاك دەكەیت و ھەوالەكە بلاو دەكەیتەو، بێ ئەو ی لێیان دلتیا بیت، ھاوڕێ ئەودەم وەك ئەوانت لی دیت، وەك ئەوان ھیچ و پووچ دەبیت، چونكە ئەو ی دەیکەیت پووختنەرە نەك بنیاتنەر، خوینپرشتنە نەك وەستاندن ی خوین پرشتن، ئەو ی دەیکەیت دژایەتیکردنە و دابڕانتە لەھەموو شتێك.

ئەگەر من سەرۆکی ولاتیکی عەرەبی بام، دەمزانی چیم دەکرد؟ وەك (عەلی كۆری ئەبو تالیب)م دەکرد.. كاتی ئاژاوە كەوتە ناو سەحابەكان، ھەموویانی یەكخستەو، تەنانت ئەوانەش كە گومانیان لێدەكرا دەستیان لەو ئاژاوەیەدا ھەبوو. نموونە یەكەت لەسەر میسر بۆ دینمەو، كە بەچاوی خۆم بینیم.

میسرییەكان بوون بەدوو بەشەو، بەشیکیان سەر بەلایەنی سەربازی بوون، بەشەكە ی تریان سەر بە ئیخوان بوون. ھەر یەك لەو دوو بەشە

بەرامبەرەكەي بەخيانهتكار لەقەلەم دەدا. ئىخوانەكان بە بۆچوونى
 عەسكەرتارىيەكان تىرۆرىست بوون، دەيانويست مىسر بفرۆشن، ھەرچى
 عەسكەرتارىيەكانىشە بەبۆچوونى ئىخوانەكان خىianeتكارن و پالېشتى
 دىكتاتورن، دز و جەردە و زۆردارن. لەپرێك بەسەريەكا كەوتن،
 لەفەيسبوك ئەوھى نەشیت بەيەكيان كرد. ھەردوو ئەوھيان
 لەبىرچووبووھە كە مىسرین، ھەرھەمووشيان ھەمان خوینيان ھەيە و ھەمان
 خەميان ھەيە و ھەمان كۆلتووريان ھەيە.

ئەگەر من سەرۆكى ولاتەكەت بىم كە مىسرە دەزانم دابەشبوونى
 مىللەتەكەم لە بەرژەوھەندى كىدايە. پەنگە بەسەرھاتى كۆبوونەوھى
 سەرکردايەتیی زايۆن بزانيت، وەك چۆن منیش دەيزانم، دەزانم ئەوانە كۆن
 كە كەلین دەخەنە نيوانمانەوھ و ئاگرى ئازاوەكە خۆش دەكەن. وەك
 سەرۆكى ولات ھەنگاوى يەكەم يەكخستەنەوھى دابەشبوونەكەيە. ئەوھش
 باش دەزانم بوونى خىianeتكار و سيخوپرى ئەگەر ھەبووييت لەو دابەشبوونە،
 ئەوا نوینەرى ھىچ لایەكيان نین، خۆ ئەگەر لە ھەوالگريى مىسريدا سيخوپرێك
 بگرن كار بۆ ئيسپرائيل دەكات، ئەوھ مانای ئەوھ نىيە ھەموو ھەوالگري
 مىسر سيخوپر بن، خۆ ئەگەر سيخوپرێكىش لەناو ئىخواندا ھەبيت، مانای ئەوھ
 نىيە ھەموو ئىخوان تىرۆرىستن. تەنھا سيخوپرەكە تاوانبارە.

ئەگەر لەو دووبەشەي سەرەوھە باسماں كرد، كۆمەلێك سيخوپر ھەبوون،
 وەك خۆيان دەيانھيئەتەوھ، كارێكى وا ناكەم ھەردوو بەشەكە زۆرتريين
 زەرەرەمەند بن، تا كاتى دىت وازيان لىدەھيئەم، ئەوسا تۆيان دەبپرەوھ.
 خودا بە (مەھەد)ى پيغەمبەر راگەياندا ئەوانەي دەيانيناسى لەمەردوو

پروەکان^۱ چی لییان کرد؟ کەوتە وێزەیان، دوویان کەوت، دووریانی خستەو؟ نەخێر. نەیدەویست لەوە زیاتر ئاژاوە بکەوێتە نێو خەلکییەو. کاتی (عەلی کۆری ئەبو تالیب) بە بکوژانی (عوسمان کۆری عەففان) ی زانی، کە لە گەورە پیاوانی خێلەکانی عیراق بوون، چی لییانکرد؟ پۆشت و شەری لەتەکیان کرد؟ نەخێر. بەلکو چاوەپێی کرد، چونکە ئەگەر برۆشتایە و شەری لەتەکیاندا بکردایە، ئەوا دۆخەکە ئالۆزتر دەبوو، خێلەکانیش ئەوەیان قبوول نەدەبوو، کە گەورە سەرکردە ی سەربازی موسولمانەکانیش لەوان مەبوون. منیش هەروام دەکرد. ئەگەر من سەرۆکی ولاتەکەت بوومایە دوورمانەکانم وەك خۆیان دەهێشتەو تا کاتی خۆی دەهات، چونکە بەلیدانیان میلەت زیاتر دەورووژان و کارەساتەکە گەورەتر دەبوو، ئەوەش دەبوو شەستی خۆم و سەرکەوتنی دوژمنەکەم.

ئەو کارتانیە ی ماون زۆر کەمن، ئەمجارە تەنها یەك کارتمان بەدەستەوایە، ئەویش کارتێ ئەجندە ی لیبرالییە، وێنە ی پیاویکی بەسەرەوایە، پێدەچێت جوولەکە بیت، کاغەزیکی درێژی بە دەستەوایە، زۆر بەکەیفەو دەبخوینێتەو.

سەرەتا پێمگوتی حەوت ئەهریمەن سۆسەمان^۲ دەکەن، نووکەش ناوی ئەو ئەهریمەنانەت پێدەلێم کە سەربردەکانیان بۆ گێراوێتەتەو. تا ئێستا لۆسیفەری ئەهریمەن، لە گەورەترین ئەهریمەنەکانە، خۆتیش باش دەیناسیتەو سەربردە ی خۆی لەتەك نەمروددا بوو، دووهمیش سێرپنتی

^۱ مونا فیکەکان.
^۲ چاودێری.

ئەنتىخريستۇس

مارە، كارى لادان و ئازاۋەنەۋە بوو، سىيەمىش باقۇمىتە خواۋەندى
سوارچاكانى ھەيكەل، ئەھرىمەنى جادوۋگەر و كىتئى زانستە شەيتانىيەكانە،
چۈرەمىشيان ئەھرىمەنى بنىادەمەكان (دراكۇلا) كە بە پۇخى پەرلە
ئازارەۋە چاۋدىرمان دەكەن.

سى ئەھرىمەن ماۋن تۆ جارى ئايانناسىت، سى نەينىيان پىيە،
سەرىدەى ئەمجارەمان يەكىكىان دەيگىرئەۋە، كە ئەھرىمەنىكى
نەفرەتلىكراۋە، ئەھرىمەنى پىنجەم.

به‌شی ده‌یه‌م

.....

له‌پر ئاسمان لاشه‌ی مردووی باراند. ئاکنجیه‌کانی^۱ شاری (کافا)ی
ئوکرانیای کۆن ئه‌و پۆژه به‌ سه‌رسوپمانه‌وه‌ له‌ئاسمانی شاره‌که‌یان
ده‌پوانی، ترسیکی زۆریان لێنیشتبوو و پریان ده‌کرد، ئاسمان لاشه‌ی
به‌سه‌ریاندا ده‌باراند. نووکه‌ دیمه‌نه‌که‌ت له‌به‌ر چاوه‌، وه‌لی ئه‌وه‌ش بێنه
به‌رچاوت، له‌نیۆ ئه‌و لاشانه‌دا بوونه‌وه‌ریک به‌ هه‌واوه‌ ویستاوه‌، به‌ته‌واوی
نازانیت چیه‌، عه‌بایه‌کی په‌شه‌ و (با)که‌ چمکه‌کانی دینی و ده‌بات، هه‌روه‌ک
ئه‌وه‌ی له‌ ئه‌فسانه‌کاندا بیستووته‌، که‌لله‌ی سه‌ری له‌تاریکی‌دا ونه‌، چونکه‌
عه‌باکه‌ دایپۆشیوه‌، وه‌لی پووی دیاره‌ و چون ده‌مامکیک ده‌رکه‌وتووه‌، له
پوخساریکی گالته‌جار ده‌چیت. ئه‌و بوونه‌وه‌ره‌ی به‌ ئاسمانه‌وه‌ ئاوێزاننبوو،
له‌پشتیه‌وه‌ لاشه‌یه‌کی زۆر بله‌ز^۲ به‌سه‌ر شووراکانی شار و ناوشاردا
ده‌که‌وتنه‌ خواره‌وه‌، خه‌لکی شاره‌که‌ له‌هیچ حاڵی نه‌بیوون.

تا له‌م دیمه‌نه‌ تیبگه‌یت، پیویسته‌ سه‌ره‌تا ئه‌وه‌ بزانیت، که‌ شاری (کافا)
هه‌موو ده‌روازه‌کانی له‌سه‌ر خۆی داخستبوو، مه‌غۆله‌کان له‌ده‌ره‌وه‌ی

^۱ دانیشتون.

^۲ خیرا.

شوراكەو دەورى شارەكەيان دابوو. ئەو پۇژانە تاعوونى پەش^۱ لە ئاسيادا بلاوبووە، سەربازەكانى دەورى شوراكەيان تووشى ئەو تاعونە بىوون، بەو شىوئە مەغۇلەكان بەواي تووپەييانەو، يەكەم جەنگى بايەلۇژيان لەمىژوودا دەست پىكرد. لاشەي سەربازە بەتاعوون تووشبووكانيان بە مەنجەنىق ھەلەدەدايە سەرووى شوراكەيان و بەسەر خەلگەكەدا دەبارىن، سەرەتا لەھىچ شتىك حالى نەبوون، دواتر زانييان ئەوان سەربازە مردووەكانى خۆيان كە تاعون كوشتبوونى، بە مەنجەنىق ھەوالەي سەر شارەكەيان دەكردن.

ئەو بوونەوەرە پەشەي بە ئاسمانەو دەفپى. جارىكى تر بينيت ئەو (ماستىم)ى ئەھرىمەن بوو، وەلى لەئاسمانىكى تر، لەئاسمانى ئەوپوپا و پىك لەشارى (بىزانسۆن)ى فېرەنسى بوو، ئەمجارەيان ماستىم خەمبار دياربوو، بەئاسمانەو كە دەفپى ژۆر خەمبار دياربوو، بەواي ئەو دىمەنەو خەمبار بوو، كە چاوى پىكەوت. خەلگىكى ژۆرى پىپەتى، جلوبەرگەكانيان لە گونىيە دروست كرابوو، سەرو قامچىيان بەدەستەو بوو، لەسەر شەقام و لەناو مالەكان كەوتبوونە وىزەي جوولەكەكان و ئەوئەي دەكەوتنە بەر دەستىيان بەرقامچىيان دەدا، تا خوین بەبالاياندا دەھاتە خوارەو.

قامچى بەدەستەكان مەسىحى كاسۆلىكى ئەوپوپايى بوون. بۆچى بەقامچى لەجوولەكەكانيان دەدا؟ كاتى مەغۇلەكان لاشەي سەربازە مردووەكانى بەتاعوون تووشبوويان بەسەرياندا باراند، خەلگى لەشارى (كافا) ھەلھاتن و پوويان لەھەموو شارەكانى ئەوپوپا كرد، بەو جۆرە

^۱ كولىرا.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

نەخۆشی تاعوونیان لەتەك خۆياندا و لەو شارانەدا بلاوكردهوه، دواى يەك
سال داتاي ئەوانەى بەتاعوون مردبوون، گەيشتە دەمليۆن كەس، هيشتا
سالى دووهم تەواو نەببوو، داتاكة گەيشتە بيست و پينج مليۆن كەس و سى
يەكى دانىشتوانى ئەوروپا بەتاعوون مردن. ئىدى ئەوەى تىكەليان بوو،
ئەوەى هەليشى دەگرتن و لەگۆرى دەنان، مردن، بەراستى پۆزگاريكى نۆد
بەسام بوو.

خەلكى باوەريان نە بەخوا و نە بەحەكىم و تەنانەت بە كلىسەكانىش
نەما. ئىدى پرۇپاگەندەيەك بلاوبوو، كەس خۆى بۆ نەدەگىرا،
پرۇپاگەندەكە دەيگوت.. جوولەكەكان ھۆكارى ئەو تاعوونە بوون، ئەوان
پووبار و كانياوكانيان ژاراوى كردهوه، چونكە رقيان لەمەسيحيە
كاتولىكەكانە، كە ئەو سەردەمە دەيانيان چەوساندەوه، ئىدى خەلكى
كەوتنە گيان جوولەكەكان، ئەوانەى دەستپيشخەرييان لەو ھەلمەتەدا كرد،
قامچى بەدەستەكان بوون. ئەو قامچى بەدەستانەش خەلكانىك بوون بەر
لەو پووداوه بە كۆلانەكاندا گروپ گروپ دەپۆيشتن و بەقامچى لەخۆيان
دەدا، تا خوین بەبالاياندا دەھاتە خوارەوه، بۆ ئەوەى خواوھند بەزەيى
پينانا بىتەوہ و ئەو دەردەيان لەسەر لابات، كە سى يەكى دانىشتوانى
ئەوروپاي لەناو برد، ئەو خەلكە لە ليدانى خۆيان كەوتن و لەبرى خۆيان
لەجوولەكەكانيان دەدا.

ماستيم.. بەپوخساريدا ديارە خەمبارە، خەمبارە لەو دۆخەى جوولەكە
تيكەوتوون، ئەو بىرى دىتەوہ چۆن جوولەكەكانيان لە گۆرەپانى شارى
(نۆريش)ى ئينگليزى كۆكردهوه و ھەر بە زيندوویتی سووتاندیان، ئەوہش

ئەنتىخريستۇس

لەبەر ئەو ەى مەسىحىيەكان بەو ە تاوانباريان دەکرد، كە (ويليام) ەى مندالكارەى مەسىحييان كرد بەقوربانى و خوینەكەيان لەكەشى جەژنى خۆياندا بەخواوەندەكەيان بەخشى. ئەو تاوانە بەردەوام لە ئەوپوپا دووبارە دەبوو ەو ە جوولەكەكانيان لە گۆرەپانەكان كۆ دەكرده ەو ە دەيانكوشتن.

مەستيم هيشتا ئەو خەمەى يەكەم ەلمەتى خاچەرستانى بىرنەچووبوو ەو، كاتى مەسىحىيەكان دواى بىركردنەو ە بەخۆيان گوت، ئيمە بۆ كوشتنى دوزمنانى خاچەرستان بەزەويدا بلاودەبينەو ە، باشتەر وايە ئەوانەى دوزمنى خاچن و لەنىوماندا دەژين بيانكوژين، جوولەكەكان بكوژى مەسىح و شوينكەوتوانين. لەيەكرا و لەشارى (مينزى) ئەلمانى هيرشيان كرده سەريان و ەزارانيان ليكوشتن. تا بۆ ئەو ەى دليان تەسكىنى بينيت تا توانبيان لتيان كوشتن.

ماستيم پوخسارى ەرخەمبار بوو، كەبينى لە ئەلمانيا دواتر لە ئينگلتهرا و فرەنسا و ئيتاليا و سويسرا و ەولەندا شاربەدەر دەكران، جوولەكە شوينيكيان نەبوو ژيان و گوزەرانى تيا بەسەربەرن، تەنها ئەندەلووس نەبيت، كە موسولمانەكان پيشوازيان ليكردن و پريزيان بۆ دانان و پى و جتيان بۆ دابينكردن، تەنانەت ئازاديشيان كردن، كە مەراسيمى ئايينى خۆيانى تيا بگيرن، ئەمە دواى ئەو ەى لەژوورە كلۆمدراو ەكانى خۆياندا بەدزيبەو ە كەشە ئايينيبەكانيان دەگير. ماستيم بە دلخوشيبەو ە بەسەر ئاسمانى ئەندەلووسەو ە دەفرى، ئەمجارە پووى خەمبار نەبوو، بەلكو فرە پووى كرابوو ەو.

لە پەر خاچەرستەکان هیژشیا ن بۆ ئەندەلووس هینا و داگیریا ن کرد، ماستیم بە پوخسارێلیکی ترساووه وه فری، ترسی ئەوهی لێنیشتبوو جووله که بفرهوتین، دیاربوو ترسه که ی له جیی خۆی بوو، خاچەرستان جه ختیان له سه ر دانیشتوانی ئەندەلووس کرد، چ موسولمانه کان و چ جووله که کان بینه شوینکه وتووایان یا ن ولات جیبهیلن، ئەوانه یش که بوون به شوینکه وتووایان، خاچەرستان به وهش لیان نه گه ران، حکومه تی ئیسپانیا به ناوی دادگای (پشکنین) بۆ دانان، هه رکه سیك وای ده رخستبیت به روکهش شوینکه وتووایانه، وه لێ به دیوکی تر له سه ر موسولمانیتی و جووله که یی خۆی هه ر ماوه، له سیداره بدریت، ئەوانه شی که شوینکه وتووایان په تکردوو ته وه، شاربه ده ر بکری ن. هه رچی جووله که بوو هیچ شوینیکیان شک نه ده برد.

دوای هه له اتنیا ن له ئەندەلووس ته نها شوینیك ما بیت پریان بده ن نیشه جیین، خاکی ده وله تی عوسمانی بوو، جاریکی تر موسولمانه کان پیشوازیان لیکردن، خودی سولتان (سولیمانی قانونی) بالی بۆ کردنه وه، وه لێ مه رجیکیشی بۆ دانان، هه رکوییه کیان پیباشه له خاکی ده وله تی عوسمانی با تیا نیشه جیین، ته نها یه ک شوینیك قه ده غه یه بیر ی لێ بکه نه وه ئەویش فه له ستینه.

ماستیمی ئەهریمه ن بۆ ده میك له ئاسمان ویستا، ئەوجا پووی خۆی وه رچه رخاند که به لایه وه زۆر گرنگبوو، ته ماشای ئەهریمه نیکی تری ده کرد، که سنووری ده وله تی عوسمانی به زاند و پێک به ره و ئەسته نبوول پایته ختی فرمانه رای ئیسلام که وه پی. ئەو ئەهریمه نه مار سیڕپنت بوو، پیده چوو

بۇ پوخاندنيان و سەردەمى ولاتانى عەرەبى ھاتبىتە ئاراۋە . سىرپىنت بەرەو
كۆشكى (تۆپ قاپى) سولتان (سوليمانى قانونى) بەرپىكەوت، خۆى بە
كۆشكا كرد . ماستىم بى سى و دوو بۇ ناو كۆشك دووى كەوت .

دىمەنىكى سەير پووبەپووى ماستىم بووۋە .. شازن (ماھ دۆپان) لەگەل
(پۆكسلانە) ى كەنیزە شەپە دەستىيان بوو . پۆكسلانە تا بلىى جوان و شوخ
و شەنگ بوو، جوانىيەك وىنەى نەبوو، كورد وتەنى براى خۆى عاشقى
دەبوو، پىدەچوو پۆكسلانە ئەو شەپە بدۆپىنىت، شازن دەموچاوى
پۆكسلانەى پوشاندبوو، دايكى فەرمانپەرە ھاتە ئاراۋە، شەپەكەى پاگرت،
لەپەر فەرمانپەرە سوليمانى قانونىش خۆى بەئوورا كرد، پۆكسلانە ھەر زو
خۆى ھاويشتە باۋەش فەرمانپەرە و پوخسارە پوشاۋەكەى بە فەرمانپەرە
پيشاندا . پاشا سوليمانى قانونى بە تىپروانىنىكى توپەرە ۋە (ماھ دۆپان)ى
پووانى، دەستبەجى فەرمانىكى دەر كرد، فەرمانىكى سەختبوو، (ماھ
دۆپان)ى بۇ كۆشكى (مانىسا) نەفى كرد . ماستىمى ئەھرىمەن لە پۆكسلانەى
پووانى، كە بەداماۋىيە ۋە دەستى فەرمانپەرە ۋاى گرتبوو، چاۋەكانىشى بىزەيان
دەھات، بىزەيەكى گالتچارانە، كەس دركى پىنەدە كرد، تەنھا ماستىم نەبىت،
ئەو بىزەيەش شىرۆفەيەكى زۆرى لەخۆ گرتبوو .

ماستىمى ئەھرىمەن نىگاي بىيە مار سىرپىنت، كە دەمى واقورماۋىيە ۋە
ۋالا كىردبوو ۋە . ماستىم ھەموو شتىك ھالى بىو . پۆكسلانە جادوۋگەرىكى
جوو بوو لەدوورگەى (قرم) ۋەك كەنیزە لەلايەن تەتارە ۋە دەستگىر كرابوو،
دواتر ۋەك دىارى پىشكەشى سولتانىان كرد . لەتپروانىنىكى تىرى مار
سىرپىنت، ماستىم تىگەيشتبوو ۋەك كەنیزە بۇ كۆشك بىرابوو، گىشت ئەو

فیلمە پێکەوت نەبوو، بەلکو بەکاریکی زۆر گەرنج نێردرابوو، تا بەو جادووگەرییە خۆی گەورەترین سولتانی عوسمانی سیحراوی بکات. ماستیم لەخەلیفە پووانی.. ئەمە ئەو سولتانە عوسمانییە کە دەولەتی عوسمانی لەسەر دەستی گەورە بوو. سولتان سولیمانی قانونی هیچ شتێک نەبوو لەخشتە بەریت، جوولە کە لە جادووگەری بەولایە هێچ تری شک نەدەبرد، تا لەخشتە بەرن. کەسیکی پیری جادووگەریش نەدەلوا ئەو کارە پێسپێرن، دواچار توانیان کەسیکی زۆر شیاوی بۆ هەلبژێرن، ئەویش پۆکسلانە جادووگەر بوو. کە بەهۆی جوانییەکیەو دەستیکی بالای لە جادووگەریدا هەبوو، لە میژووشدا ناویانگی هاتوو. پۆکسلانە زۆریە شەوانی هەفتە لەباخەلی سولتان سولیمانی قانونی دەخەوت!

ماستیمی ئەهریمەن چەناگە لەنیو هەردوو لەپی دەستی نابوو، ما لە پۆکسلانە پروانیت، کە دلی سولتانی دەستبەسەر کردبوو. سولتان ناچاربوو، داوای هاوسەرگیری لە پۆکسلانە بکات، ئەگەرچی یاساغبوو فەرمانزەوا لەتە کەنیزەکانی هاوسەرگیری بکات، وەلی سولیمان قانونی ئەو یاسایە بەزاند و پۆکسلانە لەخۆی مارە کرد. سولتان کەوتبوو داوی پۆکسلانەو بەو نەبوو هیچ شتێکی پۆکسلانە پەتکاتەو، سیحری جوانی و عیشق بەهێزترین سیحەر بوون بەسەر سولتانەو. پۆکسلانە لە کۆشکی (حەرملک) واتە کۆشکی تایبەت بە خانمان بوو بەخانمی کۆشک، ئەو ئەوێ پێخۆش نەبوو. پۆژیک کۆشکی (حەرملک) ئاگر دەگریت، هیچ مێنەیک نەیدەزانی کێو پابکات، تەنها پۆکسلانە نەبیت دەیزانی پەنا بۆ کێ بیات، خۆی هاوێشتە باوەشی سولتان و داوای لێکرد لەکۆشکەکی خۆی دایبێت، بەلی بۆ کۆشکەکی خۆی گواستییەو و بەشیکی بۆ ئەو دابری و دەرگایەکی

ئەنتىخريستۇس

لەنئوانيان دانا، بەو شىۋەيە پۆكسلانە تەنھا يەك دەرگا لە سولتانەوہ دورر
بوو، بۆيە زۆر بەي کات بەيەكەوہ دەبوون.

سولتان سوليمانى قانونى دەستى بەشتگەلىك كرد كه بۇ ئەو مېژوۋەي
ھەيىبوو ناشايەستە بوون. لەپەر سولتان فەرمانى دا موفتى ولات لەسىدارە
بدرىت كه ھاوپىي بوو، تەنانت ھاوپىي مندالىشى بوو. لەسىدارە دانىش لە
دەولەتى عوسمانى بەقەنارە^۱ كردنبوو بەلكو خنكاندن بە دەزوۋيەكى^۲
سوورى ئاوپرىشم بوو. ماستىم پووانىيە مار سىرپىنت چون ئەوہى پرسىارىكى
لىبكات. سىرپىنت ئىشارەتى بۇ پۆكسلانە كرد، كه دەستى ئەوئى تىدابوۋە.
وايكرىدبوو سولتان گومان لە ھاوپىي مندالىشى بكات ئەوئىش موفتى مەزن
بوو. ئەوہشى وا پىكخستبوو، گوايە موفتى بەنيازە دواى سوليمانى قانونى
كۆرەكەي (مستەفا) جىيىگىرئەوہ، پۆكسلانە ئەوہى پى قبول نہ بوو و
دەيوست (سەلىم)ى كۆرى ولات بگىرئە دەست.

ماستىمى ئەھرىمەن فرى تا چاۋى بە سەلىم بگەوئىت، كه لەباۋەشى
(پاشىل)ى كه نيزە نووستبوو. پاشىل كه نيزەيەكى جوولەكەي ئىسپانىيەو
پۆكسلانە پىي بەخشىبوو. سەلىم مەيخۆرىكى سەرمەست بوو، لەكە نيزەكەي
جيا نہ دەبوۋەوہ، تەنھا ئەو ساتانە نہپىت سولتان دەينارد بەدوويدا.
بەپوخسارى ماستىمەوہ شىۋە گالتە جارىيەك دياربوو. ئەوجا بەرەو لای
پۆكسلانەي جادووگەر فرى.

^۱ لەسىدارە دان.

^۲ داو.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

سولیمانی قانوونی سووریو لەسەر ئەوەی مستەفای کوپی دواى خۆی جییگریتەو، وەلى پۆکسلانە پییخۆش نەبوو، دەبوو ئەوەش چارەسەر بکات. مستەفا لەولاتی فارس دا بوو، ئەوەتا دەییینین دەچیتە رەشمالیکەو، کە پیدەچیت رەشمالی سولتانی باوکی بیت. هەر ئەوەندەى دەچیتە رەشمالەکو، پینج زەلامی دەمامکدار بەلاماری دەدەن، ملی دەکەن بە دەزوویەکی ئاورپیشم بۆ خنکاندن. ئیدی چەند هەڵدەدات خۆی بۆ پزگار ناکریت. لەپەرچاوی بەسولتانی باوکی دەکەویت بەرامبەری وەستاو و لێی دەپوانیت، جگەرگۆشەکەى لەسیدارە دەدریت. جادوو پەشەکە کارى خۆی کرد. پۆکسلانە باوەری پیهینابوو، کوپەکەى بەنیازی کۆدەتا کردنە بەسەر باوکی، کە ئەوەش خیانهتە. مستەفا شل و شاو دەبیتەو و گیانی دەسپیریت. ئەوجا پۆکسلانە کەسیک دەنیریت بۆ کوشتنی کۆرپەکەشى، تا بنبریان بکات و دەسەلات بۆ سەلیمی کوپی بمینیتەو.

رێگا تەواو بۆ سەلیم چۆل نەبوو، سولتان کوپیکى تریشى لە پۆکسلانە هەبوو، جەنگاوەرێکی بەهیزبوو، ناوی بایەزید بوو. جادووگەرەکە پیلانی بۆ نابوو، بەسەر سولتانا هەلگەریتەو، پیلانیشى بۆ سولتان نابوو، بەواى ئەوەى خیانهتکارە تا بەدووی بکەویت و لەسیدارەى بدات. ئەو دووهم کوپی سولتانبوو لەسیدارە بدریت. ئەو چ جادوویەکی پەشبوو بە قورگی سولتانیان کردبوو. میر بایەزید لە دارستانەکەدا وەستابوو، هەرچوار منداڵەکانیشی بەدەورەو بوون، کە دەکاتە کوپەزاکانی سولتان، سولتان و سەربازیکى زۆریش دەورەیان دابوون، بایەزید و هەرچوار منداڵەکیان

كوشت. پوخسارى ماستىم لە بزه خەنەو بە خەننەو يەكى گالتە جارانه
گۆردرا، ئەوجا بەرەو لای پۆكسلانە ھەلفى.

ئىستا پىگا بەرەو كورسى ھەرمانپەوايى چۆلبوو، لەكۆرەكانى سولتان
تەنھا سەلىم مابوو، نازناوى سولتان ھەلبگرىت. ماستىم بەدىار
پۆكسلانەو مایەو، تا لەباوھى سولتاندا كۆچى دوايى كرد، ئەو كارەكەى
بەتەوايى جىبەجىكر، دوايى ئەو سوليمان قانۇننىش كۆچى دوايى كرد و
سەلىم جىگەي گرتەو. سەلىم پىاويكى مەيخۆر بوو، بەردەوام
سەرمەستبوو. ماستىم زۆر دلخۆشبوو، نەك لەبەر ئەو ئەو گەمژەيە
جىگەي سولتانى گرتەو، بەلكو بەوايى زىرەكى ژنەكەيەو بوو، راشىل... ئەو
كەنیزە جوو ئىسپانىيەى كە لەئامىزى جىا نەدەبوو، لەسەر پىيازى
پۆكسلانەى مامۇستاكەى پۆشت و كارەكانى مێردەكەى بەپۆو دەبرد،
بەلكو تەوايى دەولەتى عوسمانى بەپۆو دەبرد، بەديويكى تر راشىل
فەرمانپەوايى راستەقىنە بوو، نەك ھەر ئەو، تەنانت باوكە جوو كەشى
(جۆزىف ناسى) خۆشەيىستى سولتان سەلىم و لەبابەتى فەرمانپەوايىدا
پاويژكارى بوو، زۆرەى كاتىش پىكەو دەيانخواردەو و مەست دەبوون. ما
دەولەتە مەزنەكەى عوسمانى ئافرەتتىكى جوولەكە بەپۆو ببات، ئەو ھەش
مايەى خۆشچاللى ماستىم بوو.

سولتان سەلىمىش كۆچى دوايى كرد، مورادى سىيەم جىيگرتەو،
پىدەچو نەو يەكى نوئى پىاوناقول دەولەت بەپۆو ببات. راشىل لەپشت
پەردەو ھوكمى ولاتى دەكرد. بەسايەى گەمژەيى مورادى سىيەمەو
ئەركى فەرمانپەوايى ھەر لای راشىل مایەو. ئىدى ما خويىنى جوولەكە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بەشادە مەرەکانی دەولەتی عوسمانیدا پۆبجیت، ئەویش بەهۆی مار سیرپنت و ماستیمی ئەهریمەنەو بوو. ئەوجا ئەو جوولەکانەى ئاوارەى دەولەتى عوسمانى ببوون، بەپانى و درىژى ولاتا تەراتینیان دەکرد، پلەو پۆستى بالاشیان لەحوکمەتدا هەبوو. لەهەمووی ترسناکتر ئەوەبوو کە چاویان هەر لەخاکی فەلەستین بوو.

ماستیم زۆر لەکۆشکی فەرمانرەواییدا نەمایەو، بەرەو گۆرەپانیك لەناوەندى شارى ئەستەنبول فری. ئەوەى لەوێ پرویدا دیمەنیکی سەیر بوو. پیاویك هەردوو پێی لەخشت نرابوون، هەردوو دەستیشی لەخشت نرابوون، جەماوەریکی زۆر بەدەورییەو بوون، سەربازەکانی سولتانیش بەدەوریدا بازنەیان بەستبوو. ماستیمی ئەهریمەن چاوی لە مار سیرپنت بوو، خۆی بەسەر خشتهکاندا داوو، دواتر سەری بەرامبەر پیاوێکە هەڵبڕی. ئەو پیاو (ساباتی زەیفی)بوو، ئەوپۆ پۆژی لەسێدارەداننیتی.

ساباتی.. جوولەکەبوو، هەزاران جوولەکە شوینی کەوتبوون، پێیان دەگوترا شوینکەوتوانی مەسیحی دلسۆز. هەرچی خۆی بوو بەناوێلێک ناوی لەخۆی نابوو، وەک نۆبەری کۆپى خودا، یا باوکی ئیسپرائیلییەکان، دەیگوت من خودام، خواوەندى بالا، دواى چەوسانەوێ جوولەکە لە ئەوروپا لەدایکبوو. لێل فەرموودەکانی جوولەکە لەنزیکبوونەوێ دەرکەوتنى مەسیحی دلسۆز، کە خودا پەیمانی ویدا بوون، بەهاتنى پرگەر دەبن و حوکمی هەموو جیهانیش دەکەن. ساباتای تەلموودو کابالای خویندەو، کە وادەى هات، هاتە ناو جوولەکەکان تا بلیت من مەسیحی دلسۆزم.. تا نەگەرێنەو فەلەستین هەر وا دەریەدەری شاران دەبن.

دەيان كەسى لە دەور خۆى كۆكردهو، دواتر بوون بە سەدان كەس،
دواتریش خۆيان لە ھەزاران كەس دەدا. سالى ۱۶۶۶، ھا.. شەش و شەش و
شەش، ژمارەى دپندەكەيە كە ئىنجىل ناوى بردوو. بەشوينكە وتووانى
راگەياند.. ئەو ەى بوو تە بەر بەست لە گەرانە وەمان، دەولەتى عوسمانى
زۆردارە. دەولەت يىك پۆكسلانە خويىنى جوولەكەى كرد بە بەر سولتانەو،
پياويليكي تيدا پىسكان بۆ بە پۆو بەردنى ولات، توانييان دەولەت يىكى بە ھىز
دروست بكەن، دەبىت ئەو دەولەتەش ھەر بە دەستى ئىمە پروخيت، دەنا
تا ماون جىتان لە سەر گۆى زەوى نابىتەو. ساباتى لە چەندىن خۆپيشاندان
بۆ پوخاندنى سولتان بە شدارى كردوو، بۆ. سولتان فەرمانى
دەستگىر كردنى بۆ دەردەكات، تا لە ناو گۆرەپان بە رامبەر بە جەماوەر
لە سىدارەى بدات، ئەو ەى خۆى بە خوا دەزانىت. ئەو تا ساباتى دەست و
پىى لە كۆتايە، پياوانى دەسلەلات لە ئامادەباشيدان بۆ جىبە جىكردنى
فەرمانى سولتان. دياربوو وەرگىر يىك لە سىلەيدا بوو، بەر لە سىدارەدانى
قسەى لە تەكا دەكرد.

– ساباتى تۆ عەقلى خۆت لە دەستداو، پىدە چىت گە مژەبىيەكەت
سەرت بخوات.

ساباتى تە ماشاى كرد و گوتى:

– تازە كار لە كار ترازاو، قسە چ سوود يىكى نىيە.

وەرگىر بە شىو ەيەك قسەى لە تەكا دەكرد، چون ئەو ەى بابەت يىكى
ترسناكى لە گەل باس بكات.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

- چاك گویم لیبگره، منیش وهك تۆ جووله كه م، باوه پيشم پیتە و
باوه پيشم به په يامه كه ته، دهمه ویت فرياته كوم و له م سیداره يه پزگارت
بكه م، وابكه م سولتان پياتا بجیتە وه و فرمانه كه ی هه لېوه شینیتە وه.

ساباتی به سه رسوپماوییه وه لیی ده پوانی: گوتی:

- نه وه چ بیرۆكه یه كه كوپم، تۆ گالتە م پیده كه یته؟

وه رگیڤه كه به رسفی^۱ دایه وه و گوتی:

- هه ر ئیستا له سه ر دهستی سولتان ئیسلامبوونی خۆت رابگه یینه،
تۆ به له هه موو گونا هه كانت بكه و بجۆره سه ر ئایینی موچه مەد.

- واپیده چیت گالتە م پیبكه یته، ئاخۆ تۆ به راستی جووله كه یته؟

- واحالی مه به، تۆ هه ر به سه ر زاره وه نه وه راده گه یینیت، له دله وه
نا. نه م تاكتیكى ئیسلامبوونه شت له ناو شوینكه وتواندا بلاو ده كه ینه وه بۆ
چ مه به ستیك بووه، پیلانه بۆ پوو خاندنی سولتان، گه رانه وه مانه بۆ
فه له ستین.

مار سیڤرپنت چاوه كانی زهق زهق^۲ كرده وه، ماستیمیش پوخساری
خۆی به شیوازی سیمای جووله كه یی گرژ كرد. ساباتیش وهك نه وه ی
وه رگیڤ پيشنیاری كردبوو، هه ر وایكرد. ساباتی له ناو جه ماوه ره كه
ئیسلا مبوونی خۆی راگه یاند، سولتان لیی خۆش بوو، مووچه یه كی
مانگانه شی به بری په نجا پارچه ی زیو بۆ برییه وه. ساباتی ئازاد كرا، ناوی

^۱ وه لامي.

^۲ نه بلهق.

ئەنتىخريستۇس

خۇيشى بۇ (موحه مەد ئەفەندى) گۆرى، داۋاي لەھەموو شوينكە وتوۋانىشى
کرد بېنە موسولمان، ئەوانىش بەقسەيان کرد و پەيامى جوولەكانەى
خۇشيان لەدلا پاراست، ئەوانە لەدەولەتى عوسمانى بەنازناۋىكى تايبەت (
جوولەكە تۆبەكارەكان) ناسران ئەوانەى گەپانەوہ لای خودا، ئەوجا لەھەموو
دەولەتى عوسمانى بلالو بوونەوہ و ھەندىكىشىيان پلەو پۆستى بالايان
لەحكومەتدا وەرگرت.

ھەر يەكيان دوو ناۋى ھەبوو، ناۋىكى ئىسلامى بۇ مامەلە كردنى لەتەك
خەلكىدا، ناۋىكى ترى جوولەكەيىش لەتەك شوينكە وتوۋكاندا ئەۋىش
شەموۋان نەبىت لەكاتى رېۋپەسمى تايبەتىي ئايىنەكەيان لەژوورە
داخراۋەكانى خۇياندا تا ئاشكرا نەبن بەكاريان دەھىنا. كىتېبىكى تايبەتيان
بۇ ئەو حالەتە داھىنا، پىي دەگوترا كىتېبى گىرفان، تا لەناو جلوبەرگەكانيان
بىشارنەوہ. ئەوجا ئاھەنگى بەدكارييان ساز دەدا، ئەۋىش بە گۆرپىنەوہى
ھاوسەرەكانيان لەتەك يەكتردا. جەژنىكىشىيان ھەبوو، چراكانيان
دەكوژاندەوہ تا تاريك بىت، ئەوسا وەك ئازەل لەيەك دەپەرىن. ھەر
ئافرەتتىكيان لەو جەژنەدا سكى بكدايە، ئەو كۆرپە لەدايك دەبوو دەچوۋە
خانەى پىرۋىزىيەوہ، بەلايانەوہ ئەو لەدايكبوۋە ھەپامزادە نەبوو.

چاويان ھەر لەخاكى فەلەستىن بوو، پەلەيان بوو بۇ گەپانەوہ، تا
پەيامى تەۋپات بلالوبكەنەوہ. مەسىحىش ھەر لە قودس دىتە خوارەوہ، ھەر
لەۋىۋە دەكەونە ئەوہى حوكمى جىھان بكەن، بۆيە وەك ئەۋدۋاي
جوولەكەكانىتر چاۋەپىي ھاتنە خوارەوہى ناكەن.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دەمامکی ماستیم شەیتانی جوولەکان پوخساریکی قیزەون و ناشیرینی
دەرخست، ھەر بە ئاسمانەوہ بوو و بە دوا داچوونی بۆ پووداوەکان دەکرد.
ساباتای بۆ ئەلبانیا نەفی کرا و ھەر لەوێ تووشی کۆلیرابوو، دواتر کۆچی
دوایی کرد. ئەو مرد و بڕایەوہ، وەڵی شوینکە و تووانی دەیانگوت.. بەرەو
ئاسمان بەرز کراوەتەوہ، ھەركاتیك ولاتیان داگیر کردەوہ، ئەویش دیتە
خوارەوہ، تەماحیان ھەر لە فەلەستین بوو، کە دەوڵەتی عوسمانی گەشتی
فەلەستینیانی لێ قەدەغە کردبوو. لەناو دەوڵەتی عوسمانی پلەو پۆستی
بالایان تا دەھات زۆرتر دەبوو، تەنانت سەرکردە ی سوپاش ھەر لەوان بوو،
لێرەوہ گەمەکەیان بەشیوہیەکی تر گێڕا، گەمە ی (ئیتحاد و تەرەقی).

دوای تێپەربوونی چەندین سال، ماستیم بەرەو کۆشکی فەرمانرەوایی
عوسمانی نوێ ھەڵفێری، کۆشکی (یلدن)، خۆی بەعەرشا کرد، لەوێ چاوی
بەدیمەنێکی میژوویی کەوت.. خەلیفە ی عوسمانی (عەبولحەمیدی دووہم)
پووبەپووی سەرۆکی دەزگای بزووئەوہ ی زایۆنیزم (تیۆدۆر ھرتزل) وەستا،
ھرتزل پێی گوت:

- گەرەم.. ئەگەر فەلەستینمان بەرکەوت، ھاوکارییەکی بێ شوماری
دەوڵەتی عوسمانی دەکەین، دەزانین دوای ئەو ھەموو جەنگانە دەوڵەت لەچ
بارووخێکی خراپی ئابووریدایە، ئێمە ئەو پارەییەتان پێ دەدەین، خۆتان
پاست بکەنەوہ، ئەوێش وەك قەرز نابێت، تەنھا دەمانەوێت فەلەستین بۆ
ئێمە بێت.

- بۆچی تەنھا جەخت لەسەر فەلەستین دەکەنەوہ؟ دەتوانن لەھەر
دەفترێکی دەوڵەتی عوسمانی جێنشین بن.

- گەرەم.. فەلەستىن بېشكەى سەرەكىى جۈلەكەيە.
- فەلەستىن ھەر تايىبەت بە جۈلەكە نىيە، بېشكەى ھەموو ئايىنەكانە.
- وەلى ئىمە يەكەم مىللەتبووين تيا نىشتەجىبووين.
- راست ناكەن، پېش ئىۋەش فېنىقىيەكان و كەنعانىيەكان نىشتەجىبووين.
- بەلام ئىمە زۆرتىن حوكمان تىدا كرد.
- ئىۋە چوارسەد سال فەرمانرەوايتان تىدا كرد، موسولمانەكان سى ئۈەندەى حوكمى ئىۋەيان تىدا كرد، واتە ھەزار و دووسەد سال، نووكەش حوكم ھەر بەدەست موسولمانەكانەۋەيە.
- گەرەم.. ئىۋە باۋەرپتان بەتەوراتە، ئىمە لەتەوراتەۋە خودا پەيمانى وىداوين دەگەرپىنەۋە خاكى پىرۆز.
- تەرپاتى ئىۋە، ئەتەوراتە نىيە كە باۋەرپمان پىيەتى، تەنانەت لەو تەوراتەى ئىۋە كە دەستكارىتان كردوۋە، گوتووتانە خودا پەيمانى بەو بەندە چاكانەى كردوۋە، ئىۋە ھەشتا سال بەھۆى پىغەمبەرەكەتانەۋە بەچاكى بردووتانەتە سەر، ئەوداى چوارسەد سالەكە ھەرچى خراپە بوۋە كردووتانە.
- گەرەم.. ئىمە لە مشتومپى مىژوودا نىن، ئەمپۇ ھاتووين دەستى ھاوكارىتان بۇ درىژ بكەين و دواى دەر بەدەر كردنمان ئەو چاكەيەتان بدەينەۋە، تەنھا ئىۋە لەخاكى خۇتان دالەتان دايىن، ئىمەش پارەدارىن و ئىۋەش بۇ بارى ئابوورىتان پىويستتان بە پارەيە، ئەۋەى ئىمە دەمانەۋىت تەنھا خاكىكى ئاسايىە، دەمانەۋى بۇى بگەرپىنەۋە، خاكى ئىۋە سنوورى بۇ

ئەنتىخىرىستۇس

لاشە ياندا. ھىرتزل بىئومىد لەكۆشك دەچوۋە دەرەۋە، ماستىم بە بان سەرىە ۋە لىي جوودا نەدەبوۋە ۋە.

چەنەي چەند ساللە لەم بارودۆخەدا ھىرتزل وتارى خۆي بۆ بىرمەندانى زايۇن دەگوتە ۋە، پىلانەكەي وابوۋ، سىرپىنت بەدەور ئەوروپا خول بخواتە ۋە و بىرووخىننىت، دواتر لەخاكى عەرەبان دابەزىت، تا دەولەتى عوسمانى بىرووخىننىت. دواي كۆنگرەي زايۇن، مار سىرپىنت توانى سىستەمى قەيسەرىي پووسى بە شۆپشى ناوخۆي پووسىيەكان بىروخىننىت، شوعىيەكان دەسەلاتيان گرتە دەست. دواتر مار سىرپىنت دابەزىيە خاكى عارەبان. ھىرتزل لەكۆنگرەي زايۇندا گوتى.. پىويستە نەۋەكانى ئەمپۆ لەخزمەت رېكخراۋى ماسۇنىيەتدا بن. ماستىم بەدواي ھىرتزلە ۋە بۆ شارى (سالۇنىكا) يۇنانى عوسمانى ئەۋسەردەمە كەۋتە فرىن، لەۋى ماستىم ھەموو شتىك تىگەيشت.

ئەگەرچى ئەۋجولەكە شويىنكە وتوانى ساباتاي بانگەشەي ئىسلامىي خۇيان راگە ياندېۋو، بەھەموو دەۋلەتى عوسمانىدا بلاۋوبوۋونە ۋە، ۋەلى گەۋرەترىن گىردېۋونە ۋەيان لە سالۇنىكا بوۋ، لەۋى دەستەي ماسۇنىي ئىتالىا چالاک بوۋن، كەۋتنە كۆكردنە ۋەي ئەۋجولەكانەي پلەۋ پۇستى بالايان لەدەۋلەتى عوسمانىدا ھەبوۋ، بەتايىبەت كەرتى سەربازى، دواي كۆكردنە ۋەيان كۆمەلەيەكيان لى پىكھىنان بەناۋى (ئىتحاد و تەرەقى) ۋە، وايانكرد كۆمەلەكە نمونەي دەستەي ماسۇنىيەكە بن. كۆمەلەكە بەك ئامانجيان ھەبوۋ، خستنى سولتان عەبولخەمىدى دوۋەم بەھەر شىۋەيەك بىت، بازوۋى دەزگاكانى راگە ياندېنيان لى ھەلكرىد، ماستىمىش بازوۋى خۇي

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بۆ ھەلەمالی. ماستیم پەنجەکانی بە نینۆکە کانیشیەو ە درێژ کۆلەن، جوولەکە
ھەر ئەوێ کە لە کۆندا دەیانکرد دەستیان پێ کردەو، ھاندانی گەل دژی
باشاکان.

واپێدەچوو باری سولتان بەرەو ئالۆزی بھوات، چون ئەوێ باری
ھەموو دنیای بەسەر شانەو ە بێت. جوولەکە دەستیان بە گەمە خۆیان
کرد. میلەت بە ھۆی ڕووداوی ھەلبەستراوی جوولەکەو ە بەسەر سولتان
کەوتە وروژان. لەپەر سولتان بوو بە زۆردار و خۆنمژ، بەو مێشکی
خەلکە کەیان پەر کرد، پێوویستە دەولەتی عوسمانی لە زۆلم و زۆرداری
خەلکە کە بکەوێت و ببێت بە دەولەتێکی پێشکەوتووخوازی وەك فرەنسا و
ئینگلەنرا، ئەو شیان بە گوێی خەلکی راگەیاندا کە سولتان حەزی بە
پێشکەوتن نییە، تەنانەت پۆشنبیرەکانیش کە دەھاتنە قسە کردن
لەپەنجەرە کۆشکە کە یەو فریتی دەدانە خوارەو، پازی نییە بە دەستوور
کار بکات، کە وەك دەستووری دەولەتە پێشکەوتووکانە. گشت ئەوانە
لەلایەن راگەیاندا چەواشە کراوەو ە دەکرا، کە دەولەتە مەندە جوولەکەکان
بە پێوەیان دەبرد. گەرە پیاوانی سوپای عوسمانی چوونە کۆمەڵەی (ئیتحاد
و تەرەقی) یەو، تەنانەت وەزیری داراییش ھەر جوولەکە بوو، سەرۆکی
نوسینگەی پۆژنامەوانیش ھەر جوو بوو، ھەر پۆژنامەییەك یا بلاوکراو یەك
خزمەتی (ئیتحاد و تەرەقی) نەکردایە، دایاندەخست. بەو شیوەیە ئامەنگی
جوولەکە لە دەولەتی عوسمانی دەستی پێکرد بە پارچە پارچە کردنی و
بەکنەگرتنەوێ جاریکی تر!

|| ئەنتىخرىستۇس

سولتان غەبدولخەمىدى دووھەم ياسايەكى دەركىرد، پەيوەستىبوو بە گەشتى جوولەكە بۆ فەلەستىن، ھەرچى جوولەكە يە پەساپۇرتى سوورى بۆ دەرىجىت، بەو ئاوايە بۆى قەدەغەيە گەشت بۆ فەلەستىن بىكات، ھەر پارچە زەويىيەكىش لە فەلەستىن قەدەغەيە بىكرىت بەناويانەوہ. ئەوہ تا لىل ماستىم و مىژووش تەماشاي ئەو دىمەنەي لەشكرى سەربازى لە سالۆنىكاوہ بۆ رۇخاندنى سولتان بەرپوہەن، ھىزەكە گەشتە ئەستەنبول و چوار زەلام كە يەكيان جوولەكە بوو، سيانەكەي تىرىش نە غەرەبىيان تىابوو، نە عوسمانىيىش، نامەي دەست لەكاركىشانەوہيان وىدا. ئەو سيانەي تىرەكيان ئەرمەنى بوو، ئەوى تىريان ئەلبانى بوو، ئەوى سىيەم جۇرجى بوو. ماستىم لەخۇشيا پىدەكەنى، قاقاي پىكەنىنى بوو.

سولتان بەرەو سالۆنىكا بۆ نىو جوولەكەكان نەفى كرا. ماوہى سى سال لە خانوويەكى جوولەكان دەستبەسەر بوو. سولتان بەگوئى خۆى گوئى لەھەراو زەنايان دەبوو، ھاواريان دەكرد. ستمكارو زۆردار نەماو پووخا، تا پەساپۇرتى سوور بۆ داپرانمان لە خاكى پىرۆز دەربىكا. ماستىم ھەقى خۆى بوو پىبىكەنىت، ئەوہ بوو لەجىي سولتان كۆمەلەي ئىتحاد و تەرەقى (موحەممەدى شەشەم)يان دانا، كە سولتانىكى كارتۇنى بوو، ئەوہى حوكمى دەكرد، كۆمەلەي ئىتحاد و تەرەقى بوو. ئەو سەردەمە بوو بەسەردەمى جوولەكەكان، كە توانيان فەرمانرەوايى دەولەتىكى ئىسلامى بىكەن.

كۆمەلەي ئىتحاد و تەرەقى ئەو پەساپۇرتە سوورەيان ھەلوەشاندەوہ، جوولەكە مافى خۇيانە ھەر كوئىيەك دەيانەوئىت گەشتى بۆ بىكەن، ئەگەر

د. ئەحمەد خالید مستەفا

فەلەستینیش بیټ، بۆیشیان ھەیه زەوی و زاریش لەفەلەستین بکڕن. قەرزی دەولەتی عوسمانی لەسەردەمی سولتان عەبدولحەمیدی دووەم لە سێ ملیۆنەوه بوو بە چوارسەد ملیۆن، جوولەکەکان ھەمان سیاسەتیان ھەبوو لەقەرزدان بە ھەر دەولەتێک بیا نوویستایە قەرزار باری بکەن. لەھەموو لایەکەوه جوولەکە بەرھەو فەلەستین گەرانەوه، تەنانەت ژمارەیان گەیشتە ھەشتاو پینچ ھەزار کەس.

کۆمەڵەی ئیتحاد و تەرەقی حوکمی ولاتیان بەھەوھەسی نەتەوھیی تورک بەرپۆھ دەبرد، لەھەیبەتی عەرەبیان کەمکردەوه. میللەتی تورکیان پێباشتر بوو، بەو ئاواپەیی لەنەوھەیی فاتیحی مەزن. ئەو پەرگەزپەرستی وایکرد پەرگەزپەرستی وایکی تر بیټە ئاراوه، عەرەب لە فەرمانپەرەوایەتی تورک ھەراسان بوون، ناچار بیرۆکەی ئازادکردنی خۆیان داھێنا، بەتایبەت پلەو پۆستی جوولەکە گەیشتبوو پادەھەکی ئیدی بێدەنگی لێنەدەکرا. جوولەکە چوونەوه فەلەستین، عەرەب بیریان لە ئازادی کردەوه، دەیانویست دەولەتێکی نوێی ئیسلامی دروست کەن، تا فەرمانپەرەوایەتی عەرەب و عرووبەتەکیان بۆ بگەڕێنێتەوه.

ماستیم.. لەفەلەستین بوو، پێک لەقودس، بەسەر مزگەوتی ئەقساوه دەفری، خەنێنەوھەکی شەیتانی زایۆنی تۆقینەری ھەبوو. ئەمە دواي گەشتەکە نەبوو، ماستیم دەیزانی ئەمە ھیشتا سەرەتایە.. سەرەتایەکی بۆ سەردەمی ئەنتیخریستۆس.

تەواو

ئەنتىخرىستۇس

ماستىم ئەھرىمەننىكى جوولەكەكان بوو، بەدەگمەن ناوى ھاتوۋە، ناوى تەنھا لە (يۆبىلاتى ئايىنى جوولەكەى كۆن)دا ھاتوۋە، تەنھا لە شوپنە ھەستىارەكاندا پىلانى دادەنا. وپنەكەى تەنھا لە يارىيەكى قىدىۋىي ژاپۇنى بەناوى (Megami Tesni) بلاۋبوۋەتەۋە، كە بەسەر ھەموو يارىيەكاندا بە بەرنامە كراۋە، ماستىم لە ھەندى بەشى سەر ئامپىرى (نېنتىندۆ دى ئېكس) و ئامپىرى (سىگا ساترن)دا دەردەكەۋىت، لە (MANGA)ش كە وپنەكەى تيا كىشراۋە.

ھەرچى لەمەر ئەم بەسەرھاتەۋەپە راستىيە و بەپوونىش لە كىتپى مېژوۋى باۋەپىپىكراۋەۋە باسكراۋە. وانەزانىت ھەۋالى ساختەى ھەلبەستراۋەم بۆ ھىناۋىتەتەۋە، نەخىر ئەۋە راستىيە بۆتى دەگىرپمەۋە و لەسەرچاۋەى باۋەپىپىكراۋەۋە ۋەرمگرتوۋە. بەساختە كىردنى مېژوۋ و شىۋاندنى يارىيەكى گەۋرەيە و تەنھا خىزمەتى يەك بەرژەۋەندى دەكات، ئەۋىش بەرژەۋەندى جوولەكەكان، نەك ھەر ھەموو جوولەكەيەكىش، بەلكو لىقىكى كە بە زايۇنىزم ناسراۋە.

ھەر بەم بۆنەيەۋە، بەساختە كىردنى مېژوۋ لەم سەردەمى مۆدىرنە لەخۋى ئاسانتر نىيە. كۆن مېژوۋ نووسانى ەرەب و بىيانىيەكان بەخامەى خۆيان مېژوۋيان دەنوسىيەۋە، دۋاى ئەۋەى چاپ و چاپەمەنى و كۆمپىوتەر پەيداۋون، ھەر ئەۋ دەسنووسە كۆنانەيان بە بەرنامە گواستەۋە ناو كۆمپىوتەر. ۋەلى كەۋتنە دەستكارى كىردنى مېژوۋ. ئەۋجا دەزگەكان كەۋتنە بلاۋكردنەۋەيان، لەۋ دەست بەدەستىيە ھەندى پەرەگراف و ھەندى پىستەيان تيا سىرپىيەۋە، ئەۋ پىستەۋ پەرەگرافانەى مەبەستيان بوو

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دەیانەشتنەو، ئەو بەشەنە دەردە هیئەتە بۆ مەرامیکی سیاسی یا ئایینی
بەو. ئاواتە خوازم ئەم کتیبە یە منیش سانسۆر نە کریت و هیچی ئی
دەرنە هیئەت و وەك خۆی چاپ بکریت، کە دەزانم وا نابیت!

چیرۆکی پۆکسلانە لەتەك سولتەن سولیمان قانونی لە درامایەکی
تەلەفزیۆنی تورکیدا بەناوی (حەریمی سولتەن) بڵاوبوووە، ناوی
پۆکسلانە یان گۆپیو بە ناویکی عەرەبی و ناوی (هيام) یان ئی ناو. ئەوانیش
فرتوفیلەکانیان ئاشکرا کردوو و پیلانەکانیشیان خستوووە پەو،
درامایە کبوو، واقعی دەردەخست، وە ئی بە دەستکارییەکی زۆرەو.

کۆمەلە (ئیتحاد و تەرەقی) بانگەشە یە لیبرالییان دەکرد، کیشە کە
ئەو یە، ئەو هەموو بیروکانە یە لە جیهاندا بڵاوبوونەتەو، دەسیسە ی
پیکخراوی ماسۆنین، خەلکی سڤیل کە دەچوونە ئەو پیکخراوەو
نەیان دەزانی خۆدی پیکخراوە کە ماسۆنییە، بۆ نمونە کاتیک پرسیار لە
چەپیک دەکەیت کە ئەو بیروکە یە یە لە کوێو وەرگرتوو؟ دەلیت لە (کارل
مارکس) هەو، یا فریدریک ئەنگلز هەو، کە هەردووکیان بە فەرەمی ماسۆنی
بوون، کاتیکیش لە عیلمانییە ک یا لیبرالییە ک دەپرسیت ئەو بیروکە یە تان
لە کوێو بۆ هاتوو؟ پیت دەلیت لە قۆلتیر و جان جاک پۆسۆ و، ئەوانیش
بە فەرەمی هەر ماسۆنی بوون. ماسۆنییەت خاوەنی بیروکە گەورەکانی
جیهانە، مەبەست لە دوورخستنەو یە خەلکییە لە بیروبیاوەر و ئاراستە
سەرەکییە کان تا گومرایان بکەن و بەو شیوە یەش پڕۆسە کە ملەلانیی ئی
دەکەوێتەو.

تیا ناختراو، دروستکراو.

ئەنتىخريستۇس

بەسەرھاتى ماستىم ھىشتا تەواو نەبوو. با لەو گەريڤىن و ھەندى
كارتى تر بخەينە روو.

كارتى يەكەم.. كارتى چەكى لىخۆشبوونە، كە قەشەكان بە ھەشتيان
لەم دنيايەدا بە مەسيحىيەكان دەفرۆشت، وینەى گالتە جاپى (چەك) دەكەشى
بەسەرەووە، نرخی (۹۰) دۆلارى بەسەرەووە نووسراو. ئەگەر درۆمان
لەتەكتانا كرد بۆتانی دەگەريڤىنەو!

كارتى دووھەم و سێيەم.. بۆ ھەمان شتە، ئيسرائيل، يەكەميان وینەى
سەربازيكي ئيسراييلي بەسەرەووە، وەك پاسەوان وەستاو و
لەبەرامبەریشیدا ئەستێرەى داوود بە پرەنگى سېى كیشراو، دووھەمیشيان
وینەى دەمەقاليیەكى بەسەرەووە، سەربازيكي ئيسراييلي و بەرگريكارىكى
فەلەستينى، فەلەستينىيەكە ئافرەتيكە بەرد دەگريتە سەربازە
ئيسراييليەكە.

كارتى چوارەم.. كارتى نەتەووە يەكگرتووەكانە، وینەى دوو پياوى
بەسەرەووە، بەجلوبەرگى فەرميەو، ھاوار بەسەر يەكدا دەكەن،
يەككيان پرەشپيسته و ئەوى تر سېپيسته.

كارتى پێنجەم.. كارتى خەلاتى (نۆبلى) ئاشتییە، وینەى ژنيكى
بەسەرەووە پێدەچيكت بەدكار بێت، ملوانكە يەكى گەورەشى بە
گەردنەووە.

كارتى شەشەم.. كارتى پووسيايە، وینەى (كرېملىن) بەسەرەووە.

به شی یانزه ههم

خوین له سهر خاکی به لنینیدراو

۱۵۰۰ پاش زاین - ۱۹۴۸ پاش زاین

به بیرۆکه کانیاندا پۆ چووبوو، له قولایی ده ریای بیرکردنه وه یاندا که وتبووه گه پ. هندی له بیرۆکه کانی به دهسته نینۆک دريژه کانی چنگکه وت، له پشت ده مامکه سپییه که یه وه به وردی لی ده پوانین و بزه یه کی بۆ کرد و دلنیا بووه وه. له دوور را ده تبینی و نه تده زانی کییه، چون به هزرو بیرکردنه وه یاندا توانی پۆبچیت. ته ویت بیناسیت.. ئه وه ماستیم ئه هریمه نی جووله که ی ده روون په شه، له ناو ده ریای بیرکردنه وه ی پیبازیکی نویی مه سیحیه تدا مه له ی ده کرد، پیبازیک کتوپر له ئه وپوپا سه رییه لدا. ئه وه دواي شاربه ده رکردنی جووله که کان بوو. ماستیم پۆچووبوو ده ریای بیرکردنه وه ی پیبازی شوینکه وتوانی پرۆتستانی.

((جووله که مندالی خودان و تایبه تن، مه سیحیه کان بیگانه ن، بیگانه ش ده بیت په زامه ند بن وه ک سه گ که پاشماوه ی به ره وه بووی سه ر خوانی گه وره کانیان بخۆن.))

مارتن لۆسهر martin luther (۱۵۴۶-۱۴۸۳)

ئەنتىخريستۇس

ئەو بىرۆكەيەي لەقوولايى دەرياي بىرکردنەوئەياندا دۆزىيەو،
بىرۆكەيەكبوو سەرنجى ئەھرىمەنەكانى جوولەكەيدا، بىرۆكەيەك مارتىن لوسەر
پېيازى پىرۆتستانتى داھىنا، ئەو پياوۋە كەشيشە رقى لەدەسەلاتى پاپا بوو،
كە لەسەر نىمچە شىۋەي خوداۋەند خۆي دەردەخست. رقى لەفرۆشتنى
ئەو (چەك)كانەي لىخۆشبوون بوو، كە خەلكان لە ئاگرى دۆزەخ دور
دەخستەو و لەبەھەشتىش دۆنمە زەوييان پىدەفرۆشتن. رقى لەزۆر بابەت
دەبووۋە بە ئاشكرا دژيان دەوۋەستايەو. بەم پېيازەي لەجوولەكە
نەزىكبووۋە، دژ بەچەوساندنەو و شاربەدەركردنەي بوو. گوايە تاوانبارى
ھەتا ھەتان، چۈنكە شەپيان لەتەك مەسىحىيەكاندا كەردبوو.

واز لە ئىنجىل بىنن، دەستكارىكراۋە، كىتېبى پاست و پەوان تەۋراتى
جوولەكەيە، ھەر تەۋراتەو ھىچى تەرنىيە. ھەرچى تەلموودە نابىت بە
قىنەوۋە بىسوۋتېنن.

مارتن لۇسەر

دەستى لەبىرۆكەيەكى ترگىر كەرد، ما بەۋردى بىرى لى بكاۋە.
بىرۆكەكەي.. لەم پېيازە نوپىيەي مەسىحىيەتدا ئەوۋەبوو مەسىحىيە
كاسۋلىكەكان تاوانباريان كەرد، بەۋەي جوولەكەيەو خۆي لىيان
شاردوۋەتەو. پاش ماۋەيەك بىرکردنەوئەي ئەو پياوۋە بۆ داھىنانىكى
سەيرتر گۇرا!

|| د. ئەحمەد خالید مستەفا

((جووله که بوونه وەرێکی قیزه و نە دەستبەجێ دەبێت لییان پزگار بین،
کرمۆکەن، نە فرە تلێکراون. پێویستە هەموو کتێبەکانیان لی بستین و
بیانسووتین، دەبێت لێرەش شاربەدەر بکڕین.))

مارتن لۆسەر

ماستیم بە سەر سوپماوییه وە لە بیروکەکی دەروانی.. ئەو ئەو پیاو
نییه پیش کەمێک جووله کهی خوش دەویست و لییان نزیکیبوو وە؟!
ماستیم لە بیر کردنە وە ئەو دۆخەدا بوو، مار سێرپنت بانگی لێو کرد، لەو
بانگکردنە تیگەشت، ئەگەرچی بیروکەکانی ئەم پیاو دژ بە جووله که بوو،
وەڵی لە هەمان کاتدا زایونیستە. ماستیم.. ما لە دەریای هەزری
پەرۆستانتییه وە بیر لەو بیروکەکانی جووله که گریخت، بە هیلیکی سووری
بریقه دار لە ناو هەندێ بیروکەکاندا نووسرابوو.

((" نابیت پێگری لە چوونی جووله که بۆ فەلەستین بکەین، بە لکو
لە سەرمانە هەر پێداویستییه کیشیان بۆ ئەو چوونە هەیه بیان دەینی، که
توانیان لە فەلەستین دەوڵەتێک بۆ خۆیان دروست بکەن، ئەو هاتنە
خوارە وە میسح عیسا دەرسکێت و جیهان لە چەوساندنە وە پزگار دەکات
"))

مارتن لۆسەر

|| ئەنتىخرىستۇس

ئەو بىرۆكەيە لەدايكبوونى دروستى زايۇنيزمە، بەر لەوہى ھىرتزل بىتە
دنياوہ ھەبووہ، تەنانەت بەر لە لەدايكبوونى ساباتكى زەيفيشدا. ماستىم
بىرۆكەكەى مارتىن لۆسەرى وەلاخست، كەوتە گەپان بەدواى بىرۆكەيەك بۆ
بەرژەوہندىيى پرۆتستانتيكى تر، كە دواتر بەناوى (كالڤن) ەوہ پەيدا بوو.

"سووحەرام^۱ نىيە، بەلكو حەلالە و ھىچى تيا نىيە"

كالڤن

ئەو بىرۆكەيە بووہ ھۆكارى ئاسانكردنى ھەموو مامەلەى جوولەكەكان،
لەمەپ دارايى و دەسەلاتى ئابورىيان بەسەر ھەموو ولاتانى ئەوپوپادا. كالڤن
بەپەرۆشەوہ بوو بۆ بىرۆكەكانى مارتىن لۆسەر، بە بىرۆكەكەى توانى نيوان
كلېسا و ميللەت لە ئىنگلتەرا جودا بكاتەوہ، ئەوہش بوو بەھۆى شەپى
ناوخۆ و وەك شۆپشېك ھەلگىرسا. كە پىشتەر لەتەك مار سىپرېنت بەسەر
بىندەرەكەوہ^۲ بىنيمان. بىنيمان

ماستىمى ئەھرىمەن وازى لەدەرياي بىركردنەوہى پرۆتستانتى ھىنا و
تييدا دەرچوو، ئەوجا بەرەو ئاسمانى ئەوپوپا فېرى، كە شەپكەوتبووہ
نيوان شوينكەوتوانى پىبازى پرۆتستانتى و شوينكەوتوانى كاسۆليك،
شەرەكە شەپكى ئايىنى بوو. لەو شەرەشدا زۆرى تياچوو. ولاتانى ئەوپوپا

^۱ رىبا.

^۲ شاشە.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بوون بەدوو بەشی ئایینی پێیاز جودا، ئەوەی بوو بە کاسۆلیک وەک فرەنسا و ئیتالیا و ئیسپانیا، ئەوەشی بوو بە پڕۆتستانی وەک ئەلمانیا و ئینگلتەرا. ماستیم لەو جەنگەدا دەپروانییە پڕۆتستانییهکان، کە لەپێی ئوقیانوسەو بەرەو ئەمریکا کۆچیان دەکرد، بۆخۆیان مەزەندەیان وابوو، چون ئەوەی دیمەنی دەرچوونی پیرۆز دووبارە بکەنەو. ئەو پۆژانەیان بێرەتەو، کە لەمیسردەرچوون، دواى ئەوەی فیرەوون دەیویست بەکۆیلەیان بکات، موسا پووبارەکەى شەق کرد، تا بیابانی ون (سیناء) بپەرێنەو. هەرچی پڕۆتستانی ئەوپایە لەتاو جەور و ستەمی ئەوپایە کاسۆلیکەکان بەرەو خاکی ون هەڵاتن، کە ئەمریکا بوو، ئەو خاکیان بەدڵبوو، بوون بە زۆرینە لەو خاکەدا. پێیازی پڕۆتستانی رێبازی زۆرینەیه لە ئەمریکا.

ماستیم ئەودەم لێیان حالێ نەبوو کە چی دەگەیهنن، ئەوەی تیگەشت پڕۆتستانییهکان لەجیهاندا زۆرینە بوون، باوەڕی تەواویشیان بە گەرانهوی جوولەکە بوو بۆ فەلەستین، ئینگلتەرا و ئەمریکاش لەو دەولەتانە بوون کە پالێشتینیان لەو بێرۆکەیه دەکرد.

سێرپنت بەدەم فرینەو بەسەر مژگەوتی ئەقسا درکی نەکردبوو ئەو چی دەگەینیت، وەلى سەردەم حالێ کرد. جوولەکەکان بەلێشاو بەرەو فەلەستین کەوتنە کۆچ کردن، ئەوەش دواى ئەوەی کۆمەلەى (ئیتحاد و تەرەقى) دەسلەلاتی دەولەتى عوسمانییان گرتە دەست. ئەوەتا سێرپنت بەسەر کۆشکی مژگەوتەکەو بەرەو گومەزى بەردینە دەکشیت، بەهیمنییهو زمانە دوو لەتەکەى دەرھیناوه و کەلەکانى بۆ لووشکردى.

شتىك بەدەرەوھن. پىدەچوو مار سىرپىنت بەدواين وىستگەي خۇي گەيشتىت، سەرکەوتوانە کارەكەي بەجى گەياندبىت، وەك چۆن ھەموو ئەوانى تىرى پىشووئى ئەنجام دابوو.

دواي مردنى ھرتزل ماستىم ما بەدواي پىاويكى ترەوھ بفرىت، پىاويك لەسەرکردايەتتى زايونىزم جىنشىنى ھرتزل بىت، كە دواتر (حاييم وايزمان)يان لەجىي دانا. جوولەكەيەكى زاناي كىميا بوو. لەكاتى كۆچكردنى جوولەكەكان لۆرد پۆتچىلد وەك نوينەر بۆ فەلەستىنى نارد، ماستىم ئەو پىاوەي بەدل بوو، چونكە پىاويكى بەدكار و دەروون پەشبوو. سەرەتا كۆمپانىي (پەرەپىداني خال) لەشارى (يافا) دامەزراند، بەو مەبەستەي زەويوزار بەشيوازىكى رىكخراو لە فەلەستىنيەكان بکرىت. گەورەترين مامەلەي كرىنى پووبەرىكى گەورەي زەويوزار لەخىزانىكى لوبنانى نىشتەجىي ئەوپوپا كرى. وايزمان لەو زەويوزارانەي سەرکەوتوانە دەيكرين سەربازگەي جوولەكەي تيا دروست دەکردن، ئەوجا گروپىكى چەكدارى بەناوي (هاشومىر) دامەزراند، ئەو گروپە چەكدارە شيوازىكى سەيريان لەجلوبەرگەكانياندا ھەبوو، جامانەي سىي عارەبانىيان لەسەر دەناو، دوو قايشى پەشى لەسەر شيوەي (X)يان بەسەر سنگيانەو دەبەست. ئەو چەكدارانە پاسى كۆچەرنشيانان دەکرد. وايزمان لەفەلەستىن دەستى بەخۆپيشاندان کرد، بۆ دانپيانان بەزمانى (عبرى)يەكەيان. لەودەمەي ماستىم بەسەر شەقامەكانى فەلەستىنەو دەفرى، چاوى بەپۆژنامەيەكى فرىدراوى سەر شۆستەكە كەوت، بەناوي (كەرامل)وھ، مانشيتە سەرەكىيەكەي ئاگادار كردنەوھي عەرەب بوو. كە دەولەتى جوولەكە

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بەرپۆلە. ئەو ەش خەنجەرێک بوو بە لاقە برغە ی عەرەب چەقاندیان. ماستیم
بەزەبەکی ەات و بەرەو شوێنێکی ترفی.

لە پەر جیهان و دووژا، جەنگی یەکەمی جیهانی بەرپابوو، بریتانیا و
فرەنسا و رووسیا و ئیتالیا ەاوپەیمانییەکان دژ بە ئەلمانیا دروست کرد،
دەولەتی عوسمانی نە لە دوور نە لە نزیک پە یوەندی بەو جەنگەو نە بوو،
وە لئ ئیتحاد و تەرەقی خەلیفە کارتۆنییەکی پازی کرد پالپشتی ئەلمان
بیت، رێک چوو ەاوپەیمانییەتی لە تە ئەلمان. جەنگ پەلوپۆی ەاویشت. لەو
جەنگەدا ماستیم ما بروانی تە چارەنووسی دەولەتی عوسمانی. دەولەتی
عوسمانی کۆمەلێک ولاتی وەک بەلقان و سربیا و بولغاریا و یۆنان و چیا ی
رەش و قەوقاز لە دەستتدا، ەروە ەا ولاتیکی عەرەبیش نەما سەر
بە دەولەتی عوسمانی بیت!

ماستیم ەقی خۆی بوو لە قاقای پێکەنین بدات، کە بینی شتێک بەناوی
شۆرشی گەرە ی عەرەب بەرپابوو، ەیچ کاتیک وایان لئ نەقەوماو. ئەویش
بەوا ی سەرقالی دەولەتی عوسمانی بە جەنگی یەکەمی جیهانی بوو. ماستیم
نۆر بە پەرۆشەو بوو، یەکسەر بۆ سەر پووداوەکە ەلفری. پاشای حجاز و
شەریفی مەککە (شەریف حوسین) لە تە ئەک بالیۆزی بریتانیا (مکماهۆن)
لە میسر کەوتە نامە گۆرینەو. بریتانیا کە داوا ی لە عەرەب کردبوو
لە تەکیاندا بچنە جەنگی دژ بە دەولەتی عوسمانی، بەو ئاوا یەش پەیمانی
ویدان لە بیابانی عەرەبی و شام و عێراق دەولەتیکی گەرەیان بۆ دروست
بکات و شەریف حوسین بە خەلیفە ی مەزن بۆ ئەو دەولەتە دامەزرێنن،

بەمەرجىك لوبنان و فەلەستىن ناگريته وه . شەرىف حوسىن پەزامەندى خۆى
نواند و ئاورى^۱ جەنگ بەرپابوو.

كاتى دەولەتى عوسمانى جەنگى دژ بە پروس و ئىنگلىز و فرەنسا و
ئىتالىا دەکرد، خەنجەرىك لەپشتىيان چەقى. خەنجەرىكى عارەبى بوو،
بەبان مشتۆى (دەمى تىژەكەى) خەنجەرەكە وه ناوى شەرىف حوسىن
نوسرابوو. ماستىم لەخۆشيا كەوتە چەپلەلەيدان، بۆ ئەو دەستەى ئەو
خەنجەرەى وەشانە.

ماستىم بارودۆخى شۆرشى عەرەبى جىھىشت و بەرەو شوپىنكىتر فېرى.
كۆبوونە وەيەكى نەينى نىوان ئىنگلەتەرا و فرەنسا بوو، پىككە و تننامەيەك بۆ
كاروبارى پۆژەلەت بەناوى (ساىكس بىكۆ) وه لەنىوانياندا واژۆ كرد، بالىۆزى
ئىنگلىز ساىكس بوو، بالىۆزى فرەنساش بىكۆ بوو، بەو پىككە و تنە
كىكەكەيان لەنىوان خۆياندا دابەشكرد. مەبەست لەدابەشكردنەكەش،
دابەشكردنى ولاتە عەرەبىيەكانە دواى پووخانى دەولەتى عوسمانى، برىتانىا
عىراق و ئوردون ببات، فرەنساش سوورىا و لوبنان و فەلەستىن ببات.. بەو
ئاوايە برىتانىا و فرەنسا وىستىيان كىكەكەى دەولەتى عوسمانى بۆ خۆيان
بخۆن، كە برپاربوو بەشى (شەرىف حوسىن) یشى لىبدەن. ماستىمىش ما
پرسىار لەبەشە كىكەكەى جوولەكە بكات، كە فەلەستىن بوو.

لە پۆژنامەى بەيانىان شەرىف حوسىن چاوى بەو ھەوالەكەوت، كە
برىتانىا و فرەنسا لە كۆبوونە وەيەكى نەينىدا كىكەكەيان بۆ خۆيان
دابەشكردوو، ئەو ھە دواى ئەو ھە پروسەكان توانىان ئەو ھەوالەى دەستىيان

^۱ ناگر.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

کەوتبوو بلاوی بکەنەو. پاشای حیجاز بەو هەوالە نینگەرانبوو، وەلی بریتانیا زۆر بە ئاسانی ئەو نینگەرییانە ی چارەسەر کرد، پیتی گوت.. برپا بە پۆژنامەکان نەکات، ئەو قسە ی پۆژنامەکانە.. هیچ دانوستاندنیکمان نەکردوو، ئیمە لەسەر پەیمان و پیککەوتنی خۆمانین، بەم قسانە دانیابوو و خەونی بەمەو دەدیت، پادشای عەرەبان بیت!

ماستیم بۆ دانیابوون لە جوولەکەکان بەردەوام بەبان سەریانەو دەفپی. جوولەکەکان لە کپینی زەویوزار نەکەوتن. "ئە ی جوولەکەکان.. دواجار بە شیک لەفەلەستینتان بۆ بوو، دوا ی دەریە دەری و ئەشکەنجەو پيسوایی وا خۆتان کۆ دەکەنەو، بەردەوام بن"

ماستیم گوئی لە سازدانی ئاھەنگیک بوولە بریتانیا، ئاھەنگیکی گەرە بوو، خۆی بە ئاھەنگەکە گەیان، جوولەکەکان ئاھەنگیان دەگیرا. نەیدەزانی ئاھەنگ بۆچی دەگیرن، وەلی چاوی بە گەرەترین بیرمەندەکانی زایۆن کەوت، حاییم وایزمان و سایکس پۆتچیلد و کەسانیک زۆرتەر. بەهۆی مەولیک خۆشەو ئاھەنگیان دەگیرا.. بەر لەچەند پۆژیک بریتانیا پەیماننامە یەکی بلاوکردەو، پەیمانی بە جوولەکە دا دەولەتیک سەر بە خۆیان لەفەلەستین بۆ دامەزینیت، ئەو ش پەیمانی (بلفۆر) بوو. ئیدی دلی هەموو جوولەکەکان بەو پەیمانە خۆشبوو، ماستیمیش دلی بەو پەیمانە کرایەو.

پەیمانیکی فەرمی نەبوو، بەلکو نامە یەکیو لەو زیری دەروە ی بریتانیا بۆ لۆرد پۆتچیلدی ناردبوو. ماستیم پەرۆشی ئەو نامە یە بوو بۆ

ا ئەتتىخرىستۇس

خوڭىندىنەۋەي، بەرەۋ نامەكە فېرى، كەۋتە خوڭىندىنەۋەي، كە بەم شىۋەيە
نووسراۋو....

ۋەزارەتى دەرەۋە

دوۋى تۆۋەنمبەرى سالى ۱۹۱۷

بەريز لۆرد پۆتچىلدى ئازيز..

خۆم بەخۇشحال دەزانم لەبرى حكومەتى برىتانىا ئەم ھەۋالەتان
پېرېاگەيىنم، كە پەيۋەستە بەۋ سۆزەتان لەمەپ جوولەكە و زايۇنىزەۋە، ئەم
ھەۋالە ۋەزارت دانىپېئناۋە.

حكومەتى بەچاۋى سۆزەۋە دەپۋانىتتە دامەزراندنى دەۋلەتتىكى
نەتەۋەيى بۆ جوولەكە لەفەلەستىن دا، بۆ گەيشتن بەۋ ئامانجە ھەۋلى بى
ۋچان دەۋات، بەۋ مەرجەي كەمكردنەۋە نەبىت لەمافى خەلكى سڧىل
مىللەتان و ئايىنەكانى تر. ئەۋ مافە سىياسىيەش نا جوولەكەكان لەۋلاتانى
تردا ھەيانە، سوپاسگوزارتان دەبم، ئەگەر ئاگادارى يەككىتىي زايۇنى
بەكەنەۋە.

دلسۆزتان

ئارسەر جىمس بلفۆر

خاکیک تۆ خواوەنی نەبیت و بیدەیت بەمیللەتیک کە هەر شایانیشتی نییە. ئەو ئەو پەیمانەبوو، ماستیم خۆیندبوویەو. داوی هەفتەیک ماستیم نامەیکە نەینی تری پێگەشت، لەلایەن یەکەم جوولەکەو بوو کە کرابوو بە وزیر لە بریتانیا و بۆ سەرۆک وەزیرانی بریتانیای بەرز کردبوووە.

"حالی حازر کاتیکی نەگونجاو دەولەتیک سەرەخۆ بۆ جوولەکە دروست بکری، بۆیە پێویستە فەلەستین لە داوی جەنگ بدیته بریتانیا، تا ئاسانکاری لە کرپنی زەویوزاردا بکری، نشینگە ی جوولەکەکان پێکبخری، بەتایبەت ئەوانەی بەرەو فەلەستین کۆچ دەکەن، بەوشیوەیە بتوانین چوار ملیۆن جوولەکە ی ئەوروپا بەرەو فەلەستین بگەڕێنین وەفەرەنس"

نامەیکە ماقوول بوو، بەهەموو بنەماکانییەو جی بەجیکرا. بریتانیا داوی لە فەرەنس کرد پەیمانەکە ی سایکس بیکۆ پێکبخری، فەلەستین بدیته بە بریتانیا لەبری ئەوەی لە ژێر دەسەلاتی نیو دەولەتیدا بیته. پەیمانەکە بەرەزەمانەندی فەرەنسای پێکخراوە، بریتانیا بۆ داگیرکردنی فەلەستین سوپای ئامادەکرد. سوپای عوسمانی لە فەلەستین نزیکە ی سەد هەزار چەکدار دەبوو، ئەوەی سەرپەرشتیاری سوپاکە ی دەکرد، پیاویکبوو لە ئیتیحاد و تەرەقی ناوی مستەفا کەمال ئەتاتۆرک بوو، فەرمانی لە سەرکردایەتی ئیتیحاد و تەرەقییەو بۆ هات، بەهەموو سەربازەکانییەو فەلەستین جێبەجێی. ئەتاتۆرک بە سەدەهزار سەربازەو لە فەلەستین کشایەو. ماستیم لە ئاسمانەو تەماشای ئەو دیمەنە ی دەکرد، کە حەوت سەدەیه نەیبینیوەتەو!

لەناو موخەمەدیان نیشتەجی بکەین.

سوپايى بريتانيا بەرەو فەلەستىن بەرپوۋە بوو، سەرگەردەي ئەو سوپايە
ژەنەرال (لىنبى) بوو. لەشكرىكى مەشق پىكرى راوى جوولەكەش ھاوشانى
بوون. كەسانىكى تىدا بوو پووخسار ناشرىن، تەنانت (ماسىتىم) ىش
نەيدە ناسىنەو، وەلى مېژوو لەبىرى نەكردوون، يەكيان پىئاويكى
لەناوە راستى سەرى كەچەل ھەردوو لاي سەرى قىزى پىئوۋ ماو، بەناوى
داشيد بن گورىون) و يەككى تىرىش بەناوى (مەنحميا رابىن) كە باوكى (ئىسحاق
رابىن) بوو.

ژەنەرال لىنبى بەخۇشچالىيەو لەگەل سەربازەكانى بەنىو خەلكى
فەلەستىندا تىدە پەرىن، خەلكى بى ئاگابوون لەوۋى چ پوودەدات، سوپايى
دەولەتى عوسمانى بۇ كۆي چو، كەس نەيدە زانى؟ وەلى بەھاتنى سوپايى
بريتانيا خۇشحال بوون، بەلای ئەوانەو بريتانييەكان چوون فرىشتە وابوون،
لە ولاتى خۇيانەو ھاتوون يارمەتى فەلەستىنييەكان بۇ سەرىيە خۇيى بدەن،
بۇ داپرانىان لەدەولەتى عوسمانىيە لەخۇبايى. ئەوۋ بىرۆكەي تەنھا خەلكەكە
نەبوو، تەنانت بىرۆكەي ئاغاو سەركۆ خىل و زانا و بىرمەندەكانىش بوو،
تەنانت موفتى فەلەستىنىش ھاوپرايان بوو. ماسىتىم گوتى لەژەنەرال لىنبى
بوو، گوتى:

- ئەمرو كۆتايىمان بە جەنگى خاچپەرستان ھىنا.

مار سىرپىنت لەوى نەبوو، بەرەو پووسىيا فەلەستىنى جىھېشتىبوو.
حكومەتى قەيسەرى پووسىيا كەوتبوو و يىزەي جوولەكەكانى ولاتەكەي.
جاريك نوپنەرى جوولەكەكان چووبو بۇ لاي وەزىرى دارايى پووسىيا، پىي

پاگە یاندبوو هەموو جوولە کە کان لە ولاتە کە ی لە ناو بدات^۱ و پەوانە ی
فەلەستینیان بکاتە وە . وە زیر پێی گوتبوو:

- راست دەکەیت، ئیمەش دەمانە ویت لە کۆلمان ببە وە ، وە لی نە ک
بە ناردنیان بۆ فەلەستین ، بە لکو فریانی دەینە دەریای پەشە وە تا بخنکێن!

دەبوو بە هەچ شیوە یە ک بیست ئە و ژمارە زۆرە ی جوولە کە کان بەرە و
فەلەستین کۆچ بکەن . مار سیپرینت بە هەموو پووسیا دا گەرا ، تا ناگری
شۆرشی تیا هە لگیرساند . شۆرشیک ئە گەر بمانە ویت بە سەر هاتە کانی
بنووسینە وە کتیبیکێ قە بارە گە وەرە ی دە ویت ، لە و فیل و دەروون پەشییە ی
جوولە کە دوا ی ئە وە ی چە و ساوە بوو کە بە دە سە لاتی پووسیایان گە یاند ،
هیچ شوینیکێ جیهان فیلێ وای تیا نە کراو ، تەنها ئە و شوینانە ی مار
سیپرینت ئاژاوە ی تیا ناوە تە وە . شۆرشی پووسیا بەرپا بوو ، شوعییە کان
دە سە لاتیان گرتە دە ست ، حکومە تە نوێیە کە ی پووسیا زۆر بە ی زۆری
جوولە کە بوون ، یە کە م بریار ی کیش لە حکومە تە وە دەرچوو ، گە رانە وە ی
جوولە کە کان بوو بۆ فەلەستین (خاکی بە لێن پێ دراو) .

شەریف حوسین زۆر توپە بوو ، بریتانیا لێی حالێ بوو ، هەر زوو دواندی
و ئارامی کردە وە ، حوکمی عێراقی پادەستی کۆپە کە ی کرد ، ئە ردە نیشی
بە کۆپە کە ی تری حوسین دا . ما ماستیم چاودێری جوولە کە کانی فەلەستین
بکات ، ئە وە ش دوا ی ئە وە ی بریتانیا فەلەستینی داگیرکرد ، زمانی (عیبری)
بوو بە زمانیکێ فەرەمی ، ویستگە ی تایبە تی کارە باشیان دامە زراند ،
وەزارە تی ئاو ئاوە دانی و وەزارە تی کارە کان (ئە شغال) بە جوولە کە درا ،

^۱ لە ناو بیات .

ئابورى ناسان و بازركان و دەولەمەندەكانى جوو ھاتنە ئاراو، كۆمپانىيان دانا، خەلكى فەلەستىن بەكرىكار لەكۆمپانىياكان دامەزان، وەلى دواى كۆچرەوى گەرەى جوولەكەكانى پووسيا بۆ فەلەستىن، فەلەستىنىيەكان ھەستىيان بەترس كرد، لەوبەريشەو جەنگى درۆزنەى نيوان دەولەتى عوسمانى و يونان دەستى پىكرد. پالەوانىكى درۆزنەيان لەپۆژنامەو گۆزارەكاندا داھىنا. (مستەفا كەمال ئەتاتۆرك) ئەو پالەوانە درۆزنەبوو، ئەحمەد شەوقى شاعىرىش بەشۆخىيەو ھۆنراوەى بەسەرا ھەلداو.

(الله اكبر) كم فى الفتح من عجب ياخالد الترك جدد خالد العرب.

ئەى خوداى گەرە چەند لەفەتھا سەير ھەن

ئەى خالىدى تووركەن خالىدى^۱ عەرەبان زىندووبكەو

ئىدى لەپۆژنامەو گۆزارەكان بەسەر ئەو پالەوانە درۆزنە ھەلەدەرا، تا ئەو پۆژە ھات و بوو بەسەرۆك و بانگەشەى پوخاندنى دەولەتى عوسمانى جاپدا. ھەر كەدەسەلاتى گرتەدەست، ماستىم سەرى لى سوپما، لەو ھەموو گۆرانكارىيانەى لەولاتدا كردى، ئەتاتۆرك بەپىي دەستوورى توركيەى نوى وشەى ئىسلامى كۆيىركردەو دەولەتتىكى عىلمانى پاگەياند، چارشىوى ژنانى قەدەغە كرد، ھەردوو جەژنەكەى ياساغ كرد، بۆ چەندىن سال فەرزى حەجى ھەلگرت، زۆربەى زۆرى مزگەوتەكانى داخست، مزگەوتى (ئايە سۆفيا)ى كرد بەكلەيسە، بانگدان بەزمانى عەرەبى قەدەغە كرا و دەبوو بەتوركى بىت، پۆستى موفتى ھەلگرت، زياتر لە سەدو پەنجا زاناي ئايىنىي

^۱ خالىدى كۆپى وەلید.

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

ئىسلامى لەسىدارە دا، جەختى لەمەلاكان كرد لەبرى مېزەر شەپقە لەسەر
بکەن، نۆر و مېى لەمىراتا بەرامبەر يەك كرد، دواين وەسىيەتى خوشى کرد،
کەمرد نۆیژى بەسەرا نەکەن. بەدەر لەوەى ئەو ھەموو بابەتە دلى ماستىمى
خۆشکردبوو، وەلى سەرسورمانىيەکەى ھى شتىكى تەربوو، کاتى سىرپىنت
بەماستىمى ڤاگەياندىبوو، بەخۆکەرى (مستەفا کەمال) جوولەکە بوو.

ئەحمەد شەوقى شاعىر ھۆنراوەيەكى دوور و درىژى بەو بۆنەو نووسی،
دابەزىيە سەر ئەتاتۆرک :

نۆیژ گریا.. بى شەرمانە دووزمانى گىڤا شەرى قىزەونى دا ھىچ و پوچ
پروپاگەندەى لەگومرايیدا داھىنا بەئاشکراى کرد کوفر

ناتوانیت ھەموو کاتىک خەلکى ھەلخەلەتینیت، موفتى فەلەستین و
زانایان کە پشتگىرییان لەبریتانیا دەکرد، بەپىپوانىكى ئاشتىيانە ھاتنە
سەر شەقام، وەلى ماستىم لەوى نەبوو، بەسەر خۆپىشاندانىكى ترەو ھەبوو،
خۆپىشاندانى زۆریەى جوولەکەکان کە لەسیلەى لادیوارى (بوراق) دا بوون و
بەسرودى ھىوا (ھاتىکفا) داواى بىناکردنەوہى (نەزگای) سولیمانىان
دەکرد،

مادام لەدلایە

نەفسىكى جولەکەى

تامەزىو

بۆ پىشەوہ

گەشەى پۆژ ھەلات

ئەنتىخريستۇس

چاۋىك تەماشاي زايۇن دەكات

ھىشتا ئومىد مان ھەيە

ھىوايەك دوو ھەزار سالە

ولاتى زايۇن و نۆشە (قودس)

بىيىنە گەلىكى سەربەخۇ

پۇژى دواتر و دواى نوپۇزى ھەينى، ماستىم بۇ بىيىنى پووداۋىكى سەير
بەرەو مزگەوتى ئەقسا فېرى، جەماۋەرىكى زۆرى جوولەكە و موسولمانان
بەرامبەر يەكيان گرتىبوو، دواتر تىككەلگزان و بوو بەشەپيان، سوپايى برىتانىا
چوۋە نيوانىانەۋە، قىرمە قىرمى فېشەك تەنھا بەسەر موسولمانە سقىلەكانەۋە
بوو، خويىنىكى زۆر پۇژا. ماستىم بەسەر ئەو پووداۋەۋە بەرەو شوپىنىكى تر
فېرى و دياربوو كارەساتىكى بەدى كىرەيت.

شۇپىشكى گەۋرە بەرپابو شۇپىشى بوپاق، فەلەستىنىيەكان شەش
ناۋچەى نشىنگەى جوولەكەكانىان ويران كىرەبوو. ئىدى شۇپىشەكە پەلى
بەھەموو فەلەستىنا كىشا، ھەموو راگەيانەكانى جىھان ھەۋالى
كوشتارگەى جوولەكەكانىان بەدەست فەلەستىنە تىرۇرىستەكان بلاۋ
كىرەۋە، نۆسەد فەلەستىنى دەستگىر كران، سى لە گىرنگىرەن گىراۋەكان
لەسىدارە دران. شۇپىشەكە سالىكى خاياند، كۆچى جوولەكە كەم كرايەۋە.
لادىۋارى بوپاقىش بوو بەمولكى موسولمانەكان و ھىچ مافىكى جوولەكەى
بەسەرەۋە نەما.

دىۋارى بوپاق ئەمپۇ بەناۋى (مەبكا) ناۋدىرى دەكەن، ھى جوولەكەيەو
مافى موسولمانەكانى پىۋە نىيە، ئەو دىۋارەيە مزگەوتى ئەقسا و لاي پۇژاۋا

لێك دادەبڕیئت، هەر ئەو دیواره‌شە كە محەمەد بەر لەوێ بەرەو ئاسمان
بپوات بوراقەكەى لە بازەنەیه كیدا بەستەو. هەرچی جوولەكەیه واىدادەنن،
كە تەنیا دیوارێكە لە هەيكەلى (نزرگای سولیمان) هەو ماوەتەو لەلای ئەم
دیواره‌و دەگریین بۆ نەمانى هەيكەل.

واپێدەچوو شۆرش ئارام بوویتەو، ئەوێ بریتانیا پێى خوشبوو
لەكوشتن و بڕین كەمیکردبوو. ماستیم لەشویئێكى سەیر بەهەواوە^۱ بوو،
مزگەوتێك لە مزگەوتەكانى (حەیفە) گەردبوونەو هەیه‌كى زۆرى لەخۆ گرتبوو،
لەدەرەو گۆیت لە وتارى مزگەوتەكە دەبوو، مەلا هاواری دەکرد و
دەيگوت:

- خۆى مەزن دەفەرمویت... بۆ شەپ لەتەك قەومێك ناكەن باوەریان
بەخودا نەماوە و هەولێ دەرکردنى پێغەمبەریان داوە، هەر ئەوانیش
دەستپێشخەرى شەپ بوون، لێیان مەترسن، ترستان تەنها لەخودا بیئت،
ئێو موسولمانن.

دوا پسته‌كەى سێ جارەن دووبارە كردەووە دەنگى گەرموگۆپى پێو
دیاریبوو.

- ئەى خەلكێنە... هەرچی پەيوەستبوو بە ئایینه‌كەتان فێرم كردن تا
بوون بەزانا، ئەوێشى پەيوەستە بەخاكەكەتان ئەو كاتى جیهادتانه،
خودایە من پەيامەكەم گەياند، تۆ ئاگادارى. ئەى موسولمانان كاتى جیهاده،
جیهاد لەپێناوى خودا.

مزگەوتەكە لە گریان و ھاواریان دەنگى دەدايەو. ئەو وتارىيژە
(عیزەدین قەسام) بوو. خەلكى سووریايە و پېشتر لە دژ بە داگیرکاری فرەنسا
بكات پېشپەوى خەلكى سووریای کرد، دواتر بەرەو فەلەستین كۆچى کرد،
دژ بە داگیرکاری بریتانیا پېشپەوى خەلكى فەلەستین بكات. دواى ئەو وتارە
دەسلەت كەوتە ویزەیان، چون ئەو دەى ئەو تیرۆریست بن. قەسام لیل
كۆمەلێك چەكدار بەرەو چیاكان هەلکشا. ماستیم بەسەر چیاكانەو بەدوى
قەسام دەگەر، دواتر شەپ لەنیوان چەكدارەكانى قەسام و سەربازانى
بریتانیا دەستى پێکرد، ئینگلیزهكان كۆمەلێك پۆلیسى عەرەبیشیان لەتەكا
بوو. سەرکردەى عەرەبەكان ھاواری لێیان کرد:

- عیزەددین تۆ گەمارۆ دراویت، خۆت پادەستمان بكە، تۆ ناتوانى
بەرەرهكانى بكەى، تۆ ناتوانى بەرامبەر ئینگلیز بوەستى.

عیزەددین وەلامى دایەو

- نا.. ئیمە لە پێگەیهكداين تۆ شارەزا نى لێى، ئیمە لەجیهادین، ئەو
كەسەى بگاتە ئەم پێگەیه، ناكړیت و دەبى تەنیا خۆى بەخودا بسپێرى.

ماستیم بە پەرۆشەو سۆسەى شەپەكەى لەهەردوو لا دەکرد، شەپەكە
دوو كاترۆمێرى خایاند. فرۆكەى ئینگلیزى بنكهكانى بۆمب باران كردن،
قەسام كۆژرا. ئەو پیاوێ گەورەترین شۆرشى بەناوى شۆرشى فەلەستینەو
بەرپا کرد. دووكەل لە دەمامكەكەى ماستیمەو دەردەچوو.

ئەو شۆرشە تەنھا شۆرش نەبوو، بەلكو تەقینەوێك بوو بە پووى
كافران. پەنگە لەمێژوودا بەهێزترین مانگرتن شۆرشى فەلەستین بێت،

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئینگلیز بەھەموو توانای لۆجیستییانە وە کەوتە وێژەى موسولمانەکان، بە وەشە وە نە وەستان، بە فرۆکە گەرە کەکانى بۆردومان دەکردن، بە بیانووی ئەوێ شۆرشگێڕەکان لە ناو گەرە کەکاندا خۆیان حەشار داو. شۆرشە کە سێ سالی خایاند، زیاتر لە دەھەزار کاری خۆفیداکاری بە پێژەى نو کاری خۆفیداکاری لە پۆرتیکدا تیدا ئەنجام درا. ماستیم لە کاتی نوێژی جەژندا بە سەر مەزگە و تەکاندا دەسووپایە وە. دواى تەواو بوونی نوێژی جەژن، مێژەکانى ئینگلیز کە و تەنە دەستگیر کردنى نوێژکەران، خەلکى زۆریان لى گرتن. ماستیم بە دوویانە وە بوو، تا ئینگلیزەکان لە شوێنێکی داخراودا لەزیندانى نان بە ناوی (concentration camps) بۆ ماوێ سێ پۆژ دەرگایان لە سەریان نەکردنە وە. لەبەر ئەوێ سەراویان نەبوو، میزو پيسایان بە خۆيانا کەردبوو، هەندیکیشیان لە تاو توینیتی و برسیتی توشى نازارو مەینەتى بوون، پروخسارى ماستیم پق و قینی لى دەبارى.

ماستیم هەستى کرد جیهان ئارام نییە، جەنگى دووھى جیهانى بەرەو گرگرتن دەچیت. هاو پەیمانیتییە کەى بریتانیا و فرەنسا و پرووسیا هەر مابوو، وە لى ئەمجارەیان ئەمریکاش چوو پالیان. لایەنى دووھم ئەلمانیا بوو، ژاپونیش چوو پال ئەلمانەکان. لە مێژوودا ئەو گەرەترین جەنگ بوو لە مێژوودا، جەنگى پەنجا ملیۆن کەسى تیاچوو. ئەوێ بە لای ماستیمە وە گرنگ بوو، لە ئەلمانیا بە تاییەتى و لە ئەوروپا بە گشتى جوولە کە بە پێژەى کى زۆر بە بیانووی هەلەاتن لە جەوروستەمى هیتلەر کە دە یویست لە سەر گۆی زەوى قریان تیخات بەرەو فەلەستین کە و تەنە کۆچکردن. ئیدی بە کەشتى بەرەو کە نارەکانى فەلەستین کۆچیان کرد، وایان دەزانى هەر

جووله که یه ک نان و ناو و خانووی پیده دهن، مه زنده که یان راست دهرچوو،
زوریش راست.

به ره له جهنگی دووه می جیهانی ئه و دهسته یه ی له هه موو ولاتاندا
نوینه ری هه بوو پیان ده گوتن (کۆمه له ی میلله تان) هه ره ئه و دهسته یه بوو
مۆله تی ئینتیدابی به بریتانیا دابوو، بچته فه له ستین و داگیری بکات. دوا
جهنگی دووه می جیهانی ناوه که یان گۆری و ناوی نه ته وه یه کگرتوووه کانیا
لینا، ئه و دهسته یه ش واته نه ته وه یه کگرتوووه کان بو چاره سه رکردنی
کیشه ی فه له ستین، ده بوو فه له ستین له ژیر ده سه لاتی
نه ته وه یه کگرتوووه کاندا بیته. فه له ستین نه هی جووله که یه، نه هی عه ره ب.
جووله که کان به پرووی نه ته وه یه کگرتوووه کاندا هه لچوون، وایان لیکرد
له بریاره که ی په ژیوان بیته وه و بریاریکی تر دهر بکات و فه له ستین بکریته
به دوو ده ولته، ده ولته تیکی عه ره بی و ئه وی دی جووله که. دوا جی
به جیکردنی ئه و بریاره ش بو دهر په راندنی بریتانیا له فه له ستین په له بکریته.

ئه ودهم جووله که تیپی سه ربازی زوریان هه بوو، تیپی ئه ریگۆم و
شتیرن و هاجان و پالماخ، که هه ره موویان تیپی مه شقیپکراو بوون.
ئه گهرچی ئه و تیپانه لیله ئینگلیزه کان له چه وساندنه وه ی فه له ستینییه کاندا
بوون، وه لی دوا ئه و بریاره ی دهر په راندنی سوپای ئینگلیز، تیپه کان بو
نازاوه به ناوی تیرۆریستییه وه که وتنه کوشتنی سه ربازه ئینگلیزه کان، تا
عه ره بی پی بله وتین^۱. ته قینه وه و کوشتن و برین دهستی پیکرد، تا
سه رکرده ی تیپی ئه ریگۆنیا ده ستگیر کرد، که ناوی (مه ناحیم بنگن) بوو و

^۱ تاوانیار بکن.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بە تیرۆریست لە قەڵە میاندا. ئەوێ ماستیمی خستە پێکەنین، هەر ئێ و پیاو
بوو، کە بە ناوی تیرۆریست لە زیندان نرا، وە ئی دواى سى سال هەر ئێ و
تیرۆریستە خەلاتى (نۆبلى) ئاشتییان بە هاوبەشى لە تەك ئە نور سادات ویدا!

بریتانیا پیشنیاریکی بۆ سەرۆك وەزیرانى میسر (مستەفا ئەلنەحاس)
کرد، دەستەبەك بە ناوی (كۆمەڵەى دەولەتانی عەرەب) پێکبەینیت،
لە هەموو دەولەتە عەرەبیەکان پێکها تەبیت، تا پرا و بۆچوونی خۆیان
دەریپن، بە و مەرجەى فەلەستینی تیدا نەبیت دواى ئەوێ شەقیکیان
لە فەلەستین هەلدا، عەرەب ئێ و کۆمەڵەیان پێکھێنا. ماستیم کە مەتر بیری
دەکردهو. ئێ و کۆمەڵەیه حەوت دەولەتەى لەخۆ گرتبوو، شەشیان لە ژێر
داگیرکاری ئینگلیزدا بوون، بە و ئاوايه هیچ سوودیکی نابیت، تەنها بریتانیا
سوودمەند دەبیت، بەوێ بە ناوی عەرەبەو ئێ و هەلە بقۆزیتەو. ماستیم
دەستی بە خەنینهوێ خۆی کرد.

ماستیمی دەمامك شەقار شەقار^۱ بەرەو بارەگای نەتەو یەكگرتووەكان
فەری، كۆبوونەوێهەکی زۆر گەرنگ هەبوو، خۆی بە كۆبوونەوێهەكەدا کرد.
قەسەكەرەكە جوولەكەبوو:

- كاتى باس لە دەولەتێكى جوولەكە دەكەین، هیچ نییه تێكى
خەراپمان نییه، كە دەولەتێكى پەگەزپەرست و ئایینگەرا بین، بەلكو
دەولەتێك لە یەكسانی و پاراستنی و مافی دانیشتوان و بێ جیاواى پەچاوى
ئایین و فرەپەگەزى بكات، و ئا دەولەتێكى سەرکوتكەر نەبین.

^۱ دیز، قلیشاو.

ئەنتىخريستۇس

دوای ئەوھى جوولەكە لەسەدا پېنجى خاكى فەلەستىنيان بەدەستەوھ بوو، پاش ئەو كۆبوونەوھىيە نىوھى خاكى فەلەستىنيان داگير كرد. ئەو كۆبوونەوھىيە دريژە پيڊەرى ئەو كۆبوونەوھىيەبوو، كە فەلەستين بۆ دوو لەت دابەش بكرىت، نىوھى بۆ عەرەب و نىوھى كەى تریش بۆ جوولەكە بىت، قودسىش نە بۆ ئەمیان و نەيش بۆ ئەويان بىت، بەلكو ناوچەيەكى نيودەولەتى بىت. ھەموو ئەو فەلەستينييانەش كە لەبەشى جوولەكە نىشتەجىن بگويزرئەوھ بۆ بەشى فەلەستينيەكان. دواجار ليژنەكەش لە ۱۵ى ماىۆى ۱۹۴۸ برپارى دەرچوونى بریتانىاي دا، واتە دوای شەش مانگ لەبەروارى كۆبوونەوھىيە.

بەپى برپارەكە فەلەستينيەكان لەبەشى جوولەكەكان بۆ ناو فەلەستين گويزرانەوھ. ما ماستيم بەسەر ئاوايەكانەوھ بفريت و سۆسەى كۆچكردنەكە بكات. ھىزى (ھاجان) خويان بەئاوايى (قەستل) دا كرد، شويىنى ئاوايەكە باشترين شوين بوو بۆ پاراستنى قودس، ھىزەكە ھەر ھەموو ئاوايەكەيان بەخەلكەكە پى چۆلكردن. ماستيم چاوى بەتيپىكى چەكدارى خەباتگىرى فەلەستينيەكان كەوت، كە زۆر پىكوپىك دياربوو، ئەو تىپە ھىزى جىھادى قودس بوو، ئەو ھىزەش كاتىك دامەزرا، كە فەلەستينيەكان لەھەموو لايەكەوھ كۆبوونەوھ و برپارياندا ھەر ھەموو ھىزەكان يەكبخرين و بەرگرى لە فەلەستين بكەن. سەركرەدى ئەو ھىزە (عەبدولقادر ئەلھوسەيىنى)بوو. ماستيم بەچاوى خوى بينى پىشپرەويى ھىزەكەى دەكرد و ئاوايى بەرەو قەستل دەپويشتن.

د. نهمه د خاليد مستهفا

له نيوان حوسه يني و کومه لای دهوله تانی عه رهب هه ټپه يټينيکی
ميژويی کرا:

- من بو ئازادکردنی قهستل دهچم، نهگه ر سوور زانيومه که
دهکوژريم به خه باتگيره کانه وه ئازادی دهکين، تهنه له وچه کانه ی
له گه نجينه کانتان شاردووتانه وه^۱ چه کمان پيښه ن.
- په يمانمان به ليژنه ی سهريازی داوه، نهوان دواي ۱۵ ی مایو^۲ نهو
کيشه يه چاره سهر دهکين.
- نهگه ر نيوه تا ۱۵ ی مایو چاوه پروان بن، نهوا ده نه وه نده ی ترمان
دهويت که ئيستا داواي دهکين.
- ئيمه هاوکاريی چالاکی تاک ناکه ين.
- نهو چه کانه ی له زبلدان شاردووتانه وه به ئيمه په وایه. بيرتان
نه چيټ به له دهستدانی فه له ستين ميژوو تاوانبارتان دهکات، نهو هشتان بير
بيټ ميژوو باوکی خو ی نانسيت، منيش بهر له وه ی که مته رخه ميبه کانتان
بيبنم له قهستل دهکوژريم.
- به سه قسه ی هه له قوبه له ق، ئيمه چه کمان هه يه و ناتده يني،
چاوه پري ۱۵ ی مایو دهکين.
- نيوه خيانه ت له فه له ستين دهکين، ده تانه وي بکوژرين، سه رمان
بيبن.

^۱ کوکه کراوه.

^۲ مایس.

ئەنتىخريستۇس

ماستىم حوسەينى لەتەك كۆمەلەك چەكداردا بىنى چوونە (قەستل) ەو،
دواتر لەلايەن ھىزى ھاجانەو ەگەمارۆ دران، شەپكى سەخت بەرپا بوو.
كاتى خۇراوا لاشەى حوسەينى لەسەيلەى^۱ خانوويەكى قەستلەو ەبەكوژاوى
فەرى درابوو.

بەرەبەيانى پۆزى دواتر ماستىم بەسەر ئاوايەكى نەزىك ئاوايى قەستل
دەفەرى، ئەویش ئاوايى (دەر ياسىن) بوو. لەسى لاو ەھىزەكانى نەزىك و
شەتەن پەلامارىياناندا، سەرەتا بە بىلەنگۆ داوايان لەخەلەكى ئاوايەكە كەرد
دەيەكە چۆل بەكەن. لەپەر لەنەو خانووەكانەو دەستەپەزى لە ەھىزەكانى
جولەكەكان كرا. ماستىم بەرەو شوينى تەقەكەنەكە فەرى، كۆمەلەك گەنجى
بەچەكەو ەبىنى، بۆ پاراستنى مال و سامانيان خۇيان بۆ ەھىزى دۆژمن
مەلاس دابوو، ەھىزى دۆژمن دەستى نەپاراست و بەھەموو جۆرە چەكەكى
قورس كەوتە بۆردوومانكەردن و بەژمارەيەكى زۆرەو ەش ەھىرشيان بۆ ناو
ئاوايەكە برد. قەزەونەترىن كوشتاريان لە دەر ياسىن كەرد. سەر كەردەكان
مەناھىم بىگن بوو. ماستىم سەر بازەكانى بىنى بەچەكى قورس بەرەوونەتە
گيان خەلەكى سەفلى ئاوايەكە، دەستيان نە لەمەندال پاراست نە لەژن و پەرو
پەكەو ەتەكانىش، تەنەت نارنجۆكيان دەھاويشتە ناو خانووەكان،
ئەوانەى لەپشت سندوق و كارتۆر خۇيان شاربۆو ەپارچە پارچە دەبوون،
داروبەرديان بەسەر خەلەكە پوخاند.

ماستىم چاوى بەچەند سەربازەكەوت پەلى ژن و پياويكيان پادەكەشا،
ئەو ەندە شەقيان لەپياو ەكە دار، كەوتە سەر زەوى ەر ەك ئازەل بەرەوونە

^۱ تەنەشت.

جەستەى ژنەكە . مندالەكەيان نەیدەزانى تەماشای باوكە داماوەكەى بكات،
 كە لەگيانە لاندابوو، یا لەو دایكەى هاواری دەگەشتە كەشكە لانی فەلەك.
 پارچە یەكی تر لە دەمامكەكەى ماستیم بەربوووە، بەردەوامبوو لە تەمەشا
 كردنى كۆشتارى خەلكى ئاوايیهكە. ئەوەتا سەربازەكان بیست لای
 فەلەستینیان بە دەست و چاوەستراوییهوە لە پال دیوارێك بۆ گوللە باران
 كردیان ئامادە كردون. ئەوەتا نەوانەكیان گەمارۆ داوە، كە بەرەبەیان
 فڕێكەى داگیرساندبوو، هەر بەزیندوویی هاویشتیانە ناو فڕێكە و
 سووتاندیان. پارچە یەكی تر لە دەمامكەكەى ماستیم بەربوووە و بوو. ئەو
 قینەى لە پشت دەمامكەكەو بوو دەرکەوت.

دەمامكەكە بە دەموچاوییهوە نەما و ئێسكە كەللە شەیتانییهكەى
 دەرکەوت، ئەستێرەى داوود لە ئێسكە كەللەكەیدا هەلكەنرابوو، عەباكە
 دەفڕی، تەنانت دەنگە ئەهریمەنەكەشى چون دەنگى دیناسۆر بوو. بەرەو
 دیمەنێكى تر هەلڤڕی. چاوى بەكۆمەلێك ژن و مندال كەوت، سەربازەكان
 دابوویانە بەر، لای بیرێك یەك یەك هاویشتیاننە ناو بیرەكە و دواتر
 سووتەمەنیان بەسەرا كردن و گریان تیبەردان خۆشیان پووخسارى خۆیان
 دەگرت و پاشەو پاش دەگەرانەو! ماستیم لە پشتى ئاورەكەووە وەك
 شەیتانیكى قیناوى دەرکەوت.

دواى سێ پۆژان كۆشتارگەكەى دێر یاسین تەواو بوو، سێ یەكی
 خەلكەكەیان كۆشت، ئەو دواى بەرەو ئاوايیهكەى تر هەلەاتبوون، ئەو
 ئاوايیهش كە بەو كارەساتەیان زانیبوو، بەرەو ئاوايیهكەى دوورتر
 هەلەاتبوون، ئەوانى ئەولاتریش هەلەاتبوون، تا وایلهات خەلكى ئاوايیهكان

ئەنتىخريستۇس

ھەموو ھەلەن^۱. سەدای قىژەى دەنگى ماستىم بە ئاسمانەو دەنگى دەدايەو.

دىمەنى خەلگى فەلەستىن دىمەنىكى خەمبار بوو، خەلگى ئاوايىەكان ھەندىكىيان بەپىادە و ھەندىكى تىريان بە ئۆتۆمبىلى بارەلگر، بەشتومەكەكانىانەو كۆچرەو بوون، نەياندەزانى بۆ كۆى دەچن، لەھەر ھەموو خەماووتر، ئىسكە كەللەى ماستىم بەگالتە جارىيەو دەپروانىيە دەريە دەرييان. ئەوان مالو حالىيان جىدەھىشت، جوولەكەكان دەستيان بەسەرا دەگرت. ئىدى لەھەموو جىھانەو كۆچى جوولەكە بەرەو فەلەستىن دەستى پىكرد.

جوولەكەكان نىگايان بىرپىووە يافا، پىلانىان بۆ ھىرشكردنە سەر يافا دادەنا تا پىيان چۆل بگەن. سەرکردەى ھىزى ھاجانا (مووشى دايان) بوو، پىاويك بە دەمامكى رەشەو، ھەر خۆى پىلانى ھىرشكردنە سەر يافاى داپشتبوو. ماستىم ئەو كەينوبەينەى مووشى جىھىشت و بەرەو شوينىك كە ھەستى پىكردبوو، فرى. چاوى بەكچىكى زۆر جوان و قەشەنگ كەوت، دەيوست تەلبەندەكەى نىوان ھەردو ناوچەى عەرەب و جوولەكە بېرپىت، بەھەر حالى بوو لەتەلبەندەكە تىپەرى، وەلى ھەموو جەستە خەلتانى خوین بېو. بەر لەنوئىزى بەيانى خۆى گەياندە يافا. ئەو ھى سەيربوو ئەو كچە دەيزانى بۆ كۆى دەچىت، زۆرى نەبرد لەبەردەم مالىك وىستاو لەدەرگاگەى دا، خوینىش بەبالاىا دەھاتە خوارەو.

^۱ رابگەن.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەوێ مایە سەر سوپمانی ماستیم بوو، ئەو ئافرەتە (پاشیل دایان) بوو، کچی برای (برازای) مووشی دایان. دەرگای ماله که کرایه وه، له ژووره وه پاشیل مینا کچیکی جوان و نه شمیل دەرکهوت. خاوهن ماله که که چاوی پیکهوت، باوهشی پیاکرد و بردیه ژووره وه. خاوهن ماله که یه که له چالاکوانانی فهلهستین بوو ناوی (موهیه خورشید) بوو، لیل پاشیلیش هاوپی بوون. ئەگەرچی پاشیل جووله که بوو، وهی ئەو بیرویاوه پره پره که زهرستییهی پرهتده کرده وه. ئەوێ پالی به پاشیل نابوو سنوور بیه زینیت، ئاگادار کردنه وهی موهیهی هاوپی بوو، که هیزی هاجان به نیازی هیرشکردنه سەر یافان، تا خۆیان بۆ ته یار بکهن و ئاگادار بن.

پووخساری ماستیم بهوای ئەو خیانهتهی پاشیل کردبووی تووپه دیاربوو، کاتی هیزی هاجان هیرشی کرده سەر یافا ئەوێ ماستیمی شیت و هار کردبوو، هیزیکی چه کداری ئافرهتان به پیشپهوی موهیه بوو، وه که شۆره سواریکی نهفسانهیی له ئامادهباشیدا بوو بۆ بهرنگار بوونه وه. موهیه چه که به شان وه و جلوه رگیکی نیمچه سهریازی له بهردا بوو، تیپیکی ژنانیش به پشتیه وه.

ماستیم نهیده زانی له یافا چ خه بهر، ما سۆسهی ئەو تیپه ئافرهتان بکات، که دژ به هیزه کهی هاجان وه ستابوو، ئەژنۆی شکا، کاتی (پاشیل) ی بینی له خانویه که وه چه که به شان هاته دهر وه و له سیلهی^۱ موهیه وه ستا. موهیه و پاشیل شان به شانی یه که له مهیدانی جهنگه که دا وه ستابوون، به کینکیان موسولمان و ئەوێ دی جووله که، به گز زایونیستهکان ده چوونه وه.

^۱ نه نیش.

ئەنتىخريستۇس

لەو پووبەپوو بوونەوہیہ پیاوانە لییان ھاتنە دەست، وەلى بەواى بۆردوومان کردنەوہ، جوولەکە شارەکەیان کەوتەدەست. (پاشیل)یش تا نەیناسنەوہ بەچارشیویکەوہ لیل خەلکەکە دەرچوو.

ئەو پۆژە ھات سوپای بریتانیا لەفەلەستین دەربچیت، دواى ئەوہى گەلیکیان لەبرى گەلیکی تر نیشتەجیکرد، میللەتیکیان خوشحال کرد و میللەتیکی تریش دەربەدەر. ھەر ئەوہى دوا سەرباز لەفەلەستین دەرچوو، زایونیستەکان دەستیان بە ئاھەنگیان کرد. دیشید بن گۆریۆن چووہ سەر ستیجەکە و بەیاننامەى دەولەتى ئیسپرائیلی راگەیاندا، یا ئەوہى خۆیان بەسەربەخۆی ناودیریان دەکرد. ئەوہى سەیر بوو، ئەوان لەفەلەستین بوونیان ھەر نەبوو، تا سەربەخۆ بن. ماستیم بەسەر (گۆریۆن)ەوہ دەفپى، وەك واشە بەئاسمانەوہ وەستابوو، گوئی لەبەیاننامەکە دەگرت... کە بەمجۆرە بوو:

"گەلى جوولەکە لە خاکی ئیسپرائیل نەشونماى کردوہ و دەولەتى خۆى ھەبوو، گەلى جوولەکە بیری نەچووبووہوہ بۆ خاکی خۆى بگەپینەوہ. ئیمە بووین جاپی گەرانەوہماندا، بەو بۆنەيەوہ ھەزاران ھەزار جوولەکە بەرەو خاکی خۆیان گەرانەوہ، خاکی بەلینپیڈراو. ئەوہ تا ئیمە بانگەوازی خوالیخۆشبووی مەزن (تیۆدۆر ھیرتزل) خاوەن بیروکەى دەولەتى جوولەکە و ئەو پەيامەى کە ھینایە دى. لیترەوہ سەربەخۆی خۆمان پادەگەنین. دەولەتیکیان خاوەن زمان و خاک و سوپای بەھیزیشمان ھەس، تا پارێزگارى لەخۆمان بکەین"

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ھەر لەو بۆنەیە ی راگە یاندنی سەر بە خۆیی ئاماژەیان بەوەدا کە کوردە ی ناگری ھیتلەر بە ملیۆنان جوولە کە ی لە سەر گۆی زەوی سووتاند، دوا ی ئەو ھەموو کوێرە وە ییە ش ھەر بە دەستی خۆیان مافی سەر بە خۆییان وەرگر تە وە ونە تە وە یە کگرتو وە کانیش دانی بە درووستبوونی دە ولە تە کە یان ھینا. ئە مێ و کۆتایی ئینتیدایی بریتانیا رادە گە یینین، بە پێی مافی سروشتی خۆمان، دە ولە تی ئیسرا ئیل رادە گە یینین. وە ک دە ولە تی ئیسرا ئیل داوا لە نە تە وە یە کگرتو وە کان دە کە یین، پە زامە ندی بفرمۆن دە ولە تی ئیسرا ئیل بە ئە ندام وە ربگیریت.

تە واو

ھاو پێ دە بێت بزانی جوولە کە شتیکە و زایۆنیزم شتیکێ ترە، جوولە کە باوە رپیان بە و دە ولە تە یان ھە یە و کە بناغە ی ھاتنە خوارە وە ی مە سیحە و ھەر چی زایۆنیزمە لقیکێ شە رانگیزو ئاژاوە گێری جوولە کە یە. سەرە تا لە سەر دە ستی ساباتی درووستبوو، دواتر ھیرتزل درێژە ی پێدا. زایۆنیزم یە کە ی ماسۆنییە تە، ئە وە ی دە گاتە پلە ی (۳۳) بە فرمی دە چیتە نە وە ی سێژدە ھە می ئیسرا ئیل. وانە زانیت ھە موو جوولە کە کانی جیھان دان بە زایۆنیزم دە نین، ھە ندیکیان زۆر بە توندیش زایۆنیزم پە تە دە کە نە وە، کێشە کە لە وە دا نییە جوولە کە ی ئاسایی بە تووندی دژی دە ولە تی ئیسرا ئیلن، گرفتە کە لە شوێنکە و تە وانی پەرۆستانتییە، کە پالێشتی لە داگیرکردنی فە لە ستین

ئەنتىخرىستۇس

دەكەن. ھەرچى دەولەتە زلھىزەكانىشە ھاوکارى و پالېشتى ئىسرائىل دەكەن، بە ھەنگاۋەى كە ناۋىشىانە پىرۋزبايىان لىدەكەن.

ماسۋنىيەت جوولەكەيان وەك ھىزىك بۇ داگىركردنى فەلەستىن بەكارھىنا. لەراستىدا خەۋنى جوولەكەى ھىنايە دى. ما ھەيكەلى سولېمان لەجىى مزگەۋتى ئەقسا بىناىات بىننەۋە. ھەموو شتىك بۇ تەۋپات دەگەرپتەۋە، خودا بەلىنى بەجوولەكە داۋە لەكۆتايى زەمان مەسىح داگرپتە خوارەۋە و جوولەكە لەپەرتەۋازەيى بەكىانبخاتەۋە، بۇ خۇشى لەفەلستىنەۋە بەيەكسانى فەرمانرەۋايى جىھان بكات. ئەگەرچى خودا عىساي وەك پىغەمبەر بۇ ناردن، وەلى ئەۋان بەدرۋيان خستەۋە، كاتىكىش بەبەرچاۋيانەۋە بەسەر خاچەكەۋە گيانى لەدەستدا، دلنابوون لەۋەى ئەۋە مەسىحى دلسۆز نەبوو. واتا ھەرچى جوولەكەى جىھانە چاۋەپوانن خودا عىسا بىنرپتە خوارەۋە.

دۋاى ئەۋەى بىيادەم و ئەھرىمەنەكان ھاۋپەيمانىتپىيان كرد، كۆمەلىك لەجوولەكە بەناۋى سوارچاكانى ھەيكەل بەدەرکەۋتن و كىتپى جادوۋگەرپى و زانستەكانيان لەژىر عەرشى سولېمان دۆزىيەۋە، ھەموو شتىك سەرەۋخوار بوۋەۋە، بىروباۋەپىشيان گۆپرا، پىيان وانەبوو دەبىت چاۋەپىى دابەزىنى مەسىح بكەن، بەلكو دەبىت ھەۋلبدەن بىھىتنە خوارەۋە، ئەۋەۋەلەش بەداگىركردنى فەلەستىن دەبىت، بۆيە كەۋتنە وىزەى فەلەستىنپەكان و دەرپەدەريان كردن.

دۋاى ئەۋەى جەنگى خاچپەرستان كۆتايى پىھات، سوارچاكانى ھەيكەل ناۋى خۇيان بۇ ماسۋنىيەت گۆپرى. دەۋلەتى عوسمانىش وەك

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دەولەتییکی زەبەلاح دەرکەوت، بۆیە یەكەم کاری سەختییان دواى ئەوێ لەهەموو جیهانیشا چەوساوه بوون، گەشتنیان بە فەلەستین بوو. یەكەم هەنگاویان گەڕانەوێ جوولەكەكان بوو بۆ خاکی بەلئینپێدراو، نەك هەر گەڕانەوێش بێت، بەلكو دەست بەسەر فەلەستینیشدا بگرن، ئەویش زۆر ئاسانە و بەباری دارایی دەکرێت، بەوشیوەیە توانییان ئاگری شۆرش لەجیهاندا هەلگیرسێن و هەموو ئەو ولاتانەش بخەنە ژێر باری قەرزیك پێیان نەدرێتەو.

هەنگاوی دووهم... دامەزراندنی دەولەتی ئەمریکاوو. هەموو سەرۆكەكانی ئەمریکا و سەرکردهكانی ماسۆنی بوون. هەر ماسۆنییەتیش بوو بێرۆكەى پرۆتستانی داھێنا، كە باوەڕیان بەوێ جوولەكە فەلەستین داگیر بكات.

هەنگاوی سییەم... پوختاندنی دەولەتی مەزنی عوسمانی و گەڕانەوێ جوولەكەكان بۆ فەلەستین و كار بۆ دروستکردنی دەولتییکی جوولەكە بكرێت. لەوێشدا هەر سەرکەوتوو بوون، دواى ئەوێ جوولەكە سالی ١٩٤٨ نیوێ فەلەستینیان داگیر كرد، ئەوجا بەوێشەوێ نەوێستان تا لە (٨٥٪) ی خاکی فەلەستینیان داگیر كرد و لە (١٥٪) یان بۆ عەرەب جێھێشت. ئەو لە (١٥٪) یەش بەسەر دوو دوورگەى دەریای جوولەكەدا دابەشكرا، یەكێکیان بەشی (غەزە) بوو، دوو میشیان بەرى خۆراواوو كە قودسی لەخۆ گرتوو. تەنانەت هەتا ئەمڕۆ لەو دوو پارچە یەش ئیسپرائیل لەهەولێ داپچرانی زەوی زیاتردایە. ئەوێندەیان بە بەرەوێ نەماوێ بۆ داگیرکردنی ئەو بەشەنەى كە ماویشن تا پوختاندنی مزگەوتی ئەقسا، ئەوێندیان توونێل بە بن مزگەوتی

ئەقساۋە ھەلگەند، رەنگە بەرگەي زەمىن لەرزەيەك يا سىلاۋى باراننىكى
بەخۇر نەگرىت و بەشىكى گەورەي مزگەوتەكە دابرووخىت.

رەنگە پرسىياري ئەو ھەم لىبىكەيت... چى بەرامبەر ئەو ھەموو ناوە
ترسناكانە بىكەين.. ماسۆنىيەت، زايۆنىزم، ئەو ھەش جوانترىن پرسىياريك
دەبىت كە پرسىياري لىبىكەيت. ھاۋپى ھەموو ئەو ناوانە، ناۋىلىكن لەكاغەز،
ھەموو كاغەزىكىش نا، كاغىزلىكى زىلدان كە ھىچ بەھايەكيان نىيە. كاتىك
ئىمە يەك نەتەو ۋ يەك گەل بووين يەك سەر كىردايە تىمان ھەبوو، ئەو ھىچ و
پوچانەي زىلدان نەياندەتوانى ھىچ بىكەن. رەنگە لەماستىمەو ھەم ئەم
قسەيەي منت بىستىت. لىمان دەپارنەو، تا پىيازى لۆسىفەرى
ئەھرىمەنيان گرتە بەر. ئىمە لەپاىر دودا ۋابووين، تا ئەوان دەستۇر بوون،
ئەو جا پارچە پارچەيان كىردىن. بۆ بىست و چەند پارچەيەك دابەشكرائىن.
ھەر يەكە لەو دەۋلەتانەو دراۋسىكەي رقىيان لەيەك دەبوو ھەم،
رەگەزپەرسىتى ۋ ناۋچەپەرسىتيا تيا شىن دايىن، مىسرى ۋ سعوودى ۋ
خەلىجى ۋ مەغرىبى.. ھتە، ھەر ولاتەو رقىكى بەرامبەر ئەۋى تىيان ھەبوو،
ھىچ مىسرىيەك شانازى بەۋەو ھەم ناكات سعوودى بىت، ھىچ سعوودىيەكىش
پىي خوش نىيە مەغرىبى بىت، نازانن ھەر ھەمووشيان عەرەبن و لەدىر
زەمانىشەو ھەم ئەو رەگەزپەرسىتيايان نەبوو، ھەموو ئەوانە ھىنراۋى تازەن
ۋ پاست نىن. چى بىكەين؟ باس لەمە حال ناكەم، ھەرچى من دەيلىم
شىنگەلىكى سادەن تا سەنگى خۆمان بىننىنەو، سەرەتا دراۋەكانمان
يەكبەين، ۋەك چۆن ئەۋروپا ئەۋەي كىرد، سنور لەنىۋانمان ھەلگىرىت، بە
پەساپۇرت ھاموشۋى ولاتەكانمان نەكەين، ھەرۋەك ئەۋروپا ئەۋەي كىرد.
ئەوان لەئىمە زىاتر دوزمنى يەكبوون، جەنگە گەرەكان لەنىۋان ئەۋاندا

د. ئەحمەد خالید مستەفا

دروست بوون، بەدەر لەوەش یەکیان گرتەووە. عەرەب هیچ شەڕ و ئاژاوە یەکیان لە نۆواندا نەبوو، تەنھا ناوچە گەڕیتی نەبێت، کە دەیان توانی بە ئاسانی ئەوەش لە کۆڵ خۆیان بکەنەووە. چیتەر؟ ئەو بۆچی سوپا یە کناخەن، ئەوەش ھەر مەحالە؟ ئەو بەر لە سەد سال یە کگرتوو نەبووین؟ من تەنھا مێشکت دەکەمەووە، تا حالیت بکەم.

با بگەرێنەووە و تووێژە کە مان.. دەربارە ی ئەو کورە یە ی هیتلەر جوولە کە کانی پێ سووتاند، ناوی (ھۆلۆکۆست) یان لێ نا و ھەموو سالتیکیش وەک کارە ساتیک بە رامبەر بە جوولە کە یادی دەکەنەووە، ھەر کە سیکیش ئینکاری پوودانی بکات، دادگاییان دەکرد. دەمەوی بە دەنگیکی بەرز ھاوار بکەم.. ئەو کورە ئاگرە ی باسی لێو دەکەن، درۆیە و بۆ خۆیان ھەلیان بەستووە، ویستتان بە جیھانی پابگە یێن میللە تیکی چەوساوەن، نیشتمانیکتان پێویستە، ھۆکاری ئەوەشیان بۆ نەبوونی خاکیکی سەر بە خۆی خۆیان دەبردەووە. درۆی ئەوەتان ھەلبەست هیتلەر دوانزە ملیۆن جوولە کە ی لێتان کوشتبێت، لە کاتی کدا ژمارەتان لە ھەشت ملیۆن تێنە دەپەری! ئەوە ی راستی بێت، ژمارە ی زیندانییە کانتان لە بیست ھەزار تێنە دەپەری، نیو شتان بە زیندوویی مانەووە.

ھەرچی جوولە کە لە فەلەستین کردی، پای گشتی موویەکی نە جوولا، ئەوەشی خاچە رستەکان بۆ قەرکردنی ھیندیە سوورەکان لە ئەمریکا گیرایان، ھەروەھا وێرانکردنی ھیرۆشیمە و ناگازاکی بە بۆمبێ ئەتۆمی گشت ئەوانە بە لایانەووە تیرۆر نەبوون. زۆر سەیرم لە دوو تاوەرە کە ی ئەمریکا دیت،

ئەنتىخريستۇس

ئەو بە تىرۆر لەقەلەم دەدەن، وەلى وئرانکردنى دووشارى گەورە بە منداڭ و
ژن و پياوۋە بە تىرۆر نازانن، مەبەستم ھىرۆشىماو ناکازاكييە.

من كە ناوى نەتەو ەيەكگرتوۋەكانم لەم سەربىردەيەدا ھىناو، ئەو ەيە
كە شتىكىشىيان داھىناو ەبەناوى ەقى (فىتۆ)، ەەر پىنچ دەولەتى ئەمريكا
پووسيا و برىتانىا و فرەنساو چىن مافى فىتۆيان ەيە. ئەگەر يەك لەو پىنچ
دەولەتە دژ بە ەچ برىارىك وەستايەو، ئەوا ئەو برىارە پادەگىرەيت. ئەمريكا
بەردەوام مافى فىتۆ بەكار دەھىنەيت بۆ پاگرتنى ەەر برىارىك كە دژ
بەدەولەتى ئىسرائىل بىت. ەموو دەولەتانى جىھان دەبىت لەنەتەو
ەيەكگرتوۋەكان ئەندام بن، ئەگەر ئەو ئەندامىتتەش پەتەكەنەو،
بەپرسيارىتتىيان بەرامبەر دەكرەيت.

فەرموودەيەكى پىغەمبەرى مەزن صلى الله عليه وسلم ەيە، تىيدا
ھاتوۋە (مىللەتانى دونىا زال دەبن بەسەرتان، ەروەكو چۆن ئەو كەسانەى
خواردن لەدەفرىكدا (قاپىكدا) دەخۆن، دەچنە سەر خواردنەكەيان) منىش
ئەو مىزە خپەى نەتەو ەيەكگرتوۋەكان و دانىشتنى ئەندامەكانى برىارى
دژى ەرەب دەردەكەن ئەم فەرموودەيەم وەبىراتەو.

لەكۆتايىدا دەمەوېت ئاگادارت بكەمەو، زۆرىك لەبرگە و گرتەى قىدۆيى
لەسەر ماسۆنىيەت بلاوكراوۋەتەو، ئەو ەشى بلاوى دەكاتەو ەەر لەخۆيانە.
پىشتەر ەموو شتىك بەلايانەو ەنەينى بوو، كەس بەزانىارىيەكانى نەدەزانىن،
بگرە قەدەغەش بوو، ئەگەر لەم سەردەمەى ئىمەدا نايانەوېت زانىارىيەكان
بشارنەو، يا بەھۆى پاگەياندن و ئىنتەرنىتەو ەبۆيان ناشاردىتەو،
مەھالىشە بتوانن بىشارنەو، بەدىويكى تر ئەو بلاوكراوانەى ئىنتەرنىتەش

د. ئەحمەد خالىد مستەفا

جېنى باوەر نىن، لەبەر ئەوەى لەلايەن كەسانىكەو بەلاودەكرێنەو مېژوويان چەواشە كردووە. دەمەوێت پېتبلېم.. تا ئەم كەتیبەم نەخوینیتەو لەهیچ شوێنك لەسەر ماسۆنییەت مەخوینەو، ئەوجا دەزانیت چى بەسەر دەكەیتەو. هەر زانیارییەكیش لەناو ئەم كەتیبە هەول بەدى بەدواداچوونی بۆ بكەیت، دەبینى كە درۆت لەتەكا ناكەم.

قسەىەكى (جۆرج بۆش)م بېركەوتەو، دەلێت "وا نەكەین تیۆرى پیلانەكان هەلماننەخەلتینن، بۆ ئەو دامەزراوە تا گلهی و گازندەى لەدەست تیرۆریستە راستەقینەكان نەكریت" زۆر بەقسەى بۆش خۆشحالبووم. بنەمایەك هەیه دەمەوێت وەك گلینەى چاوت بېپاریزیت. بنەماكە دەلێت "باوەر بەشتیك مەكە ئەگەر بەفەرمدى ئینكار نەكرا" ئەگەر بۆش نەىگوتبا باوەرمان پێنەدەكرد. هیوادارم لىم تیگەىشتبیت، ئەگەر چاك لىلى حالى نەبوویتە، چەندجاریك پستەكەى بخوینەو.

جاروبار پڕوپاگەندە دەردەكەن، كە فلان ماسۆنى كوشتوویەتى، فیسار ماسۆنى كوشتوویەتى. ئەگەرچى خەلكى سڤیل و خەلكى ئاسایى بەهۆى ئۆتۆمبیلەو یان بەهەر ھۆكارىكى تر مردوون، ماسۆنى دەینیتە ئەستۆى خۆى، بۆچى؟ خەلكى بەو چەواشە دەكەن، كاتىك كەسایەتیەكى ناودار لەناو دەبن، بەرپرسیاریتتى خۆیان دەرنابین، بەوشیوەىە نابنە لایەنى ئەو كارەساتانە.

تا بابەتەكانت لا تىكەل و پىكەل نەبیت.. دوور لەسەرۆكە سیاسییەكان ماسۆنییەت كەسایەتیی تری دەكردە ئامانج، ئەوانەى جەماوەریان زۆر بوو، تەنھا لەبەر ئەوەى ئەو كەسایەتییانە دژ بە ئاراستەى

|| ئەنتىخرىستۇس

ماسۇنى بوون، گرنگترين ئەو كەسايەتییانەى كوشتوونین مايكل جاكسون و
بۆب مارلى و تووباك بوون، ئەوانە گۆرانىیەکانیان وەك نامەيەك وابوو بۆ
خەلکی، بەلای ماسۇنىیەکانەوہ نامەكە گرفت نەبوو، بەلكو بەدیویکی تر
هیرشکردنە سەر ماسۇنىیەت بوو. ئەو سى گۆرانىبیژە بەمليۇنان هەواداریان
هەبوو، بۆیە دەبوو دەنگیان كپ بكریتەوہ، تا نوستووہكان بەئاگا
نەيەنەوہ.

ئىستا لەهەموو ئەو كردهوانەى ماسۇنىیەت و زايۇنيزم حالى بوويت.
ئەوہش حالى بوويت بۆ بيناكردنى هەيكەلى سوليمان گىپرايان، تا مەسيح
بيئنە خوارەوہ. دەزانم بابەتەكە بەلاتەوہ كەمىك نامۆيە! كە ئامانجى
ماسۇنىیەت ئامانجىكى ئايىنىي بىت، بەوہى خودا مەسيحيان بۆ داگريتە
خوارەوہ. ئەوان بەهيچ كلۇجىك باوہريان بەخودا نىيە، هەموو سالىك خودا
لەدارستانى بۆھيمى دەسووتىنن. ئەمە چۆن لەگەل ھاتنەخوارەوہى مەسيح
و پەيامى تەورات دەگونجىت؟ پەلە لەوہلامەكەى نەكەيت. تۆ لەوہدايت
بزانيت، منيش لەمەرگى خۆم نزيكبوومەتەوہ، تەنھا يەك ئەھريمەن لەو
حەوت ئەھريمەنانە ماوہ، ئەوہى لەبابەتەكەدا سەيرە، شەيتانى شەشەم
نيرينە نەبوو، ميينە بوو.

لینگەپى چاوى بە كارتەكان بگيرين. تەنھا شەش كارتەن.

كارتى يەكەم.. كارتى كرمۆكەى دپندەى ئىنتەرنىتە، وینەى ئافرەتییكى
بەسەرەوہیە، بەرامبەر كۆمپيوتەر دانىشتووہ، كرمیكى سەوزەى دپندە لە

|| د. ئەحمەد خالید مستەفا

بەندەرەكە^۱ ھاتۆتە دەرەو ھەلەسەرێكى قۆقزى شىو ھەپەمى ھەپە،
لای سەرەو ھەلەكە تەنھا يەك چاوى ھەس.

كارتى دوو ھەم.. كارتى شارى سىلېكۆنە، وینەى پاژ پاژى سىلېكۆنى
لەسەر شىو ھەلەكە بەسەرەو ھەپە

كارتى سىيەم.. كارتى ئامانى كۆمپىوتەرە، وینەى ژنێكى بەسەرەو ھەپە
چارشێو و جلۆبەرگى پەشپۆشى لەبەر كۆرەو^۲، لەكەلەى سەرەو ھەپە
شتەگەلێك ھەك لەموز بەھەموو دەورو بەرا بۆلۆبۆنەتەو.

كارتى چوارەم.. كارتى (ھاگزن)ە، وینەى پیاوێكى بەسەرەو ھەپە
بەرامبەر كۆمپىوتەر دانێشتوو ھەپە شىو ھەپەكى ناشرین دەخەنێتەو.

دواكارت.. كارتى كۆمپانیاكانى تەلەفۆنە، وینەى كارمەندێكى
كۆمپانیاكەى بەسەرەو ھەپە، دوو بیستۆكى لەگۆنەو، تەلێكى زۆریشى پێو
بەستراو، پێدەچێت گۆی لە وتووێژەكان بگرت.

پێدەچێت كارتەكان بەلاتەو نامۆ بن، ئەو ھەش بزانە ئێمەش باس لە
ئەھرىمەن دەكەین، ھەلێ ئەو ھەپە سەرمانە بەدواداچوونى بۆ بگەین.

^۱ شاشە

^۲ پۆشیو ھەپە

بنيادەمىلە گەمژەو گىلۆكەن، داواتلىكردىن ئامىرە زەبەلاحەكەيان بۆ
بگۆرپىنەوۋە بە قازىكى سىلىكۆنى سەرى پەنجەيەك وئىياندەين و دواتر كە
دايانھىنا ناويان لىنا (processor) ھەر كە كارەكيان ئەنجامدەدا،
لەخۇشىيا واياندەزانى لەھزى خۇيانەوۋە ئەو داھىنانەيان كىردوۋە. يا ئەو
ئامىرە زىرەكەى بەقەبارەى تەلەفيۇزنىكە دواتر بەناۋى كۆمپيوتەرەوۋە
ناودىريان كىرد.

كۆمپيوتەرەكانيان لەكۆمپانياۋ شتە بى بەھاكان بەكار دەھىنا. گەورەم
دواتر فەرمانت وئىداين و ئىمەش جى بەجىمان كىرد، زانىارىت وئىداين و
ئىمەش لەخۇمان گرتن، واتلىكردىن كۆمپيوتەر لەھەموو جىھاندا پىۋىست
بىت و بىبەينە ھەموو مالىكىشەوۋە، فىرت كىردىن چۆن بەرنامەكانيان
پىشكەوتووتر بىكەين، بەرنامەگەلىكمان بۆ داھىنان، بەرنامەى (ويندۆز) كە
بەماناى پەنجەرەيەك لە پەنجەرەكانى مالاۋە دىت، پەنجەرەيەك بۆ ناۋەوۋە
نەك بۆ دەرەوۋە. بەرنامەى (ماكىنتۆش).. كە لەناۋى خىزانىكى
ئۆسكۆتلەندىيەوۋە ۋەرگىراۋە، بە ئۆسكۆتلەندى بەماناى كوپى سەرۆك يا
سەر كىردە دىت، پىك گوزارشت لەتۆ دەكات، تۆ سەرۆك و كوپى
سەرۆكمانىت.

ئاي بۆ پانتايى زانىارىيەكانت، بۆ مەزنىى پووناكىيەكەت گەورەم. لەناۋ
ھەموو مالىك كۆمپيوتەر بوۋە بە گەنجىنە ۋە ھەرچى بەلگەنامەوۋىنە و
قىدۇكانىانە لەناۋى ھەلىدەگىرن. لەپوۋى سەربازىشەوۋە جاران زانىارى ناۋ
كۆمپيوتەرەك لەلاتىكەوۋە بۆ كۆمپيوتەرەى ولاتىكى تر بەدەست
دەگويىزايەوۋە، ئەوۋەشت فىركىردىن فىريان بىكەين چۆن پەيوەندى لەگەل

د. ئەحمەد خالید مستەفا

چەندىن كۆمپيوتەر بەھۆى تەلى تەلەفۇمەو بەكەن. بەوشىۋەيە وەزارەتى بەرگى ئەمىرىكا (دارىيا)ى درووستكرد و يەكەم تۆپى بۆ گواستەنەوہى زانىارىيە سەربازىيەكانىيان داھىئا و ناوى (ئارىبانت)يشيان لىئا، ھەر وادەزانن زىرەكى خۆيانە ئەى مامۇستاي ھەرە گەرەو مەزن ئەو ئارىبانتەى كە چوار ئامىرى لەخۇراواى ئەمىرىكا بەيەكەوہ گرىدا، دواتر زۆرتريان كرد و بەسەدان ئامىريان لەناوہوہو دەرەوہى ئەمىرىكا پىۋە بەستەوہ. ئامىرگەلىك لەدەزگاي سەربازى و زانكۆكاندا، وەلى لەبەر جىاوازىي سىستەمى ئامىرەكان، بەئاسانى زانىارىيەكان نەدەگويزرانەوہ. گەرەم زانىارىت وىداين و ئەوجا فەرمانت پىكردىن بەو زانستەى خۆت فىريان بەكەين. بەزمانىكى جىھانى ھەموو ئامىرەكان لەيەك حالى بىن، زمانىك بە (HTML) ناوزەدىان دەكرد، فىرمانكردن چۆن بەلگەنامە و ناونىشان و وىنە لەيەك جودا بەكەنەوہ، بەو ئاوايە ناونىشانىكىيان بە (URL) داھىئا.

ئىدى توانىيان ھەر شتىك لە ئامىرىكەوہ بۆ ئامىرىكى تر بەپەلە بگويزنەوہ. وايلىھات كۆمپيوتەرلىك لەفرەنسا بتوانىت وىنەيەك لەكۆمپيوتەرى ولاتىكى تر بۆ نمونە ئەمىرىكا بەنووسىنى يەك ناونىشانىك بىينىت.. ئەوہ بۆ شارستانىيەتەكەيان پىشكەوتنىكى مەزن بوو. دەى وايلىھات تۆرەكە لەجىھاندا سەدان ھەزار لەو ئامىرانە لەخۆ بگرىت، كار ئاسانىش بۆ چوونە ناو كۆمپيوتەرەوہ كرا، ھەر كۆمپيوتەرلىك بەتەلىكى تەلەفۇنەوہ بەسترا يەكسەر لاي دەكرىتەوہ، ئەو داھىئانەيان ناونا (ئىنتەرنىت) كە لەپاستىدا نەوہى (ئارىبانت)ە.

ئەودەم زانىم كاتى گالتە جارى كۆتايى ھات، كاتى كۆشش كردنە. ھەر
ئەودەندەي كەسەكە ئامپىرى كۆمپىوتەرەكەي بە ئىنتەرنىتەو ھەست، ئاماژە
بە پىكگە يىشتىت لەتەك ئىنتەرنىت بۆ دەخاتە پوو. جىگا كەيشى لاي ئىمە
بە وردى دىارى دەكرىت. ۋەك پووبارە دەچىنە ئامپەرەكەيەو، بەناو
بەلگە نامە كانىدا دەكەوينە گەر ھەر ۋەك بەلگە نامەي كەسەيتىيەكەي،
ۋىنەكانى، دۆسيەكانى بى ئەو ھەستى پى بكات. ئا بەو شىو ھە
بە ھەموو نەئىنيەكانى دەگەين. تۆ فىرت كردين ھىشتا ئەو لەچاۋ زانىارىتر
ھىچ نىيە، بۆيە بەردەوام گویت لىدەگرين. فىرى شتى ترت كردين. گەر ۋەم
چەند بىرمەندىكى گەر ۋەي، چەند زانايەكى مەزنىت.

وامان لە ھەر كەسەك كىردو ۋە، كەدەچىتە سەر ئىنتەرنىت باۋەر بەچەند
سايتىك و كۆمەلىكىتر لەنەئىنيەكانى خۆيمان بۆ ئاشكرا بكات. سەرەتا
پۆستى ئەلىكترونى (ھۆتمىل) و (ياھو) مان فىركرد، ئەۋىش بۆ متمانەي
زىاتر ناۋى خوازراۋ و كۆدى شاراۋەمان بۆ خستە بەردەست. ۋادەزانىت
كەس نىيە پۆستەكەي بكاتەو، ئاشزانىت ئەو ھەي دايدەگرىت لاي ئىمە
ئاشكرايە. ئىمە ھەموو ئەو نامانەي بۆي دىت و ئەۋانەيش كەخۆي دەينىرىت
بەسەرى دەكەينەو. گەر ۋەم تۆ فىرت كردين ئەۋەش ھىشتا كەمە، شتى
زۆرتر لە ئارادايە و دەبىت فىرى بىن و فىريان بكەين.

فىرت كردين كەسەكە لەتەك ھەر كەسەكى بویت لە ھەركۆيى جىھاندا بىت
بەئاسانى قسە بكات، ئەۋىش لەپىي بەرنامەكانى نامە و ماسنجرەو ھە
دەبىت، يا بەرنامەگەلىكى تروەك MSN & yahoo & ICO

د. ئەحمەد خالید مستەفا

MIRC کە بە (چات) دەمەتەقی^۱ ناودێریان کرد. کەسانیکیان کاتیکی زۆر لە چات دەبەنە سەر، زۆر لەو چاتانەشیان قسەی پرۆپوچ دەکەن. وەک فێرت کردین، هەموو قسە و نووسینەکانیان لای خۆمان گەل دەینەو، دوور نییە پستەیهک یا وشەیهک بۆ ئێمە سوودمەند بێت، یا کۆکردنەوێ زیاتری زانیارییە لەسەر خودی کەسەکە. ئەم بەرنامەیە قەڵەمبازیکی^۲ گەورەبوو لەکۆکردنەوێ زانیارییەکان. خەڵکی لەو بەرنامانەدا زیاتر ناخی دڵی خۆیان ئاشکرا دەکەن، ئەوەش بۆ ئێمە زانیارییەکی باش دەبێت.

بێجگە لەچاتی نووسین چاتی دەنگی و بینینیشمان بۆ زیاد کردن، بەرنامەی (skype icu^۲)مان وێدان، ئیدی بەهۆی ئەوەوە داواکاری لەسەر مایک و کامیڤرا زۆربوو، کەپێشتر لەمۆلەکاندا کەس بەلایانەو نەدەچوو، ئێمەش لای خۆمان کۆپیمان دەکرد. لەهەمووشی گرنگتر بەهۆی ئەو مایک و کامیڤرایەو لەهەموو مالتیکدا ئامیری گۆی هەڵخستمان هەبوو، نەیان دەزانی قسە و جوولە و وێنەیان لای ئێمە کۆپی دەکرێن، گەرکە وایدەزانی هەر خۆی دەیکاتەوێ دایەخات، لە ئێمە بێ خەبەر بوو.

دواتر دوو جێگەی ترمەمان بە بەرنامە بۆ کردن، یەکیکیان (Facebook) و ئەویتریان (Twitter) بوو. لەو پێشەوێ هاورپیکانیانمان ناسی، وێنەکانیانمان بینی، تەنانەت هەزو ئارەزووەکانیشیانمان زانی، هەزی لە میوزیکە یا لەبوارێ سیاسی یا فیلم یا ئەدەب یا هەرشتیکی تر. توانیمان مێژوویان و بەرواری هەلوێستەکانیشیان تاوتوێ بکەین. بەڵێ

^۱ گفتوگۆ.

^۲ هەنگاو، بازدان.

گەرەم فەيسبوك و تويتهر دووكارى مەزىبوون، ئەوەش لەكۆكردنەوہى زانىارىيەكان قەلەمبارىكى تر بوو.

كاتى زانىمان پىويستى زياترمان بەويئە ھەيە، جيگەيەكى (سايىتىكى) ترمان بۆ داهىنان بەناوى (Instagram) ھوہ، ئەوجا بەناشكرا ويئەكانى خويان دەخستە پوو. دواتر ھەستمان كرد پىويستە ويئەكانيان بەگرتەى شىديوپى بىينين، جيگەى تاييەت (Keek) مان داهىنا. لەوى گرتەى شىديوپى خويان بەھەموو شيوہيەك و بەتۆماركراوى دادەگرت. گەرەم ئەوہ زۆر كارىكى باشبوو. تۆ نازانيت بەھوى تۆوہ چيمان ليكردون.

دواتر سىيەم قەلەمبارماندا، ئەويش داهىنانى مۆبايل بوو، تەلەفون بەكاميئراوہ، توانيمان ھەموو داهىنانەكانى كۆمپيوتهرى تى بناخين، چات و فەيسبوك و ئىنستگرام و شتەگەلىكى تر. وايلىھات ھەموو كەسيك بەناسانى لەھەركوييەك بىت بۆ كويى بويت بەكارى بەيئىت. بەرنامەيەكى ترمان بەھوى مۆبايلەوہ بەناوى WhatsApp (واتساپ) ھوہ داهىنا، وابىت كاميرا و مايكەكەشى تيا بكرتەوہ. كەواتە ئىمە بەوشيوہيە نەك لەژوورەكانيان بەلكو ئامىرى گوى ھەلخستىمان لەبەركياندا دانا!

گەرەم.. بەھوى ئاراستەتان و فەرمانتان بۆ ئىمە توانيمان گەرەترين تۆپى سيخوپى لەمىژوودا دابەيئىن. ئەى مەزىمان.. بەھەموو نەيئىيەكانمان دەگەيئىت، نەيئىي كۆمپانيا زەبەلاحەكان تەنانەت بچووكەكانىش بەناسانى دەستمان دەكەويت، ھەرھەموويان بەسىستەمى ئىنتەرنىت كاردەكەن. ئەگەرچى ئەو كۆمپانيانە بەسىستەمى كۆدى تاييەت كاردەكەن، وەلى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ئەوانیش ھەر ئەو سیستەمەن ئیمە بۆیانی دابین دەکەین، بەو شیوەیە
نهیئى ھەموو کۆمپانیاکانمان لەبن دەستە! گەورەم پیم نەگوتى تۆ
بیرمەندىكى ھیجگار مەزنیت؟

گەورەم لە کۆمپانیاکان گەڕی، بانکەکانیش بە تۆپى ئینتەرنیت کار
دەکەن، کۆدى ئەوان تاییبەتە، ئەویش بۆ پاراستنى ئەو ھەموو دراودى
لە بانکەکاندايە. وەك فیرت کردین بانکەکانیش بى کۆدى ئینتەرنیت نابیت،
وەلى ئەگەر سیستەمەکەى تووشى گرفتیک بوو، ئەودەم ئیمە بەرپرسىار
دەبین، بەو ئاوايە پارەى ھەموو جیھان لەبن دەستى ئیمەدايە، کۆمپانیاکان
ھەموویان لە ژێر دەستى ئیمەدان، واتە لەیەك چرکەدا دەتوانین ھەموو شتیک
پاگیرین. ئەى پاشای مەزنان، فیرت کردین ھەموو ئابوورى جیھان لە ژێر
کۆنترۆلى ئیمەدا بیت.

دەزگای ھەوالگری و وەزارەتى جەنگ و ناوخۆ و سوپا ھەر ھەموویان
بە سیستەمى ئینتەرنیت کارەکانیان بەرپۆھ دەبەن، خوشیان بەو
ھەلدەکیشن کە سیستەمیکیان ھەيە کەس ناتوانیت زەفەریان پێببات، بەلى
وايە، چونکە ئیمە واماں لیکردوون کەس نەتوانیت زەفەریان پێببات، بۆ
ئەوان واماں داھیناوە کون و کەلەبەرەکانیمان پێ کردووەتەو. تۆپى
سیخوپی ئیمە کۆنترۆلى ھەموو لایەنەکانى کردووە، ھەر لەبوارى سەربازى و
ئابوورى و دەولەتدارى... ھتد. ئیمە توانیمان ھەموو شتیک بەھۆى تۆوہ ئەى
مەزنى دنیا بزائین.

ھەنووکە ئیمە داتای تەواوى دانیشتوانى جیھانمان لەبەر دەستە، ئەگەر
بمانەویت پەنجە بخەینە سەر ناوى ھەرکەسیك ئەوا ھەرچى ھەيە

ئەنتىخىرىستۇس

لەچركە يەكدا ئىنتەرنىت بۆمانى ئاشكرا دەكات. ناۋى تەۋاۋى، ۋىنەكەى ،
بەلگە نامەكانى، كەسوكارى، ھاورپىكانى، ھەرچى نەيىنى ھەيە، بەلگەكانى لاي
حكومەتەكەى، گرتە فىدىۋىيەكانى، تاۋانەكانى.. ھتد. ئەۋجا كارەكانى
لەتەك بانكەكان، لەتەك پىكخراۋەكان، لەتەك كارى ياساغ و شەپانگىزى و
زۆر شتى تر. ئەۋمولكانەى ھەيەتى، ھەزو ئارەزوۋەكانى، سەربەچ
ئايىنىكە، لەتەك سىكسدا چۆنە، ھەر ھەموو ئەۋانەش لەپى گۆگلەۋە
تاۋتۋى دەكەين. ھەر ھەموو ئەۋگرتەى فىدىۋىيى و چاتانەى كە
لەكۆمپىوتەر دايگرتۋون، ھەموو ئەۋانەش كە لەمۆبايل كراون، لەكۆتايىدا
ھەموو ئەۋ زانىارىيەنە خۆى لەپى كۆمپىوتەر و مۆبايلەۋە پىي گەياندوۋين.
گەۋرەم بەكورتى .. ئەۋەى دەتەۋىت لەچاۋتروكانىكا دىتە بەردەستت،
تەنانت ئەگەر زانىارى لەسەر سەرۋكى ولاتانىشدا بىت!

ئىدى پاشاى مەزىمان.. بۆ ئەۋەى بىيىتەۋە ناۋمان ھىچ بەربەستىكت
لەبەردەمدا نىيە. ھەموو جىھان لەچاۋەپۋانى تۆدان، ھەرچىت دەۋىت بۆتمان
ئامادە كردۋە، ناسنامەۋ زانىارىيى تەۋاۋى كەسەكان، كۆمپانىياكان، بارى
ئابۋورىي جىھان، بارى سەربازى و ھەۋالگىرى و ھەر ھەموو بۋارەكان،
ھەرچىيەك لەنەيىنى سەرگۆى زەۋى ھەيە لەبن دەستت دەبىت، دەزگەكان
و بازىرگانى و دۆخى ئارامى. ھەر ھەموو لەژىر دەستتدا دەبىت، بەس ۋەرەۋە
ناۋمان.

ئەى مەزنى ھەموو دىنيا، پىم بدە بەناۋى خۆتەۋە بانگت بكەم، ئەى ئەۋ
كەسە مەزنى ھەر ھەموو دىنيا كىرۋوشت بۆ دەبەن، ناۋت دەبىتە
فريادگوزارى جىھان، ھەر تۆ مەسىحىت و ھەرتۆ دىلۋىزىت.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

ناوی تۆ فێری کردین بەگەردەو مەزن ناوت ببەین، ئەنتیخریستۆس
ناویکی درەوشاوەیە، بەشیوەزاری لاتینی بەلامانەو زۆر دەگەییشت.
لاتینی سەرچاوەی زمانەکانە، ناوی تۆ لای ئەوانە بەزمانی عیبری گفتوگۆ
دەکەن (هاماشیاح)، بەزمانەکانی پۆژاوا بە ئەنتی کرایس ناودیۆرت دەکەن،
ئەوانە بەزمانی خۆرەلاتییەکان قسە دەکەن بەمەسیح ناوت دەبەن...
مەسیحی جادووگەر.

تەواو

هەست بە غەلبە غەلبێک دەکەم، نازانم قەرە قەری خەڵکە یا
ئەهریمەنەکانە. هەموو ئەو جادووانە کوێربوونەو کە دروستم کردبوون تا
بمپاریزن. هاوێڕێ من لەدواین ساتەکانی ژیانمدا، لێم تێدەگەیت؟ زانیت
بۆچی دەیانەوێ هەیکەلی پیرۆز (نزرگا) سولیمان بنیاتبنێنەو؟ ئایا
مەسیحی دڵسۆز کێیە کە چاوەپوانی دەکەن؟

ئەو مەسیحی جادووگەرە، ئەو ناو نییە نازناوە، تەنانەت تا
هەنووکەش کەس نازانێت ناوی چییە. وەک چۆن هەمووم بۆت باسکردووە،
ئەوان دان بەخوداش ناهێنن، باوەرپیشیان بەمەسیحی دڵسۆز هەرنییە، ئەو
خواوەندە بە ئەوان دەپەرستن، هەلگری پووناکییە، ئەو لۆسیفەری
ئەهریمەن، لەبری مەسیح دەیانەوێ بێتە خوارەو، مەسیحی جادووگەر، تا
فەرمانپەرەویی هەموو جیهان بکات، ئەهریمەنەکان ئازاد بکات. ئێستا زانیت

ئەو ھەيكەلەي باسيان لىۋە كىرىپتۇ، بوونى ھەروھمە و خۇيان
دايانھىناۋە، گوايە ئەو ھەيكەلە لەسەر شىۋەي ئەستىرەي شەش لايە،
ئەستىرەي شەيتانى بەناۋ بانگە بەدرۆ دەللىن .. ئەستىرەي داود...
پىغەمبەر داود ھىچ پەيۋەندى پىۋە نىە .

لىم دەپرسىت (سەباي) كىيە ؟ باشە ئەويشت پى دەلىم .. ئەو
ئەھرىمەنەيە كە لەفەرموودەكانى (مەمەد)دا ناۋى ھاتوۋە، ناۋىشى...

غەلبە غەلبەكە زىاتر بوو، تا دەھات قەرەقەرەكان زۆرتەر دەبوون،
لەبەردەم دەرگاي ژوورە بچوۋكەكەم ھەرايانە، كاتم بەدەستەۋە نەماۋە
(سەباي)ت پى بناسىنم، ئەگەر باۋەپىش ناكەيت، شتى
لەسەر (NSA)بخوینەۋە، لەسەر (information Awareness
office) بخوینەۋە لەسەر...

تەماشاي دەرگام كرد، دەزانم ئەمە دوا تەماشا كردنە، وا ھاتن. ھەر
كەسىك گەيشتىت بە پلەي بالاي ماسۋىيەت و بىھويت تيا دەربچىت،
دەيكوژن. ئەو شتە لەشەرىعتى ئەواندا نىيە، ئەي بنىادەم ئەي ئەو
كەسەي ئەم دىرپانە دەخوینىتەۋە، من مالتاۋا، بىرت بىت دواي خویندەۋەي
ئەم كىتەبە بىسووتىنەت، ھاورىم بىسووتىنە بەر لەۋەي دەستى بەسەرا
بگرن، تا بەدووتا نەگەرپن، بىسووتىنە. ئەۋەتا دەمبەن، دوور لە ژوورەكەم
دەمبەن. بىسووتىنە، ۋەلى پرستەكان لەمىشكتدا كۆپى كىرىت، كەس
ھەلتەنەخەلەتتىت. نەكەي ھەلبخەلەتتىت. ناۋىشم چاك لە بىرت بى. بۆبى
فرانك

پۆڭى دواتر ھەۋالىك لە پۆڭنامەكانەۋە:

د. ئەحمەد خالید مستەفا

تاوانیکی قیزەون.. لەکوشتنی گەنجیکی ئەمریکی بەناوی بۆبی فرانک، دانیشتووی شیکاگو، لەحەمامدا بەترشەلۆکی خەست (تیزاب) توینراوەتەو. ئەو گەنجە لەخانوادەیەکی جوولەکەیی ناوکاری ئەمریکایە. بەپێی پرۆپاگەندەکان ئەندامیکی پیشکەوتووی ریکخراوی (ئیلۆمیناتی)بوو، وەلێ کەس راستی ئەو هەوالەیی نەدرکاند، بەتایبەت ئەو پیلانانە دەستی گەرەیی لەپشتەو، بۆیە کەس راستییەکی نازانیت. دەنگۆی ئەو بۆبوووەتەو کە ریکخراوەکەیی خۆی لەناوی بردووە، چونکە ویستبووی لێی بکشیتەو و نەینییەکانیان ئاشکرا بکات. ئەو هەوای پالپشتی قسەکانی دەکرد، ئەو شتومەکانەیی کە جادووگەرەکان بەکاریان دەهینا، وەلێ پشکنەری ئاسایش لەشیکاگو (رکس واتسۆن) توانی بکوژەکان دەستگیر بکات، هەردوو بکوژەکەش دانیان بەتاوانەکەدا هیناوە، وەلێ ئەوانیش نەیانبردا ئەو باری ریکخراوەکەیی پێوە بگلێنن، تاوانەکەیان نابوو هەر خۆیان و بەس.

واپێدەچیت دەسەلاتیکی نەزانراو پارێزەر (کلارنس دارۆ)ی پاسپاردبیت بۆ پارێزگاری لەهەردوو بکوژەکە، کە بەتواناترین پارێزەرە لە ولاتە یەكگرتوووەکانی ئەمریکا. لەکاتی دادگاییشدا نەیاندا هیشک (رکس واتسۆن) ئامادەیی دانیشتنەکان بیت، تەنانەت نەیاندا هیشک پوژی دادگاییکردنەکە لەشیکاگۆش بیت، بەبیانویی ئەو هەوای بەرتیلی لەخانوادەیی بۆبی وەرگرتوو. دواجار (واتسۆن)یان لەدەزگای پۆلیس بەیەكجاری دوور خستەو، داواکەشیان داخست، بەو ئاوازی هەولدا نیکبوو بۆ تۆلەسەندنەو لە بۆبی بەهۆی گروگرفتی داراییەو.

ئەنتىخرىستۇس

ئەو دەي سەير بوو، لە ژوور دەكەي بۆي و بەسەر مێژەكە يەوە كۆمە ئێك
كارتی پەرته وازە لێرەو لەوێ بڵاویبوو، وەلێ سێ كارت بە پێكۆپێك
بەسەر مێژەكەو پێزكراوون.

کارتی به که م... کارتیکه له سه‌ری نووسراوه... ده‌ردی نه‌هریمه‌نه‌کان،
وینه‌ی نه‌هریمه‌نگه‌لیکی قیژه‌ون و ناشیرینی به‌سه‌ره‌وه‌یه، شه‌قامه‌کانیان
پرکردوه، به‌دارته‌له‌کانه‌وه‌ خو‌یان هه‌لواسیوه، سه‌ریانه‌کانیان پرکردوه و
به‌حه‌واوه‌ ده‌فرین، شه‌یتانگه‌لیکی زور ناشیرین و توقینه‌رن.

کارتی دووهم.. له سهری نووسراوه (بیگ فوت big foot)
 بوونه وهریکی قژ دریژی به سهره ویه، نه مریکیه کان به (پی زل)ه ناودیریان
 ده کرد.

کارتی سیئیم... له سهری نووسراوه مه سیحی جادوگر، وینهی
پاشایه کی به سهره وه یه، له بیرم ند ده چیت و تاجیکیشی به سهره وه یه.
که س له پیزکردنی نه و کارتانه سهری دهرنه ده چوو، که چی له جیهانی
نیمه دا نه شونمای ده کرد، نه وه...

به‌شی سیازده‌هه‌م

مه‌زئمان.. کو‌ری مه‌زئمان

۱۸۰۰ پٚش زایین _ ۲۰ پاش زایین

پٚنج بووین.. شه‌شه‌ممان لۆسیفه‌ر

شه‌ش بووین.. حه‌وته‌میش مه‌زئمان

کو‌ری مه‌زئمان

له ئٚمه به‌ولاوه که‌س له‌مه‌ر مه‌زن^۱ و کو‌ری مه‌زئمان نازانیت.

ئه‌ی بنیاده‌م کاتی ئه‌وه هاتووه هه‌موو شتیک بزانیته. خویندنه‌وه‌ت تا
ئٚره به‌لامانه‌وه هیچ ناگه‌یی‌نیت، ئه‌وه‌ش بزانه دوا‌ی ئه‌وه‌ی حال‌ی ده‌بیته
ده‌مریت و دوا‌ی ئه‌وه‌ی ده‌مریت حال‌ی ده‌بیته. وه‌لی هیچ جیاوازییه‌ک نییه
ئٚستا بزانیته یا دوا‌ی ئه‌وه‌ی تٚده‌گه‌یت ده‌مریت. ئه‌گه‌ر له‌قسه‌کانم حال‌ی
نابیت، ئه‌وه‌م به‌ولاوه نامۆ نییه، چونکه ئه‌وانه‌ی قسه‌ت له‌ته‌کا ده‌که‌ن

^۱ گه‌وره.

ئەنتىخرىستۇس

ئەھرىمەنەكان، ھەر وەك قەلەپرەش بەدەورتەو ھەلدەفېن و دەچنە
خوینتەو. ئىمە خىوى^۱ توقىنەرنىن، وەلى بوونەو ەرىكى جوانىشىن،
جوانىيەك نەتبىنيو ە و نايىبىنت.

ئەگەر باو ەرم پى ناكەيت...

ئىمە شتەگەلىكىن ناتوانىت لەدەست سزامان ھەلبىيت، بۆ كوى پىويت
ئىمە بەردەوام لەتەكتاين، بەگالتەى مەزانە و بەراستە بۆ بن دنيا پىويت
لەگەلتىن، نەك وەك ئەو ەى خواكەتان دەيلت. ئەگەر بمانەوى بىكوزىن
دەتكوزىن، بىشمانەوئىت زىندووت بىكەينەو ە دەيكەين. لەھەر كويىەك بىت
دەتبىنىن، گويمان لىتە، واش نەزانىت زۆر زىرەكىت و نەينىيەكانمان ئاشكرا
دەكەيت، نەخەلەتابىت و ابىر بىكەيتەو ە. با لەو ە زىاترت پى بلىم..
بەرلەو ەى بەنياز بىت ھەر شتىك بىكەيت، ئىمە پىى دەزانىن، لەناخىشەو ە
قسە لەتەك خۆت بىكەيت ئىمە دەبىبىسىن. ئەو ەش بزەنە دۆزەخى ئىمە
دۆزەخىكى راستەقىنەيە.

دەگويمان لىبگرە دواين سەرىردەى خۆمانت لەتەكا بۆ بگىرپىنەو ە و
دواسەرىردەى تۆش لەتەكمانا دەبىت.

ماستىم ئەھرىمەنى جوولەكە گوتى:

شانازىى ئامادەى لەداىكبوونى مەزنەكەمان و ھاتنە دونىاي گەورەمان و
بىرمەندىى ئەنتىخرىستۇسى مەزىمان دەكەم. لەسەردەمى فىرەونى موسا

^۱ تارمايى، بوونەو ەرى ناديار، جىئۆكە.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

بەسەر ئاکنجییه کانی^۱ ئەوێ ئیسپرائیلدا دەفریم، خانووەگە لێکی هەژارنشین بوون. فیرعەونی موسا هەرچی لەدایکبووی نۆزینە بوو لەسالیکیدا دەیکوشتن، بۆسالی ئاییندە لێیان دەگەرا، ئەویش بۆ ئەوێ وەچەو رەچە لەکیان کوێر نەبیتهو و خزمەتیان بکەن. ئەوسالێ بۆ کوشتن نەبوو، من بەعەباکەمەو بەسەریاندا دەفریم، تا خۆم بەخانویەکا کرد. مایکی دەستکورت و نەدار بوون، وەلێ ئەو ماله لەلام زۆر پیروژ بوو، هەر ئەو خانووە بوو کە مەزنان تیا لەدایکبوو، لەدایکبوونی ئەنتیخریستۆس.

باوکی پیاویکی جوولەکە لوت درێژبوو، دایکیشی ئافەرەتیکی جوولەکە کەتەبوو، سینەیهکی بەرز و دووبالی درێژی هەبوو، سی سال بوو هاوسەرگیریان کردبوو، منداڵیان نەبیوو، پێدەچوو لەسکوزا بی ئومیدبووبن. ناتوانم تەواوی وردەکارییه کانت بۆ بگێرمەو، چونکە هەق نییه هی وەک تۆ بیزانیت، ئەوێ نە بەسە پیتی رابگەینم ئەو ژنە جوولەکەیه شەوی لەشەوان ستاری^۲ نابیت و بەسەر جیوبانەکە هی هەر دەتلایهو، ئیدی خەوالو دەبییت و خەون بەپیاویکی نامۆو دەبینیت، دیتە سەر جیوبانەکە هی و لەتوماوێکە بەلەشیا دەکات، چون ئەوێ تیشکی ئاگریکی بەلەشیا کردبیت، خۆم ئەو پاستییەم بەچاوی خۆم بینی.

لەپاستیدا ئەو ئافەرەتە کەتەیه کە لەنێو جیوبانەکیددا دەتلایهو، مێردە لوت درێژەکەشی لەژوورەکە جادووی شەیتانی بەژوورەکەدا دەکرد. ئەوێ لەماوێ جادووەگەرییه کەدا پوویدا ئەستەمە هی وەک تۆ لێی حالی

^۱ ماله کانی، خانووە کانی.

^۲ ئارامی، مێژور.

ئەنتىخريستۇس

بىت. پاش تىپەربوونى كاترۇمىرىك و خويندەنەۋەى مىردى ژنەكە بۇ جادوۋەكەى چىن چىن ئارەقەيان دەردەدا، لەپرگەۋرەكەمان ھاتە خوارەۋە تا خەلاتىكى مەزنىان بكات. لۇسىفەرى مەزنىان دابەزىيە ئەۋ خانوۋە تا پىرۋى بكات، تەماشاي ناۋگەلى پىرۋى ژنەكەى كرد، ئاۋى پىرۋى خۋى پزانده گيانىيەۋە، ئەۋجا بە خۇشحالىيەۋە ھەستا، مىردە لوت درىژەكەشى لە جادوۋەكەى ببوۋەۋە. ھەرچى شۋىنەۋارىك بوو لە ژوۋرەكە سىرپىيەۋە، ھەرچى ژنە جوۋلەكە كەتەكەش بوو لە خەۋنەكەى بوۋبوۋەۋە و چوۋبوۋە دۇخى لە خۇچوون. لە خۇچوونىكى پىرۋانە.

ئا بەۋ شىۋەيە رىساي پىرۋ لە نىۋان لۇسىفەرى مەزنىان و ئافرەتە جوۋەكە كرا. ژنىك سكى پىرپىو، لە خۋى وايە كوپى خۋىتەى، ۋەلى كوپى ئەھرىمەن بوو، ئەنتىخريستۇس بوو. ئەۋ سىكپىيە پىرۋزىن سىكپىبوو لەسەر گۆى زەۋى كە كرا. دوانزە مانگ بە دلەلەنجان و ژان و ئازارەۋە بوو، دۋاى تەۋاۋبوونى ماۋەى سىكەكەى بەۋ پەپى جوانى و پىرۋىسى كوپى مەزنىان لە دايكبوو.

ئەۋ ھەراۋ زەنايەى دەرەۋە دەزانى چىيە، ئەۋە جەندرمەكانى فىرەۋنن مال بەمالى جوۋلەكەكانى ئىسپرائىل دەگەپىن، ھەر لە دايكبوۋەكى تازەى ئەمسال دەبىت بكوژىت. ئىمە لەۋ سالەداين كە زابىندەى نىرىنەيان دەكۈشت. ئافرەتە كەتەكە كۆرپەكەى نايە ژىر كراسەكەى و بەرەۋ چىياكان ھەلھات، لەتاۋ كۆرپەكەى دانى بەخۇيدا گرت ئەۋ رىگاسەختە بىرېت، تا بە ئەشكەۋتىك گەيشت، بە شۋىننىكى پارىزراۋى زانى، كۆرپەكەى تيا قايم كرد و گەپايەۋە، بەۋ ئاۋايەى بەين نابەينىك بۇ شىردانى سەرى لى بداتەۋە.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

لەوی بە جییهیشت و بۆ مالهوه گه پایهوه. دواتر که چوووه بۆ
سەردانی کۆرپه کهی تا شیر و پیدات، کۆرپه کهی نه بینیهوه، دهستی
به گریان و هاوار کرد، نهیده زانی فریشته فریای که وتوووه بۆ شوینیکی
باشتر بردوویانه، ئه ویش (جبریل) ی گه وره ی فریشته کان بوو، که وته
په روه رده کردنی، به رده وام ههنگوین و شیر و پۆنی ساغی ویده دا، تا
که وره بوو، بوو به پیاویکی تهواو. گه وره م تۆ چه ند مه زنیته.. چه ند
که وره یت.

دراکۆلای شەیتانی ئادەمیزاد بە ناویانگ دەلێت:

وهك ئەهریمه نه کانیتەر شه پرهمه ندو به ختی ئه و هم نه بوو به دوا ی میژوی
که وره که م بم، وه لی ئه و به خته م هه بوو چه ند جارێک ببینم، له بهر ئه وه ی
چاوی بازم هه بوو و ده توانم زۆر به وردی بۆ ئه وانه ی نه یان بینیه و
به په رۆشی ببینین بۆیان وه سف بکه م.

" پیاویکی جهسته توندو تۆل و چوارشانه ی به هیژ، به ژن و بالای درێژ
نه بوو، زیاتر به لای کورتی بوو، وهك قه وقازییه کان سووره بوو، پرچیکی
درێژو لوولی هه بوو، لاقی کراوه بوو، خه سلته تی بنیاده م و جنۆکه ی له خۆ
گرتبوو، بۆیه وهك په شه با له سه ر زه وی تیژپه و بوو، ده یتوانی مرۆف و
جنۆکه و فریشته و شەیتانه کانیش ببینیته، هه ره موو ئه وانیش ده یان بینی،
له سه ر ده می فیرعه ونه وه تا کۆتایی دنیا ده ژیت، نه پیر ده بیته
نه په ککه وته یش ده بیته، ئه و گه وره ی جنۆکه و شەیتانه کانه، که س گه وره ی
ئه و نییه له لۆسیقه ری باوکی زیاتر، له کۆتایی دنیا دا ده بیته گه وره ی
ئادەمیزاد."

كەللەي سەرى شىۋىيەكى ھەيە دەلىي كەللەي مارە. نازانم چۆن بۆتى
نزيكتر بىكەمەۋە، تا مېشكت ۋەرى بگريّت. بۆ خۆم وام دەھاتە بەرچاۋ، جا
نازانم تۆ چۆنى لى دەگەيت؟

باقۇمىتى ئەھرىمەن پەرستراۋى سوارچاكانى ھەيكەل دەلىت:

"گەرەي مەزىمان لەمىسر ۋ سەردەمى فېرەۋندا ژيا و فېرى
زانىارىيەك بوو، مېشكى مړوځ و جنۆكان بۆيان ھەلنەدەگىرا، تەنھا عەقلى
مەزىمان دەتوانىت ئەۋ ھەموو زانىارىيانە لەخۆ بگريّت، لۆسىقەرى باۋكى
فېرى ئەۋ ھەموو زانىارىيەى كرىدبوو. ناتوانم ھەموو بەسەرھاتى ژيانى
ئەنتىخىرىستۇسى مەزىمان لەمىسر دا بگىرپەۋە، ۋەلى دەتوانم بلېم كاتى
فېرى گەشتى دەريا بوو، بېرياريدا لەمىسرى فېرەۋنەۋە بەدەريادا بېروت و
جېھان بەسەر بىكات، ما بەنيۆ ولاتان و گەلانى دنيادا بگەريّت، تا لەيەمەن
ويستا، پىك لەدوورگەيەك ناۋىكى سەيرى ھەبوو. دوورگەى (جەنىش) يا
دوورگەى مارەكە، دواتر ئەۋى بوو بەشۋيىن و جىنشىنى بەردەۋامى.

لەسەردەمى فېرەۋندا، فېرەۋنە مىسرىيەكان خەرىكى ئامادەكردى
كەشتىيەكى مەزن بوون، تا بەگەشتىكى دەرياييدا بېرۆن، پېنچ سەد زەلامى
ئازا و دەرياوانى شارەزايان خستە سەر كەشتىيەكە. ئەۋ گروپە دەرياووانانە
لەگەشتەكە ياندا بوون، زىيانىك ھەلىكر د كەشتىيەكەى بەھەۋەسى خۆى
دەھىناۋ دەبرد، تا لەناۋەندى دەرياكەدا بەر بەردىكى گەرەكەوت،
كەشتىيەكە نوقووم بوو، ئەۋانەى بەسەرىيەۋە بوو، ھەموو خىنكان، تەنھا
يەك زەلام نەبىت، خۆى بە تەختە دارىكى سەرناۋكەوتوۋەۋە گرت،
شەپۆلەكان ھىنايان و برديان، ۋەلى بەسەر دارەكەۋە توند خۆى گرىنوۋ،

د. نهحمه د خاليد مستهفا

سى پوژ به بان ته خته داره كه وه بوو، تا شه پوله كان له كه ناري^۱ ده رياكه
نزيك دوورگه يه ك له ننگه ري پيگرت.

زه لاهه كه له كه نار دوورگه كه به ناگا هاته وه، به سهر لميكي گهرمدا
كه وتبوو. چاوي له ناو دوورگه كه بږي، جواني دوورگه كه ي به لاهه سهر بوو،
نه و شوين نه مابوو نه ييبيبييت، وه لي دوورگه كه شتيكي جياواز بوو،
دوورگه يه ك پرېوو له بالنده و گيانه وه و ناژهل، ميوه هره مه پرسه، ميوه ي
تياوو پيشتر نه ييبيبيو، ده ستي به پراوكردي ناژهل كرد، ته نانه ت ماسيشي
پراو ده كرد، به هوي پرگار يوونيه وه قورباني بو خواوه ندي ميسر پيشكه ش
ده كرد.

له پر زه وي كه وته له رزين، داره كان به لادا ده هاتن و ده چوون، پياويكي
لي ده ركوت، پوښاكيكي ئالتووني جواني له به ردا بوو، ليي سله ميه وه و
ترسا. نه و پياوه فيرعه ونييه نه يده زاني به كه م كه سه پي ناو ته سهر نه و
دوورگه يه .. دوورگه ي نه نتيخريستوس.

كه وړه م به ده نكيكي نيړانه توند گوتي:

- له چ خاكيكه وه هاتوويت؟

ده رياوانه كه به ترسه وه به رسفي^۲ دايه وه و گوتي:

^۱ قهراخ، ليو.

^۲ وه لام.

ئەنتىخريستۇس

- لەخاكى مىسرەو ھاتووم، لەتەك ھاوئەلەكانم بەگەشتىكى دەرياوانى دەرچووبووين، دەريا لىمان توورەبوو، كەشتىيەكەى بە بەردىكدا دايىن و نوقووم بوو، ھەموويان خنكان، تەنھا من تيا دەرچووم.

گەرەم بەدەنگىكى ھىمانە پىي گوت:

- كاكەى مىسرى مەترسە، تۆ لەم دوورگەيە پارىزراويت، تۆ ئەو كەسە بژاردەيەيت كە لەو كارەساتە پزگارت بوو، ئەگەرچى پياويلكى مەزن بوون، وەلى تۆ ئەى مىسرى تەنھا بژاردەى ئەو پزگاربوونە بوويت.

دەرياوانەكە پىي گوت:

- ئەى پياوى بەھىز تۆ كوئىندەريت؟

گەرەم ئەنتىخريستۇس پىي گوت:

- گوئى بە من مەدە كوئىندەريم، دەتوانىت بە مار ناودىرم بکەيت. لەسەر ئەم دوورگەيە خەفتا ھاوپىم ھەبوون، پىكەو دەژيان، وەلى کلکە ئەستىرە^۱ بەسەرياندا بارى و ھەموويانى سوتاند، تەنھا من و ئەم كچە بچكۆلەيە پزگارمان بوو.

دەرياوانەكە گوئى:

- ئەى مار واپىدەچىت تۆش وەك من بەختەوەر بيت، كە پزگارت بوو.

گەرەم ئەنتىخريستۇس بزەيەك گرتى بەدەرياوانەكەى گوت:

^۱ بلىسە.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

- ئەی میسری توانای پیشبینیکردنم هەیه، دواى چوار مانگ
کەشتییەکت بۆ دیت و دەتگەرینیتەوه ولاتی خۆت.

دەریاوانە کە بە وقسە یە دلخۆش بوو، وەلى باوەپیشى نەدەکرد، بۆیە
دووبارە لیى پرسى:

- ئەى پیاوى چاک بەراستتە؟ سویند بەخواوەندى مەزن ئەگەر وا
دەرچوو، بێمەوه سەردانیت و خەلاتى زۆرت لەمیسرهوه بۆ بێنم.

گەرەم ئەنتیخریستۆس پیکەنى و گوتى:

- لەم دوورگە یە پئویستم بەهیچ نییە تۆ ئامادەى بکەیت. هۆ ئەى
میسرى چاک بزانه هەر کە لەم دوورگە یە دەرچوویت ناتوانیت بۆى
بگەریتەوه، ئەم دوورگە یە دواى تۆ ون دەبیت، تەنها بۆ لیقهوماویکی تری
وەک تۆ پەیدا دەبیتەوه.

گەرەم ئەنتیخریستۆس بەردەوام بوو لەقسەکردن و گوتى:

- ئەى میسرى هەر کە گەراییتەوه ولاتەکەى خۆت، بۆت نییە بلیت
چاوت بە ئادەمیزادیکی تر کەوتوو، بەلکو بلی چاوت بە ماریک کەوت.
ئەوهى باوەرت پیکات با بیکات، ئەوهشى باوەرت پینەکات، با هەر
نەیکات.

دەریاوانە کە گوتى:

- ئەى مار چۆنت دەوێت با وابیت.

پاش چوار مانگ كەشتىيەك گەيشتە دورگەكە . ئەنتىخريستۇسى مەزن خەلات و ديارىيەكى زۆرى بەدەرياوانەكە دا ، لە خشل و زىپ و زىو و عاج و كلى چاوان و بۆن و بخورو گىاي سىنەمۆكى و بەھارات و تەختەدار تەنانت لە ئازەلەكانىشى ویدا وەكو مەيمون وزەپافە بۆ ولاتەكەى خۆى بىباتەو . كەشتى گەپانەوەكە بۆ مىسر دوو مانگ بەپۆو بوون . لەدوورەو چاوى برپىووە دورگەكە تا دەھات كالتەر دەبوووە ، تا بەتەواوى ونبوو .

دواى گەپانەوەى دەرياوانەكە بۆ ولاتى مىسر ، بەسەرھاتەكەى بۆ وەزىر گىپراپەو ، ئەویش لەپىي خۆيەو بەسەرھاتى دەرياوانەكەى بۆ فىرەون گىپراپەو . فىرەون فەرمانى بەسەرۆك نووسەرانى (ئاموون ئاموونا) دا لەسەر زەل (البردى) بىنووسنەو ، دەرياوانەكەشى بە پلەيەكى بەرز لەكۆشك دامەزراند . لەكۆشكى فىرەون وەك گەورەى فەرمانبەرانى كۆشك لەبرى ئەو گەشتە سەختەى و ئەو ديارىيانەى بۆ فىرەون ھىنابوو ، دەست بەكاربوو .

ئەى مەرۆف ئەو دەستنووسەى لەسەر زەل و لەسەردەمى نویدا خویندووتەتەو ، كە بەناونىشانى (بەسەرھاتى دەرياوانە ونبوو) ئەگەر لىيى حالى نەبوويتە ، پاستىيەكەى كە ئەنتىخريستۇس باس لەو خەفتا ھاوہلەى دەكات ، كە بەردە ئەستىرە گىردارەكانيان بەسەرا بارى و سووتان ، ئەوانە ھەر ھەموويان شەيتان بوون ، لەبەردەست گەورەم ئەنتىخريستۇس دا بوون . گەورەم دركى بەو كەردبوو خودا لەنەوہى ئىسپرائىل پىغەمبەرەك دەنيرىت ، بەو زۆر نىگەرەن بوو ، فەرمانى بە ئەھرىمەنەكانى ھاوہلى دا بچنە ئاسمان و ئەو ھەوالە سەح بكەنەو و بزەنن ئەو پىغەمبەرەكەى

د. ئەحمەد خالید مستەفا

سەرھەڵدەدات، ئاسمان کلکە ئەستیرە ی گراوی بە سەریانان باراند و
هەموویانی سووتاندن. ئەو پیغەمبەرە ی لە دایکبوو موسا بوو. هەرچی
ئەنتیخریستۆس بوو لە سەر دوورگە کە تەنها ئەو کچە بچکۆلەییە لە تەکا
مابوو، ئەو کچەش (سەبای) ئەهریمەن^۱ بوو.

سێرپنتی مار ئەهریمەن دەلیت:

بۆ دیمەنیکی زۆر مەزنی نیو دیمەنەکانی سەر زەویتان دەبەم، دیمەنی
موسا کە بە دارعەساکی پووبارەکی شەق کرد، بە شیک بۆ لای پاست و
بەشەکی تریشی بۆ لای چەپ، چون دوو تافگە ی کە لە بەرزییەو بێنە
خوارەو، دیمەنی ک دەمانەوێت هەر وەک خۆی چۆن بوو وای بخەینە
میشکەو، بەو ئاویە ی هەرچی دەرھینەرەکانی ھۆلیوودە کۆ ببەو بۆ
دەرھینانی ئەو ساتە ی موسا بە دارعەساکی پووبارەکی شەق دەکات.
موسا پیشپەرەوی قەومەکی دەکات و بە ناوەندی پووبارە شەق کراوە کە
لێلیان دەپەریتەو، چاوم لێبوو گەورەم ئەنتیخریستۆس ھاوشان موسا
پیشپەرەوی خەلکەکی دەکرد. کاتی مەزنان زانی ئەو پیغەمبەرە نێردراو
موسایە، سووریو دابەزیتە گۆرەپانی ململانێی لە ناو قەومەکی خۆی.
لەتەک نەوێ ئیسپرائیلییەکان تەماشای ئەو پووداوەم دەکرد، چاوم لێبوو
گەورەم ئەنتیخریستۆس کاریکی سەرسوڕینەری دەکرد، گەورەم چاوی بە
(جبریل) کەوت بە سەر ئەسپە ئەفسانەییە کە یەو لە پیشپەرە ی موساوە
دەپۆشت، هەرچی گەورەم ئەنتیخریستۆس بوو چاوی لە شوین پیی
ئەسپە کە بریبوو، بە بن نالی ئەسپە کەوێ خاکە کە سەوز دەبوو وە. تەنها

^۱ شەیتان.

ئەنتىخريستۇس

ئەنتىخريستۇس بوو جبرىلى دەبىنى و دەيناسىيەو، چونكە لەسەر دەستى
ئەو گەرە بېو، گلە پووتەكەى شوپن پىيى ئەسپەكە سەوز دەبوو،
ئەنتىخريستۇس داچەمىيەو و مشتېك لەو گلەى نايە توورەكەكەيەو، زانى
سىحرېكى تىايە.

پاش پەرىنەو، يان لەچەمى پووبارەكە بەرەو بىابان كەوتنە پى بەو
مەبەستەى بەخاكى فەلەستىن بگەن. بە دەم كاروانەكەو، چاويان بەقەومىك
كەوت بەردەوام لە خواوەند پەرستىدا بوون، بە موسايان گوت:

– ئەى موسا.. خواوەندىكمان بۇ دانى وەك ئەوانە بىپەرستىن.

موسا بەتوورەيىيەو گوتى:

– ئىو، قەومىكى گەمژەن، ناتانەو، تىبگەن، ئەو قەومە سەريان
لەخويان شىواندو، پۆژى دىت خودا لەناويان دەبات، بىجگە لەخودا
كەسىكى ترتان دەو، تىبگەن بەخواوەند، كە بەر لەساتىك ئىو، لەدەست
زولمى فەرەون پزگار كرد؟

ئەنتىخريستۇس ئەو دىمەنەى بىنى و زۆرىش پىيى سەرسام بوو، تا ئەو
پۆژە هات و موسا بۇ كىوى (توور) پۆيشت تا لەتەك خوداكەى قسان بكات.
موسا بەقەومەكەى راگەياند چوونەكەى سى پۆژ دەخايەنيت و دەگەپتەو.
هاروونى براى لەجىي خوى دانا. سى پۆژەكە تەواو بوو، موسا دەرەكەوت،
چەند پۆژىكى تىرشى بەسەر چوو، هەر دەرەكەوت. ئا لەویدا گەرەم
ئەنتىخريستۇس بەهەلى زانى و ما بەزىرەكى و دانايى ئەو، لەبۇخوى
بقرىتەو.

پووی لیکردن و گوتی:

- ئەی قەوم ئەو ئالتوونانە میسرییەکان بە قەرز و پیاوندان بۆمی کۆبکەنەو، ئەوێ بە هەلگرتنی پیتان حەرامە، من لە کۆلتانی دەکەمەو.

میسرییەکان هەرچی زێڕی بوو لە بەردەم گەورەم دایاننا، ئەویش بەتوانەوێ پەیکەری گوێرەکە یەکێ لێ درووست کرد. نەمزانی گەورەم ئەنتیخریستۆس هونەر مەندیشە. ئەوجا دەستی لەناو توورەگە نا و ئەو مشتە خۆلە ی زێر نالی ئەسپەکی جبریلی دەرھینا و پڕژاندییە سەر پەیکەری گوێرەکە ئالتوونییەکە. پەیکەرە زێڕینەکە پۆحی وەبەر کراو زیندوو بوو. دیمەنیکی سەیر بوو هەمووانی سەرسام کرد، تەنانەت بۆ خۆیشم باوەڕم نەکرد. ئەوجا خەڵکەکە کە چاویان بەو پووداوە کەوت، سام دایگرتن و چاوشیان ئەبلەق بوو. ئەودەم گەورەم ئەنتیخریستۆس بەهەلی زانی و گوتی:

- موسا پۆیشت و نەیزانی خواوەندەکە ی لێرەیه.. ئەی خەڵکینە ئەمە خواوەندتانە و خواوەندی من و موساشە، کپنووشی بۆ بەرن.

هەر هەموو کپنووشیان بۆ برد و بەدەوریدا سوورپانەو. هاروون تەواو نیگەرانی بوو، پیاواندا دابەزی و گوتی:

- ئەی قەوم چیتان بەسەر هات، باوەڕتان بەخودا بیست، ئەو جادووە لێیگەرین، بەفەرمانی من بکەن.

خەڵکە گوتیان:

جوانەگا.

ئەنتىخريستۇس

- نەخىر لىرە ناپۆين، ئىمە لىرە بەردەوام دەبين، تا موسا دەگەپىتەو.

موسا گەراپەو، كە چاوى بەگوپىرەكە ئالتوونىيەكە كەوت و خەلكەكەشى بىنى كرنووشى بۆ دەبەن، حەپەسا، تووپەبوونىك تووپەبوو نەبىتەو. موسا ھەندى نووسراوى سەر لەوحى پىبوو كە خودا پىي نووسىبوو، لەوحەكانى فرىدت و شكان، لەوحى گلەين بوو. ھاواری بەسەر قەومەكەيدا كرد و گوتى:

- ئەي قەوم چىتان بەسەر ھاتوو، خودا پەيمانى وىدان، پەيمانەكەى خودا زۆرى پىنەچوو، يا دەتانهوئى خودا غەزەبتان لى بگرىت. قەومەكەى گوتيان:

- ئىمە ھەرچى ئالتوونى مىسر بوو كۆمانكردهو لەژىر پىي ئەم پياو (سامرى) يە فرىمان دا، گومراى كردين.

ئەوجا بەتووندى پىشى^۱ ھاروونى براى گرت و پىي گوت:

- ھاروون چىت لىھاتوو؟ فەرمانى منت شكاند.

ھاروون گوتى:

- براكەم پىشم مەگرە، قسەم پىمەكە، ترسام پىمبلىت دواى تۆ نەوہى ئىسپرائىلم تەرتەو وەرتە^۲ كرديت، ئەم سامرىيە وايلىكردن.

^۱ پدىن.

^۲ تەفرىقە، جياكردەو.

|| د. ئەحمەد خالید مستەفا

موسا وازی لە ھاروون ھینا و پووی لە ئەنتیخریستۆس کرد، کە ئیسپرائیلییەکان بە سامری ناوئێریان دەکرد. سامری لە کولتوری ئیسپرائیل بە مانای کەسیکی نامۆ دیت، لە ھەمان کاتدا بە لایانە وە گرنگە. ئەو پووی بە پوویوونە وە موسا بوو لە تەك ئەنتیخریستۆس.

موسا بە ھیمنی بە سامری گوت:

- ئەی سامری چیت لەم قەومە ی من دەوێت؟

ئەنتیخریستۆس بە ھیمنی پێی گوت:

- کاتی لە شەفکردنی پوویارە کە تێدەپەڕین، ئەو ی من بینیم کە س نەیبینی. فریشتە (جبرائیل) بینی بە سەر ئەسپێکی ئەفسانەییە وە پیشپەوی دەکردین، لە شوێن نالی ئەسپە کە ی خۆلە پووتە کە سەوز دەبوو وە، منیش مشتیکم لە و خۆلە کردە توورە کە م، دواتر پڕژاندمە سەر گوێرە کە ئالتونییە کە، ئیدی ئەوانیش بە خواوەندی خۆیان زانی و شوینی کە وتن.

مەزەندەم وابوو موسا بە پووی ئەنتیخریستۆس زۆر توورە بیست، چونکە موسا سروشتی وایە زوو توورە دەبوو، وە لێ زۆر لە سەر خۆ و ھیمنانە پێی گوت:

- ئەی سامری لیڤە بپۆ، تۆ لەم دنیا یە دا دیداریکت دەبیست، ئەو دیدارەت پشتگوی نەخەیت. ھەرچی دەریارە ی خواوەندە کە شتە کە قەومە کە ی گومرا کردووم، دەبینیت دەیسووتینن و خۆلە کە شی فری دەدەنە پوویارە کە.

ئەنتىخريستۇس

شتىكى سەير بوو موسا بەو نەرمىيە لەتەك ئەنتىخريستۇس دەدوا،
وہل پیدەچوو (موسا) ش ئەنتىخريستۇسى ناسىبىت. بەپىئى ئەوقسەيەى
کردى كاتى پوو بە پووبوونەوہى ئىستا نىيە، وہل لەسەردەمىكى تردا
دەبىت، نە موساى تىايە نە فىرەونىش، سەردەمى دوو دىر لەكۆتايى
دنیا دا.

سەباى ئەھرىمەن گوتى:

ئەگەر نەفسم ئارەزووى قسەکردنى ھەبووايە دەيگوت.. من ئەو
ئەھرىمەنەم ھەرگىز كەس نەمىناسىوہ، ئەگەرچى ھەموو خەلكى سەر زەوى
دەناسم، چونكە من سىخووپووم بەسەريانەوہ. ھەرچى ھەواللى سەر زەوييە
بەزىادەوہ دەمگەياندا، جىگەيەكى تايبەتیشم نىيە لەسىلەى^۱ گەورەم
ئەنتىخريستۇس نەبىت. لەدوورگەى مار پۆژى سووتانى ھەموو
ئەھرىمەنەكان، بە بەردە ئەستىرەى ئاگرين، من ھىچم لەو گرە بەرنەكەوت،
من نەچووبووم ھەواللى ئاسمان بزانم. من چووبووم ھەواللەكانى سەر زەوى
كۆ بکەمەوہ. ئا شتىكى تر، بنیادەمەكان منیان دەبىنى، تەنانەت لەم
سەردەمە نوپىەشدا ھەر دەمبىنن، من لەخىللى شەيتانگەلىكم ھەمويان
لەمن دەچن، وہل بە كەمىك جىاوازييەوہ كە گرنگ نىيە باسى بکەم،
خىلەكەى من لە دارستانەكاندا دەژىن. بۆ ئەوہى شىوہم و شىوہى
خىلەكەشم لات ئاسانتر بکەم، سەرەتا گۆرلىايەك بىنە بەر چاوى خۆت،
ھەموو جەستەم بە تووك داپۆشراوہ، ئەوہى لەم سەردەمە نوپىەدا
گەمزەيى بنیادەمەكانم بىنى، بە خىلەكەى منیان دەگوت (پى زلەكان)

^۱ دراوسى ، نزيكن.

|| د. ئەحمەد خالید مستەفا

(Big Foot) بە و ناولینانەیان تیگەیشتم بنیادەم لەگەمژەیی خۆی
نەکەوتوو. ناشکریت چۆنیتی سۆسەکردنم بۆ هەوالەکانت پێی بلێم، تەنها
ئەوئەندە بزانە کە من هەموو شتیکی بنیادەمەکان دەزانم و سۆسەیان
دەکەم، وەلی ژیانم لەتەک گەورەم ئەنتیخریستۆس دایە، گەورەیی منە و
گەورەیی هەمووانە!

دوورگەی مار دووجار پێی بنیادەمی کەوتوو تەسەر، یەکیکیان
لەسەردەمی موسا بوو، ئەویش دەریاوانیکی ونبوو بوو، کە کەشتییەکی
نوقمی دەریا بوو، دووهمیشیان لەسەردەمی محەمەد دواپین پیغەمبەری
دنیا، ئەویش چیرۆکیکی سەیری بەلاوە بوو.

شەوی لەشەوان زریان بەسەر دەریای یەمەن هەڵدەکات، کەشتییەک
لەناو دەریاکە شەپۆلەکان دەیانھێناو دەیانبرد، تا شوین و ئاراستەیی لی
ونبوو، دەریاوانەکە هیچی بەدەستەووە نەما هاوسەنگی کەشتییەکە راگریت،
تا بگەنە لیواری دەریاکە. ئیدی زریانەکەش دانەمرکایەو، یەک مانگی
پەسەق بەدەم زریانەکەووە وەک مردوویان لیھاتبوو، برستیان بەبەرەو
نەمابوو، تا لەپەر لە کەنار دوورگەیەک ئۆقرە دەگرن، ئەویش دوورگەی
مارەکی ئیمە بوو. سەرنشینەکانی کەشتییەکە ژمارەیان سی و یەکی
مەسیحی (کریستان) کەسبوون، یەکیکیان ناوی (تەمیم ئەلداری)بوو.
هەموویان لەناو بەلەمە بچووکەکانی دەور کەشتییەکە دوو دوو سی سی
خۆیان مەلاس داوو. ئەوجا دواي ئەوێ پۆژ چوونە دوورگەکە. هەرکە
پێیان نایە سەر دوورگەکە پێیاندا تەقیمەو. هەرکەچاویان پێم کەوت

١ چاودێری.

ئەنتىخىرىستۇس

تۆقىن، شىۋەم بەلايانەۋە ترسناك بوو، چونكى شىۋە و پووخسارم دەچوۋە
سەر ئازەل ناوميان لىئا (دابە) سەرەتا بەترسەۋە قسەيان لەتەكا^۱ كردم:

- ئەي ھاۋار ئەي بوۋنەۋەر تۆ چىت؟

ھەر بەزمانە غەرەبىيەكەي خۇيان تىمگە ياندن و گوتم:

- من (جەسساسەم) سىخورم!

- سىخورى چى دەكەيت و بۆكى؟

پرسىارەكەيانم پشتگوى خست و گوتم:

- ئەي قەۋم بچنە ئەۋ پەرستگەيە پىاۋىكى لىيە پەرۋشى

مەۋالەكەتەنە.

ترسىك دايگرتن و بلەز لىم دور كەۋتەۋە بۆ ناۋ پەرستگەكە، كاتى
چوۋنە ژورەۋە پىاۋىكى چۈارشانەي كەلگەتى بەھىزيان بىنى، پىشتىر
كەسى وايان بەرچاۋ نەكەۋتبو، ئەۋەي بەلايانەۋە سەير بوو، پىاۋە
بەھىزەكە دەست و پىي لەزنجىرا بوو. ئەۋە گەۋرەم ئەنتىخىرىستۇس بوو.
كە ئەۋ دىمەنەيان بىنى سام گرتتى.

- ئەي ھاۋار، ئەمە تۆ چىت؟

گەۋرەم ئەنتىخىرىستۇس گوتى:

- بەسەرھاتى خۇمتان بۆ دەگىرپمەۋە، ۋەلى پىم بلين ئىۋە چىن؟

^۱ لەگەن.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

- ئىمە قەومىڭكى عەرەبىن، سواری كەشتىيە كەمان بووین بۆ گەشتى دەريایی، لەپەر زىيانىڭ ھەلىكرد، يەك مانگ لە دەريا ھىناين و بردىنى، تا لەم دورگە يەدا خۆمان بينىيەو، لىرەش بوونەو ەرىكى تووكاويەمان بينى، لىمان پرسى .. تۆ چىت، ناردىنى بۆ ئەم پەرستگايە، گوايە پىاوڭكى لىيە پەرۆشى ھەوالمانە، ترسايىن، وتەمان لەوانە يە شەيتان بىت!
- ھەواللى دار خورماي (بىسان) ى فەلەستىن لەچىدايە، ھىشتا ھەر بەر دەگرىت؟
- بەلى .. ھىشتا ھەر بەر دەگرىت.
- ئەى ھەواللى دەرياچەى (تەبەرييە) ى فەلەستىن بەسەر پووبارى ئوردنەو لەچىدايە، ئاوەكەى وشكى نەكردووە؟
- سەيرىيان لەپرسىارەكەى ھات و لەيەكيان پووانى و گوتيان:
- ئاوەكەى ھەرۆك خۆيەتى كەمى نەكردووە.
- گەرەم ھەر بەزمانىڭكى سەير پىيانى گوت:
- خەرىكە ئاوەكەى وشك بكات! ئەى كانى (زەغەر) لە (غۆر) ى ئوردنى فەلەستىن كانىيەكە ھەر ئاوى دىت؟ خەلكەكەى بەو كانىاوە كشتوكال دەكەن؟
- گوتيان:
- بەلى، ئاوى زۆرەو خەلكەكەش بە ئاوى كانىاوەكە كشتوكال دەكەن.
- گەرەم ئەنتىخريستۆس بەزمانىڭكى لەسەر خۆ گوتى:

- باسى پىڭمبەرى بەنە خوڭدەوار (ئومىيەكان) ^۱ لە چىدايە؟

گوتيان:

- لەمەككە دەرچوو بۇ يەسرىپ (شارى مەدينە) پۇشت.
 - عەرەب شەپيان لەگەل كەرد؟
 - بەلى، شەپيان لە بەرامبەرىدا كەرد.
 - چى تىرى بەسەر هات؟
 - بەسەريانا سەركەوت، دواتر ئەوانىش شوپىنى كەوتن و باوەپيان پى
- هينا.

- ئەو بەراستتانه؟!
 - بەلى.
 - لەو باشتىر نىيە كە شوپىنى كەوتون.
- دواتر گەرەم بە دەنگىكى بىلد گوتى:

- منىش خۇمتان پى دەناسىنم، من مەسىح و زۆرىشم نەماو پىم
بدرىت بگەرپمەو سەر زەوى. ھەر كە گەرپامەو لە ھەر ئاوەدانىيەك چل پۇژ
دەمىنمەو، تەنھا (مەككە و مەدينە) يان لەسەرم ياساغ كەردو، چەندم
ويست سەردانى بگەم، فرىشتەيەك بە شمشىرەو پى لىگرتووم، بەسەر
ھەر شوپىنىكىشيانەو فرىشتەيەك پاسەوانە.

^۱ لای مەندىك (امى) واتە: خەلكى دەوروپەرى شارى (مەككە)، چونكە بەناوى (أم القرى) اوھ
ھاتوھ.

د. ئەحمەد خالید مستەفا

قەومەكە ترسان و خیرا دوورگەكەیان جیھیشەت ھەلھاتن. یەكیكیان
چوو ھەلای پێغەمبەر و دواى سلاو كردن، ئەو ھە بەسەریانا ھاتبوو بۆی
گێڕایەو. محەمەد زۆری پێخۆش بوو، بۆ سەحابەكانی^۱ گێڕایەو.

لۆسیفەری مەزنی شەیتانەكان و ھەلگری پووناكى مەزن گوتی:

تۆ ئەى ئەنتیخریستۆس.. كۆپى ئەھرىمەن^۲، كۆپى لۆسیفەر، كۆپى
ئىبلیس، تۆى ھەلگری پووناكى مەزن، لەبەر تۆ ئەو ھەموو گێرەشیۆتییەى
سەر زەوى دروست بوو، تۆ جنۆكە و بنیادەمى، بویتە جێى شانازى جنۆكە و
ئادەمیان، جێى شانازى باوكتى، لەنیوان ئاور و قور دروستكراى، لە
رەحمى ئافرەتێكى جوولەكە پۆخت و ھەبەر كرا. زەوى بە جنۆكە و
ئادەمییەو گەردیكت ناھێنیت، ئەو ھەندەت نەماو زنجیر و پێو ھەندت لى
بكریتەو، بگەڕیتەو سەر زەوى. ئەمەرو ئەو سەر بگەیت دەمەو كازێو
لەبەرى پۆژەلاتى ئێرانەو پێك لەشارى ئەسفەھانەو ھەفتا ھەزار
جوولەكە شوینت دەكەون، ھەریكەو ملپێچێكى سەوزى (تېلسان) بەسەر
شانەو، لەو ھە ماسۆنییەكان لەشانیان دەكرد، ئەوانەى لە پلەى (۳۳)
دابوون ئەوانەى نەو ھەى (۱۳)ى جوولەكە پێكدەھێنن سەریازەكانى سەر
زەوى لە ئامادەباشیدان بۆ دەرکەوتنت، خودى زەوىش چاوەپوانى
دەرکەوتنت، ھەرچى سەرۆك و پاشا و حكومەتەكانە چاوەپوانتن.

لە پۆژەلاتى گۆى زەویەو دەردەكەویت، ھەرچى ئەھرىمەنە
لەپیشوازییدا دەبن، ھەر ھەموو ئەو شەیتانانە سەریازى تۆن، بەفەرمانى تۆ

^۱ ھاو ھەلانی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم.

^۲ شەیتان.

ھەلسوكەوت دەكەن، تەنانەت بى تۆ قسە لەتەك خەلكىش ناكەن، سىرىنتى
 مار بەدووتا دەكشىت، بەسەر سەرىشتەو ماستىم دەفرىت، فەرمان بە
 ئاسمان دەدەيت و دەبارىت، فەرمان بەشىردەرەكان دەدەيت و گوانيان
 لەشىر پر دەبىت، ئەوھى بتهوئىت دەيمىرىنىت و ئەوھى بتهوئىت زىندووى
 دەكەيتەوھ. فەرمان بەجنۆكان دەدەيت ھەرچى زىر و خشل و بەردى
 بەنرخى ناو زەويىيە بۆتى دەربەينىن، وەك شىلەى شانەى ھەنگ دىنە بەر
 دەستت، جنۆكان و ئادەمىيان خواوندىت تيا دەبينن و كړنوشت بۆ
 دەبەن، فىريان دەكەيت ئايىنەكان ئەفسانە بوون و باسيان بۆ دەكەى،
 بەھەشتى سەوزو دۆزەخىكى پەش و سووتىنەر گومانە! بەھەشتيان بە
 بەرچاويانەوھ پيشان دەدەيت، دۆزەخىش ھەرەسا، ئەوھىيان پيشان
 دەدەيت ئەوھى باوھرت پىدەھىنىت بەھەشتى دەبىت، نەك ئەو بەھەشتە
 بەگومان باسى لىوھ كراوھ.

دامەچلەكى ھەر ئەوھندە گوتت من خودام، ئەوانەى بىجگە لەتۆ بەناوى
 خوداينەوھ دەپپەرستىن، ھەر ئەوان دژايەتت دەكەن. چاويكت دەسپىتەوھ،
 ئەوى تريان پىللوويەكى سەوزى بەسەرا دەدەيت و گلپنەكەشى دەشارىتەوھ،
 چون چاويكى شووشەيى دەردەكەوئىت، ھەر وەك دەنكە تریپەكى دەپۆقيو
 دەردەكەوئىت، ئەودەم بەندەكانت دەتناسنەوھ و شوئىنىشت ناكەون، وەلى
 سەرە پەنجەيەك چىيە دوات ناخات.

تۆ (مەسىح)ى تۆ خوداى ئادەمى و جنۆكەيت، تۆ كوپى راستەقىنەى
 منىت، ئەوھى دەبىت بە بەندەى تۆ، ئەوا منى پەرسىتووه، ئەوھى پىز لەتۆ
 بگريت، پىزى لەمن گرتووه، ئەوھى پىزم لىيگريت ئەوھندەى دەدەمى بۆى

نەژمێردریت. ئەهێ مەسیح دابەزە خوارەوه، بۆ هەر هەنگاوه لێنانیش
 بەرەگەتی منی لەتەکا دەبێت، دابەزە و هەرچی بیروباوەری پووچە کویری
 بکەرەوه، یەك بیروباوەر بلاو بکەرەوه، سیستەمیکی جیهانی دابەینە و
 خۆت فەرمانپەرەویی بکە. ئەهێ مەسیح بچۆرە خوارەوه بۆ سەر زەوی،
 پەیمانەکم بەجێ بگەیی، کە بەر لە دەهەزار سال پەیمانم بەخودا دابوو،
 ئەودەمەهێ دەری کردم، کە خێرم بۆ بنیادەم دەویست، هەر ئەوکات
 پەیمانم ویدا بنیادەم هەڵخەڵەتینم، لەسەر پێگا راستەکیان بۆیان بوەستم،
 لەهەموو لایەکهوه بۆیان لەبۆسەدا بم، وایان لێبکەم لەسەر ئایینی خۆیان
 نەمینن و زۆربەهێ هەرە زۆریان شوینم بکەون بۆ دۆزەخ. ئەهێ مەسیح دابەزە
 خوارەوه، ئەوهێ برۆای بە تۆ نەبێت و ئەوهەموو کارەهێ چەندین سالی
 دوورودرێژەهێ دەیکەهێ لەبەر چاوی نەبێت شایانی ژیان نییه.

تەواو